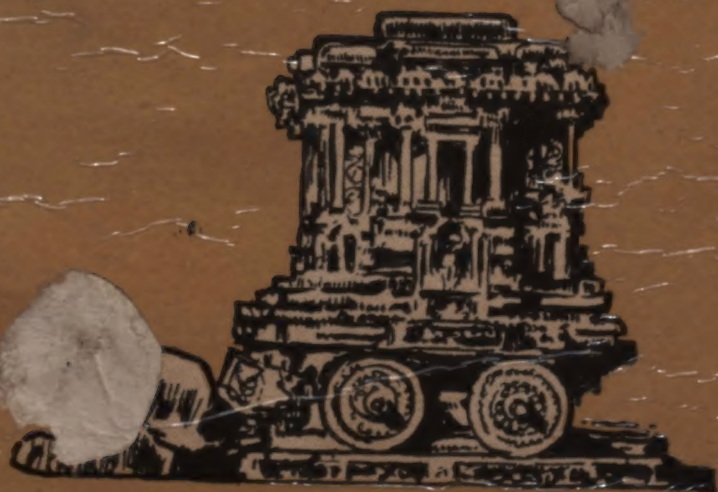

రాయవాచకం- భాషాసంహితపరిశీలన

డా॥ కె. రామాంజనేయం

రాయవాచకం భాషా సాహిత్య పరిశీలన

ఎహెచ్ డి పట్టాకోసం
శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన
సిద్ధాంత వ్యాసం

డా॥ కొప్పు రామాంజనేయులు

ఫణి కృష్ణ పబ్లికేషన్స్
హైదరాబాద్
1993

Rayavachakam-Bhasha Sah ya Par see ana
—Dr K Ramanjaneyu u

© Au hor

F Pub hed 1993

Cop e 1000

T e See sav

Pr ce R 150-00

494-82709
003-00

For Cop e

Sm R UMA DEV B A

W/o Dr K Raman aneyu u Ph D

Dep o Lex cography

Te ugu Un ver y

Te ugu Bhav n Hyd 7

C 727V

P n ed a

Padmava h Ar Pr n ers

11517/B/1 New Baka am

Gandh nagar Hyderabad 380

ఈ గ్రంథం తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంవారి ఆర్థిక సహాయంతో ముద్రితం

అంకితం

అతి గారాఙంగా పెంచి

ప్రేమారురాగాలు పంచి

అహర్నిశలు నాకై శ్రమించి

చడుపు సంస్కారాలు నేర్పించి

నా శ్రేమత్సేవనదిగా భావించి

త్యాగశీలి సౌజన్యమూర్తి

శ్రీ హనుమంతప్ప తాతగారి

దివ్య స్మృతికి

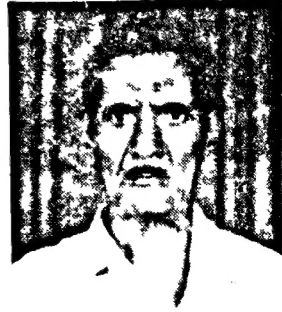
“ఏకం ప్రధానమవలంబ్య గుణైర్విహీన
మాద్యత్రయంచ జగతి పరిపాలనాయ
కుర్యస్తురీయ మహిమాది గుణైర్విహీనో
రాజా నీ దిక్పతిసమ ఖలు కృష్ణరాజ ”

—నంది దుర్గాలయ శాసనమ్

మాతృదేవోభవ
శ్రీమతి కె లక్ష్మీనరసమ్మగారు

పితృదేవోభవ
శ్రీ కె చౌడప్పగారు

కృతజ్ఞతలు

ప్రస్తుత పరిశోధనా గ్రంథాన్ని సాంతంచూసి అమూల మైన సలహా లను ఇవ్వడమేకాక బాషా దృష్టితో రాయవాచకంపై పరిశోధన చేయమని ప్రోత్సహించి పర్యవేక్షక బాధ తను స్వీకరించి ఎం పిల్ వట్టా పొందడానికి అవకాశం కల్పించిన గురవడ లు ఆచార కోరాడ మహాదేవశాస్త్రి గారికి

రాయవాచక బాషా సాహితా లపై పరిశోధించడానికి అన్ని విధాల సహకరించి పర వేషించి ఎపైచ్ డి వట్టా పొందడానికి కారకులైన ఆచార్య హెచ్ ఎస్ బ్రహ్మానందగారి

పరిశోధన నిరాటంకంగా కొనసాగడానికి ప్రణాంత వాతావరణం కల్పించిన శ్రీ కృష్ణదేవరాయ విశ్వవిదా లయం నాది ఆంధ్రభారతి అధ్యక్షు లకూ తదితర అధ్యాపక వర్గాని

గ్రంథ సంపాదన ed ng లో నాకు కావలసిన మౌలికమైన కన్నడ గ్రంథాలను సమకూర్చి సిద్ధాంత గ్రంథ రూపకల్పనలో సముద్ధితమైన సలహాలనిచ్చి సంపూర్ణ సహకారమందించిన సహృదయ మిత్రులు డా ఆర్ శేషశాస్త్రి కన్నడోపన్యాసకులు గారి

స్పష్టమైన దారిత్రక అవగాహనతో రాయవాచక కృష్ణరాయ విజయ వ్రతావ చరిత్ర గ్రంథాలకు అతి విలువైన ఎరికలు వెలయించి నాలో జిజ్ఞాస పెంచి పరిశోధనలో ఎక్కువ తోడ్పాటు నందించడమే కాక అడ్డగిన వెంటనే అముఖం వ్రాసివంపన సుప్రసిద్ధ దారిత్రక పరిశోధకులు డా సి వి రామచంద్రరావు నెల్లూరు గారి

విషయ సేకరణ నిమిత్తం మద్రాసు వె నపుడు సోదర భావం చూపి తగిన సౌకర్యాలు కల్పించిన డా ఎల్ డి శంకరరావు (ప్రెసిడెన్సీ కాలేజ్ గారికి

రాయవాచక కా వ్రత వ్రతలను కావ చేసుకోదానికి ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు కాకినాడ కు వె నపుడు దయతో అనుమతినిచ్చి కారా లయంలోనే వసతి కల్పించి ఎంతో ఆదరం చూస దా ఎస్ దాశరథి క్యురేటర్ అండ్ రిజిస్ట్రార్ అనరు గారి

త్వరితగతిన ప శోధనాగ్రంథం నిర్దం కావడానికి నిండుగుండెతో అందగా నిలిచిన శ్రీ బిందలవల్లి ఓబుళరెడ్డి అనంతపురం) గారికి

రాయవాచకంలోని అనేక విశేషాలను చర్చించి సరియైన మార్గం చూపించిన శ్రీ నే కృష్ణమూర్తి నెల్లూరు) గారికి

రాయవాచకానికి కన్నదాసువాదమైన శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి గురించి నమాదారమందించి రాయవాచకంతో తులనాత్మక పరిశీలన చేయ దానికి దోహదం చేసిన ఆదార ఎం చిదానందమూర్తి బెంగళూరు గారికి కీ శ్రీ ఆదార్య ఎం చి నారాయణ్య బి యం శ్రీ స్మారక ప్రతిష్ఠాన్ బెంగళూరు గారికి

అనేక వసుల్లో తంమునకరై ఉన్నప్పటికీ ప్రేమతో అభినందన! వ్రాసి యిచ్చిన జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత వద్మరూషణ్ దా సి నారాయణరెడ్డి గారికి

ఎంతో అభిమానంతో వ్రశంస వ్రాసి యిచ్చిన సువ్రసిద్ధ జర్నలిస్ట్ దా తిరుమల రామచంద్రగారికి అలాగే వ్రస్తావన వ్రాసియిచ్చిన ఆదార్య హెచ్ ఎస్ బ్రహ్మానందగారికి

విశేషానుభవంతో ముచ్చటగా ముద్దించి యిచ్చిన పద్మావతి ఆర్ట్ ప్రింటర్స్ అధినేత శ్రీ సునివాస్ గౌడ్ గారి

ముఖవ్రాన్ని సార్థకంగా చిత్రించి యిచ్చిన కళాతపస్వి శ్రీ శీరా వీరాజు గారి

ఇంకా విషయనేకరణలో ఎంతగానో తోడ్పడిన వివిధ గ్రంథాలయ అధికారులకూ మిత్రులకూ అందరికి

హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు
కాపు రామాంజనేయులు

సంకేతాలు

అ అరబిక్
ఆ ఆంధ్ర ఆచార్య గుర్రోళము
అను అనువాదం/అనువాదకుడు
ఆం వ వా ఆంధ్రవచనవాఙ్మయము
ఉ ఉర్దూ
ఉదా ఉదాహరణ

ఏ వ ఏకవచనం
క కన్నడం
కాశీ కాశీఖండం
కు దూ కుమార దూర్భటి
కు సం కుమార శంభవము
కృ రా వి కృష్ణరాయవిజయము
చూ చూడుడు

త తమిళం

తె బా చ తెలుగుబాషా చరిత్ర
తె కా తెలంగాణా కాననములు

వ వర్షియన్
వరి పరిష్కర్తలు
పు లు పుటలు

ప్ర ఏ ప్రథమైకవచనం
ప్రా ప్రాకృతం
ఐ వ ఐహవచనం

ఐన ఐనవ పురాణం

బీమ బీమ ఖండం
మ మరాఠీ

రా బా రాయవాచకము
రా సీ రాయలసీమ
రుక్మాం రుక్మాంగద చరిత్ర
విజ విశేషణం
వ్యావ వ్యావహారికం
శ్రీకృ దే ది చ ది చ శ్రీకృష్ణదేవ
రాయన దినచరి

సం సంస్కృతం/సంపాదకుడులు
సక్రి సహాయక క్రియ
సంక సంకలనం
సూ సూత్రం
సూ ని సూర్యరాయాంధ్ర నిమంటువు
హిం హిందీ

బ్రాతెట్టలోని సంఖ్యలు వరుసగా పుట
లను పంక్తులను సూచిస్తాయి
> గుర్తుకు మొనవైపు నున్నది ఆర్కా
చీనం

< మొనవైపుకు వెనకఉన్నది ప్రాచీనం
/ దీనికి ఇరువైపుల ఉన్నవి వికల్పంగా
వాడుతున్న రూపాలు

0 బుచ్చం
+ సంకలనం
AES A on Educa ona
Serv ce

Cf Compa a ve orm
ed ed or

EG nd an Ep g aph ca
G o sary

Op O man a Papers n
L ngu cs

P/PP Page s
S Sou h Ind an n cr p
t ons

అభినందన

మన పూర్వికులకు కావ్య రచనమీద వున్న ముక్కువ చరిత్ర రచన మీద లేదు వద్యం వట్ల వున్న ఆకర్షణ వచనం వట్లలేదు అందుకే మన సాహిత్యం లోకి వచన రచనా ప్రక్రియ చాలా అలసంగా ప్రవేశించింది నిజానికి వచనం వద్యంతోపాడే ప్రాచీన కావ్యాల్లో చోటు చేసుకుంది నన్నయ ఆంధ్ర మహా కారతం మన మొదటి కావ్యం దాంట్లో మొదట వున్న సంస్కృత శ్లోకం మినహాయిస్తే ఆ రథవాత వున్నది వచనమే అయితే సామదాయికంగా చూస్తే మన ప్రాచీన కావ్యాల్లో వచనం అతి స్వల్పంగా కనిపిస్తూ వుంటుంది ఉన్నది కాస్తా వద సహృదరంగా వుంటుంది

16 వ శతాబ్దిలో అప్పటి వా వహాళిక వచనంలో వెలువడిన తొలి తెలుగు చరిత్ర గ్రంథం రాయవాచకం దీంట్లోని ప్రధాన వస్తువు శ్రీకృష్ణ దేవరాయ చరిత్ర అయినా అది చరిత్ర పునాదులమీద నిర్మించిన గ్రంథం కాదు ఈ గ్రంథంలో పౌరాణికాంశాలూ జానపద కల్పనలూ చోటు చేసు కున్నాయి రాయవాచక కర్త అన్నాడు గదా సుజనుల చేత విన్న సూనృత వాక్యాంశు వక్కాణిస్తానని

రచనా శిల్పాన్ని వక్కాకు పెడితే రాయవాచకం చరిత్ర దృష్ట్యా విలక్షిత గ్రంథం సమకాలీన సామాజిక జీవనంతోపాటు బాషా ప్రయోగ విశేషాలు ఈ పుస్తకంలో పుష్కలంగా వున్నాయి దీంట్లోని వ్యావహారిక గ్రాంథిక మిశ్రణావ మచ్చట గొలుపుతూ వుంటుంది నా చిన్ననాటి వరకు మా ప్రాంతాల్లో ఇలాంటి విలక్షణ బాషనే వట్వారీలూ వదేండ్లూ రాస్తుండే వారు

డా రామాంజనేయులు రాయవాచకం మీద లోతైన వరింప చేశాడు రాయవాచకంతో కృష్ణరాయ విజయ కావ్యాన్నీ కన్నడంలోని “శ్రీకృష్ణదేవ రాయచరిత్ర”నీ తులనాత్మకంగా వరి లించి చర్చించాడు ఈ గ్రంథంలోని బాషా ప్రయోగాలను వర్ణ వద వాక అర్థ విభాగం వర్గిణిలో విశ్లేషించి చూపాడు తత్పను తద్యవ దేశ అన దేశ్య వదాం స్వరూపాన్ని చాలా స్పష్టంగా విశదీకరించాడు తెలుగు బాషా పరిణామానికి అద్దం వట్టే ఈ గ్రంథాన్ని సాకల్యంగా వరి లించి చక్కని గ్రంథంగా రూపొందించిన డా॥ రామాంజనేయులుకు నా అభినందన

సం

సి నారాయణరెడ్డి

డా సీ వి రామచంద్రరావు ఎం ఏ ఎఫ్ డి

రీడర్ చరిత్ర ఊరాజనీతి శాస్త్రం

“మానస

ఏ ఆర్ కాలేజ్

435/4 B దెక్కమిట్ట

నెల్లూరు

నెల్లూరు 3

ఆమ్రుఖం

రాయవాచకం ఆంధ్ర సాహిత్యంలో అడదైన రచన అది చారిత్రక రచన గ్రంథం ప్రాచీన మధ్య యుగ ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఈ ప్రక్రియలో రచించిన గ్రంథాలు వేళ మీద రెక్కపెట్ట దగినన్ని కూడా లేవు రాయవాచకానికి ముందు ఇట్టి ప్రక్రియలో రచించిన గ్రంథం ఒకే ఒకటి కనబడుతుంది అది ఏకామ్ర నాథుని వ్రతావ రుద్ర చరిత్ర ఆంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్రలో మాత్రమే కాక భారతీయ వాఙ్మయ చరిత్రలోనే చారిత్రక రచన శాస్త్రీయ నిర్వచనానికి సరిపోయే చారిత్రక రచన అంటూ లేకపోయింది నేను మరొక సందర్భంలో చెప్పినట్లు ఖగోళశాస్త్రం మొదలు కామ శాస్త్రం వరకు అన్ని శాస్త్ర సాహిత్య ప్రక్రియలలో మౌలికమూ ప్రామాణికమూ అయిన రచనలు “నీన భారతీయులు కారణ మేదైనా శాస్త్ర నిబద్ధమయిన ప్రామాణికమైన చారిత్రక రచన చేయలేదు ముస్లిములయిన అరబ్బులు క్రీ శ 712 లో సింధు దండయాత్రలో భారత దేశంలో అడుగు పెట్టేంతవరకు మనం తెలుసుకోగలిగిన ప్రాచీన భారతదేశ చరిత్ర మత వాఙ్మయమైన షరాణాలలో వైన బౌద్ధమత గ్రంథాలలో కవుల కావ్య ఎతికంలో ఇమిడి “గడ్డివామిలో సూది” వలె వెదకి బయటికి తీయవలసిన విషయమైపోయింది శాస్త్రీయ నిర్వచనానికి సరిపోయే చారిత్రక రచన అంటూ లేకపోయింది క్రీ శ పదకొండో శతాబ్దంలో మహావిజేత అయిన మహమ్మద్ ఘన్నీ వెంట భారతదేశానికి వచ్చి సంస్కృత కాషాపాటవం సంపాదించి భారతీయశాస్త్ర

-
- 1 నేను సంపాదకడుగా ఆంధ్ర సాహిత్య అకాడమీ ఏకామ్ర నాథుని “వ్రతావ రుద్ర చరిత్రము” ను 1984 లో ప్రకటించింది పీరిక పు 130లు

సారస్వత గ్రంథాలను సంఘటింపనాన్ని అవరోధనం చేసి భారతీయ విజ్ఞాన సర్వస్వమనదగిన "కాబ్ ఉల్ హింద్" అనే గ్రంథాన్ని రచించిన ఆర్ థెరూని భారతీయుల దార్శితక స్పృహ దా ద్రాన్ని గూర్చి ఇట్లా అంటాడు

"The Hindu do not pay much attention on the
 on the code of living they are very careless in reading
 the chronological calendar on living and when they
 are prepared for normal on and are a little on no knowing
 what is the history of the country they are very ignorant" Sachau
 Travels in India Vol. 10 P 10

ఈ అభిప్రాయానికి మినహాయింపుగా భారతీయ వాఙ్మయంలో రచించిన తొలి దార్శితక వద కావం కల్లాణుడు సంస్కృతంలో రచించిన "రాజ తరంగిణి" కల్లాణునికి ముందు "చరిత్ర" అనే పేరుతో బాణుని "హర్షచరిత్ర" బిల్లాణుని "విక్రమాంకదేవ చరిత్ర" మొ కొన్ని గద కావాలు వెలికాయి ఈ గద (దార్శితక కావాలను రచించినవారు ఆ కావ్య నాయకులకు నమ కాలీనులయినప్పటికి కావ్య నాయకులు సుప్రసిద్ధ దార్శితక వ క్తులయినప్పటికి వీటిలో దార్శితక కథనం అతల్పం కావ్య కల్పన అనల్పం

కల్లాణుని "రాజతరంగిణి" తర్వాత చరిత్ర అని అన్నివిధాలా చెప్పుకో దగ్గ గ్రంథమేదీ సంస్కృత భాషలోగాని మరి దేశభాషలలో కాని రాయడం జరుగలేదు అదనిక యుగం వరకు చరిత్ర గ్రంథాలు రాయడాని తెవ్వరూ తంపెట్టలేదు కనుక మన పూర్వులకు కారణమేదైనా దార్శితక స్పృహ దృష్టిలోపించాయనే సతాన్ని ఒప్పుకొన్నప్పుడు సంపూర్ణంగా చరిత్ర నిర్వచనా లక్షణాలకు సరిపడే రచన కాకపోయినా దాని దరిదాపులకు దాగం గ్రంథమేదైనా భారతీయ చరిత్ర రచనాకాళాన్ని ఆవరించిన గాఢాంధకారంలో వెలుగు రేఖై లోస్తుంది యావద్భారత దేశానికి రాజభాష వండిత భాషగా ఉన్న సంస్కృత భాషలోనే చరిత్ర రచన మృగ్యమైనప్పుడు దేశభాషలలో అట్టి ప్రయత్నమేమైనా జరిగి ఉంటే అది చరిత్ర రచనాకాళంలో వెలుగురేఖ గానేకాదు వెలుగు రేఖైకూడా వెలయగలదు అట్టి ఒక చరిత్ర రచనాప్రయ

త్వాన్ని తెలుగుభాషలో తొలిసారిగా చేసి కృతకృతు డయిన ప్రథమాంధ్ర చరిత్రకారుడు ఏకామ్రనాథుడు అతని ప్రయత్న ఫలితమే తొలి తెలుగు చక్రవర్తులు తెలుగు తొలి వెలుగులు అయిన కాకతీయ రాజును ౦ కమనీయ "పుణ్య" చరిత్రగా రూపొందిన ప్రతాప రుద్ర చరిత్ర ద్వితీయ ఆంధ్ర చరిత్రకారుడు తనను తన నామదేయం చేతగాక వదలిచే తెలుపుకొన్న "శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర కా విశ్వనాథనాయనయ్యవారి స్థానావతి ఇక మీదట "స్థానావతి" "స్థానావతి" ప్రయత్న ఫలితమే ఆంధ్రభాషాదు సాహితీ సమరాంగణ సార్యభౌముడు విజయనగర చక్రవర్తి అయిన కృష్ణ రాయ శేఖరు చరిత్ర లో " విజయ"గర వృత్తాంతము" "వ్రజలకు దేట వడంగా" రూపొందిన రాయవాచకము

ఏకామ్రనాథుడు స్థానావతి తమ గ్రంథాలు చదివినందు వల్ల పాఠ కునికి లభించే శృతి పలాన్ని పేర్కొన్నారు రాయవాచక కర్త రాయవాచ కాన్ని చదివినందువల్ల విన్నుండవల్ల కలిగే శృతి పలాన్ని ఇలా తెలిపాడు "యీ రాయవాచకం గదివిన వాల్లకాకు విన్న వాల్లకున్ను బుద్ధి వివేక విచక్షణ ములు గలిగి బాగ్యవంతులై యోగళాలులై ఆ చంద్రార్క స్థాయిగా సుఖాన వుండురు " రాయవాచకాన్ని చదివిన వారు విన్నవారు బాగ్యవంతులు యోగ లాలులు అవుతారో లేదో కాని వారికి చరిత్ర వివేకం బాషా విచక్షణ ఏర్ప డడం మాత్రం తథం

క్రీ శ 16 17 18 శతాబ్దాలలో విజయనగర సామ్రాజ్య ఓణ యుగంలో నాయక రాజుల కాలంలో దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయంలో కవులు తమ కావ్యాలలో రచనలలో బెదిత్యాన్ని పిన్నురించి శృంగారాన్ని విచ్ఛం విడిగా వెల్లెరలు వేయించిన కాలంలో విజయనగర సామ్రాజ్యంలోని ద్రావిడ ప్రాంతంలో ప్రవాసాంధ్రుడుగా బావించదగిన "స్థానావతి" శ్రీకృష్ణదేవరాయల దినచర ను గూర్చి విజయనగర సామ్రాజ్య రాజకీయ ఆర్థిక సామాజిక పరిపాలనా పరిస్థితులను గూర్చి అనేకానేక అసక్తికరమైన విషయాలు దక్షి

---

2 ఏకామ్రనాథుడు రచించిన "ప్రతాప రుద్ర చరిత్ర" "స్థానావతి" ఎరుకలో ఉన్నట్లు రాయవాచకంలో అంత స్పష్టం ఉంది

జాగ్రద బాషలో విన్నవం" లేక "నివేదిక" Report రూంలో రచించిన రాయవాచకం అంధ్ర సాహిత్యంలో నూతన ప్రక్రియగా వెలువడిన అరుదైన గ్రంథమని చెప్పడంలో వివరివత్తి ఉండబోదు 1982లో నా సంపాదకత్వంలో అంధ్ర సాహిత్య అకాడమీ రాయవాచకాన్ని వెలువరించింది దానికి నేను 53 పేజీల సుదీర్ఘమైన ఎరిక రాశాను ఆ ఎరికలో మొదటి వాకం "రాయవాచకము చరిత్రకారులకు బంగారు గని బాషావేత్తలకు శ్లాఘా లని "

ఒట్టి అరుదైన గ్రంథాన్ని వస్తువుగా టీసుకొని యువకుడు ఉత్సాహం లి జిజ్ఞాసువు బాషావేత్త Langu అయిన దా కె రామాంజనేయులు సమగ్ర విశ్లేషణా రూపమయిన సిద్ధాంత వా సాన్ని "రాయవాచకం బాషా సాహిత్య వ లన గా రచించి కృతార్థుడయినాడు ఈ సిద్ధాంత గ్రంథంలో రాయవాచకంలోని బాషను సమగ్రంగా విశ్లేషించి దా రామాంజనేయులు బాషావేత్తల మన్ననకు పాత్రుడయినాడు ఈ బాషా పరిశీలన బాషా శాస్త్రజ్ఞులకు ఉపయోగకరం అనందదాయకం అయిన విషయం రాయవాచకంలోని బాషను సమగ్రంగా పరి లించడంతోపాటు రాయవాచక రచనా వైశిష్ట్యాన్ని గూర్చి తెలిసినాడు రాయవాచకం నుండి తెలియ వచ్చే విషయ నగర సామాజ్య సామాజిక జీవితాన్ని అనేక కోణాల నుంచి పరి లించి మనకు చక్కగా ఎరుకవరచినాడు

రాయవాచకం గ్రంథ సంపాదన దృష్టి గ్రంథ పరిష్కరణ అనే అరా యంలో అయింది రామయ వంతులు 1933లో పరిష్కరించి ప్రచురించిన రాయవాచకంలో నా సంపాదకీయంలో 1982లో ఆ ప్ర సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురించిన రాయవాచకంలో గ్రంథ సంపాదనా దృష్టితో చూచినపుడు గ్రంథ సాంపాదనా కార లారంలో ఏర్పడిన కొన్ని లోపాలను దా రామాంజనేయులు సమంజసంగా ప్రస్తావించినాడు గ్రంథ పరిష్కరణను గూర్చి గ్రంథ సంపాదనా దృష్టిని గూర్చి ఆమోదయోగ్యములైన అనేక విషయాలు

తెలిసినాడు ఈ విషయాలతోపాటు డా రామాంజనేయులు రాయవాచకాన్ని కుమార దూర్జటి రచించిన కృష్ణరాయ విజయం"తోను రాయవాచకానికి కన్నడ అనువాదమైన "శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి" తోను తులనాత్మక వరి లన గావించి రాయవాచకంలోని చారిత్రక విశేషాలను బాషను గూర్చిన అవగాహనను సులభతరం చేసినాడు

ఆంధ్ర సాహిత్య అకాడమీ రాయవాచకాన్ని 1982లో ప్రకటించినా దాని ఎరికను నేను 1980లోనే రాశాను రాయవాచకానికి కన్నడంలో ఒక అనువాదం "శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి" అనే పేరుతో ఉన్నట్లు అనాటికి నాకు తెలియదు ఈ విషయాన్ని నా దృష్టికి మొదటగా తెచ్చినవాడు డా రామాంజనేయులే

దినచరి" బావత్ర వరి 1983లో ఆచార్య ఎం వి సీతారామయ్య వరి సంపాదకత్వంలో అచ్చయింది అయితే సీతారామయ్య గారికి 1933లో మరలా 1982లో ప్రచురించిన రాయవాచకాన్ని గూర్చి తెలియదు ఇవన్నీ గ్రంథ పరిష్కరణలో సంపాదకత్వంలో కొంత లోపంగానే బావించారి "శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి"ని గూర్చి తెలుగువారికి తెలవడమే గాక దానిని రాయవాచకంతో తులనాత్మకంగా వరి లించి డా రామాంజనేయులు పరిశోధకులకు మి క్కలి మేలు చేకూర్చినాడు

"స్థానావతి రచించిన రాయవాచకానికి తర్వాతి కాలంలో కుమార దూర్జటి "కృష్ణరాయ విజయ" మనే పేరుతో పద్యానువాదాన్ని సంతరించడం అటు తర్వాత "శ్రీకృష్ణ దేవరాయన దినచరి" అనే పేరుతో కన్నడ అనువాదం ఏర్పడడం నాడు రాయవాచకానికి గల ప్రాశస్త్యాన్ని ప్రచారాన్ని వ్యాప్తి మనకు సూచిస్తాయి ఇట్టి ప్రశస్త చారిత్రక వచన గ్రంథమైన రాయవాచకం మీద సమగ్ర విశ్లేషణ జరిగి డా రామాంజనేయులు ఆంధ్రావళికి మోదం చేకూర్చినాడు

"మహావరాత్రి
19 2 1993

సం
—సి వి రామచంద్రరావు

అచార్య హెచ్ ఎస్ బ్రహ్మనంద

ఎం పి ఎ హెచ్ డి

అంధ్రభారతి

28 493 A 7

శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం

విజనగర్ కాలనీ

అనంతపురం 3

అనంతపురం 1

ప్రస్తావన

ఇటీవలి పరిశోధనల్ని గమనిస్తే రాయవాచకంలోని భాషను ఇతర తెలాయత్తులతోనూ శాసన భాషతోనూ పోల్చిచూస్తే ఒక ప్రామాణికత కనిపిస్తుంది ఆదార నాయని కృష్ణకుమారిగారు మొకంజీ తెలాయత్తులోని భాష నాదారంగా ఈ అంశాన్ని ప్రతిపాదించారు కూడా అందుకే రాయ వాచకంలో ఆనాటి రాయలసీమ మాండలిక వదాలే కాకుండా ఉత్తరాంధ్రకు సంబంధించిన వదాలు కూడా ఉన్నాయి అంతేకాదు తమిళ కన్నడ వదాలతో పాటు కన్నడభాష వాక్య నిర్మాణప్రభావం కూడా కనిపిస్తుంది ఇంకా వర్సో ఆరటిక్ వదాలు హి దీ ఉర్దూ వదాలు ఎక్కువగా వోటు దేసు కున్నాయి వత్రికలద్వారా ఈనాడు వ్యాపించిన ప్రామాణిక తెలిలాంటిది ఆనాడు కూడా ఒకటి ఏర్పడ్డదని రాయవాచకంలోని భాష నిరూపిస్తుంది ఆ తెలి ఈనాటికి రెవిన్యూ కాలలోనూ రిజిస్ట్రేషన్ కాలలోనూ దిక్కలం దార్లు వాడుతునే వున్నారు దీన్ని Ru a S and a d o m అని-మనం ఎలిచినా తప్పేమీలేదు

రాయవాచకం చరిత్ర పరిశోధకులకు చాలా ముఖమైన ఆధారం ఈ విషయాన్ని పూర్వ పరిశోధకులందరూ గుర్తించారు ఇటీవలి విద్యార్థుల చరిత్రశోసం రాయవాచకం చదువుతుండగా విజయనగర స్థావన శాలివాహనశకం 1127 క్రీశ 120 లో జరిగింది అని ఒక కొత్త విషయం తెలిసింది రాయవాచకం పేర్కొన్న ప్రథమ చైత్ర పౌర్ణమి క్రీశ 1202 కాని లేదా 1262 కాని కావాలి తప్ప 36 కావడానికి వీలులేదని వందాంగ పరిగణనం ఆధారంగా శ్రీ విష్ణువొట్ట రామచంద్రగారు చెప్పిన వాక్యాలు నన్ను ఆకర్షించాయి చూ విజయనగర చరిత్రలో అవస్తుతాం కాలు భారతి జనపరి 988 25 29

తర్వాత దినచరితో పోల్చిచూస్తే విదా నగర స్థావన సంవత్సరం శాలి వాహన శకం 1125 క్రీశ 1203 అని తెలిసింది క్రీశ 1565 లో విజయనగర వతనం జరిగిందని చరిత్ర చెబుతున్నది రాయవాచకంలో ఇక మున్నూట ఆరవై సంవత్సరాలు స్థామాజ్యం ఉంటుందని చెప్పినందువల్ల

రాయవాచక మూలరూపం క్రి ౪ 1505 ప్రాంతంలో వుట్టిందని ఒక వ్రతీ పాదన నేను చేశాను మా విద్యారణ్యుల ఐతిహ్యం విదారణ్యభారతీ వ్యాస సంకలనం 1990 4 15

రాయవాచకాన్ని దినచరితో పోల్చి చూసిన రామాంజనేయులు కూడా రాయలకు సమకాలికమైన ఒక ముసాయిదా తైలయత్తులలోనే ఉండి ఉండాలి (మా పు 85 అని వ్రతీపాదించాడు ఈ విషయాన్ని తవిష్యత్తులో ఇంకా స్పష్టంగా నిరూపించాల్సిన అవసరం వుంది రాయవాచకంలోని ఐతిహ్యాలను జానపదాంశాలను వేరుచేసి అందులో గర్భీకృతమైన చరిత్రను వెలికి తీయటం కూడా ఈనాడు అవసరంగా కనిపిస్తున్నది

రాయవాచకానికి అనువాదంగా శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి పుట్టడాన్ని గమనిస్తే అనాడు విజయనగర ప్రాంతంలో ద్వితీయాపా వ్యవహారం పండితుల స్థాయిలో ఎలా ఉండేదో తెలుస్తుంది అందుకే ముక్కుతిమ్మన మాదయ్య గారి మల్లనలు దినచరిని రాకారని చెప్పిన దినచరి సంపాదకుల మాటను మనం తోసివేయాల్సిన అవసరంలేదు ఆ దినచరి ఏ కాలంనాటి వ్రతీ దొరికిందో మనకు తెలియడం లేదు కాశీ విశ్వనాథ నాయనయ గారి సానవతి పేరు ఇంతవరకూ తెలియలేదు అనాడు చరిత్రను My h తో కలిపే చూసే వారనటానికి రాయవాచకమే ప్రబలమైన నిదర సం

రాయవాచకం ఒక సంకలన గ్రంథంగా రూపొందించి ఇందులో అనాటి రాజనీతి గ్రంథాల నుండి స్ఫూర్తి క్రతులనుంచి చాలా వదాలు శ్లోకాలు ఉద్ధరింపబడ్డాయి అందువల్ల రాయవాచకం బాషా సాహిత్య చరిత్ర జానపదాంశాలన్నిటి కోసం విడివిడిగా చదవదగింది బాషా సాహిత్యాంశాలను దా రామాంజనేయులు ఈ పరిశోధనా గ్రంథంలో చాలా స్పష్టంగా చర్చించాడు ముఖ్యంగా నిర్మాణంలో కన్నడ ప్రభావాన్ని గురించి చెప్పనవోట్ల అసక్తిని కల్గిస్తాయి మా పు 80 గ్రంథ సంపాదన దృష్టి అనే అధ్యాయంలో పరిష్కరణ విషయాలు మిక్కిలి ప్రశంసనీయాలు

దా రామాంజనేయులు రచించిన గ్రంథాన్ని పాఠకలోకం బాగా ఆదరిస్తుందనే విశ్వాసం వుంది

12 3 1993

అనంతపురం

సం

హెచ్ ఎన్ బ్రహ్మానంద

ప్రశంస

రాయవాచకాన్ని ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమీ కోసం పరిష్కరించిన డాక్టర్ సి వి రామచంద్రరావు గారు దాని ఎరికలో “రాయవాచకం చరిత్రకారులకు ఐంగారు గని భాషావేత్తలకు వజ్రాల ఐని” అన్నారు రాయవాచకం తెలుగులో మొట్టమొదటి పొలిటికల్ రిపోర్ట్” విజానికి మొట్టమొదటి రిపోర్ట్ గనుక నేటి వత్రికా రచయితలకూ కొంగు ఐంగారమని నేను భావిస్తున్నాను

మహామహాపాఠ్యాయ తిరుదాంచితులు వత్రికలలో సంపాదకీయ” మనే రచనా సంప్రదాయాన్ని తొలిసారిగా ప్రవర్తింపజేసినవారూ అయిన కొక్కొండ వెంకటరత్నం వంతులుగారు “ఆంధ్ర భాషా సంఘీవని” వత్రికలో రిపోర్టర్ కు ఉండవలసినవని చెప్పిన లక్షణాలు

“అదినే లేఖనీయాంశంబు సత్యంబు

స్వవమాణంబుగా జను నెరుంగ

సంగ్రహముగ వ్రాయ సమకట్టవలయు సం

తట వ్రాత దగు విశదముగనుండ

విషయ విన్యాసంబు విస్పష్టముగ నుండ

వలయు సందర్భార్థములు గ్రమముగ

నొవ్వనాదగ గూడ దెవ్వరినేనియు

దబ్బర పొగడికల్ దగదు వ్రాయ

వాస్తవంబైన వ్రాతలే వలయుదెలువ”

అన్నీ ఈ రాయవాచక రచయితకు ఉన్నాయని నా విశ్వాసం దీనికి కన్నడంలో అనుకరణలూ తెలుగులో కృష్ణరాయ విషయం అనే కావ్య రూపం వెలికాయం దీని ప్రాశస్త్య ప్రాచుర్యాలు స్పష్టమవుతాయి నేడూ వత్రికంలో ప్రచురితమయిన వార్తలు ఆధారంగా కథలు నవలలు నాటి కాలు కావ్యాలు వుడుతుండడం మనకు విదితమే

ఈ రాయవాచకాన్ని యువమిత్రులు డా రామాంజనేయులు గారు సిద్ధాంత వ్యాసానికి విషయంగా గ్రహించి శాస్త్రీయంగా పరిశోధన జరిపి సిద్ధాంత వా సాన్ని సంవత్సరం చేయడం నాకెంతో సంతోషం కలిగించింది

ఈ సిద్ధాంత గ్రంథంలో 1 రాయవాచకం కర్తృత్వం దేశకాలాలు 2) రాయవాచకం సంకలన విధానం 3 రాయవాచకం రచనా వైశిష్ట్యం 4 రాయవాచకం కన్నడ శ్రీకృష్ణదేవరాయ దినచరి తులనాత్మక పరిశీలన 5 భాషా వ లన కన్నడ భాషా ప్రభావం 6 గ్రంథ సంపాదన దృష్టి 7 అనుబంధం మొదల ప్రకరణాలు ఉన్నాయి వీటిలో భాషా పరిశీలన బాం పెద్దది

వ వహార భాషకు వట్టంకట్టిన దక్షిణాంధ్రదేశంవాడు రాయవాచకం రచయిత కా విశ్వనాథనాయనయ్య వారి స్థానావతి స్థానావతి అంటే సమాచార కాఖాధిపతి ఉద్భారణకూ ప్రాతకూ సాన్నిహిత్యం సంపూర్ణంగా సాధించిన తెలికి దక్షిణాంధ్రం దన్నాలకోట అలాటి సహజ సుందర తెలి లోనే ఈ రిపోర్టులా కొనసాగింది

డా॥ రామాంజనేయులుగారి పరిశోధన ప్రవణత సర్వైకవరాయణత నితర నిర్ణయ దృష్టి ఈ గ్రంథం ప్రతి ప్రకరణంలోను స్పష్టమవుతాయి ఈ యువ పరిశోధకుని నుంచి ఇంకా ఎన్నో మరెన్నో పరిశోధన గ్రంథాలు వెలువడాలని ఆశిస్తూ వెలువడుతాయని విశ్వాసిస్తున్నాను

శ్రీమంత్రి ఉగాది
24 3 93

భాషా సేవకుడు
సం

తిరుమల రామచంద్ర

ప్రవేశిక

తెలుగు సాహిత్యంలో క్రి.శ. 16వ శతాబ్దంలో వెలువడిన మొట్టమొదటి దారిత్రక వచన గ్రంథం ఏకామ్రనాథుని “వైతావ రుద్ర చరిత్ర” ఇది అప్పటి గ్రాంథిక భాషలో ఉంది దీని తర్వాత నిదేశ్వర చరిత్ర సోమ దేవ రాజీయం అనే వద్య కావ్యాలు వెలికాయ అ తర్వాత అనాది వ్యావ హరిక భాషలో వెలువడిన గ్రంథమే రాయవాచకం ఇది విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావతిచే రచించబడింది రాయవాచకంలో “స్థానావతి” శ్రీకృష్ణదేవరాయల దినచర్యలను పరిపాలనా విశేషాలను మాత్రమే కాక విజయనగర వృత్తాంతం విద్యారణుల ప్రాశస్త్యం అనాది రాజకీయ ఆర్థిక సామాజిక సాంస్కృతిక విశేషాలు మొదలైన అంశాలనెన్నిటిలో “నివేదిక” report రూపంలో పొందు పరిచాడు అక్కడక్కడ సందర్భానుసారంగా వదలను శ్లోకాలను ఉద్ధరించాడు దారిత్రకాంశాలకు ఉప పోషకంగా కొన్ని పౌరాణిక అంశాలనూ జానపద కల్పనలను కూడా కూర్చాడు కాబట్టి రాయవాచకం వచన రచనా ప్రక్రియలో ఒక విశిష్టతను సంతరించుకుంది

రాయవాచకంలోని ఇతివృత్తాన్ని స్వీకరించి కుమార దూర్జటి కృష్ణ రాయ విజయ మనే వద్య కావాన్ని ప్రబంధ రూపంలో రచించాడు అంతేకాక రాయవాచకం శ్రీ కృష్ణదేవరాయల దినచరి అనే పేరుతో కన్నడ భాషలోకి కూడా అనువదించబడటం వల్ల రాయవాచక వైశిష్ట్య మేమిదో అర్థమవుతుంది ఇంకా అనాడు తెలుగు కన్నడ భాషలకున్న అవినాభావ సంబంధం కూడా బోధపడుతుంది

రాయవాచక భాషమీద అందులోని దారిత్రకాంశాల మీద పరిశోధకులు తమ దృష్టిని ప్రసరింపజేసి వారి వారి మార్గాలలో కృషి సలిపి ఎన్నో గ్రంథాలను రచించారు అయినప్పటికీ అవి రాయవాచకం యొక్క సమగ్రతను నిరూపించలేకపోయాయి కాబట్టి అంక్ష నిధితై చేసిన ప్రయత్నమే ప్రస్తుత పరిశోధనా గ్రంథం

పరిశోధనకు ఉపక్రమించే ముందు అంతవరకు జరిగినకృషి నేపథ్యంలో కొన్ని ప్రశ్నలు ఉదయించాయి అవి

- 1 రాయవాచక కర్తపేరు ఎందుకు తెలియడం లేదు
2. రాయవాచకం సాహిత్య ప్రకారమా ?
- 3 రాయవాచకం మూలపాఠమేది?
- 4 కుమార దూర్జటి కృష్ణరాయ విజయ కావ్యానికి మూలమేది?
- 5 శ్రీకృష్ణదేవరాయలు కన్నడ వ్రతువు కూడా కాగా తెలుగులోనే రాయవాచకం ఎందుకు ఉంది? కన్నడ భాషలో దీనికి సమానమైన రచనలు లేవా?
- 6 రాయవాచక శైలి విశిష్టత ఏమిటి?

ఇలాంటి ప్రశ్నలతో పరిశోధనారంగంలో అడుగుపెట్టి వాటికి దొరికినంతవరకు సమాధానాలు సమకూర్చే ప్రయత్నం చేశాను

రాయవాచకం ఒక శైలియను అంటే స్థానిక చరిత్ర వరంవరాగతంగా వచ్చిన ఐతిహాస సమకాలీన సామాజిక జీవితం పాఠక పాలిత చరిత్ర కలగాపులగంగా కలిసిపోయిన ఒకనాటి చరిత్ర రాయవాచకం దీన్ని ఎవరో ఒక కవి లేదా వండితుడు కవిత్వం లాగా అల్లాడని దెవ్వడానికి అవకాశం లేదు రాయవాచకం ఒక తరం కథ కాదు అది మూడు తరాల కథ ఒకటి విద్యారణుల తరం కథ రెండు శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు ముందు పాలించిన వీరనరసింహ రాయలతరం కథ మూడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల తరం కథ రాయవాచకంలో ఒకచోట భవిష్యత్తును చెప్పనట్టుగా ఉండగా మరోచోట "గనుక స్వామివారికి యీ వరకు నడుచు సమాచారములకు ప్రాతి అంప్పించినారు తర్వాత నడుచు సమాచారములకు వెబ్బిండిగా విన్నవించి అంప్పరున్నాను" రావాపు 80 అని ఉండటం ఎవరినైనా తికమక వట్టిస్తుంది దీని ఆధారంగా కొందరు రాయవాచకం ఎప్పుడో క్రీశ 16 వ శతాబ్దం చివర వ్రాయబడిందని భూతకాలిక విషయాలను భవిష్యత్తులో జరుగబోయేవిగా చెప్పే సంప్రదాయం ముగిందని ఊహ చేశారు చూసి విరామచంద్రరావు రాయవాచకము ఎరిక కాని ఈ ఊహ కన్నడ శ్రీ కృష్ణదేవరాయన దినచరిని చూసిన తర్వాత సరికాదేమోనని అనివించింది కన్నడంలో కూడా రాయ

వాచకంలోని ఇతివృత్తమే ఉంది కాని రాయవాచక ప్రతిరూపం యథాతథ రూపం) మాత్రంకాదు కొన్నిచోట్ల తేడాలు కనిపిస్తాయి అలాగే కృష్ణరాయ విజయం కూడా యథాతథంగా రాయవాచకాన్ని అనుసరించింది కాదు దీన్ని బట్టి మనం రాయవాచకానికి ఇప్పుడు దొరుకుతున్న పాతం Tex కంటే ఖిన్నమైనవి దినచరిత్రాడదు కుమార దూర్బది అనుసరించి ఉండాలని భావించడంలో తప్పులేదు కవిగా కుమార దూర్బది మార్పుకున్నా దినచరిత్రాడు మార్పుకోవలసిన అవసరంలేదు

రాయవాచకంలో సాహిత్య కృతికి ఉండవలసిన లక్షణాల కంటే క్రితములు లక్షణాలే ఎక్కువగా ఉన్నాయి అంటే విశ్వనాథనాయకుని స్థానావధి ఈ రూపంలో సంకలనం చేయడానికి ముందే ఆయా కథలు రాజాస్థానంలో ఎప్పటికప్పుడు రాయసం వారిచేత రికార్డు అవుతూ ఉండేవని అర్థం అందుకే స్థానావధి తన పేరు చెప్పుకోవడం ప్రధానమని అనుకోలేదు ఈ విధంగా గ్రంథంలో పేరు పెట్టుకోకపోవడం బిభేషు లేదా నామా సంప్రదాయం

ఈ పరిశోధనకు ఈ అవగాహనను మౌలికంగా గ్రహించి ముందు పేసుకున్న ప్రశ్నలకు సమాధానాలు సమకూర్చాను

రాయవాచకంలోని కైలి అందరికీ చాల ఇష్టమైన అంశం ఆ విశిష్టతను పరిశోధకులు మెచ్చుకున్నా విశ్లేషించడానికి చేసిన ప్రయత్నం మాత్రం సంతృప్తికరంగా లేదు కొందరు ఈ భాషను అలాటి తమిళ దేశంలోని తెలుగు వ వహార మన్నారు చూ జయంతి రామయ్య వంతులు సం రాయవాచకం పీఠిక మ కొందరు అలాటి బౌద్ధగిక భాష అన్నారు చూ నేంటూరు వెంకటరమణయ గారి వా సం భారతి 1954 ఫిబ్రవరి రాయవాచక పాతాన్ని గిడుగువారు వ్యావహారిక భాషా పరిణామం కోసం గిడ్య చింతామణిలో ఉదాహరించుకొంటే విశ్వనాథవారు కావ్యభాషా పరిణామం కోసం గడ్య చంద్రికలో ఉదాహరించుకొన్నారు

దీన్నిబట్టి చూస్తే రాయవాచకంలోని భాష గ్రాంథికమా? వ్యావ హారికమా? లేదా మాండలికమా? అన్న ప్రశ్నలు పుడుతాయి కైలివస్తుల్లోని భాషను గమనిస్తే అందులో గ్రాంథిక వ్యావహారికాల మిశ్రమం కనిపిస్తుంది వస్తువును బట్టి భాషా కైలి ఎప్పుడి కప్పుడు బిభేషులలో మారిపోతూ ఉంటుంది కావంలో లాగా రచయిత వ్యక్తిత్వం దృక్పథం కైలిని నిర్దేశించవు అందుకే బిభేషు రచయిత రాను అదృశ మై సమకాలీన ప్రజల సభివ భాషను

యథాతథంగా రికార్డు చేస్తాడు అనాది వండితుల శిష్ట బాషలో బలిహానిక కావ బాషా వ్రతావం ఎంత నిబిడంగా ఉందో రాయవాచకంలోని వద్యాలు వర్తనలు వచనం నిరూపిస్తాయి అంచేత ఈ మొత్తం కలిపి అనాది బ్యావ హారిక బాష అనాది ఉద్యోగుల బాషకూడా అదే అంతేకాని తమిళదేశంలోని తెలుగువారి వ్యవహారమనడం సబబుకాదు ఇంకా స్పష్టంగా చెప్పాలంటే రాయవాచకంలోని కైలే నిన్నమొన్నటిదాకా యావదాంధ్రంలోను శిష్టవర్గాలలో లోకిక వ్యవహారం కోసం వాడుతూ ఉండిన కైలి

ఈ విధంగా రాయవాచకాన్ని బాషా సాహిత్య దృష్టితో పరిశీలించాను సమాన పౌండర ంకోసం బాషాసాహిత్య పరిశీలన అని పేర్కొన్నా విషయ ప్రాధాన్యత దృష్ట్యా సాహిత్యాంశాలనే ముందు ప్రస్తావించి తర్వాత బాషాం శాంసు విశ్లేషించాను

ఈ గ్రంథంలో మూడోభాగం రాయవాచక పరిష్కృత పాఠాన్ని తయారు చేయడానికి గ్రంథ సంపాదన శాస్త్ర నేపథ్యాన్ని వివరిస్తుంది గ్రంథ విస్తరణ తయారీ రాయవాచక పరిష్కృత పాఠాన్ని ఈ గ్రంథంలోపాటు పొందుపరచలేకపోయాను

రాయవాచకంలో వచ్చే కొన్ని వదాలకు అర్థ వివరణ ఇస్తే బాగుంటుం దన్న దృష్టితో ముఖ వదవివరణ ఇస్తూ దీంతోపాటు రాయవాచకంలో నూదించబడిన రాజోద్యోగాలు కూడా అనుబంధంగా చేర్చాను అలాగే రాయవాచక కర్త స్థానావతి ఎవరి అస్థానంలోఉండేవాడో తెలియజెప్పడానికి మదుర నాయకరాజం వంశవృక్షాన్ని చివరి అనుబంధంగా కూర్చాను

చారిత్రకాంశాల్లో ఎంత వాసినా తరిగిపోని లక్షణం ఏదో ఒకటి ఉంది దీనికి కారణం చరిత్ర అంటే ఏమిటి? అన్న ప్రశ్నకు మానవుడి మేర ఇంకా కొత్త కొత్త సమాధానాలను వెతుక్కుతూనే ఉండటం అందువల్ల బాషాసాహిత్యాంకు మాత్రమే పరిమితం చేసుకొని ఈ పరిశోధన గ్రంథాన్ని రూపొందించాను

“వ్రమాణ సిద్ధాంత విరుద్ధమత్ర
యత్కించిదుత్తం మతిమాంద్య దోషాత్
మాత్సర్యముత్సార్య తదార్య చిత్త
వసాద మాదాయ విశోధయన్తు ”

కొప్పు రామాంజనేయులు

విషయ సూచిక

అంకితం

శ్లోకం

కృతజ్ఞతలు

v సంకేతాలు

v అభినందన అముఖం ప్రస్తావన ప్రశంస ప్రవేశిక

సాహిత్య పరిశీలన

రాయవాచకం

1	కర్తృత్వం దేశకాలాలు	1 7
2	సంకలన విరాసం	8 20
3	రచనా వైశిష్ట్యం	21 35
4	సామాజిక జీవితం	36 52
5	రాయవాచకం కృష్ణరాయ విజయం తులనాత్మక పరిశీలన	53 70
6	రాయవాచకం కన్నడ శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి తులనాత్మక పరిశీలన	71 86

భాషా పరిశీలన

1	వర్ణవిభాగం	89 1
2	వదవిభాగం	113 210
3	వాక్య విభాగం	211 220
4	అర్థ విభాగం	22 241
5	కన్నడ భాషా ప్రభావం	242 252

గ్రంథ పరిష్కరణ

1	రాయవాచకం గ్రంథ సంపాదన దృష్టి	255 276
---	------------------------------	---------

అనుబంధం

1	ముఖ వద వివరణ	279 285
2	రాజోదో గాలు	286 287
3	మధురనాయక రాజుల వంశవృక్షం	288
4	B b ography	289 304

సాహిత్య పరిశీలన

ce any s wo h pub ca on a a wo k
 o h s or ca cha acter bear ng upon he regn
 o he g ea V ayanaga empe or Kr hna aya
 he de a g ven are o va ue and brow
 gh upon a ew po nt upon wh ch gh
 bad y needed he work s we come add on
 o the sou ces of h tory of an mpor ant
 per od

—S. Kr shnaswamy Ayangar

రాయవాచకం - కర్తృత్వం దేశకాలాలు

రాయవాచకం విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావతిచే రచింపబడింది కాని ఇతని పేరు గ్రంథంలో ఎక్కడా ప్రకటితం కాలేదు కథా ప్రారంభంలో మాత్రం "మహారాజరాజశ్రీ కాశీవిశ్వనాథనాయనయ్యవారి దివ్యశ్రీ పాదపద్మ మురికు దేవరవారి స్థానావతి భక్తవరాధీనుండు సద్వినయ భయభక్తులనున్న కాయంగం విన్నవం అని వదలివేత ప్రకటించుకొన్నాడు స్థానావతి అంటే Fore gn Secre ary అని సత నాథ అయ్యర్ గారు Agen a the Cour 3 అని జయంతి రామయ్య వంతులు గారు Po ca Agen 4 అని సి వి రామచంద్రరావుగారు పేర్కొన్నారు ఆ కాలంలో ప్రతి రాజ్యం లోను ఈ స్థానావతులుండేవారు ఒక రాజ్యంవారు రాజకీయ విశేషాలను తెలుసుకోడానికి తమ స్థానావతులను ఇరుగు పొరుగు రాజ్యాలలో నియమించే వారు విజయనగరంలో ఆయా రాజుల సామంతుల అమర నాయకుల స్థానా వతులు అనేకమంది ఉండేవారు అలాగే గజపతి రాజ్యంలో కర్నాటకం వారి స్థానావతి కమలనాభయ్య తదితర స్థానావతులు అనేకమంది ఉన్నట్లు రా వా పేర్కొంటుంది 5 మదుర పాలకుడయిన కాశీ విశ్వనాథ నాయనయ్య వారి తరపున విజయనగరంలో ఉన్న స్థానావతి తన ప్రభువుకు వ్రాసి వంపన నివేదిక ఈ రాయవాచకం

- 1 రాయవాచకము పు 2
  - 2 Sa yana ha A yar R H o ry of he Nayaks of Madura P 180
  - 3 రామయ్య వంతులు జయంతి(నం రాయవాచకము In reduct on P 2
  - 4 రావచంద్రరావు సి వి రాయవాచక రచనాకాలము దాని దారిత్రకత భారతి ఏప్రిల్ 1983 పు 33
  - 5 రాయవాచకము పు 68 49లు
- RBP 1

రా వా రచయిత విశ్వనాథ నాయనయ్య వారి స్థానావతి అని చెప్పకొన్నందువల్ల ఈ విశ్వనాథ నాయకుడెవరో ఇతని కాలమేదో నిర్ణయించగలిగితే రా వా రచయిత కాలం రా వా రచనాకాలం నిర్ణయించి చెప్పడం సాధ్యం

జయంతి రామయ్య వంతులుగారు రాయవాచకం 1933 ఆంగ్లపీఠికలో Th Ka V wana hanayanayya s no doub he ame as V wana hanayaka the r o he Na k Kings o Madhura" అని పేర్కొన్నారు

జయంతిగారు పేర్కొన్న విశ్వనాథనాయకుడు కొటికం నాగమనాయని పుత్రుడు ఇతని గురించి లోకంలో ప్రచారం పొందిన కథ ఇలా ఉంది శ్రీకృష్ణదేవరాయం 1509 1530 దివరి యేండ్లలో తంజావూరును పాలిస్తున్న వీర శేఖరచోళుడు మదుర రాజ్య పాలకుడైన చంద్రశేఖరపాండు నిపై దండెత్తి మదుర రాజ్యాన్ని ఆక్రమించుకొన్నాడు అప్పుడు చంద్రశేఖరపాండు డు రాయం వద్దకు వచ్చి తన రాజ్యాన్ని తనకు ఇప్పించవలసిందిగా ప్రాధేయ వడ్డాడు రాయలు వీరశేఖరచోళుని దండించి పాండునికి రాజ్య మిప్పించి రమ్మని నాగమనాయకుని అడేశించాడు నాగమనాయకుడు సర్వ సైన్యాలతో బయలుదేరి వెళ్ళి వీరశేఖరచోళుని తరిమి మదుర రాజాన్ని కైవసం చేసుకొని రాయల ఆదేశం ప్రకారం ఆ రాజ్యాన్ని చంద్రశేఖరపాండున కప్పగించక తానే చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకొని రాయంకు ఎదురు తిరిగాడు రాయలు నిండుసత్రో నాగమ నాయకుని శిక్షించగల సమర్థు డెవరు? అని ప్రశ్నించగా విశ్వనాథనాయకుడు లేచి రాయం అనుమతి గైకొని తన తండ్రిపై దండెత్తి అతనిని బంధించి తెచ్చి రాయం ఎదుట నిలబెట్టాడు రాయలు విశ్వనాథ నాయకుని అనన్య సామాన మైన ప్రతుభక్తికి మెచ్చి నాగమనాయకుని క్షమించి విశ్వనాథనాయకుని మదుర రాజధానిగా పాండ్య చోళ రాజ్యానికి అధిపతిని

చేశాడు ఈ వృత్తాంతం మనకు తంజావూరు ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర లో కని ఎస్తుంది ?

ఈ వృత్తాంతం ప్రకారం విశ్వనాథనాయకుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంలో చివరి యేండ్లలో మదుర రాజ్యపాలకుడైనట్లు తెలుస్తుంది ఇతడే మదుర నాయక రాజ స్థాపకుడుగా మూలపురుషుడుగా ఎలువబడ్డాడు ఇతడు క్రీశ 1560 దాకా వడవిలో ఉన్నట్లు శాసనాలనుబట్టి తెలుస్తుంది ఇతడే రా వా లో పేర్కొన్న విశ్వనాథనాయకుడని భావించి ఆనూరి రంగస్వామి సరస్వతి⁸ యస్ కృష్ణస్వామి ఆయంగా⁹ అరుణకుమారి¹⁰ మొదలైన వారు కొందరు రా వా ని విశ్వనాథనాయకుని స్థానావతి 16 వ శతాబ్దం పూర్వార్థంలో కృష్ణరాయల చివరికాలంలో వ్రాసి ఉండవచ్చని అభి ప్రాయవద్దారు కొందరు 16 వ శతాబ్దం ఉత్తరార్థంలో వ్రాశాడని భావించారు

నేంటూరు వెంకటరమణయ్య గారు మొదట్లో శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంలోనో చివరి ఏండ్లలో అయ్యకదేవరాయల కాలంలోనో రా వా రచించబడిందని అభిప్రాయపడి తర్వాత శాసనాలను దాత్రితక రచనలను సాహిత్య గ్రంథాలను బాగా అధ్యయనం చేసి ఆ అభిప్రాయాన్ని మార్చుకొన్నారు విశ్వనాథనాయకుడు శ్రీ కృష్ణదేవరాయల కాలంలో అడవం తాంబూల కరండ వాహుడు గా మాత్రమే ఉండేవాడని ఆ తర్వాత అయ్యత రాయల కాలంలో అమరనాయకుడుగా ఉన్నాడని అతనికి మహా మండలేశ్వరాది బిరు

-
- 7 Kr hnaswamy Ayanga Sou ce o V ayanagar H ory 1919 P 327
  - 8 Kr hna Swam Ayangar Source of V ayanagar H ory 1919 P
  - 9 రాయవాచకము Foreword P 2
  - 10 అరుణ కుమారి బి ఆంధ్రవాఙ్మయమున దాత్రితక కావ్యములు పు 165
  - 11 కుంభరావు ఎమ్ ఆంధ్రవచన వాఙ్మయము పు 509 510

దములు లేవని మధురనాయక రాజం కృష్ణదేవరాయల కాలంలోగాని అను త దేవరాయల కాలంలోగాని విశ్వనాథనాయకుడు స్థాపించలేదని అది రక్కస తంగడి యుద్ధం క్రీశ 1565 తర్వాత సదాశివరాయల కాలం క్రీశ 1542 1576 లో అప్పటి అల్లకల్లోల పరిస్థితులను అదనుగా తీసుకొని అప్పటివరకు అమరనాయకుడుగా ఉన్న విశ్వనాథ నాయకుని కుమారుడు కృష్ణప్ప క్రీ శ 1564 1570 స్థాపించాడని నిర్ధారించారు ¹ అంతేగాక రా వా లో పెర్కాన్న కాశీ విశ్వనాథనాయనయ్య మధురనాయక రాజ స్థాపకుడుగా తలచబడే నాగమనాయకుని పుత్రుడు విశ్వనాథనాయకుడు కాదని నిరూపించి రా వా గ్రంథకర్త మధురరాజ్య స్థాపకుడైన విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావతియుగాడు వదునారవ శతబ్దమునందీ గ్రంథము వ్రాయబడనులే దని తీర్మానించారు ²

నీ వి రామచంద్రరావుగారు వెంకటరమణయ్య గారి అభిప్రాయాన్ని సమర్థించారు ³ వీరు రా వా లోని అంతస్పాఠాలు n e na ev den ces అధారంగా రా వా కాలాన్ని తీర్మానించారు వీరు ప్రోటికరించిన అంతస్పాఠాలు ఇలా ఉన్నాయి

- 1 రా వా కర్త అందలి విషయాంశు తాను స్వయంగా చూసి వ్రాసినవి కావు నుజనులచే విని వ్రాసినట్లు అవతారికా పదంలో సూచించాడు ⁴ దీన్నిబట్టి ఇతడు శ్రీ కృష్ణదేవరాయల సమకాలికుడు కాదని స్పష్టమవుతుంది ఇతడు ఇతరులచేత విని వ్రాయడంచేత రా వా లో కాలవ్యతిరేకమయిన విషయాలు చోటుచేసుకొన్నాయి

-
- 12 Venka aramanayya N S ude n he h rd Dyna y of V ayanagar PP 239 241
  - 13 వెంకటరమణయ్య నేలటూరు మధుర తంజావూరు నాయకరాజాల నాటి ఆంధ్రవాఙ్మయము భారతి ఏప్రిల్ 1954 పు 148
  - 14 రామచంద్రరావు నీ వి రాయవాచక రచనాకాలము దాని దారిక్ర కత భారతి ఏప్రిల్ 1983 పు 34
  - 15 రాయవాచకము అవతారికాపద్యం 1

2 రా వా లో సంకుసారి నృసింహకవి విరచిత కవికర్ణ రసాయనము నుండి బదు వద్యాలు ఉద్ధరించబడినవి సాహిత్య చరిత్రకారులు కవికర్ణ రసాయనము శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆశంకరం - శ 1540) రచితమైనదిగా అభిప్రాయపడ్డారు కాబట్టి రా వా ఆ తర్వాతనే రచించబడి ఉండాలి

3 రా వా బాహుళ్యేంద్ర ముకుంద గజపతిని కృష్ణరాయల సమకాలి కుడుగా పేర్కొంటుంది కాని శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంలో ఉన్న వాడు ప్రతాపరుద్ర గజపతి క్రి శ 1497 1538 బాహుళ్యేంద్ర గజపతి క్రి శ 1560 నుండి క్రి శ 1568 దాకా కళింగోత్సాహంను పరిపాలించాడు ?

4 విద్యారణ్యులు విద్యానగరానికి "కాలివాహన శకాబ్దిములు లెక్క గొని యేండ్లు వెయ్యింనూట యిరువై ఏడేండ్లమీద చెల్లె ప్రభవ నామ సంవత్సరం చైత్రశుద్ధ పౌర్ణమి స్థిరవారం శుభయోగ శుభ కరణములు గూడిన శుభ ముహూర్తమందు ముహూర్తముజేసి కృష్ణ వక్షం అమావాస్యనాటి రాత్రి నిశి సమయమందు శంకుస్థాపన చేసినట్లు రా వా చెప్తుంది శి అంతేగాక వీరనృసింహరాయల కాలంనాటికి ఇరవై తొమ్మిది మంది రాజులు మున్నూరేండ్లు పాలించా రని ఇంక అరవైయేండ్లు వట్టణమున్ను సింహాసనమున్ను నిలిచి యుండును" అని కూడా తెలుపుతుంది రా వా కర్త చెప్పిన కాలి వాహన శక సంవత్సరానికి సరి అయిన క్రిస్తు సంవత్సరం 1127 + 78 = 1205 ఆదారత్యం వీర నరసింహ రాయల కాలం నాటికి మున్నూరుయేండ్లు అయినట్లు రా వా పేర్కొంటుంది అనగా క్రి శ

---

16 రాయవాచకము పు 62 71 లు

17 ముకుంద బాహుళ్యేంద్ర గజపతి తెలుగు శాసనం క్రి శ 1560 ఏప్రిల్ 10

18 రాయవాచకము పు 10 7 12

19 పైదే పు 11 3 6

1205 + 300 = 1505 ఇది సంగా కృష్ణరాయలకు ముందు పాలించిన అతని అన్న పీఠ నరసింహరాయలు వట్టాబిషిక్తుడైన కాలానికి సరిపోతుంది ఆ తర్వాత అరవై యేండ్లు అనగా 1505 + 60 = 1565 దాకా పట్టణమున్ను సింహాసనమున్ను నిలిచియుండు" నని రా వా భవిష్యత్తును చెప్పింది ఇది రక్కస తంగడి యుద్ధం జరిగి విజయనగరం విధ్వంసమైన సంవత్సరం

చరిత్రకారులు విద్యానగర స్థాపన క్రీ శ 1336 లో జరిగిందని అంగీకరించారు రా వా 130 యేండ్ల తేదాశో చెప్పినా అప్పటి నుండి పీఠ నరసింహరాయల కాలానికి 1505 1509 ఆ తర్వాత విజయనగరం విధ్వంసమైన కాలానికి (క్రీ శ 1565 రా వా కర్త చెప్పిన కాలం లెక్కింపు సరిపోతుంది

- 5 రా వా లో వ్రతావదుద్రుని వృత్తాంతం చెప్పబడింది 20 దీనిని ఇతడు 16 వ శతాబ్దం పూర్వార్థంలో ఏకామ్రనాథుడు వ్రాసిన వ్రతావ చరిత్ర నుండి తీసుకొన్నాడు అలాగే 16 వ శతాబ్దం మధ్య కాలంలో రచించినట్లు చెప్పబడుతున్న సభావతి వచనము నుండి రా వా కర్త చారిత్రాగ్రం ఉద్భవమొందాడు? ఈ రెండింటిని చూసే రా వా కర్త వ్రాశాడు కాబట్టి రా వా ఆ తర్వాత రచితమై ఉంటుందని చెప్పవచ్చు

- 6 రా వా లో రాయలవారు వేగర్లను పంపించిన వట్టణాల జాబితాలో చెన్నవట్టణం మైనూరు పేర్కొనబడ్డాయి? అలాగే బాగానగరం కూడా పేర్కొనబడింది కాని ఇది క్రీ శ 1590 తర్వాత ఏర్పడినట్లు చరిత్రకారుల నిర్ణయం 4

---

20 రాయవాచకము పు 45 46 లు

21 పైదే పు 13 15 లు

22 పు 21 9 & 17

23 పు 40 20

24 రామచంద్ర రావు సి వి రాయ వాచక రచనా కాలము దాని చరిత్రకర భారతి ఏప్రిల్ 1983 పుట 35

7 రా వా అనేకమంది చారిత్రక వ్యక్తులను పేర్కొంటుంది వీరిలో రాజా జగదేవుడు మట్ల అనంతరాజు వెంగోటి యాచమనాయుడు సాళువ మేకరాజు చెవ్వవనాయుడు కృష్ణవనాయుడు అయ్యనమలక రాయల తర్వాత ప్రసిద్ధి చెందిన వ్యక్తులు ⁵ వీరితో పాటు కొడికం విశ్వనాథనాయకుని కూడా కృష్ణరాయల దళనాయకులలో ఒకడుగా రా వా పేర్కొంటుంది ⁶ ఇతనిని మహామండలేశ్వరుడనిగాని మదుర రాజ్యపాలకుడని గాని ఎక్కడా చెప్పలేదు. కాబట్టి విశ్వనాథ నాయకులు వేర్వేరు వ్యక్తులని చెప్పవచ్చు

ఈ పై ఉపవస్తులను బట్టి నేంటూరు వెంకటరమణయ్యగారు నీ వి రామచంద్రరావు గారు రా వా లో పేర్కొన్న మహామండలేశ్వర విశ్వనాథ నాయనయ్యను క్రీశ 1595 మొదలు 1602 దాకా మదురను పాలించిన రెండవ కృష్ణవంశమునిగా భావించి రా వా రచయిత ఇతని స్థానావధి అని రా వా ఈ కాలంలో వ్రాయబడిందని నిర్ణయించారు

రా వా నికి కన్నదాసువాదమూ కావ్యానువాదమూ అయిన శ్రీకృష్ణ దేవరాయన దినచరి కృష్ణరాయ విజయాలలో మైసూరు బాగానగర ప్రసక్తులు లేవు కాబట్టి మూల రా వా ని అనంతర కాలంలో వచ్చిన ప్రతులలో ఈ అంశాలు ప్రక్షిప్తాలైనా కావచ్చు ఇంకా రా వా ప్రతులు భిన్న భిన్న సంప్రదాయాలకు చెందినవి దొరికేదాకా రా వా కాలాన్ని ఇదమితంగా నిర్ణయించలేం కాని శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి కృష్ణరాయ విజయాలకంటే ముందు రచితమైందని మాత్రం నిర్ణయంకొద్దంగా చెప్పవచ్చు శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి కృష్ణరాయ విజయాలు క్రీశ 17 18 శతాబ్దాల్లో రచితమైనవని వాటి సంపాదకుల నిర్ణయాన్ని ⁷ బట్టి రా వా క్రీశ 16 17 శతాబ్దాల్లో రచితమైందని మాత్రమే నిర్ధరింపవచ్చు రా వా లో వాడిన అన్యదేశీయలు కూడా ఈ అభిప్రాయాన్ని బలపరుస్తాయి

25 రాయవాచకము పు 36 37లు

26 పైదే పుట 44

27 కృష్ణరాయ విజయము ఎరిక xx శ్రీకృష్ణరాయన దినచరి ప్రస్తావనె xx

రాయవాచకం - సంకలన విధానం

రాయవాచకంలో ప్రధాన వస్తువు శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్ర ఈ రాయల కథను చెప్పడానికి రాయవాచక కర్త ఆ కథతో సంబంధమున్న ఇతర చిన్న చిన్న కథలను సంకలనం చేశాడు వివిధ కథలను ప్రధాన కథతో అనుసంధింపడంలో రచయిత నేర్పు ప్రధాన తమవుతుంది ప్రధాన కథ చుట్టు ఇతర కథలు చోటు చేసుకోడానికి కొన్ని కారణాలుంటాయి ఆ కారణాలు తెలుసుకోవడం ఎంతైనా అవసరం

భారతీయ సాహితాన్ని వరి లిస్తే పూర్వం మనవాళ్ళు వాఙ్మయాన్ని వేదాలు ఉపనిషత్తులు పురాణాలు ధర్మశాస్త్రాలు మొదలైనవిగా విభజించారు వేదాలు అపౌరుషేయాలు తక్కినవి మహాబురుగ రచనలు సాహిత్యంలో పురాణాలకు చరిత్రకు ఉన్న సూక్ష్మభేదాలను గమనిస్తే పురాణాలు జరిగిన సంఘటనలను వివరిస్తూ వచ్చినా చరిత్రలు కాలేదు అవి దేవతా మాహాత్మా లకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత నిచ్చాయి చరిత్ర అనేది మాత్రం గతించిపోయిన సంఘటనలను నిరూపించే కథనంగా భావించబడింది కాలక్రమంలో దార్శితక పురుషులు దైవాంశ సంభూతులనే కల్పన చరిత్రలోకి చొచ్చుకొని పోయింది అంతేగాక దార్శితక వక్తులు దైవస్వరూపులే అని కూడ భారతీయులు భావించారు వీరు చరిత్రను కాలక్రమంలో జరిగిన సంఘటనలుగా చూడక జీవనమౌలా లుగా గుర్తించారు కాబట్టి అవి చరిత్రలు కాక జీవనమౌల్యాలను ప్రతిబింబించే ఉత్తమ గ్రంథాలయినాయి ఇలా అనేకమంది వ్రాసినా ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క దృష్టితో పునఃసృష్టి అయ్యాయి మనవాళ్ళ చూసిన దార్శితకదృష్టి ఇలాంటిది

మా సీతాయాశ్చరితం మహాత్ రామాయణం బాలకాండ ప్రారంభం
 నిలిపానీకులు ఇలిపానమనియు భారతం అదివర్య ప్రారంభం

పురాణ యుగం తర్వాత రాజుల చరిత్రలను వ్రాసే సంప్రదాయం ఒకటి ఏర్పడింది. సంస్కృతంలో కల్లాణుని రాజతరంగిణి బిల్లాణుని విక్రమాంకదేవ చరిత్ర తెలుగులో ప్రతాప చరిత్ర రాయవాచకం కన్నడంలో కంఠీరవ నరసరాజు విజయం కుమార రామన సాంగత్యం మొదలై ఈ కృతులన్నిటినీ పరిశీలిస్తే ఇవి ఆయా రాజుల పరాక్రమాలను పరిపాలనను గణగణాలను కీర్తించేవిగా మాత్రమే ఉన్నాయి ఇక్కడ జరిగిన సంఘటనలు కాలక్రమంలో ఉండవు.

సాహిత్యంలో మరొక సంప్రదాయం కూడా చోటు చేసుకుంది అదేమిటంటే చారిత్రక వ్యక్తులను పురాణ వ్యక్తులతో పోల్చి ప్రశంసించడం ఈ విధమైన ప్రయత్నం తెలుగు కన్నడ భాషలు రెండింటిలోను జరిగింది. ఐతహాస మిగతా భాషల్లోకూడా ఈ సంప్రదాయం ఉండవచ్చు తెలుగులో యయాతి చరిత్ర కన్నడంలో విక్రమార్జున విజయం గదాయుద్ధం కువనైక రామాభ్యుదయం మొదలైన ఇందుకు ప్రబల నిదర్శనాలు ఇక్కడ మనవారిదృష్టి చరిత్రకంటే జీవన మాల్యాలైన వీరం ధర్మం మొదలైన వాటిపై ఎక్కువగా ప్రసరించింది.

మహమ్మదీయుల ప్రభావంతో మన భాషల్లో చరిత్ర రచనలో కొంత మార్పు వచ్చింది పలితంగా నామా బఖైరులాంటి రచనలు వెలువడ్డాయి అంగ్లేయులు దేశ చరిత్రను వ్రాయడానికి ఇక్కడ ప్రచారంలో ఉన్న మౌఖిక సంప్రదాయంలోని ఐతిహాసం రికార్డు చేశారు వీటిని ఎత్తి వ్రాసిన వారు గ్రామ కరణాలు వీరు తమ రచనలో సమకాలీన పరిపాలనా భాషనే గ్రహించారు చారిత్రక దాఖలాల్లో ప్రాదేశికమైన ఐతిహ్యాలు నమ్మకాలు సంప్రదాయాలు అనుకరణలు ఎన్నో చోట చేసుకున్నాయి వీటిలో సమాచార సామగ్రి ఉన్నా అవి చరిత్రలుగా పరిగణించబడలేదు.

-
- 2 చారిత్రక వ్యక్తియైన మహమ్మదీయ ప్రభువు అమిన్ ఖాన్ ను పురాణ పురుషుడైన యయాతితో పోల్చి పొన్నికంటి తెంగనార్యుడు క్రి.శ. 16 వ శతాబ్దంలో యయాతి చరిత్ర ను ప్రబంధంగా రచించాడు.

పాశ్చాత్యుల ప్రభావంతో మనకు చరిత్ర అనే ఒక రచనారీతి ప్రక్రియ ప్రారంభమైంది ఇందులో రాజుల రాజవంశాల చరిత్రలు చెప్పబడ్డాయి ఈ శతాబ్దారంభంలో చరిత్ర అంటే రాజవంశం వారి వివరాలు పరిపాలన మొన అంశాలే కాక సామాజిక ఆర్థిక సాంస్కృతిక విషయాలను కూడా అధ్యయనం చేయడం జరిగింది

ఈ నేపథ్యంతో రావాన్ని అధ్యయనం చేస్తే రావా చరిత్ర దృష్టితో మూల సామగ్రిని అందించే గ్రంథం అయితే కావచ్చుగాని పూర్తిగా దారిత్రక కృతిమాత్రం కాదు రావాలో వాస్తవిక విషయాలు అనేకం ఉన్నా వాటితో పాటు పౌరాణిక ప్రసక్తులు జానపద కల్పనలు కూడా ఉన్నాయి మనవారి దృష్టిలో చరిత్ర అంటే కేవలం విషయం కాదు అందులో సాహిత్య ధర్మాలైన ఆలిశయోక్తులు ఉల్లేఖాలు కల్పనలు మొదల అంశాలు కూడా అంతర్భాగం అంటాయి కాబట్టి రావాలో కూడా ఇలాంటి గుణాలుండడం అసంగతం కాదు

రావా కర్త కేవలం సమాచార కర్త కథకుడు మాత్రమేకాదు ఇతనికి సమకాలీన రాజకీయాలతోను సాహిత్యంతోను బాగా పరిచయం ఉంది ఇతడు సామాజిక పరిస్థితులను వివరించి చెప్పడానికి దారిత్రక సంఘటనల నడుమ కారకారణ సంబంధాన్ని కల్పించే ప్రయత్నం చేశాడు జరిగిన సంఘటనలను ఒకదానితో ఒకటి దండగా కూర్చాడు సమాజంలో చరిత్రకు సంబంధించిన వాస్తవాలు కల్పితమేమిటా ఎప్పుడూ అందవు వక్రికి వ్యక్తికి మధ్య అవి పరివర్తనం చెందుతూ వుంటాయి అలాంటప్పుడు సేకరణకర్త విషయాలను ఎన్నుకోవడంలో జాగ్రత్త వహించవలసి ఉంటుంది ఇక్కడ రావా కర్త సుజనులచేత విన్న సూన్యతవాకాలను వక్కాణిస్తానన్నాడు ఆ సూన్యతవాకాలను ఒక క్రమంలో చేర్చి ప్రజలకు లేటవడేటట్లు వివరించాడు

రావా కర్త తాను చెప్పదలచుకొన్నది శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్రే అయినా అతనికి పూర్వదైన పీఠాధిపతిరాయల దినచర్యలతో ప్రారంభించి విద్యార్థగర చరిత్రను కూడా అనుషంగికంగా వివరించాడు ఈ సందర్భంలోనే విద్యార్థిని సన్యాస జీవితం శింగిరిబట్ల వృత్తాంతం వ్యాస వృత్తాంతం చెప్పబడ్డాయి స్థల మాహాత్మ్యం చెప్పడానికి వారి సుగ్రీవుల వృత్తాంతం

మతంగముని శావం ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి ఆ తర్వాత కృష్ణదేవరాయం పట్టాభిషేకం మొదలుకొని ఆతని దినచర్యలు పరిపాలన యుద్ధాలు పీఠ యాత్రా విశేషాలు వివరించబడ్డాయి రాయలకు మంత్రిలు రాజనీతి బోధించే టవ్వడు వరిశీత్తు ధర్మ దేవతల సంవాద ముట్టం ధర్మపాలన కోసం దృష్టాంతంగా చెప్పబడింది రా వా లో ప్రతాపరుద్రుని వృత్తాంతం ప్రక్షిప్తంగా బానిస్తుంది గజపతికి విరోధులు విషప్రయోగం చేయించిన ముట్టం ఇతరత్ర ఎక్కడా కనిపించదు బహుశా ఇది అప్పటికి బాగా ప్రచారంలో ఉన్న జన శ్రుతి అయి ఉండవచ్చు ఈవిధంగా రా వా కర్త జనశ్రుతులను పౌరాణిక వృత్తాంతాలను చారిత్రక ఇతివృత్తమైన కృష్ణదేవరాయం చరిత్రతో అనుసంధించి అనాది బాషలో తనదే అయిన ఒక విశిష్టమైన శైలిలో సంకలనం చేశాడు

చరిత్ర నిర్మాణంలో నత్యనిరూపకం కాని జనోక్తులెన్నో చోటుచేసు కుంటాయి గతించిన సంఘటనలు ఆధారంగా ఇవి వెలుగులోనికి వస్తాయి చారిత్రకుని నేపథ్యం ఆధారంగా అవి చారిత్రకాంశాలవుతాయి కొన్ని జాన పదాంశాలను చారిత్రక సూత్రాలాధారంగా కొట్టిపారవేయవచ్చు అందుకే హంస పాలను నీటిని వేరుచేసినట్లు చారిత్రకుడు కూడా జానపదాంశాలను చరిత్రను వేరుచేసే నైపుణ్యం కలవాడై ఉండాలి

పురాణాలతో బాగా పరిచయమున్నవాడు చరిత్రను చరిత్రగా చెప్పలేడు రమణీయంగా రసవంతంగా వ్రాయదలుస్తాడు

రా వా లో అనేక పద్యాలు శ్లోకాలు వివిధ గ్రంథాలనుండి ఉద్ధరించ బడ్డాయి రా వా కర్త వాటిని సందర్భానుసారంగా పేర్కొనడంలో తనకు గల సంకలన పాండిత్యాన్ని ప్రదర్శించుకొన్నాడు

చారిత్రక గ్రంథాల్లో ఎక్కడా మనకు మధ్య మధ్య పద్యాలుగాని శ్లోకాలుగాని కనిపించవు అలాంటిది మనకు రా వా లో అనేక పద్యాలు శ్లోకాలు కనిపిస్తున్నాయంటే రా వా కర్త ప్రజాశీతే పాణ వేరని చెప్ప వచ్చు మీదుమిక్కిలి రా వా కర్త స్వయంగా పద్యాలు వ్రాసేంత పాండిత్యం ఉన్నవాడు రా వా నికి ముందున్న అవతారికాపద్యాలు రా వా కర్త స్వయంగా సృష్టించినవే

రా వా ముఖ్యంగా రాజైనవాడెలా ఉండాలనే విషయాన్ని బోధిస్తుంది అంతేకాక రాచమరా దల మంత్రులు నడుచుకొనే తీరు మొన విషయాలను కూడా బోధిస్తుంది రాజును విష్ణువు అంశగా భావించారు సింహాసనాధిపతి అనంగా విష్ణు అంశగాని యితరంగాదు అది యేలాగంటేను సరాజాంచ నరాధిప" అని భగవద్వాక్యం ఉన్నది 3 ఇక్కడ భగవద్వాక్యం" అంటే భగవద్గీతా వాక్యం మనవారు రాజును దైవాంశగా భావించేవారు 4 ఆ విధం గానే రా వా కర్తకూడా భావించడమే కాక ఆ విషయాన్ని సార్వకాలిక సార్వ జనీన సత్యంగా చెప్పాడు రాజు అంటే సభావతి ఆ సభావతి లక్షణాలను రా వా కర్త సభావతి వచనము అనే గ్రంథం నుండి సేకరించి ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొంటాడు

క తరుణుడై నవరత్నా
తరుణుడై గంధ పుష్ప పరిమళయుతు డై
నరనాయక పరివృతు డై
వర గినవా డమరు నిట సభావతి యన గన్

క శ్రీరము డు విజయుండును
దీరోదాత్తుండు సుగుణతేజోనిధియై
యారయ సింహాసనమున
నారూడుండగుట యొప్పు నానభ నడుమన్

ఈ వద్యాలు సభావతి వచనము లో ఈ క్రమంలోలేవు రా వా కర్త ఔచిత్యాన్ని గుర్తించి మార్చినట్లు కనిపిస్తుంది రా వా లో పై వదాం తర్వాత సప్త సంఖా త్మకమైన రాజనీతులతో ప్రారంభించబడింది కాని సభావతి వచనము లో ఈ విధంగా లేదు త్రిసంఖ్యతో ప్రారంభించబడి

3 రాయవాచకము పు 13 భగవద్గీత విభూతియోగం శ్లోకం 27

4 రాజా వ్రత్యక్షదేవతా అనే భావన భారతీయుల్లో ఉంది రాజు ఏ దర్మా నికి చెందినవాడై ఉంటాడో ఆ దర్మం యొక్క అధిపతి అయిన దేవుని అంశగా భావించినట్లు తెలుస్తుంది ఇక్కడ శ్రీకృష్ణదేవరాయలు వైష్ణవుడైనందువల్ల విష్ణువు అంశగా చెప్పడం జరిగింది

వరుసగ రాజనీతులు చెప్పబడ్డాయి రా వా కర్త సప్త సంఖ ను కుట్రసూచకంగా భావించినట్లు తెలుస్తుంది కి రా వా లో సభావతి వచనంలోని అనేక విషయాలు విడిచిపెట్టాడు అదనంగా కొన్నిటిని చేర్చాడు

రా వా లో మొట్టమొదట రాజ సప్తాంగాలు ఉచిత సప్తాంగాలు సప్త పాయాలు గురించి చెప్పి సప్త వ సనాలు రాజకుండకూడదని భారత వద్యాన్ని ఉద్ధరించాడు కి తర్వాత సప్త సంతానాలు సభా సప్తాంగాలు సప్త రాతువులు సప్త సాగరాలు సప్త ద్వీపాలు సప్త కులగిరులు సప్త మహాముఖ్యులు సప్త త్యాగాలు చెప్పి వరుసలుగు రాజదోషాలను వివరించి ఆ తర్వాత త్రిసంఖ తో ప్రారంభించి రాజనీతుల్ని వివరించాడు

రాజకు న్యాయభండారం సం బాండాగారమ్ అవసరమని చెప్పి

నా యము వ్రజ పెక్కువకు ను

పాయము వ్రజకలిమి సిరికుపాయంబగుటన్

న్యాయము భండారము నర

నాయకలకు సంక్రమ కీర్తి నారాయణుడా" అనే నీతి వద్యం ఉద్ధరించడం జరిగింది ఇది బద్దెన నీతిశాస్త్రము లోనిది

రాజా సాదువులైన వారిని సాదు జంతువులను బాధించే వారిని శిక్షించకుండా వరాకుచేస్తే నిర్లక్ష్యం చేస్తే రాజధర్మత్వమూ బిశ్వర్యమూ చేసిన పుణ మూ పోతుందని చెప్పే సందర్భంలో ఈ క్రింది వదం చెప్పబడింది

క సాదువులగు జంతువులకు

బాధలు కల్పించు ఖలుల భంజింపని రా

జాధము నాయు స్వర్గ

శ్రీధనములు విడిచిపోవు నీధము తల్లి

5 మన పురాణాల్లో కూడా ఏడు అనే సంఖ్య కుట్రసూచకంగా భావించబడింది ఉత్పవలను ఏడు రోజులు (సప్తాహం) జరుపుకోదం వివాహ సందర్భంలో వదూవరులను ఏడు అడుగులు నడిపించడం వెంకటేశ్వర స్వామి ఏడుకొండలలో అధివసించడం మొ వన్నీ కుట్రసూచకాలే

6 ఉద్యోగవర్ణం I 44

ఈ పదం బారతంలోని పరీక్షితు ధర్మదేవతల సంవాద ముట్టంలోనిది పరీక్షిన్మహారాజా వ్రజలకు ధనదానా దులను అవరిమితంగా సమకూర్చి వారికి తస్కరం వలన మృత్యువు వలన అనావృష్టి దోషం వలన తయం లేకుండా రామరాజం వలె నడించాడని ఆవిధంగానే శ్రీకృష్ణదేవరాయలు కూడా ధర్మ పరిపాలన చేయాలని మంత్రులు ఉపదేశించారు

రాయలు పట్టాభిషిక్తుడైన తర్వాత ఒక రోజు వద్యనీతి చంద్రయ్య కొడుకు నగరికి వచ్చి పద నీతి చదవగా ఆ పదాలలో

క బలవర్గము సామంతుల
బలమున కగ్గలముగల స్పృహలునకొదవే
బలమె పెఱసృవతికాళ్లా

బం సంవదకెంతదవ్యు బద్దెనరేంద్రా" అనే బద్దెన నీతి వద్యం రాయల మనస్సుకు బాగా నచ్చింది ఆ వద్యాన్నే రెండు మూడు సార్లు చదివించు కొన్నాడు హృదయంలో గాఢంగా హత్తుకొనిపోయింది నైన్యాన్ని సమ కూర్పుకోవాలనే తపన ఎక్కువైంది ఒకనాడు రాత్రి నగరు శోధనకు పోయి నట్టే పోయి పట్టణానికి రెండామడల దూరాన ఉన్న వ కొండ రంగనాథ స్వామి దేవాలయానికి వెళి అక్కడే కూర్చొని ఉన్నాడు అప్పుడు తిమ్మరుసు గూఢదారులను పంపించి రాయల జాడ తెలుసుకొని అక్కడికి వెళాడు రాయలను పట్టణానికి రమ్మని అడిగాడు కాని రాయలు సామంతబలం కంటే అధికమైన బలాన్ని సంతరించేదాక రానని వట్టువట్టాడు తిమ్మరుసు ఆ క్షణం లోనే కావలసినంత నైన్యాన్ని సంతరించాడు ఆ నైన్యాన్ని తీసుకొని రాయలు పట్టణానికి విజయం చేశాడు ఇది జనశ్రుతి కావచ్చు కాని రాయలు పట్టాభి షిక్తుడైన తర్వాత నైనా ని ఎక్కువచేసి విజయాలు సాధించాడన్నది మాత్రం చారిత్రిక సత్యం దీన్నిబట్టి రాజనీతి పద్యాలు అనాడు రాజుల్ని ఎలా వ్రాశా వితం చేసేవో తెలుస్తుంది

రాయలు "అపూర్వమైన మనమ్యలు దొరికితేను సకలమున్ను సంత రించ వచ్చును అని చెప్పగా అయ్యమరసుగారు సింహాసనస్థునకు త్రీలున్ను రత్నములున్ను కలిగినది అయితే అంతకన్నా అధికం మహిమలు లకు" అని చెప్పి ఆ సందర్భంలోనే ఈ క్రింది వద్యాన్ని కూడా పెర్కొంటాడు

క వత్సి ధర్మిత్రియు ఋదుమలె
రత్నము లెప్పుడు ఋరంధ్రిరత్నములు శిలా
రత్నము లవనీవతులకు
ఋత్నులె రత్నములువగవ ఋదైనరేంద్రా

అంతేగాక రాజులైనవారలు అనువైన పురుషరత్నాన్ని సంతరిస్తే
ఆయన నవరత్నాలను చతురంగ ఋలాలను సంతరించగలడు అప్పాజి
సాధారణ నియోగి కాదు అసాధారణ నియోగి అమటనమటనా సామర్థ్యం
కలవాడని ఆయన మరసు తిమ్మరుసును ప్రశంసిస్తాడు ?

దైర్యం వల్లనే జయం కలుగుతుందని చెప్తూ సంస్కృత శ్లోకాన్ని
ఉదాహరించాడు ఆ సంస్కృత శ్లోకం ఇలా ఉంది

శ్లో యతో దైర్యస్తతో లక్ష్మీ యతో లక్ష్మీ స్తతోహరి
యతో హరిస్తతో ధర్మ యతో ధర్మస్తతో జయ

రాయలు తురకలమీద దండెత్తేటప్పుడు దైర్యంవల్ల లక్ష్మీకటాక్షం
వల్ల దైవ సహాయంవల్ల జయం కలుగుతుందని సామాజికులతో చెప్పి
ఆర్యోక్తిగా పైశ్లోకాన్ని పేర్కొన్నాడు

రాయలు వినయ పూర్వకంగా ఆనతిచ్చినా అందులో వివరీతార్థం దాగి
ఉంటుందని అయ్యమరసు ఉపమాన పూర్వకంగా ఈ శ్రింది వదంలో
పేర్కొంటాడు

క మను డా వినయంబాదిన
వినయంబా మీద నదియు వివరీతమగుం
గొననుండి విల్లువంగుట
వినయంబా యెదుడివాని వేగమె త్రుంచున్

రాజుకు రాజసితి కళలుదైన మంత్రి యుద్ధంలో దైర్యంతో పోరాడే
 బంటు చాల అవసరమనే ఉద్దేశంతో రాయలు అప్పాజీతో చెప్పిన వైనం ఈ
 క్రింది వదలలో పొడసూపుతుంది

క ముద్దైదు కార ము జక్కం
 బెద్దైదు మంత్రియును బోరబెదరని బంటుం
 బుట్టరుగా దేవతులకు
 బుట్టరె నానావిదైక బోగ నహాయల్

రాయలు గజవతిపైదండె తినవుడు వరాక్రమవంతులైన షోడశపాత్రులు
 గజవతితో కూడ యుద్ధానికి వస్తున్నారని తెలిసినవుడు రాయలు సందిగ్ధావ
 స్థలో వడ్డాడు ఇక చేసేదిలేక అపాయానికి తగిన ఉపాయం ఆలోచించమని
 తిమ్మరుసుకు చెప్పగా అప్పుడు తిమ్మరుసు బేదోపాయాన్ని గూర్చి ఉద్ఘరించిన
 మంత్ర నీతి వదలు ఎంతో సందర్భశుద్ధిని కలిగి ఉన్నాయి

గి దండ సాధనకృతుల సాధ్యుండుగాక
 మ్రింగ బలతెంచ శత్రువు మిత్రు జేయు
 దానమున నాత్మవశగులు గానివార
 లితరులెవ్వారలి జగత్రితయమునను

క శత్రుల మిత్రుల జేయును
 మిత్రుల భృత్యులనుజేయు భృత్యుల నిజన
 త్పుత్రులుగ జేయు సందఱ
 దాతీవతి కన్నియెడల దానమువలనే

క ఆయాస దుర్లభమ్మున
 నాయాసమునన్ మదించ్చు నరయనవీష్టో
 పాయంబు వతికి లేదో
 పాయము కడునిష్ఠమగు నుపాయముగాదే

ఇవి కవికర్త రసాయనంలోనివి * పీఠాని రా వా కర్త స్వీకరించి
సందర్భాన్నిబట్టి ఉద్ధరించాడు.

పోదకపాత్రులు రాయలకు లేఖ వ్రాసినట్లు అప్పటి గజపతికి వ్రాసిన
లేఖలో పేర్కొని ఈ క్రింది భారత వద్యాన్ని ఉదాహరిస్తాడు.

క తనువున నాదిన యలుగుల
ననువున బుచ్చంగవచ్చు నతి నిష్కరతన్
మనమున నాదిన మాటలు
వినుమెన్ని యుపాయములను వెడలునె యధిపా

ఈ వద్యంలోని తీవ్రతను గమనించిన గజపతి వట్టణం విడిచి వీడెని
మిది ఆమడలదూరం పారిపోయాడు. తర్వాత రాయలు గజపతివాళ్ళాన్ని అతి
సులభంగా జయించాడు

ఈ పైన పేర్కొన్న వదా లన్నీ రాజనీతి సంబంధించినవి ఇవికాక
ఆయాసందర్భాలలో మరికొన్ని వద్యాలు శ్లోకాలు ఉద్ధరించబడ్డాయి

సాకువ తిమ్మరుసును ప్రళంబించే సందర్భంలో ఆయ్యమరసు చెప్పిన
శ్లోకం

శరేషు జాయతే కూర సహస్రేషుచ వందిత
వక్తా శత సహస్రేషు దాతా తవతి వా నవ

లోకంలో నూదికి ఒక కూరుడును వెయ్యింటికి ఒక వండితుడును
లక్షకు ఒక వక్తుండును ఉంటారు దాత అనేవాడు ఉంటాడో లేదో అని
చెప్పబడింది తిమ్మరుసు బాంటివాడు ఉండడం వాతా అరుదని దీని భావం

రాయలు ఉదయగిరి కొండపీడు వినుకొండ మొన దుర్గాలపై సర్వ
సైన్యంతో దండెత్తి పోయేటప్పుడు భేరిపూజ చేయించి జయధ్వని తోకించిన
సందర్భంలో ఈ క్రింది వధ్యాలు చెప్పబడ్డాయి

క రాత్రికు దంతదిగ్గయ
యాత్రాసంరంభ జృంభితాదోవగతిన్
శత్రువుల గుండెలవియ గ
తైత్రవస్తానభేరి సేయించుటయున్

ఉ భూకంఠంబు జనింప రొవ్వు గ మహాంబోరాసు లుప్పొంగ గా
లోకాలోకములెల్ల వెల్లగిరి ముల్లోకంబు మూర్ఛిల్లిన
స్తోకవాల్త నజాండ గోళ దళనోద్భూత ధ్వనింబోలె వ
ద్వాకాలాంబుద గర్జిత ధ్వని సమారంభంబులై మీల గన్

ఈ వధా లు కూడా కవికర్త రసాయనం నుండి ఉద్ధరింపబడినవే 9
ఇవి కవికర్త రసాయనంలో మారాంత దిగ్విజయ యాత్రకు బయలుదేరే
సందర్భంలో ప్రయుక్తమయ్యాయి రావా కర్తకూడా అలాంటి సందర్భం
లోనే ప్రయోగించి ఔచిత్యాన్ని పాటించాడు

రాయలు తురుష్కులను గెలిచిన తర్వాత ఆ విజయం వివిధంగా ఉందని
ముక్కు తిమ్మనను అడుగగా ఆ కవి చెప్పిన పద్యం

క నరసింహ కృష్ణరాయా
దురమున నీ పేరుపేర దురకం ద్రుంచెన్
గరి రాజ వరదు డవన్
కరి ఘటములు నిన్ను జూచి గ్రగ్కున దిరిగెన్

ఇది కృష్ణదేవరాయల గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది

ఒకసారి గజవతి విరోధులు నందివాని చేత విషప్రయోగం చేయిస్తే
టప్పుడు నందివాని చేతులు వణకసాగాయి అప్పుడు గజవతి అది చూసి చేతులు
వణకడానికి కారణమేమి అని అడుగగా ఆ నందివాడు భయపడి జ గిన తెర
మరగు సంగతి అంతా సవిస్తరంగా చెప్పాడు అయినా గజవతి ఆ విషాదకం
తెప్పించి

అరిక్మిత్రం విషం వథ మధర్మో దర్మత్రాం వ్రజేత్

అనుకూలే జగన్నాథే వివర్ధితే వివర యమ్" అనే శ్లోకం చదివిత్రాగగా
ఆ విషం జీర్ణమైందట ఇది జనశ్రుతి అని చెప్పవచ్చు ఇలాంటిదే కన్నడంలో
కంఠీరవ నరసరాజుకు సంబంధించిన జానపద కథ బాగా ప్రచారంలో ఉంది

గోలకొండ విజయాపురం అహమదానగరం యేలే ముగ్గురు దునే
దారులు రాయలతో యుద్ధం చేయలేక చివరికి రాయలను శరణుజొచ్చి అవరి
మితంగా కానుకలు సమర్పించి భయబుద్ధి గలిగి రాయల దాన జ్ఞాత గుణాలు
తెలుసుకొని చెప్పిన నీతివద్యం వారి నైజగుణాన్ని విస్మయం చేస్తుంది తురుష్క
లయిన ఆ దునేదారులు తమను గూర్చి

చ మరకలు మా ప్రచారములు మా ముఖముత్విషవహ్ని హెరముల్
ఖలంము రోషజాతులము గర్వం మేమొక మందివారమే
నలినదళాక్ష ప్రాణులకు నైజగుణంబులు మాన్యవచ్చునే
వెలయ గ మా వికారములు వేయును నెంచ గనేం భూవరా" అని
చెప్పడంలో వారు దాం దుర్మార్గులని తెలుస్తుంది

10 మైసూరు రాజైన కంఠీరవ నరసరాజును కుట్రచేత చంపాలని
శత్రువులు దేవాలయ అర్చకుని ద్వారా ప్రయత్నిస్తారు పూజారి
అర్చకుడు విషాన్ని తీర్థంలో కలిపి ఇచ్చేటప్పుడు భయంతో చేతులు
వణుకుతాయి అప్పుడు రాజు మీరిస్తున్నది తీర్థమా లేక విషమా అని
ప్రశ్నిస్తాడు పూజారి తీర్థమే న్యామి అని సమాధానమిస్తాడు కంఠీ
రవుడు నిర్మలమైన మనస్సుతో ఆ తీర్థాన్ని అరచేతిలో స్వీకరిస్తాడు
విషం అరచేతిలో నిలిచిపోయి అరచేయి నల్లబడుతుంది

గజవతి ఓడిపోయిన తర్వాత రాయలతో

"నవ్వం ఓలం భిన్నతటాక కూపాన్

విభ్రష్ట రాజం శరణాగతం

గోత్రాహ్మణాణా దేవగుణాయాంశ్చ

యద్యదే త్పుర్య చతుర్థం తత్" అనే శ్లోకం 1 చదివి తన

కూతురైన జగన్మోహిని అనే కనకను దారపోసి బాంధవ్యాన్ని కలుపు

కొన్నాడు అప్పుడు అల్లుని ఆడబిడ్డకు ఇవ్వవలసిన బహుమానోచిత క్రమ

భూషణాదులను ఈ క్రింది పద్యంలో రావా కత్త తెలియజేశాడు

క హటక పేటి కాటి హెటి శకటి మదేతకోటి వీటి

పేటి తృప్తేటి మయూరికలు వేడ్కన్

దీన్నిబట్టి ఆనాటి సంప్రదాయాలు కూడా కొంతవరకు విశదమవుతాయి

ఈవిధంగా రావా కత్త వివిధ వృత్తాంతాలను పద్యాలను శ్లోకాలను

తన రచన కనుకూలంగా ఉపయోగించుకొని శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్రను

వివరంగా చెప్పడానికి ప్రయత్నించాడు

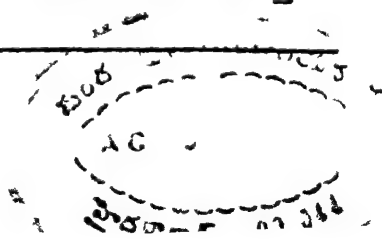
రాయవాచకం - రచనావై శిష్ట్యం

రాయవాచకాన్ని బాషా దారిత్రక దృష్టంతోనే కాకుండా కళాత్మక దృష్టితో కూడా పరిశీలించడం జరిగింది ఈ పరిశీలన చేయడానికి కొన్ని కారణాలు ఉన్నాయి ఇది కేవలం దారిత్రక సతా లను మాత్రమే వివరించే గ్రంథం కాదు దీని రచనలో కళాత్మకత కూడా గోచరిస్తుంది ఇందులో శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు సంబంధించిన విశేషాలను తన ప్రభువుకు వ్రాసి వంపించడం రా వా కర్త ప్రధాన ఉద్దేశమైనా అభివ క్తిలో ఒక ప్రత్యేకమైన ఆకర్షణ ధర్మం ఉంది వస్తు స్వీకరణలో వైజ్ఞానిక దృష్టికాక జానపద కాలానిక దృష్టి కూడా ఉంది రా వా లోని శబ్దమంతా వ్యావహారిక శబ్దం కాదు కావ్యశబ్దం కూడా ఉంది రా వా కర్తకు ఆ కాలంలోని వివిధ రాజ కీయోద్యోగులతో ఉన్న సంబంధంవల్లను లోకులతో ఉన్న సాన్నిహిత్యం వల్లను తనకున్న శ్రుత పాండిత్యంవల్లను అతని బాషలో వా వహారికమూ గ్రాంథికమూ రెండూ కలిసిపోయాయి

రా వా దారిత్రక కృతి మాత్రమే కాదు ఇందులో చెప్పకోదగ్గ సాహిత్యపు విలువలూ ఉన్నాయి ఇక్కడ సాహిత్యపు విలువలు అంటే విజయనగర రాజుల కాలంలో ప్రజలకున్న సామాజిక సాహిత్య సంబంధాల దృష్టి అని అర్థం సాహిత్యం ప్రజల జీవితంలో ప్రధాన భాగంగా ఉండేది రాజాస్థానాల్లో ప్రతిదినమూ అనేక వద నీతులు చదువబడేవి¹ శ్రీకృష్ణదేవ రాయలకాలంలో వద్యనీతి చంద్రయ్య అనేవాడు ఈ వద్యనీతులు చదివేవాడు² కవులు కూడా రాజుతోపాటు యుద్ధభూమికి వెళ్ళేవారు వీరు ఆయా సంద ర్భాల్లో విసుగు జనించకుండా ఆశువుగా కొన్ని పద్యాలు చెప్పేవారు మంత్రులు నయితం ఆయా సందర్భాలను పురస్కరించుకొని వివిధ గ్రంథాల నుండి పద్యాలను శ్లోకాలను దృష్టాంతంగా ఉద్ధరించేవారు దీన్నిబట్టి చూస్తే ఆ కాలంలోని ప్రజలకూ వివిధ గ్రంథాలతో బాగా పరిచయముండేదని తెలుస్తుంది

1 రాయవాచకము పుట 2

2 వైదే పుట 23

రా వా నికి సాహిత్య ప్రాధాన్యత కలగదానికి అందరి అభివ్యక్తి (Expre on ప్రధానకారణమని చెప్పవచ్చు రా వా ని వద్యకావ్యంగా కూర్చిన కుమారదూర్బది రా వా లోని అభివ క్తుల్ని కొన్నిటిని యథాతథంగా స్వీకరించడం విశేషం ఈ విషయాన్నే జయంతి రామయ్య వంతులుగారు

The poem c o e y o ow he o der accoun no on y n rega d o he ubec ma er bu ome me a o n he ma e o e a y exp e s on అని పేర్కొన్నారు 3

రా వా లో కొన్ని కావ్యసంప్రదాయాలు చెప్పబడ్డాయి గ్రంథారంభంలో అనకారికా వద్యాలు కూర్చబడ్డాయి ఇందులో కథావస్తువు సూచించబడింది విషయాన్ని సుజననం నుండి గ్రహించినట్లు చెప్పబడింది చివరిపదాల్లో గ్రంథప్రయోజనం పరిశ్రుతి ఉక్తమయ్యాయి

కథాకథనం కథను చెప్పే వద్దలే కథా కథన వద్దలి కథా కథనంలో వనైకం ముఖం వనైక మంటే భిన్న సంఘటనలకు పొసగింపు 4 భిన్న సంఘటనలకు ప్రధాన కథతో సంబంధం కల్పించి వనైకం సాధించడం చాలకష్టం

రా వా లో ప్రధానకథ శ్రీకృష్ణదేవరాయల వృత్తాంతం దీని చుట్టూ భిన్న సంఘటనలు అల్లుకొని ఉన్నాయి రా వా కర్త నేర్పు ప్రదరించి వాటి మధ్య సంబంధాన్ని విగ్రహింపబడినవి

కథా నిర్మాణాన్ని మూడు విధాలుగా పరి రించవచ్చు

1 కథకు ఆయువుపట్టులైన సన్నివేశాలు 2 భిన్న సంఘటనలమధ్య సంబంధం 3 ఆదంకాలు

రా వా లో ఆయువు పట్టున మట్టం శ్రీకృష్ణదేవరాయల ద్వీపజయ వృత్తాంతం దీనితో వరస్పర సంబంధం కలిగిన సంఘటనలు అనేకం ఉన్నాయి వాటిని ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు

3 రాయవాచకము 1933 ఎరిక 1

4 కోటిశ్యూరరావు తుమ్మపూడి ఆముక్తమాల్యదా సౌందరము పు. 66

1 వీరనరసింహరాయల వృత్తాంతం 2 విద్యారణ్యుల వృత్తాంతం
3 శింగిలబట్ల కథ 4 వేదవ్యాస సాక్షాత్కారం 5 వానిసుగ్రీవుల యుద్ధ
మట్టం 6 భూదేవి పరీక్షితుల సంవాదం 7 వ్రతాపదుద్రుని వృత్తాంతం
8 ముకుంద గజవతి వృత్తాంతం

రా వా లో కొన్ని జానపదఐతిహాసాలు కూడా చోటు చేసుకున్నాయి గజ
వతికి విరోధులు విషప్రయోగం చేయించడం అనే మట్టం జానపద ఐతిహ్యామే
పైన పేర్కొన్న అంశాల్లో కూడా జానపద కల్పనలు కలిసి ఉన్నాయి
బారతీయుల కథనంలో కల్పనలు కలిసిపోయి ఉన్నందువల్ల అవి చరిత్రలోకి
చొచ్చుకొనిపోయాయి

రా వా లోని ఆద్యంతాంసు పరిశీలిస్తే కథ వీరనరసింహరాయలతో
ప్రారంభమై శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ముక్కుతిమ్మన అల్లసాని పెద్దన మాదన
గారి మల్లినలకు పారిజాతావహరణం మనుచరిత్రాది కావ్యాలను వ్రాయమని
ఆనతివ్వడంతో ముగుస్తుంది

రా వా కర్త కథను వీరనరసింహరాయలతో ప్రారంభించడం ఔచిత్య
మనుస్తుంది ఎందుకంటే రాయలకు ముందు అతడు రాజ్యపరిపాలన చేశాడు
అతనినుండే రాయలకు వారసత్వం సంక్రమించాలి కాబట్టి అతనితో కథ
ప్రారంభం కావడం సముచితం వీరనరసింహరాయల దినచర్యలు మొదలైనవి
చెప్పిన తర్వాత ముల్లంద్ర పుంజావ నరస్వతి విద్యారణ్యుల గురించి విద్యా
నగర స్థాపన గురించి వివరిస్తాడు

శ్రీ కృష్ణదేవరాయల కథ అతని వట్టాభిషేకంతో ప్రారంభమవుతుంది
ఇతని వట్టాభిషేకం గురించి అనేక కథలు వ్రచారంలో ఉన్నాయి⁵ కాని
రా వా కర్త వాటిని వ్రస్తావించకుండా వీరనరసింహరాయలే కృష్ణ
రాయలకు వట్టం కట్టినట్టు చెప్పాడు తర్వాత మంత్రులు రాజనీతి బోధించడం
నిత్యకృత్య వివరణ పరిపాలన దిగ్విజయ యాత్రలు తీర్థయాత్రలు వరు
సగా చెప్పబడ్డాయి

కథా కథనంలో రా చా కర్త రెండు వద్దకులను అనుసరించాడు

1 పాత్రలచేత చెప్పించడం 2 తాను స్వయంగా చెప్పడం

వీరనరసింహరాయల దినచరణ తర్వాత విద్యారణ్యుల జీవితం విద్యానగరస్థావన గురించి ముల్లంపూడి దిండిమ వంశావ సరస్వతీచేత చెప్పిస్తాడు తర్వాత కూడా అనేక చోట్ల పాత్రల ముఖాంతరంగానే కథను నడిపిస్తాడు అవసరమైన చోట్ల తాను చెప్పాడు

కథ పాత్రల ముఖాన నడిచేటప్పుడు సంతాపణ వ్రదాన స్థానమాత్ర మిస్తుంది రా చా కర్త ఆయా పాత్రలకు కూడా తన బాషనే వ్రాయగలిగాడు ఉదా సాకువ తిమ్మరుసు వ్రకంస

“అపూర్వమైన మనుషులు దొరికితేను సకలమున్ను సంతరించవచ్చును” అని రాయలదేవుండు వంకరించగా ఆయ్యమరసుగారు విన్నవం జేశినది సింహాసనస్థులకు స్త్రీలున్ను రత్నములున్ను కలిగినది అయితే అంతకన్నా అధికం మహావతులకనగా నీతి వదలం

క వత్ని రరిత్రయ ఋదుమరె

రత్నము లెవ్వరు ఋరంద్రి రత్నములు శిలా

రత్నములవనీ వతులకు

ఋత్నరైరత్నములు వగవ ఋధైసరేంద్రా” అని అన్నారు గనక రాజు లైన వారలు అనువైన పురుష రత్నాన్ని సంతరిస్తే ఆయనా నవరత్నము లున్న చతురంగబలములున్న సంతరించగలడు అటు గనక అప్పాజీ సాధారణ వియ్యోగిగా యించవద్దు. ఆయన అసాధారణ వియ్యోగి అమటనమటనా సామర్థ్యం ఆయనకే గలదు అవి యేలాగంటేను - అందరున్న మనుషులు అందరికీన్ని అవయవాలు సరి ఇందులో ఉత్తములు మధ్యములు అధములు అని యెరిగి యేర్పరచవలెను. అది యేలాగంటేను గుణాధిక్యము వల్లను యెక్కువ మరిన్ని వంశలోహములున్న అన్నియు సరి అందున ఋంగారు హెచ్చింది యేంది అంటే వారియకకలాంగా వన్నె హెచ్చించినట్లు గుణాధిక్యం వల్ల మనమ లలోనున్న అప్పాజీని అధిక్షదని యెరుగవలెను అది యేలా గంటేను

శ్లో శతేషు జాయతే కూర సహస్రేషు చ వండిత

వక్తా శతసహస్రేషు దాతాభవతి వా నవ॥ అనే నీతి వ్రకారానకు నూటికి వక బంటున్న వెయి ంటికి పఖ వండితుడున్ను లక్షకు పఖు వక్తుండై సభాస్థలిని మూటవలుకురాడును శీమలో పఖు దాత అనేది కలండ్లో లేడో అన్నట్టు చొఖరుగాక అందరికిన్ని ఆ గుణములు యాలవచ్చిని" అని ఆయ్య మరసు విన్నవంజేసి" పు 32 33లు

ఈ విధంగా రా వా లో సంభాషణలు వద్య శ్లోకాల సమ్మేళనంతో కొనసాగుతాయి

రా వా లో అక్కడక్కడ స్వగత సంభాషణలు వ్యాజస్తుత్యాత్మక సంభాషణలు నాటకీయ సంభాషణలుకూడా కనిపిస్తాయి

రాయలు గజవతి రాజ్యంపై దండెత్తి వెళ్ళినపుడు గజవతి షోడశ పాత్రులతోపాటు యుద్ధానికి వస్తున్నాడని తన స్థానావతి కమలనాభయ్య కాకి తము వ్రాసి వంపినపుడు అది చదివి చూసుకొని "కార్యంబిసతప్ప తబ్బిట్టా యను అని చాల చింతనొందినవారై అప్పుడు అప్పాటి మాటలు వినక వచ్చి నందులకు ఇంత కార్యం వచ్చెను అని తమలోలామే చింతచేసుక అందరికిన్ని ప్రాణహానులు వచ్చెను షోడశపాత్రులు చెప్పేదొఖిదీనిని చేశేదొఖిదీనిని కొడు యెంత వెళ్ళనాడినా అంతా నడిపించుగలవారు వారల వరాక్రమానకు యెవరు నిలువలేదు అని నిలిచిన దిక్కున నిలువక పున్న దిక్కున పుండ్లక అరిజాలవడి అందరిని యింతకార్యం వచ్చనని వ్రజలు చింతపడుతా పుండ్లంగ" పు 69

ఇందులో రాయల స్వగత సంభాషణ వ క్రమపుతంది

రాయలు నగరశోధనకై వెళ్ళి తిరిగిరాకుండా వట్టణానికి రెండామడం దూరంలో ఉన్న పళి కొండ రంగనాథస్వామి దేవాలయానికి వెళ్ళి అక్కడే కూర్చొని ఉండగా ఉదయాన్నే తిమ్మరుసు గూఢదారులవల్ల తెలుసుకొని అక్కడికి వెళ్ళినపుడు వారిద్దరి మధ్య నడచిన సంభాషణ వ్యాజ స్తుత్యాత్మకంగా ఉంది

స్వామివారు యీరీతి రావచ్చునా? యీ వార్తలు లోమలకు తెలిసితేను వల్లమున్ను కోలుపోవును దునేదారులు విన్నాన్ను అవకీర్తి గనక యింతటి

కార్యం జేసేది అనుచితము స్వామివారి చిత్రాన యింత కార మెంచి రావచ్చునా" అని తిమ్మరుసు) తెలివనందులకు రాయలవారు "సింహాసన పరభారకం వహించే మీసంది పెద్దలు వుంకగా అట్టి కార్యములు యాలవచ్చిని మీరు తృణాన్ని బట్టితే మేరువు కాయగలరు ఆ మేరువునే తృణముగా నడిపించగలరు అమటనమటనా సామర్థ్యములు మీకే గలవు" అని వ్యంగ్యోక్తులుగా అనతిచ్చినందులకు సాకువ తిమ్మరసయ్య వరికినది "అరీతే" అవును అవి యేమియందేను స్వామివారు సకల కార్యభారములున్ను మామీద వూనితే జేసి నడిపించగా అరీతున నడుస్తావున్నది చిత్రానకు రాకుండేమేమనగా తృణమాత్రం తృణగ్రాహియైన యింద్రునిము త్యాగి బొందును తృణమనియెంచి గ్రహించక వున్నట్టాయెనా జాతినీము గాదని వెలతరుగును అమగనక యేలిన స్వామివారి ప్రభావమువల్లనేగదా కొలిచిన వారు మనమౌట కొలిచిన వారైన మనముగా నడవగానే యేలినవారికి కీర్తిభ్యాతులు గలుగుట అని ద్వంద్వార్థముగా విన్నవముచేతి" పు 27 23లు)

గజవతి పోదకపాత్రుల సంభాషణలో నాయక గోచరిస్తుంది

గజవతి "వారిని జయించేటందుకు జయావజయం కనవలెనని పోదక పాత్రులను ఎయననంవ్వగా బలబ్రద్రపాత్రుడు దుర్గాపాత్రుడు మొదలయిన వారు వదానపాత్రులు వచ్చి గజవతివారి పోదకగనగా వారలను కూర్చుండ నియమించి "వారలతో ఇదివరకున్న నడచిన కార్యాలన్నింటిని విన్నారేకా కన్నాడకంవారు కనమందాంటి అహముదానగరానకు వచ్చి నిపాతంకే పొట్లారి సింహాద్రి వద్ద శిబిరం దిగినారు యిక్కడికి నాలుగు క్రోశములమేర వచ్చివున్నారు రేపు మర్నాట దాటి మాగంజా గుర్రంరాణావ వచ్చును అప్పుడైనా కనుమందుకోవలెగాని మొదటిస్థలం విడువరాదు ఆలోచనగా అడిగి నంధులకు పోదకపాత్రులు యీ ఆలోచన మునుపు మూడు తెగల దునే దాల్తున్న కర్నాటకం వారి వెముఖాసరించి నిలువలేక తమతమ స్థాదులకు పోయినందువల్ల యెవ్వరినింన్నీ యెంచక తురకాణ్యం మలు దాంటి మన గడికనములున్ను జొచ్చి వట్టం సమీపానకు వచ్చివారు యీ సమయాన మనం ఆ మూడు తెగల వారింన్ని చెప్పి అంబించి వారు సరుదులున్ను బలవంతులుగా వుండ్లమని మనమున్ను యిక్కడను కనిపించుకొంటే యెందు

బోనంన్నారు కాళహస్తీ అరభ్యం జగన్నారం వర్యంతం మనశీమ అద్భి
వట్ట యెదురు యెచ్చక లోతు యెదుగరు గనక లోజొచ్చి వచ్చినారు మంత్రా
లోచనమీద వచ్చిన కార్యం కాదు హామిక మీచికార్యం గనక వారికే మువ్వ
మనకార్యం జయమాను వారు యాయులు మనం స్థాయులు మనశీమ ప్రజంకు
చారం పింగళోలి స్థలాలున్ను నిలువవలెనని ఉత్పాహవృద్ధి గనక ఇద్దీ వట్ట
మనం కనుమందుకొందేను కన్నాటకంవారు నిలువలేక తమ మకు పోయ్యే
మని బోదురు " పు 66 68 లు

ఇలాగే వరస్పర సంభాషణ నాటికీయ శైలిలో కొనసాగుతుంది
ఇక్కడ పాత్రలు ఎదుట ఉండి మాట్లాడుతున్నట్టే పాఠకుడికి నాట యానభూతి
కలుగుతుంది

రా వా భాషలో అనేక జాతీయాలు పలుకుబళ్ళు వాడినందువల్ల
సకీవర్యం గోచరిస్తుంది సంభాషణలు కూడా సహజంగా ఉన్నాయి "సంభా
షణ శైలి వ్యావహారికమున కెంత దగ్గరయిన నాటికీయత అంత చేవ కలిగి
యుండును సందర్భశుద్ధియు గాంభీర్యము అర్థపుష్టిగం జాతీయములు
లోకోక్తులు సంభాషణకు ఓజస్సును తెచ్చు"నని సర్వేశాయి తిరుమలరావుగారి
అభిప్రాయం⁶ ఇది రా వా ని కొంతవరకు వర్తిస్తుంది

పాత్రపోషణ పాత్రలు కథాగతికి అలంకారాలు రచయిత పాత్ర
లను కథాభిముఖంగా నడిపించి గ్రంథప్రయోజనాన్ని సాధిస్తాడు కథలో
ప్రధాన పాత్ర శబ్దవాచ్యులు ఇద్దరికంటె ఎక్కువగా ఉండరు తక్కిన పాత్రలు
సాధనాలు మాత్రమే రా వా లో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తిమ్మరుసు ప్రధాన
శబ్దవాచు లని చెప్పవచ్చు

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు దక్షిణ భారతదేశాన్ని పాలించిన హిందూ
చక్రవర్తులలో ప్రఖ్యాతి గాంచినవాడు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఇతడు క్రీశ
1509 నుండి క్రీశ 1530 వరకు విజయనగరం రాజధానిగా రాధాపు దక్షిణ

6 తిరుమలరావు సర్వేశాయి సాహిత్యరత్నము శివభారత దర్శనము
పుట 225

భారత దేశాన్నింతటిని అఖండదీక్షతోను స్వయంకృషితోను ఏకపత్రాధిపత్యం క్రిందికి తెచ్చి ప్రజానురంజకంగా పరిపాలించాడు ఇతడు గొప్ప రాజ నీతిజ్ఞుడు పరిపాలనాదక్షుడు మిక్కిలి ప్రతిభావంతుడు సత్యపాలనా సేవా ప్రతుడు దీక్షతో నైన్యాన్ని సంతరించుకొని దక్షిణోత్తర దిగ్విజయయాత్రలు చేసి రామేశ్వరం నుండి కటకం దాకా రాజాన్ని విస్తరించిన విజయశేఖరుడు

శ్రీకృష్ణదేవరాయల అధికారకాలం అవిచ్ఛిన్న యుద్ధాలకాలం తన పూర్వులు పోగొట్టుకొన్న రాజ్యాంను మరల వశం చేసుకొన్నాడు తనకు బహుమనీ రాజాంకు మధ్య నిరంతర కలహంకు కారణమైన రాయచూరును స్వాధీనపరచుకొన్నాడు కటకాదీశుని గెలిచి అతని కూతురైన జగన్మోహిని అనే కన కను వివాహమాడి స్నేహ సౌహార్ద్రతలను చూపాడు ?

రాయలకు రాణికశ్రద్ధ బౌద్ధార్యం చాల ఎక్కువ స్వయంగా వైష్ణవులైనా హిందూధర్మ కాళి లిన్నింటిని సమానంగా గౌరవించాడు పరాజితులైన వారిపై దయ స్వాధీనమైన నగరవాసులపై సానుభూతి చూపాడు కాని కక్ష గల తురకలపై దాడిచేసి వారిస్థలాలు ఆక్రమించి అముదాలు జిల్లేప విత్తించాడు ? సామంతరాజుల్లోను ఏకరీతిగా ఆదరాభిమానాలకు పాత్రమైన అతని యుద్ధకౌశలం ఉదాత్త జీవన ప్రతీకలయిన వ్రసన్న చిత్తత మదుర సల్లాపాలు అతని ధర్మతత్త్వ సాహిత్యప్రీతి ప్రజావశిపై హితచింతన అన్నిటిని మించి దేవాలయాలకూ బ్రాహ్మణులకూ అత డిచ్చిన దానాలు—ఈ లోకోత్తర గుణాలచేత కృష్ణదేవరాయలు దక్షిణాత సార్యభౌముల్లో అగ్రగణ్యుడుగా నిలిచాడు ? నంది దుర్గాలయ కాసనం అతని యశ పరాక

7 రాయవాచకము పుట 75

8 పైదే పుట 64

9 కృష్ణరావు ఎం వి ఓ కేశవబట్ట ఎం కర్నాటకద ఇతిహాస దర న పుట 385

కృష్ణదేవరాయలు తన పౌరపాటును గుర్తించి సవరించుకోగల సహృదయుడు అప్పాజి మాట వినకుండా గజవతిపై దండెత్తిపోయినపుడు అపాయం సంభవించగా తానే స్వయంగా అప్పాజి వద్దకు వెళి గతాన మీ మాట వినక వచ్చినందువల్ల ఇంత అలోచనకు అస్పదమాయను మా గుణదోషములు యెంచేటందువల్ల అయే కారం యేమి వున్నది యీ యపాయానకు తగిన ఉపాయం యే రీతి 0 అని తన పౌరపాటును ఒప్పుకొని అప్పాజిని సహాయం అర్థించాడు ఇది అతని నిజవర్తనకు వినయ స్వభావానికి ప్రబల నిదరనం

రాయలకు గల దైవభక్తి అపారం తిరువతిని తన జీవితకాలంలో ఏడు సార్లు సందరించి అనేక కానుకలు సమర్పించి జీవితాంతం స్వామి ఎదుడే ఉండాలనే తలంపుతో తన దేవేరులతోపాటు తామ్ర విగ్రహాలు చేయించి నిలిపాడు ఇతడు తిరువతినేకాక అనేక పుణ్యక్షేత్రాలను దరించి గోపురాలు కట్టించి చిత్రనటలు ఏర్పరచి సర్వమత సామరస్యాన్ని సాదించాడు 1

కృష్ణదేవరాయలు రాజ్యమంతటా వర్మదించి అక్కడి వరిస్థితులను స్వయంగా తెలుసుకొనేవాడు రాత్రిపూట నగరశోధనకు బయలుదేరేవాడు తన పరిపాలన గురించి ప్రజాభిప్రాయాన్ని సేకరించేవాడు కావలికట్ల వారి వసులను వర్మవేక్షించేవాడు

రాయలు అరివీరభయంకరుడై సదా యుద్ధ నిరతుడైనా అదే జీవిత సర్వస్వమని భావించలేదు. కవులను వండితులను ఆదరించి సాహిత్య కళా పోషకుడయ్యాడు రాజ్యవిషయాల్లో తలమునకలై ఉన్నప్పటికీ అతీంద్రియ విషయాలపై కూడా అతనికి మక్కువ ఎక్కువ ఇతడు కవులకు కవీశ్వరుడై యోగులకు యోగీశ్వరుడై చరిత్రపుటల్లో శాశ్వతంగా నిలిచిపోయాడు. రావా ప్రారంభాంతారే రాయలు సృష్టించిన మహా సాంస్కృతిక సంప్రదాయానికి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం

10 రాయవాచకము పుట 70

11 పైదే పు 77 78 లు

12 పు 22

తిమ్మరుసు ఇతడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల ద్రి చంద్రికలను దశదిశలా వ్యాపింపజేసిన ప్రముఖ రాజనీతిజ్ఞుడు ప్రధానమంత్రిగా తన కర్తవ్యాన్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహించి వంశపాలనను అతంత చాకచక్యంతో నడిపించిన అతంత మేరా సంపన్నుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు అముక్త మాల్యద లో మంత్రి ఎలాంటి గుఱాలను కలిగి ఉండాలో చెప్పిన పదం తిమ్మరుసుకు అక్షరాలా అన్వయిస్తుంది

“చదివి యధర్మబీతి నృపశాస్త్ర విదిజ్ఞతలన్వయస్సు దె
బ్బిదిటికిలోను నే బిదికి బాహు మునైయరుజ స్వపూర్వులై
మదమణి రాజా ప్రార్థన నమాత్యత గైకొని తీర్పుపాటువా
రొదవిని సంగమమ్మిగుం నూర్చిత మౌటకు ఋట సాందే”

అ మా V 211

నకల విదలను నేర్చి ధర్మాధర్మాలను రాజనీతులను తెలుసుకొని యాభైకి పైక దెబ్బైకి లోపు పయసు కలిగి ఏ వాదితక అహంకారాది గుఱాలు పదలి రాజా ప్రార్థనదేత మంత్రి పదవిని నిర్వహించగల బ్రాహ్మ ణులు దొరికితే రాజ్యాంగాలు ఊర్జితం కావడానికి ఒక్కపూడే రాలని రాయం అభిప్రాయం

తిమ్మరుసుకు రాయలపై పుత్రవాత్సల బావం ఉండేది ఉదయాన్నే కొలువులో హాజరుగా ఉండేవాడు రాజ్యపరిపాలనాది కార్యకలాపాల్లో ప్రముఖ పాత్ర వహించేవాడు రాయలకు ఏ చిక్కునమన ఎదురైనా ఉపాయంతో పరిష్కరించేవాడు

తిమ్మరుసు అమటనమటనా సామర్థ్యం కలివాడు శ్రీకృష్ణదేవ రాయలు పట్టాభిషిక్తుడైన తర్వాత కొన్ని యేళ్ళుగా పేరుకొనిపోయిన అమర గార్లమీది రొక్క నిలువలకు ఖజానమీద యేనురు యేనుగులను వండ్లెండు వేల గుర్రాలను లక్ష బంట్లను నగరికి అప్పగించి రాయల ప్రళంసకు పాత్రు డయ్యాడు అప్పాటి సామర్థ్యాన్ని అయ్యమరసు ఇలా ప్రళంసించాడు “అయన అసాధారణ నియోగి అమటనమటనా సామర్థ్యం ఆయనకేగలదు గుఱాదికం వల్ల మనుషు లలోనున్న అప్పాటిని అధికుడని యెరుగవలెను” (పు 32

తిమ్మరుసు రాజసీతి చతురత మిక్కిలి ప్రశంసనీయం రాయలు తుడమ్మరాజుల్ని చిన్నచిన్న దుర్గాలవారిని జయించినతర్వాత గజవతి రాజ్యంపై దాడి జరపాలని ముందుకు నడిచాడు గజవతి రాజ్యాన్ని జయించడం కష్టసాధ్యమని తిమ్మరుసు ముందే సలహా ఇచ్చాడు కాని రాయలు వినలేదు గజవతి రాయలు దండెత్తి వస్తున్న వార్తను తెలుసుకొని షోడశ పాత్రులతో సిద్ధమయ్యాడు ఆ వార్తను తన స్థానావతి ద్వారా తెలుసుకొన్న రాయలు “అప్పాజీ మాటలు వినక వచ్చినందువల్ల అపాయం వచ్చె”నని అనుకొని అప్పాజీ గుడారానికి వెళి తగిన ఉపాయం ఆలోచించమని కోరాడు అప్పాజీ రాయల ఆభరణాలన్నీ వదాడు పెద్దెల్లో పెట్టి షోడశ పాత్రుల పేర్లతో రాయలవారి ఆభరణాలను కానుకగా వంపుతున్నాం మీకు కావలసి నవి గ్రహించి మాకు కావలసిన వ్రయోజనాన్ని వొనగూర్చగలరు” అని విడి విడిగా వ్రాసిన ఆ లేఖలను ఆభరణాల పెద్దెల్లోపాటు వదార్చుకు నియోగిగులకు ఇచ్చి గజవతికి కనిపించేటట్లు పోవలెనని చెప్పి వంపించాడు

గజవతి సైనికులు ఆ నియోగిగులను చూసి గజవతి సముఖానికి తీసుకొని పోయారు గజవతి ఆ లేఖలను ఆభరణాలను చూసి షోడశపాత్రులు తనకు నమ్మకద్రోహం చేయతలపెట్టారని మిక్కిలి భయపడి అవ్వదీకవ్వదే వట్టణం వదలి ఏదెనిమిది ఆమడం పొడవు ఉత్తర దిశగా పారిపోయాడు మరునాడు ఉడయాన్నే షోడశపాత్రులు ఆయత్తవడి వచ్చి గజవతినికానక తమ తమ దుర్గాలకు వెళి పోయారు తిర్వార రాయలు గజవతి రాజ్యాన్ని సునాయాసంగా హస్తగతం చేసుకొన్నాడు ఈ విధంగా తిమ్మరుసు భేదోపాయంతో వివత్తును తొలగించి విజయాన్ని చేకూర్చాడు

ఈ విధంగానే కృష్ణరాయల వట్టాభిషేకం మొదలుకొని యుద్ధాల్లోను రాజ్యపాలనలోను తిమ్మరుసు ప్రదరించిన రాజసీతిని పురస్కరించుకొని

“అయ యనిపించుకొంటివి

నెయంబున గృష్ణరాయన్యవపుంగవుచే

నయా నీసరియేరీ

తియ్యని విలుకాడవయ్య తిమ్మరుసయ్య అని చెప్పిన చాటువద్యం జనబాహుళ్యంలో నిలిచిపోయి అతని గొప్పతనాన్ని బాటి చెప్తుంది

నందర్ప కల్పవలు రా వా కర్త వ్రదాన ఇతివృత్తమైన శ్రీకృష్ణ
దేవరాయం కథకు నందర్యానుసారంగా కొన్ని కల్పనలు చేశాడు 4

జ్ఞానేంద్ర సరస్వతులవారు విద్యారణ్యులకు ఆశ్రమ స్వీకారమిచ్చి
జ్ఞానోపదేశం చేసి భాగీరథీయాత్ర చేసి అక్కడే జీవన్ముక్తిని పొందమని
చెప్పాడు అలాగే విద్యారణ్యులు భాగీరథీయాత్రకు బయలుదేరాడు ఇక్కడ
రా వా కర్త శింగిరిబట్ల కథను వేదవ్యాసుల వృత్తాంతాన్ని కల్పించాడు ఆ
తర్వాత విద్యారణ్యులు కాశ్మీరఖండంలో మందనమిత్రులవద్ద సకల
శాస్త్రాల నేర్పి హంపికి తిరిగి వస్తున్నప్పుడు లక్ష్మీదేవిని గూర్చి ప్రార్థన
చేయగా లక్ష్మీదేవి వ్రత్యక్షమై విద్యారణ్యులకు పరమిచ్చినట్లు చెప్పాడు
హంపికి వచ్చిన తర్వాత విద్యానగర స్థావనకు తగిన స్థలానికై నలుదిక్కుల
చూశాడు అప్పుడు అక్కడ కుక్కను కుందేలు తరిమినదృశ్యం కనిపించింది
ఆ నందర్యాన్ని పురస్కరించుకొని రా వా కర్త వాలిసుగ్రీవుల యుద్ధ
ఘట్టాన్ని మతంగముని శాపవృత్తాంతాన్ని కూడా జోడించాడు ఇది స్థల
మాహాత్మ్య నికై చెప్పబడింది విద్యానగర శంకుస్థావన జరిగేటప్పుడు ముహూర్త
భంగం కలిగించిన జంగమువాడి వ్రస్తావన రా వా కర్త కల్పితమని చెప్ప
వచ్చు ఎందుకంటే దీనికి చారిత్రకంగా బలమైన ఆధారాలు లేవు కాబట్టి.

రాయలకు మంత్రులు రాజనీతి ఉపదేశం చేసినందర్పంలో భూదేవి పరి
షిత్తుల సంవాద ఘట్టం చేర్చబడింది అలాగే యదులశాసన నిజాంశాసన
కుతుబనమలకలనుగూర్చి చెప్పేటప్పుడు వ్రతాపద్రుని వృత్తాంతాన్ని చేర్చాడు
ఇది వ్రతాప చరిత్ర నుండి గ్రహింపబడింది

గజపతి గొప్పదనాన్ని చెప్పడానికి విరోధులు విషవ్రయోగం చేయించిన
ఘట్టం కూడా రా వా కర్త కల్పితమే

ఈ విధంగా రా వా కర్త ఆ కాలంలో వ్రజంలో అధిక వ్రచారం
పొందిన జనశ్రుతులను తన రచనకనుగుణంగా వాడుకొని రచనకు ఒక విశిష్ట
తను చేకూర్చాడు

14 ఇక్కడ కల్పన అంటే జనవ్యవహారంలో ఉన్న కథలకు తన
గ్రంథంలో చోటు కల్పించడం

అలంకార పామగ్రి రా చా శో ఎక్కువగా ఉపమానికారాలు
వ్రయు కమెనాయి ఇందులోని వ కులను సంఘటనలను పౌరాణిక వృత్తుల
తోను పౌరాణిక సంఘటనలతోను పోల్చడం కనిపిస్తుంది

సింహాసనాధిపతిని విష్ణుంశతో పోల్చడం

“సింహాసనాధిపతి అనంగా విష్ణు అంశగాని యితరంగాదు ” (13 8

అశ్వవతి గజవతి నరవతి సింహ నాలను బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల
అంశాలుగా పోల డం

యీ మూడు సింహాసనములనగా బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరుల అంశ
లుగా వుండును అందున తారతమ్యములు యే రీతో ఆ రీతువలెనే అశ్వవతి
గుర్రాలకున్న గజవతి యేనుగులకున్న నరవతి కర్నాటక సింహాసనాన
కున్న గనక నరవతియే పాచ్చు ” 33 5 18

విజయాపురం అహమదా నగరం గోలకొండలను త్రిపురాలతో
పోల్చడం

“విజయాపురం అహమదానగరం గోలకొండ అనే త్రిపురాలకు మూడు
సింహాసనాలవారున్న యెవ్వడు కనిపించుకొంటా వున్నాడు అవ్వడు
అపాయం వచ్చేది నిశ్చయమని తాల్కా కవతి తెలువగా” 41 5 8

తురకలహ/కలియుగ రాక్షసులుగా పోల్చడం

“తురకలహ/మద్యపాయులు మందు తినేవారు తాలావి పురుషులు గనక
వార్లకు చాలా దీతి గలిగి యుండును పానము జేసినంత పొద్దున్న తమ
దేహములు తాము యెరుగరు గనుక ఆ సమయమందు స్వర్గజ్ఞ యెద్దుగరు
అవ్వడు యెవ్వరు అర్థమైన నరుకుదురు కలియుగ రాక్షసుల తీరైవుండురు”
36 11 15

తురకాజ్ఞాన్ని యముని రాజ్యంతోను అక్కడివారిని యమదూరం
తోను పోల్చడం

“తురకాణ్యమనగా యెముని రాజము వండ్రిది ఆ వట్టము అటువంటిది
ఆ పూరిలో వుండేవారు యమదూతలు అనేటండ్లలకు సందేహం లేదు ”
42 20 22

షోడశపాత్రుల వరాక్రమాన్ని అర్థమని వరాక్రమంతో పోల్చడం

“మీరు వదార్గురున్న వది దిక్కుల కనిపించుక కార్యం శేస్తే పూరి
వానాను పురుములున్న ఎడుసులున్న బడినట్లు భీతత్వంగా పోరుమరు యిది
గాక పూర్వమందు అర్థమందు ఉత్తర గోగ్రహణమందు దురోధనాదుల మీద
నడచి యుద్ధం శేలి ఆవుల త్రివ్యక వచ్చేటప్పుడు అందరి పోగులున్న శిరోవేష్ట
నలున్న వొడశివచ్చినట్లుగాగలరు ” 68 1 6

శీవభాష రా వా భాషలో ఆనాటి పలుకుబడు సమృద్ధిగా పోటు
చేసుకున్నాయి అందువల్ల ఈ భాషలో సజీవత్వం గోచరిస్తుంది ఆ కాలంలో
వ్యవహారికమనీ గ్రాంథికమనీ లేదా ఉండేదికాదు ఆనాటి కైఫియతుల్లోను
కథల్లోను ఇది సర్వత్ర కనిపిస్తుంది ప్రతి రచయిత కైలిని నిర్ధారించే కొన్ని
పడికట్టు ప్రయోగాలు ఊతపదాలు అతని రచనలో స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి
అలాగే రా వా లో కూడా రచయిత కైలిని చూడవచ్చు

పలుకుబడు

కాలు వేగం 21 6

రేయువగలు 24 5

క్షణక్షణ 22 13

సత్కృత్రముగా (68 23

ఇనుమారుముమ్మారు (23 16

తిరిగి మరిగి 23 3

నేటమర్నాట (24 7

మరుచునాడు 24 8

పడికట్టు ప్రయోగాలు

శోడట్టు (22 5

దావకట్టుగా 53 7)

మునకలుగా 21 1

పెడతల పోటుగా (61 1

ఏకదేశాన 36 1

దైవీకంగా (61 1

నిండాడుగా 26 26

కంపించి శేయంగా (64 14

టోకించు (52 25

యదాయధలుగా (59 13

వేటారుతునకలుగా (53 5

అవ్వారిగా (77 18

ఊతపదాలు రావాలో గనక అనే ప్రయోగం యథేచ్ఛగా వాడబడింది ఉదా “ యారీతి యానబెట్టి బాధలు చూస్తావుండి వెంబడితే ఆ యాధివత్సము నగరి మహలుకు ముందర యెదురుగానే కట్టివుందురు గనక అందుండ్లి ఆయా దావిక వారు సలాము శేయంగా మొదటిదొర మిత వరిజనములలో మహలుమీద కొలువై యుండ్లి కొలువుదీరి నగరికి పోయ్యే టప్పుడు వున్నతమైన మార్గములుగానే కట్టి వుండును గనక ఆ వున్నత స్థానమందు నిలిచి వెలిదావ లో వుండే వార్లకును జూచి వారి వార్లకు నిత్య కట్టవ బహమానము సన్మానంబులు నడిపించే క్రమానికి నడిపించుమని ఉత్తరువు ఇయ గానే ఆయా వనలవారు లొక్కంపుడుగరలు దట్టికబాయి తలపాగ వట్టిలు యివి అన్నిన్ని ఆయా దావిక లోనే వుండును గనక లోకు లోనె తెచ్చి మొదటిదొర ముండుగానే వారి వార్లకు ఇయ్యగా సకలమైన వార్లన్ను కొలువు జేసివుండురు గనక యెందరు వచ్చినా వార్లకు గ్రాసం కట్టదజేసి వుండును గనక వారలకు గ్రాసం యిప్పించి మరి వెరక నగళ్లని పోదురు ” 39 9 2

ఒకచోట చెప్పి అనేది ఊతపదంగా ప్రయోగింపబడింది

“దుష్ట నిగ్రహం శిష్ట పరిపాలనం శేయవలెనని చెప్పి తిరుగా అందుకు ప్రతిచింత కట్టి వచ్చేము 28 11

15 చెప్పి=అని చెప్పురాదువు మొక్క క్తార్థక రూపం ఇత ర్థంలో వాడటం రాయలసీమలో ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది

రాయవాచకం - సామాజిక జీవితం

శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంనాటి సామాజిక జీవితం గురించి తెలుసుకోడానికి రావా కొంతవరకు దోహదం చేస్తుంది అనాటి పరిపాలనావ్యవస్థ సైనికవ వస్త్ర ఆర్థికవ్యవస్థ మత సంబంధమైన విషయాలు ఆచార వ వహారాలు సాంఘిక మరాదలు రాజయొక్క దైనందిన జీవితం మొదలైన విషయాలు రావా వల్ల తెలుస్తాయి

పరిపాలనా వ్యవస్థ పరిపాలనా సౌలభ్యంకోసం సామ్రాజ్యం రాజ్యాలుగాను రాజ్యాలు సీమలుగాను సీమలు స్థలాలుగాను స్థలాలు గ్రామాలుగాను విభజింపబడింది సామ్రాజాధిపతి రాజ రాజ్యాలను పరిపాలించడానికి దళనాయకులు నియమింపబడేవారు ఈ దళనాయకులే అమర నాయకులుగా ఉండేవారు వీరు రాజ పరిపాలన చూసుకుంటూ కొంత నైస్యాన్ని సామ్రాజ్యానికి సమకూర్చవలసి ఉండేది అందుకు ప్రతిఫలంగా రాజా వీర కు కొంత భూమి ఇచ్చేవారు అదే అమరమాగాణి భూమి సంవత్సరానికొకసారి దళనాయకులు కొంత మొత్తాన్ని సామ్రాజ కోశ బాండాగారానికి జమకట్టవలసి ఉండేది ఈ దళనాయకులు రాజ్యానికి రావలసినద్రవ్యాన్ని వసూలు చేయడం రాజు లో కాంటి తద్రతలు పరిరక్షించడం ప్రజానీకాని కవసరమైన వసులను చక్కబెట్టడం ప్రజలమధ్య వచ్చే తగాదాలను విచారించి సామరస్యాన్ని నెలకొల్పడం మొన విదులన్నీ నిర్వర్తించేవారు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఈ దళనాయకులందరిని బ్రాహ్మణ కులం నుండే ఏర్పాటు చేసుకొన్నట్లు అముక్తమాల్యద ను బట్టి తెలుస్తుంది కి దీనికి కారణం బ్రాహ్మణులు విశ్వాసంతో వనిచేస్తారని కష్ట సమయాల్లో సమస్యలను చతురతతో పరిష్కరించే శక్తి సామర్థ్యాలను కలిగి ఉంటారని రాయలు అభిప్రాయపడినట్లు స్పష్టమవుతుంది

1 సూర్యనారాయణ విష్ణుబొట్ల శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్రము పు 156

2 అముక్తమాల్యద V 207 210

నీను నాడు పాలనాధికారిగా పాదుబిక్కగార్ ఉండేవాడు 3 ఇతనిని దుర్గనాయకుడో ఆతని ప్రతినిధిని నియమించేవాడు

స్థలానికి స్థలకరణం ఉండేవాడు ఇతడు స్థలంలోని రెవిన్యూ లెక్కలను వ్రాయడమేగాక స్థానిక తగవులను కూడా తీర్చేవాడు

గ్రామం ప్రాథమిక విభాగం ఈ గ్రామాలు మూడు రకాలుగా ఉండేవి భండారవాడ గ్రామాలు అమరగ్రామాలు మాన గ్రామాలు భండారవాడ గ్రామాలు రాజా అధీనంలో ఉండేవి అమరగ్రామాలు దుర్గనాయకుల అధీనంలో ఉండేవి మాన గ్రామాలు దేవాలయాలకు మరాలకు బ్రాహ్మణులకు చెంది ఉండేవి ప్రభుత్వం తన గ్రామాలను గుత్తదారులకు అమరకం ఇచ్చేది అమరనాయకులు కూడా అలాగే చేసేవారు గుత్తదారులు వన్ను వసూలుచేసి ఇచ్చేవారు ఇతర గ్రామాలు రెడ్డి గౌడ కరణం శాసనోగ అధీనంలో ఉండేవి వీళ్ళు ప్రభుత్వద్యోగులు

రాజా రాజా సర్వతంత్ర స్వతంత్రుడు సార్వభౌమాధికారి జనుల స్థితిగతులు నైతికపరిణామాలు రాజా పరిపాలనపై ఆధారపడి ఉండేవి ఆధారవ్యవహారాలు విధినిషేధాలు మొదలైన సమస్త కర్మలు రాజాజ్ఞాను సారం నడిచేవి

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు అముక్తమాల్యద లో యామున రాజా తన కొడుక్కి రాజెరా ఉండాలనే నీతిని బోధిస్తాడు 4 అంతేగాక రాజా యోగ క్షేమాం కోసం దారగణాన్ని ఉపయోగించాలనీ నైన్యాన్ని సమృద్ధిగా సమ కూర్చుకోవాలని కూడా చెప్తాడు ఇది రాయం రాజనీతిజ్ఞతను తెలియజేస్తుంది

రాజా ధర్మ పాలకుడుగా ఉండాలని చెప్తూ సాలెత్తుర్ "A Crowned King should always rule with an eye towards dharma" అని పేర్కొంటాడు 5

3 సత్యనారాయణ కంభంపాటి విజయనగర యుగం ఆంధ్రుల సంస్కృతి చరిత్ర I పు 30

4 అముక్తమాలద v 204 - 284

5 Sa e ore B A Soc a and Po ca fe n he V ayanagara Empre re Vo P 245

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు అన్ని గుణాలు మూర్తిభవించిన గొప్ప వ్రతువు అతడు వ్రజలను కన్నబిడ్డలవలె చూసేవాడు ఇతడు వ్రతకోజు రాత్రి కొలువు తీరిన తర్వాత నగదు శోధననవలె అన్ని విషయాలు తెలుసుకొనేవాడు ఒక రోజు కరణీపలను కొలువునకు రిప్పించి వారితో కర్నాటక సింహాసనమునకు ఎన్ని లక్షల రాజములు? ఆ రాజములో గిరిదుర్గ స్థలదుర్గ వరదుర్గ ఒండుర్గములు యెన్ని కోటిల యెన్ని గరములు గ్రామభూములు యెన్ని యేయే దుర్గాలకు యెంత నగరి బొక్కసానవుండె రాక రూపాయలకున్న నవరత్న భూషణములకున్న స్థావరి వుంచిన నిక్షేపములకున్న శీమశత్రు గార్లమీద చెల్లు నిలువకున్న నగరి కైతీతం యేనుగ గుర్రం పరిజనాలకున్న ఎవరముగా లెక్కవ్రాసి తెచ్చిరదవమని" అనతిచ్చాడు అలాగే వారు రాత్రింబడలు జాగ్రత్తగా లెక్కలు వ్రాసి రాయలకు విన్నవించేవారు ఈ విధంగా అన్ని విషయాలు స్వయంగా తెలుసుకొనేవాడు కావలసినంత నైపుణ్యాన్ని సంతరించుకొని తన నామ్రాజాన్ని కావేరి నుండి సింహాద్రి పొమ్మారు దాకా విస్తరించ జేశాడు ఇతని కాలంలో అనేక దేవాలయాలు కట్టడాలు నిర్మించ బడ్డాయి సర్వమలాలు సమానంగా సమాదరింపబడ్డాయి వ్రజలు సుఖశాంతి లతో జీవించారు కళలు బాగా పోషింపబడ్డాయి కవులు పండితులు పోషింప బడ్డారు తెలుగు సాహిత్యం మూడు పువ్వులూ ఆరు కాయలుగా విలసిల్లిం అందుకే ఇతన్ని యుగాన్ని The Augu an Age o Te ugu L e a ure అని వ్రశంసిందారు

మంత్రి సామ్రాజ్యం సప్తాంగ సమన్వితం ఇందులో వ్రధానాంగం రాజ మంత్రి ద్వితీయాంగం మిత్రసంపద ధనం రాజ్యం దుర్గం నైర్యం త గ్గన అంగాలు శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు తిమ్మరుసు అయ మరసు కొండ మరసు బాచరసు తిప్పరసు మొ నవారు మంత్రులుగా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది కీ వీరు పరిపాలనలో రాజుకు సహాయకులుగాను సంహారకులుగాను ఉండేవారు

---

6 రాయవాచకము పు 23 24 లు

7 V ayanag a S xcen ena y Commemorat on Vo ume P 181

8 రాయవాచకము పు 80

శక్తి సామర్థ్యాలను బట్టి ప్రధానమంత్రి వదలి ఒసంగబడేది ఇతడు రాజా తర్వాత రాజంతటివాడు రాజా మంత్రులతో ఆలోచించకుండా ఏ కార మూ తరిపెట్టేవాడు కాదు ఏదైనా కారాన్ని గూర్చి ఆలోచించవలసినవచ్చినపుడు రాజా మంత్రులందరిని సమావేశపరచి అందులోని సాధకబాధకాలను చర్చించే వాడు

తిమ్మరుసు రాయల ప్రధానమంత్రి అంటేకాదు రాయలకు తిమ్మరుసు యెడల ఎత్తవత్సర్యం ఉండేది అందుకే ఆ పూజ్యభావంతో అప్పాజీ అని ఎలిచేవాడు ఒకనాటి రాత్రి రాయలు నగదుశోధనకై వెళి సూర్యోదయమైనా తిరిగి రాకపోవడం చూసి అప్పాజీ అష్టదిక్కులకు గూఢచారులను పంపి రాయలజాడ తెలుసుకొని అక్షణమే రాయలు వేటకు పోతున్నాడని దొరమన్నీ లకు అమరనాయకులకు అందరికీ చీట్లు వ్రాసి పంపించి తన పరివారంతో అక్షణమే రాయలవద్దకు కదలిపోయాడు అప్పుడు రాయలు తనకు కావలసిన సంత సైన్యం లేదని పట్టుపట్టగా అక్కడే ఉన్నచోటనే అయిదువందల ఏనుగులు పంపించెందువేల గుర్రాలు లక్షబంట్లను సంతరించి పెట్టి రాయల ప్రశంసకు పాత్రుడయ్యాడు 9 ఇలా రాయలకు తిమ్మరుసు కుడిబుజంలాగా ఉండి పరిపాలనకు సంబంధించిన అన్ని కారాల్లోనూ చాల శ్రద్ధ వహించి శాశ్వత కీర్తిని తెచ్చిపెట్టాడు

రాయల కొలువు ఇది ఏకాంతపు కొలువు నిండుకొలువు దీవటి కొలువు అని మూడు విధాలుగా ఉన్నట్లు రా వా ని బట్టి తెలుస్తుంది

ఏకాంతపు కొలువు ఇది చాల పరిమితమైనది ఇందులో రాజా ఏకాంతంగా కూర్చుండి అయా లెక్కలను కరణాల ద్వారా తెలుసుకొనేవాడు అలాగే వివిధ రాజా లనుండి వచ్చిన కమ్మ కాగితాలనుకూడా తనే చూసేవాడు

నిండుకొలువు రాజా ఏకాంతపు కొలువు తీరిన తర్వాత నిండు కొలువుకు వచ్చేవాడు ఇది చాల విస్తృతమైనది ఇక్కడ సకల సామాజికులు

9 రాయవాచకము పు 26 28 లు

10 పైదే పు 4 69 లు

వచ్చి కూర్చుండేవారు ఇందులో నగరి అల్లుండ్లు కొమాళ్ళు దొరమన్నీలు ప్రభువులు పాళ గార్లు అమరనాయకులు అవులు ఆశితులు విద్యాంసులు పురోహితులు అచార్య పురుషులు జీమంగార్లు యతీశ్వరులు దైవజ్ఞులు భేషజ్ఞులు రౌతులు మాపుతులు చేర్యగార్లు రాజులు వందివైరాళికులు పాటకులు వరాణీకులు శాస్త్రజ్ఞులు నాటకాలకారులు విద్యాధికులు వీడా ధర్మలు మొన దెబ్బెరెందు విని మోగాలవారు వచ్చి కూర్చుండేవారని రావాన్ని బట్టి తెలుస్తుంది ¹

దీపదీకొలుపు ఇది రాత్రిపూట తీర్చే కొలుపు రాజు యద్ధానికి వెళినప్పుడు మరుసటిరోజు చేయవలసిన కార క్రమాంశు గూర్చి మంత్రులతో ఆలోచించడానికి రాత్రిపూట దివ్యేటిం వెలుగులో ఏర్పరచే కొలుపు శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు గణపతి రాజుంపై దండెత్తిపోయినప్పుడు అక్కడ దీపదీ కొలుపు ఏర్పాటుచేసినట్లు రావా తెలియజేస్తుంది

గూఢచారులు ఇరుగుపొరుగు రాజ్యాల స్థితిగతులను ఎప్పటికప్పుడు తెలుసుకోడానికి రాజులు గూఢచారులను నియమించేవారు వీరు చాలా తెలివిగల వారుగను రాజుకు విశ్వాసం గలవారుగను ఉండేవారు రాజు ప్రతిదినం ఆచరించవలసిన విధు క్త ధర్మాలలో గూఢచారులతో సంప్రదించడం కూడా ఒక విధిగా భావించేవారు వీరు రహస్యాలను తెలుసుకోడానికి రకరకాల వేషాలను ధరించేవారు వివిధ భాషలను మాట్లాడేవారు రాయలు అన్ని రాజుల్లోను వీరిని నియమించినట్లు తెలుస్తుంది

“గనక కృష్ణరాయలవారు ఆనందము బొంది భూమిస్థారమున్న రాజములున్న జూదవలెను అని నిశ్చయించి మునకలుగా చారులవలన ఆయా దేశములున్న ఆయా దిక్కులనుండే దొరలు మన్నెరికముల నడరలున్న వారివారి కలిమిబలములున్న గ్రామాదలున్న వల్ల వట్టిజములున్న వండిత పామర జనులు ఆడుకొనే వార్తలున్న కోట కొత్తకములయందలి నడవడితెలు

---

11 రాయవాచకము పు 4

12 పైదే పు 69

తెలిశి నానాటి ప్రవర్తములున్ను గోవ్యముగా వచ్చి పరికరింపట్టుగా కాలు వేగం గలిగి బుద్ధిచిక్షణలై బహు భాషాంతరములు దెలిసి బహురూపములుగా నున్ను సంచరించి అంతరంగ వార్తలరశి వచ్చేటట్టుగా విజయపురం అహముదా నగరం బెడదకోట రాజమహేంద్రం ఆరంగం చెన్నవట్టం శ్రీరంగ వట్టం చదరంగవట్టం శ్రీరంగం మదుర రామేశ్వరం పుష్పత్తూరు శివ సముద్రం పెనుగొండ గోంకొండ గుర్రంకొండ మేర్నాడు మొరసునాడు మట్టంశిమ ఆరవరాజం మళయాళం కొచ్చి కొంకణం కేరళం విరాటపురం పరాటదేశం మగధదేశం మత్స్యదేశం విదర్బదేశం కాంబోజనగరం కాశ్మీర బందం ధర్మనగరం ఇవి మొదలయిన తావులకున్ను చులువమై మొదలయిన దక్షిణ రాజ మలకన్ను చంద్రగిరి గండికోట కడవ నింద్యాల బెల్లంకొండ రామారు ముదుగల్లు నిడిగల్లు మైసూరు మొదలయిన స్థలములకున్ను వేగురున్ను నియమించి అంపించి వట్టణముల సంచరించగా " పు 20 21 లు

నేడుకూడా ప్రతి దేశంలోను రహస్యంగా వనిచేసే గూఢచారి ఉందోంది

స్థానాపతులు ఒక రాజం వారు తమ ఇరుగు పొరుగు రాజ్యాలలో స్థానపతులను నియమించే ఆచారం ఉండేది విజయనగర సామ్రాజ్య కాలంలో విజయనగర రాజుల సామంతులు అమర నాయకులు రాజదాసీ నగరమైన విజయనగరంలో జరిగే రాజకీయ విశేషాలను తెలుసుకోడానికి స్థానాపతులను నియమించేవారు గజపతి రాజ్యంలో కర్నాటకం వారి స్థానాపతి కమల నాథయ్యను తదితర స్థానాపతులను రా వా పేర్కొంటుంది

"ఆ వివరం ఆదంత్తం కన్నాకాటకం వారి స్థానాపతి కమలనాథయ్య కృష్ణరాయలవారి అమలమనకు సత్కృత్యముగా కాకతము వ్రాయించి ముద్రబడ జేసి అది గోప ముగా రాయలవారు ఆంత్త పురాన పుంన్నవృదికిన్ని ఆయన చేతనే కాకతములు యిమ్మని చెప్పి అంపగా" [68 22 26]

"పరదనే దార్లకా స్థానాపతులయిన అముపురం వారి ఆశంకైజి పంత్తు లున్ను మానశింగ్గ వారి మాధవయ్యాను బాండువారి చెంన్ను గిరయ్యాను కటకం

వారి కరుణాకరయ ను వోరగండ్డి వారి వోబళమ్యూను ధిల్లి సురతాడివారి రాకోటి వంతులున్ను బెడదకోట వారి బేకోటి వంతులున్ను గోంకొండ్ల వారి గోపోటి వంతులున్ను అహమదా నగరం¹ పయ్యవ రాజున్ను విజయాపురం పీఠమరాజున్ను పురాణపురం పురందరయ ను బాగానగరం బాబోటి వంతులున్ను మొదలుగా గంముఖములైన స్థానావతులు అండ్లరున్ను " పు 49

వేగడులు పీఠ వార్తాహరులు ఒక ప్రదేశం నుండి మరో ప్రదేశానికి వార్తలు అందించేవారు వేగంగా వార్తలు అందించడంవల్ల ఎరి వాయువేగి మనోవేగి అనే బిరుదులు కూడా ఉన్నట్లు రా వ వల్ల తెలుస్తుంది

గజవలివారం రాజ్యంబు ౧ పురుషోత్తమాన నుండిండ్లి వేగుల వాయు వేగి హనుమంతయ్యూను మనోవేగి పురుషామృగమయ్యూనువచ్చి నిలిచి రాయం దేవునితో విన్నవం శేకినారు " పు 48

అహమదానగరం గోంకొండలనుండి వేగుల ఆరవరామును వక్కి- గోపోటి అనే ఇద్దరు రాయలకు వార్తలను అందజేసేవారు

"అహమదానగరం గోంకొండ్లలో కన్న విన్న వాతకాలు వేగుల ఆరవ రాముడున్ను వ క్కిరి గోపోటి యిద్దరు తెలియ విన్నవము శేయగా పు 42

ఈ వేగడు అన్ని ప్రాంతాల్లోను సంచరించి వార్తలను తీసుకొచ్చే వారు

నగర రక్షణ నగర రక్షణార్థం తలార్లు నియమించబడేవారు పీఠ విదా నగర వట్టణంలోను వెలిపాళా లలోను జాగ్రత్తగా రాత్రించినవకు కావలి కాసేవారు ఈ తలార్లలో తలారి జంగమయ్య అనేవాడు ఆత్యంత బాధ రాయత వ క్తిగా ఉన్నట్లు రా వా న్నిబట్టి తెలుస్తుంది

ఆ వెంబడిగా తలారి జంగమయ వచ్చి రాయలవారి సముఖానకు అడ్డబడి చేతులు కట్టుకొని నిలిచి దళనాయకులతోను విద్యానగర వట్టణములో నున్న వెలిపాళ ములయందున్న యాది హెచ్చరికలు గలిగి రాత్రి వగళు తలార్లు జతపై జాగ్రత్తగా కాస్తావున్నారు గనక వట్టణములోగు అప్రాదళ వర్గాదులవాడున్న ఆత్యంత సంతోషవరులై అతివైభవములతోడట్టు సిత కల్యాణములున్ను వచ్చతోచణములున్ను గల్గివున్నారని విన్నవం శేయంగా (పు 3

నగరశోధన నగరంలో గూఢచారులను నియమించడమేకా కృష్ణ దేవరాయలు తానే స్వయంగా రాత్రివేళల్లో నగర శోధన గావించి ప్రజల కష్ట సహాయాలు తెలుసుకొనేవాడు నగరశోధన జరిపిన తర్వాత ఉదయాన్నే రాయలు తలారి జంగమయ ను ఎరిచి “రాత్రి వట్టణములోని ప్రవర్త మానము లేమి” అని అడిగేవాడు అతడు చెప్పిన సమాధానాలు తాను చూసిన వాటికి స గా ఉంటే విని ఊరకే ఉండేవారు లేకపోతే “యీ పాళా న యిటు వంటి వీధిని యీ యీ శ్రేణిలో ఇంన్నో యింట్టివద్ద రాత్రి నడచిన నా య యిటు తెలిసినవాడవుగావు నిన్నననేరములేమి నీవు తలారికంటే సేదీన్ని మేము రాజ వడిపాఠనం జేశేడిన్ని రెస్సాయ నని సున్నితంగా మందలించే వాడు అప్పుడు తలా జంగమయ తయవడి నిద్రాహారాలుకూడా లెక్క చేయకుండా కావలికట్టవారిని రాత్రింబవళు జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి సడిచే కార్యాలు వచ్చి తెలిపేవాడు

పైనిక వ్యవస్థ శ్రీ కృష్ణదేవరాయల కాలంలో సైన్యం రెండు రకా లుగా ఉండేది 1 అమరనాయక సైన్యం 2 కైజీరపు సైన్యం అమర నాయకులు తమ సొంత ఖర్చుతో రాజుకు అవసరమైనప్పుడు సమకూర్చే సైన్యం అమరనాయక సైన్యం అమరనాయకులు పోషించే సైన్యా ని కయ్యే ఖర్చును భరించడాని రాజు ధనాని బహువిధాన తగినంత భూమిని ఇచ్చేవాడు ఇట్టివ్యవహార భూమికి అమర మని పేరు ఆ కాలంలో ఆయకం ఆదవని చెయ్యేది దుర్గం గుత్తి గండికోట చంద్రగిరి గుర్రంకొండ మద్దూరు సోమ గిరి త్రిశిరపురం కున్నతూరు పెనుగొండ ముస్తీదలైన దుర్గములున్ను నందాం శ్రీరంగపట్టం పుష్పతూరు దేశనాయకుల కొట్లావల్లంకోట పదుర పాళంకోట దిండిల్లు సత వేడు కొట్టికల్లు దంకినీకోట నారణవనం మొద లైన వనదుర్గములు దేశములుగల రాజ ములున్ను” అమర నాయకుల అధీనంలో ఉండేవి

రాజు తన రాజబాండాగారంనుండి ఎప్పటికప్పుడు జీతమిచ్చి ఉంచుకొనే సైన్యం కైజీరపు సైన్యం రాయలకు పూర్వం ఈ కైజీరపు సైన్యముండేది

కాదు ఈ కైతీతపు సైన్యంలో యుద్ధ నిపుణతగల కచ్చిలి తుకువ మొరసు జాతివాని చేర్చుకొనేవారు

రాయలకు నూట ఇరవై మట్టాలు ఏనుగులు ఇరవైనాలుగు వేల గుర్రాలు రెండు లక్షల కల్పలంగం అమరనాయక సైన్యమూ అయిదు వందల ఏనుగులు వందలరెండు వేల గుర్రాలు లక్ష కల్పలంగం కైతీతపు సైన్యం ఉండేదని తెలుస్తుంది

అధిక వ్యవస్థ రాయలవారి రాజు లో రెండు బాండాగారాలుండేవి ఒకటి చిన్న బాండాగారం ఇంకొకటి పెద్ద బాండాగారం చిన్న బాండాగారం బంగారు బాండాగారం పెద్ద బాండాగారం రొక్కరూపాయలకు సంబంధించినది ఇదే నిత మూ ఉపయోగంలో ఉండేది చిన్న బాండాగారానికి అల్లాల నాడుకనేవారు బాధ త వహించినట్లు తెలుస్తుంది ¹⁵ పెద్ద బాండాగారంలో ముడుపు గొల్లలు ఉండేవారు వీరు వివిధ శాఖల్లో పనిచేసేవారికి సంబంధం సారితెలు బట్టాడా చేసేవారు బొక్కసం గొల్ల కొమారస్వామి ఉన్నతాధికారిగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది ¹⁶

కోశాధి వివరణ నగరి వివిధ లెక్కలు వ్రాయడానికి తొమ్మిది సంవత్సరాలు ఉండేవారు కృష్ణదేవరాయలు వట్టాబిడిక్తుడైన తర్వాత ఆయా లెక్కలను చూపించమని తొమ్మిది సంవత్సరాలకు ఆతరిచ్చాడు అప్పుడు వారు వివరంగా వ్రాసుకొని వచ్చి విన్నవం చేసినది విద్యారణ్యస్వాములవారు విజయనగరాన్ని నిర్మించినపుడు సింహాసనస్థునికి నిశేపించిన దనం తొంభై తొమ్మిది కోట్ల యాభై ఆరు లక్షలు నగలు నాలుగుకోట్లు నవరత్నాలు ఆరు

15 రాయవాచకము పు 30

16 పైదే పు 24

17 మొన్న మొన్నటిదాకా కర్నాటక ప్రభుత్వ అధికశాఖలో గొల్లర్ అనే పదవి ఉండేది దబ్బును వివిధ శాఖలకు సమకూర్చడం వివిధ శాఖల నుండి ఖజానాకు చేకూర్చడం ఇతని విధి

18 రాయవాచకము పు 71

కోట్లు ఇవికాక అదివరకు సింహాసనస్థులు సింహాసనాన్ని నడుపుకొని తెలపు శిద్ధాయాలు పోగా బొక్కసాన వుంచినది వందొమ్మిదికోట్ల యాభైయరు లక్షలు ఇదిగాక కర్నాటక రాజ్యం వదికోట్ల యెనభైనాలుగు లక్షలు దేవా దాయం బ్రహ్మదాయం సర్వమాన్యం మతవరమైనవానికి అరవై లక్షలు పోగా నిలిచినది వదికోట్ల ఇరవైనాలుగు లక్షలు పు 24

పైన్యానికయ్యే ఖర్చు జీరా సంజ్ఞోక గుర్రాలకు రోజు గుర్రం ఒక దిండికి నూరే మట్టలెక్క గుర్రాలు వెయి ంది లక్షమట్లు అలాగే ఇరవైనాలుగు వేల గుర్రాలకు ఇరవైనాలుగు లక్షలు ఏనుగు ఒక్కదిండికి రోజు వెయి శి మట్టలెక్క ఏనుగులు నూట ఇరవైయిండికి లక్ష యిరవైవేలు అలాగే వెయ్యిన్ని ఇన్నురు ఏనుగులకు వంద్రెండు లక్షలు ఒక్కొక్క ఐంటుకు నెలకు మట్టి రెండేసి వరాల లెక్క వెయ్యిమంది ఐంటుకు రెండువేల వంతున రెండులక్షల ఐంటుకు రోజు నాలుగు లక్షలు వ్యయం చేసేవారు (పు 24

మతం విజయనగర సామ్రాజ్యం ప్రధానంగా హిందూ ధర్మ పున రుద్ధరణకై స్థాపించబడింది క్రీశ 14 వ శతాబ్ది ఆరంభం నాటికే దక్షిణ భారతదేశంలో పెద్ద పెద్ద సామ్రాజాలు ఆంతరంగిక కలహాలవల్ల క్షిణదశ నొందాయి ప్రజలు వివిధ మతభేదాలతో చిన్నాబిన్న మయారు ఇది ఉత్తర భారతదేశంలో కాలుమోసన ముసల్మానులకు మంచి అవకాశమైంది అదను మాసుకొని దక్షిణ భారత దేశంపై దాడి చేయనారంభించారు వారి దాడి నెదుర్కొని ధర్మాన్ని రక్షించడానికి విజయనగర సామ్రాజ్యం అన్ని మతాల వారిని సంఘటితపరచి ఒకే త్రాటిపైకి తెచ్చి నిలిపింది విజయనగర రాజులు తమ వైయక్తిక విశ్వాసం కొద్దీ తమ కిష్టమైన మతాన్ని ఆపరించిందినా అన్ని మతాల వారిని సమానంగా ఆదరించేవారు

వీరస్వసింహారాయలు వైష్ణవులను శైవులను సమానంగా చూసినట్లు రావా వల్ల తెలుస్తుంది తానే స్వయంగా నామాలను, విభూతిని ధరించేవాడు నూటయేనిమిది తిరువతులనుంచి వచ్చిన ఆయంగార్థను దెబ్బెరెండు దేవ స్థలాల కైవశ్చేత్రాల నుండి వచ్చిన ఆరాధ్యులతం వారిని సమాదరించి ఉచి తాననాలపై కూర్చుండబెట్టి వారిచ్చే తీర్థ ప్రసాదాలను విభూతిగంధ ప్రసా దాలను స్వీకరించేవాడు తర్వాత అష్టస్వయంవ్యక్తమైన శ్రీరంగం శ్రీముష్ణం

వెంకటాచలం సాంగ్రామం తోతాద్రి నైమిశారణం పుష్కర క్షేత్రం మొదలైన స్థలాలకు సురక్షితం గలవా? నూటయేనిమిది తిరువతులున్న నిత్యోత్సవంగా నడస్తావున్నదా అని అయంగార్లను వృధీవ్యాపస్తేజో వాయురాకా శాశ్వతమైన యేకామనాథ జంబునాథ అరుణాచలేశ్వర కాళహస్తీశ్వర చిదంబరం మొదలైన దెబ్బెరెండు దేవస్థలాలకు పదునెనిమిదిశక్తులకు నిండు పడితరాలు గలవా అని అరాదులను అడిగి తెలుసుకొని సంతోషపడి వారికి పద్దెలు కూడా ఇచ్చేవాడు

క్రమశబ్దదేవరాయలు స్వయంగా వైష్ణవ మత ప్రయుక్తనవగ్రాహికి తనకులదైవమైన విదూషాక్ష స్వామిని ఎన్నడూ మరువలేదు 20 శతానికి వెంకటేశ్వరస్వామిపై అపారమైన భక్తి ఉండేది అందుకే తన జీవితకాలంలో వెంకటేశ్వరస్వామిని ఏడుసార్లు దరించి అనేక బహుమానాలు సమర్పించుకొన్నాడు షోడశ మహాదానాలు చేశాడు స్వామి ఎదుట శాశ్వతంగా ఉండటానికి తన దేవరులైన తిరుమలదేవి చిన్నాదేవి సమేతంగా తన విగ్రహాన్ని తామ్రంకో చేయించి నిలిపాడు ఇతడు శైవవైష్ణవమనే తేడా లేకుండా అన్ని క్షేత్రాలను దరించి కానుకలు సమర్పించాడు ఇతని ఆస్థానంలో శైవకవులు కూడా ఉండేవారు

యుద్ధనన్నాహాలు రాయలు యుద్ధం ప్రారంభించడానికి ముందు జోసులచేత ముహూర్తం పెట్టించేవాడు యుద్ధానికి వెళేముందు రాజధాని నగరంలో ఒక బహిరంగ ప్రదేశంలో వెలిగుడారాలు వేయించి దొరమన్నీలను రౌతులను మావుతులను సైన్యాధికారులను కరణాలను రాయసం వారిని అవసరం వారిని అందరినీ అక్కడకు రప్పించి తమతమ స్తోమాంతో ఆయత్తపాటుతో యుద్ధానికి రావాని అనతిచ్చేవాడు దిగ్విజయయాత్రకు బయలుదేరేముందు నగరిలో విందు ఏర్పాటు చేసేవాడు లెక్కప్రకారం అమరనాయక సైన్యం శైవీకపు సైన్యం యుద్ధానికి సిద్ధమయ్యేది కొంత గుర్రపు

---

19 రాయవాచకము పు 3

20 క్రమశబ్దదేవరాయన దినచరి పు 5 52 లు

21 రాయవాచకము పు 77 78 లు

గళం రాణువ విజయనగర వట్టణానికి రక్షణగా ఉండేది దండయాత్రకు గురైనదిగా దిక్కులు ఎక్కటిలేనట్లు భేరితాదనంచేసి ధమామి దోకించేవారు మూడో నగరా దోకించగానే అందరూ బయలుదేరి వెళ్ళే వారు సైన్యం వెంట కవులు కూడా యుద్ధానికి వెళ్ళినట్లు రా వా పేర్కొంటుంది ² రాజులు యుద్ధానికి వెళ్ళినపుడు అతిసుందరమైన అలివెలువైన గుడారాలు వేసుకొనే వారు ³ వీటిలో అంతస్తు గుడారాలు కూడా ఉండేవి ⁴ శత్రు రాజులను జయించిన తర్వాత తనవారిని కొంత మందిని తాణంగా ఉంచి అక్కడ దొరికిన యుద్ధసామగ్రితో ముందుకు సాగిపోయేవారు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు కొన్ని రాజుల్లో ఆముదాలు జిల్లేళ్ళు కూడా విత్తించినట్లు తెలుస్తుంది యుద్ధం ముగిసిన తర్వాత రాజు తన ఖడ్గాన్ని పుణ నదిలో కడిగే ఆచారం ఉండేది ఈ సంప్రదాయాన్నే కన్నడ శాసనాల్లో బాళ్ళప్పు అని సంస్కృత దాఖలాల్లో ఖడ్గదారాంభస్ అని తమిళ సంగమ సాహిత్య కృతుల్లో వాళ మంగళమ్ అని ఎలిచారు ⁵ శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఉత్తర దిగ్విజయ యాత్ర ముగించుకొని తన ఖడ్గాన్ని ధనుష్కోటిలోని పుణ్యనదిలో కడిగినట్లు రా వా చెప్తుంది ⁶

ఆచారాలు ఒక సంఘంలోని ప్రజలు తరతరాలుగా పాటించే వద్ద తున్నీ ఆచారాలని నిర్వచించవచ్చు కాలవ్రవాహంలో కొన్ని మారిపోయి కొన్ని కొత్తవి రావచ్చు ఆ కొత్త ఆచారాలు కాల నేపథ బలంతో తర్వాతి తరల్లో స్థిరపడవచ్చు అంటే ప్రతి ఆచారానికి పుట్టుక ప్రాబలం క్షీణతలు ఉంటాయన్నమాట

రా వా లో చెప్పబడిన కొన్ని ఆచారాలు అనాటి సంఘజీవితాన్ని కొంత వరకు ప్రతిబింబిస్తాయి

22 రాయవాచకము పు 61

23 కృష్ణరాయవిజయము II 75

24 రాయవాచకము పు 69

25 శేషశాస్త్రి ఆర్ కర్నాటకద వీరగల్లుగళు పు 218 220లు

26 రాయవాచకము పు 78

వట్టాభిషేకం ఒకరాజు వారసత్వాన్ని తర్వాతివారికి సంక్రమించే సేటవపుడు ముద్దుటంగరాన్ని ఇచ్చి వట్టాభిషేకం కేయిందే ఆచారం ఉన్నట్లు రావా వల్ల తెలుస్తుంది ఇక్కడ వీరసరసింహరాయలు కృష్ణ రాయలకు ముద్దుటంగరమిచ్చి వట్టంగట్టినట్లు చెప్పబడింది ఆ వట్టాభిషేక మహాత్మ్యం గురించి రావా కర్త సంక్షిప్తంగా వివరించాడు

“యీ రాజ్యవట్టం కృష్ణరాయలవారికి కట్టవలెనని దళనాయకులతో వలకరించి నందు కృష్ణరాయలవారు తాము పెద్దలమైతిమి తమ మర్యాదగా రాజ్యం పాలనం జేసేటందులకు వట్టాభిషేకం అధిష్టానకర్తలు శేయమని మందివేశాచి ముద్దుటంగర మిచ్చినారు గనక దళనాయకులు అయ్యమరసు కొండమరసు బాచరసు యల్లమరసు అప్పాజి లక్కణ దళనాయకులు యెల్లన దళనాయకులు అవ్వరంజ మన్నారవిళ్ళ రాయసం రామచంద్రయ్య బొక్కసం బాస్కరయ్య అవసరం వెంకటయ్య త్రియంబకయ్య లక్ష్మీవతి వ్రదాని తిప్పరసు దళవాయి లింగరసు సాకువ నారా కాడు ఆర్విటి బుక్కరాజు సాకువ మేకరాజు శ్రీవతివారు బూదహల్లివారు నంద్యాలవారు అవుకువారు తొరగెండివారు రాచూరి తిమ్మరాజు నంగరాజు వెలుకొండి వారు పెద్దసాని ఆక్కప్ప నాయుడు కమ్మదొరలు తుళువదొరలు మొదలయిన బారలందరున్ను నగరి విద్యాంసులు చతుర్వేది రామాదీక్షితులు అష్ట భాషా కుల కృష్ణావధానులు శాబ్దికం ఫాండితం వెంకట రామశాస్త్రి నహస్రావధాని వ్రతాకర శాస్త్రి తోసులు కవి వ్రులు మరిన్ని గలిగిన పిన్న పెద్దలు అందరున్ను శాస్త్రోక్తముగ శుభ ముహూర్త మందలి కృష్ణ రాయలవారికి మంగళస్నానం కేయించి కల్యాణవేదిక యందు బంగారు పీతమున కూర్చుండ నియమించి దళదాములు షోడశ మహా దానములున్ను కేయించి స్వర్ణతుల రజితతుల రత్నతుల మౌక్తికతుల మేరువులు శోడి గోదానాలు సహస్ర కుటుంబ వ్రతిష్టలు మొదలైన దానధర్మములు కేయించి చతుస్సముద్రముల నందిన్ని బంగారు కంఠముల వుదకములు తెప్పించి మరిన్ని గంగా యమునా సరస్వతీ గోదావరీ నర్మదా సింధు కావేరీ తామ్రవర్ణి మొదలయిన మహానదుల వుదకములున్ను తెప్పించి అష్టాదశ వాద్య

హేషములన్ను మోయగా సుమహార్తమందు త్రాంహ్మలనేత మంత్రోక్తముగ అభిషేకము శేయించి ఆ ఎంమ్మట కనకాభిషేకం నవరత్నాభిషేకం శేయించి చలువల తల్లిత్రి ఎతాంబరం ధరియించి చందన అగరు కస్తూ తట్టపునుగు మొదలైన సుగంధాదుల ధరియించి వారల నందరినిన్ని విడిచిల కంపించి ఆ ఎంమ్మట అల్లుండ్లు కొమాలు బందు వరిజనులనున్ను న్నేహితులనున్ను వంక్రిని పెట్టుక ప్రసావడి సుగంధ జలముల హస్త ప్రక్షాళనము చేసి అవమనీయ ముఖేశి గిలుకు పావాలుమెట్టి సంక్షేప రామాయణం చదవుతాను శతవదా నదచి రత్నకంబళిమీద కూర్చుండుకొని అప్పాజి మొదలైన వార్లనున్ను భగవానయకులనున్ను ప్రదానంనున్ను ఎలువ నంపించి" పు 1 12లు రాజునీతులు చెప్పమని అనతిచ్చాడు

దీన్నిబట్టి ఆ కాలంలో రాజుల వట్టాభిషేకం ఎలా జరిగేదో కొంత వరకు స్పష్టమవుతుంది

వివాహం యుద్ధంలో ఓడిపోయిన గజవతి తన కూతురైన జగ న్నోహిని అనే కన్యకను రాయలకు దారపోసినపుడు రా వా లో కొన్ని సంప్రదాయాలు చెప్పబడ్డాయ గజవతి "తన కూతురుకు వటు పరిమెళ వసుపులకని కృష్ణవేణికి దక్షిణపు దిక్కున నడిచే రాజు లన్ను కోట కొత్త కమాలున్ను దుర్గాలన్ను ఇచ్చి యేనుగ గుర్రములు బంటువరివారం దాసాను దాసులు ఆందోళికహాయలు బండ్లి వసరం ప్రాయలు పాత్ర సామగ్రిలు వగదపు కాళ మంచము హంసహాలికా యివి మొదలైనవిగా ఆదబిడ్యకు యియ్యతగ్గ వరుసలన్ని యిచ్చి అల్లునింన్ని శాయతగ్గ పరికలు అన్నిన్ని తవ్వకుండ్లా కళాసారిగానే సకల వదార్థములున్ను యిచ్చించి తమ నగరగల భూషణములలో అపూర్వమైన హెచ్చుబడిన నవరత్న భూషణాదులు అవరి మితముగా ఇచ్చి చీనిచీనాంబరమైన వట్టు వరావళ్ళు ఎతాంబరాదిగాగం సకలమైన కోకతాకలున్ను యిచ్చి యేనుగ గుర్రం కత్తికేదం మొదలుగాగం రాజోపదారమైన బహుమానములున్ను ఇచ్చి వింధువీడుకళ్ళు ప్రసాదరశేయించి సుబుద్ధినింన్ని వెంబుడికూర్చి" వంపాడు

మూత్రం రాయలు ఉచితాననాలపై కూర్చుండబెట్టి వారు చెప్పే విషయాలను సావధానంగా వినేవాడు దళనాయకులు మొదలైనవారు నిలబడి నివేదించుకోవలసి ఉండేది

సాహిత్యం రాజాశ్రయం ప్రాచీన భారతీయ చరిత్రను తిరిగేస్తే రాజులైనవారు సాహిత్యాన్ని బాగా పోషించినట్లు తెలుస్తుంది రాజులే స్వయంగా కవులైనవారూ ఎంతోమంది ఉన్నారు కవులకు ఆశ్రయమిచ్చి వారిని ప్రోత్సహించడం గొప్ప విశేషంగా అనాటి రాజులు భావించేవారు ఈ దృష్టితో రావాన్ని చూసినపుడు శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు అనేక మంది కవులకు ఆశ్రయమిచ్చి ప్రోత్సహించినట్లు కనిపిస్తుంది ఇతడు కవులను కూడా యుద్ధభూమికి తీసుకొనిపోయినట్లు మనకు రావా సాక్ష్యమిస్తుంది ³⁶ రావాలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు అముక్త మాల్యదను వ్రాసినట్లు ఎక్కడా క్లుప్తమైన గ్రంథాంతంలో మంత్రులు పూర్వం రాజులు కృతులందుకొని కీర్తి గడించారని అలాగే రాయలు కూడా కృతులందుకొని శాశ్వత కీర్తి పొందాలని సూచన చేయగా రాయలు అల్లసాని పెద్దన నంది తిమ్మన మాదనగారి మల్లన మొదలైన కవిశ్రేష్ఠులతో మను చరిత్ర పారిజాత వహరణం మొదలైన కృతులందుకోవలెనని చెప్పి వారికి కుళ్ళాయి కబాయి తాళి చొక్కట్లు చేసరి పేరులు కోకతాకలు ఇచ్చినట్లు చెప్పబడింది ³⁷ కాని ఈ కవులు కావ్యాలు వ్రాసినట్లుగాని రాయలకు అంకితమిచ్చినట్లుగాని రావా తెలువలేదు రావా కర్త "స్వామివారికి యీ వరకు నడుచు సమాచారములకు వ్రాసి అంపించినాను తర్వాత నడుచు సమాచారములకు వెంబడిగా విన్నవించి అంపవున్నాను కనక స్వామివారి పాదార వింధములయందు నిరంతర భక్తి యిచ్చి రక్షింపగలది" ³⁸ అన్న వాక్యాలనుబట్టి తర్వాత మరియొక భాగాన్ని వ్రాసి పంపించే ఆలోచన రావా కర్తకున్నట్లు లోస్తుంది కాబట్టి ఆ భాగంలో ఈ విషయాలందవచ్చు కాని ఆ భాగం వెలువడింది లేనిది మనకు ఏమీ తెలీదు అనంతరం దీనిననుసరించి వ్రాయబడిన కృష్ణరాయ విజయంలో రాయలు కృతులందుకొన్నట్లు స్పష్టంగా ఉంది

---

36 రాయవాచకము పు 3

37 పైదే పు 61

38 అదే పు 80

39 పు 80

40 కృష్ణరాయ విజయము V 142

రాయవాచకం - కృష్ణరాయ విజయం తులనాత్మక పరిశీలన

చారిత్రక ప్రబంధ కావ్యాల్లో రా వా అధారంగా వ్రాసిన కుమార దూర్జటి కృష్ణరాయ విజయ మనే కావం మొట్టమొదటిది తెలుగులో ఇలాంటి కావ్యాలు చాల తక్కువ దీనికిముందు కానె సర్వస్వ ఏకామ్రనాథుని చారిత్రక వచన గ్రంథమైన ప్రతాప రుద్ర చరిత్ర ను సిద్ధేశ్వర చరిత్ర మనే పేరుతో ద్వీపద కావ్యంగా వ్రాశాడు కాని ఇది ప్రబంధ కావ్యం కాదు కృష్ణరాయ విజయానికి ఇంచుమించు సమకాలంలో అందుగుల వెంకయ్య రామ రాజీయ మనే కావ్యం వ్రాశాడు దీన్నే నరవతి విజయ మని కూడా పిలుస్తారు తర్వాత రఘునాథాభ్యుదయ మనే ద్వీపద కావ్యం వెలువడింది దీన్ని విజయ రామవ నాయకుడు రచించాడు దిట్టకవి నారాయణకవి బొమ్మిలి కథను రంగ రాయ చరిత్ర మనే పేరుతో ప్రబంధంగా రూపొందించాడు గతకలాద్విలో పీఠత్ర కవి వలనాటి పీఠ చరిత్ర మనే కావ్యాన్ని వ్రాశాడు ఇది కూడా చారిత్రక ప్రబంధమే

చరిత్రకు అత్యవసరమైంది ప్రామాణికత విషయాన్ని ఉన్నదున్నట్లు చెప్పడం చరిత్ర ముఠోద్దేశం కల్పనలకు ఇందులో చోటులేదు కవి చారిత్రక విషయాన్ని ఇతివృత్తంగా గ్రహించినా రక్తికట్టించడానికి కావ్యానుగుణంగా కొన్ని కల్పనలను వర్ణనలను ప్రవేశపెట్టాడు విషయాన్ని రమణీయంగా రసోన్ముఖంగా చెప్పడం కవి ఉద్దేశం కావం అనుభూతి ప్రదానం అభివ్యక్తి కరణం సాధనం రసం శబ్దం అలంకారం భావం కల్పన ఇవి కావ్య సామగ్రి కవి చారిత్రక సత్యాన్ని వాస్తవంగా చెప్పక కావ్యసత్యంగా చెప్తాడు చరిత్ర వస్త్రాశ్రయ సత్యం (Ob ec ve ru h కావ్యం ఆత్మాశ్రయ

సతం Subecve ru h చరిత్ర కథనాత్మకం కావ్యం వర్ణనాత్మకం
కవి చ త్రను మొత్తంగా తీసుకోడు రసనిర్వహణకు అనుకూలమైన కథాంశాలను మాత్రమే స్వీకరిస్తాడు

కవి చరిత్రకారునివలె చరిత్రక సంఘటనలకు తన ప్రతిభా శక్తితో జీవంబోసి బావనా బలం చేత ఆ పూర్వకథ మరలా మన ఎదుట జరుగుతున్నట్లు చేసి కళా సౌందర్యాన్ని కల్పించి దాని మూలంగా తన హృదయాన్ని ఆవేశించి ఉన్న జీవిత వరమార్గమేదో దాన్ని సూచించడానికి ప్రయత్నం చేస్తాడు ఈ చేయడంలో కథ పూర్వపుదైనా కవి తన అనుభవాలను తన దేశకాల పరిస్థితులను జీవిత విశేషాలను ఆచార వ్యవహారాలను జాతీయ ధర్మాలను కావ్యం ద్వారా ఆయా కాలపు చరిత్రకాంశాలనే గాక అప్పటి జీవిత వద్దతులను కూడా వివరిస్తాడు

కుమార దూర్జటి తన కావ్య రచనకు చరిత్రను ఆలంబనగా తీసుకొన్నాడు

కుమార దూర్జటి ఆంధ్రకముందే రచితమై మిక్కిలి ప్రసిద్ధి పొందిన రాయవాచకాన్ని ఆధారం To u ce గా గ్రహించాడు అయితే తన కావంలో ఎక్కడా రాయవాచకాన్ని ప్రస్తావించలేదు అంతేగాక కృష్ణరాయ విజయాన్ని ఎందుకు ప్రాయవలసి వచ్చిందో చెప్పడానికి ఒక కట్టు కథను సృష్టించాడు తాను ప్రబంధ మొకటి వ్రాయాలని అనుకుంటూ ఉండగా కలలో నిఖిల లోక కర్త అయిన శ్రీరామ చంద్రుడు కనిపించి—

“వత్సా నిను రక్షింప గ

వాత్సర్యంబొదవె నొభవశ్శదురిమరం

గత్సార వచన కృతి నం

దత్తరణిన్ మాకు నం తము సేయ దగున్ అని చెప్పి సందియము వలదు వేగ గృతి సేయు మొక కథ వింతదనర అని అభయమిచ్చి ఆంధ్ర ర్శితుడయ్యాడు తర్వాత ఒకనాడు కుమార దూర్జటి పేరొలగంలో తన

ప్రభువైన ఆర్యుడి చిన వెంకటాద్రిని పొడగనగా కరుణా కటాక్ష వీక్షణాలతో కు ధూ ని ఎలిచి ఆతని కవిత్వా క్తిని ప్రశంసించి ప్రాకట గతి బద్ధకావ్య పటితం జెపుమా శ్రీకృష్ణరాయ చరితము నీ కవిత్వాబ్రాధి సుకవి నికరము మెచ్చన్" అని చెప్పి బంగారు కడియాలు హారాలు తాళి చౌకట్లు జాకువా తంపాగ రంగలరు పట్టు వచ్చుదాలు ఉంగరాలు తకుకు జిగిమేలిమి సరి పెణలు మొదలైన కానుకలతో పాటు సార బద్ధుర కడకికానారికేళ పలాంతో పాటు చందన కుంకుమ కస్తూరి సంకుమద సంయుత కర్పూర వీడికలిచ్చి సత్కరించి కుమార దూర్జటిని కావ్యరచనకు ప్రోత్సహించాడు 4

కుమార దూర్జటి శ్రీకృష్ణదేవరాయలచరిత్రను కృష్ణరాయ విజయ మనే పేరుతో కావ్యంగా రూపొందించి తర్వాత దాన్ని ఎవరికి అంకితమివ్వాలని చినవెంకటాద్రి నడుగగా తన వద్దెవమైన శ్రీరామచంద్రునికే అంకితం చేయ మన్నాడు అదే విధంగా ప్రభువు ఆనతి ప్రకారం శ్రీరామచంద్రునకు అం త మిచ్చాడు 5

రాయవాచకాన్ని చూడకుండా కుమారదూర్జటి కల్పించిన పై కథనాన్ని చదివితే కృష్ణరాయ విజయాన్ని స్వతంత్ర కావంగా త్రమింపడానికి అవ కాళముంది అందులోను కృష్ణరాయ విజయమే రాయవాచకం కంటే ముందు అచ్చయి ప్రచారంలోకి వచ్చింది కృరా వి మొదటిసారిగా 1902 లోనే అచ్చయింది 6 రా వా పుదుక్కోటలో దొరికిన రెండు లాళవత్ర ప్రతులారా రంగా 1914లో జయంతి రామయ వంతులు గారు ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు త్రికలో ప్రకటించేదాకా వెలుగు చూడలేదు తర్వాత ఇది 1933 లో పుస్తక రూపంలో వెలువడింది

3 కుమార దూర్జటి చిన్నపుడే సావిత్రి చరిత్ర ఇందుమతి వివాహ మనే రెండు కావ్యాలను వ్రాసినట్లు చెప్పుకొన్నాడు చూ కృష్ణరాయ విజయము ఎరిక 25

4 కృష్ణరాయ విజయము I 22 30 31

5 పైదే I 33 36 41

6 కృష్ణరాయ విజయము రాజా మంత్రివరగడ తుజంగరావు గారి మంజు వాదీ వ్రాకలో మొదటగా ముద్రితమై వారివేతనే 1902 లో ఏలూరు నుండి పుస్తకరూపంలో పునర్ముద్రింపబడింది

కృ రా వి లో నాలుగవ్యసానున్నాయి ప్రథమాశ్వాసంలో విద్యా నగర వర్తన రామరర్త వర్తన వీరస్వనీంహరాయల దినచర్యలు ద్వితీయాశ్వాసంలో స్థూలంగా విద్యాగర స్థాపన వృత్తాంతం శ్రీకృష్ణదేవరాయల పట్టాభిషేకం కృష్ణదేవరాయలకు మంత్రులు రాజనీయ్యపదేశం రాయల నిత్య కృత వివరణ కోశాది వివరణ రాయలు నగరశోధనకు వెళదం తిమ్మ రుసు రాయలను మందలించడం సేన వివరణ తిమ్మరుసును ప్రశంసించడం విజయాపుర అహమ్మదానగర గోంకొండ రాజుల వృత్తాంతం తురుమురం లం రాయలు తురకలమీదికి యుద్ధానికి వెళదం తృతీయాశ్వాసంలో రాయల దిగ్విజయ యాత్రలు చతుర్థాశ్వాసంలో గజపతి కూతురుతో రాయల వివాహం మొదలైన అంశాలు చెప్పబడ్డాయి

కృ రా వి లో రా వా లోని జంగమవాని ప్రస్తావన శింగిరిభట్ట వృత్తాంతం వా సవృత్తాంతం విదా నగర స్థాపన పరిశీల్తు-భూదేవి సంవాదం ప్రతాపరుద్రుని వృత్తాంతం గజపతికి విరోధులు విషప్రయోగం చేయించడం మొదలైన అంశాలు లేవు ఇంకా వివిధ రాజకీయ వ్యక్తుల పేర్లు స్థానావతుల పేర్లు ఇందులో లేవు

కు దూ పై పూర్వ ప్రబంధ కవుల ప్రభావం ఎక్కువగా ఉంది ఇతడు చిలుక రాయబారాన్ని అదనంగా ప్రవేశపెట్టడం ఆ ప్రభావం వల్లనే అని తెలుస్తుంది అలాగే అష్టాదశవర్ణనలను ప్రవేశపెట్టాడు

కు దూ రా వా లో నామ మాత్రంగా పేర్కొన్న గజపతి కూతురు వివాహాన్ని ఒక ఆశ్వాసండాకా పెంచాడు మరెక్కడా ఇతడు రా వా ని పెంచి వ్రాసినట్లు కనిపించదు

కు దూ రాయవాచకాన్ని సంక్షిప్తం చేశాడు అనేకచోట్ల వర్ణనలకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యత నిచ్చాడు చరిత్రకారులకు అతి ముఖ్యమైన అంశాలను కూడా కొన్నిటిని మార్చాడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల అన్న అయిన వీరస్వనీంహరాయలను తండ్రిగా పేర్కొన్నాడు? రా వా విజయనగర స్థాపనాకాలం

నుండి వీరనృసింహరాయల కాలం దాక ఇరవైతొమ్మిది మంది రాజులు పరిపాలించారంటే 8 కు దూ ఆది మొదలిర్వది వట్టము లిదివరకు"9 అని ఇరవైతొమ్మిదిని ఇరవైగా మార్చాడు రా వా లో జగన్నోహిని 0 అని చెప్పిన గజవతి కుమారైను తుఖ్గా గా పేర్కొన్నాడు

ఈవిధంగా కు దూ తాను అనవసరమని భావించిన అంశాలను తీసివేసి అవసరమైనచోట్ల వర్తనలతో పెంచి కథాంశాలను బాగా సంక్షిప్తీకరించి కొన్నిటిని మార్చి మరికొన్నిటిని చేర్చి ప్రబంధ కావ్యంగా తీర్చిదిద్దాడు

అనువాద విధానం కు దూ రాయవాచకంలోని ప్రధాన కథ అయిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్రను యథాతథంగా స్వీకరించి అనువాదం చేశాడు కొన్నిచోట్ల ఇతడు రా వా ని అతి సన్నిహితంగా అనువదించినట్లు కనిపిస్తుంది ఉదా రా వా లోని పాఠం

“రాయలవారు సింహాసన పరభారకం వహించే మీవంటి పెద్దలు వుండగా అట్టి కార ములు యాల వచ్చిని మీరు తృణాన్ని బట్టితే మేరువు కాయగలరు ఆ మేరువునే తృణముగా నడిఎంచగలరు అమటన మటనా సామర్థ ములు మీకే గలవు” అని వంగోక్తులుగా అనతిచ్చినందులకు సాకువ తిమ్మరుసయ్య వలికినది “ఆ రీతే అవును అవి యేమియంటేను స్వామివారు సకల కార్య భారములున్ను మా మీద వూనికె జేసి నడిఎంచగా ఆ రీతున నడుస్తా వున్నది చిత్తానకు రాకుంటే మేమనగా తృణమాత్రం తృణ గ్రాహియైన యింద్రసింహు ఖ్యాతి బొందును తృణమని యెంచి గ్రహించక వున్నట్టాయేనా జాతి సింహు గాదని వెలతరుగును అటు గనక యేలిన స్వామివారి ప్రతాపమువల్లనే గదా కొలిచినవారు మనమోట కొలిచిన వార్లను మనముగా నడవగానే యేలినవారి కీర్తి ఖ్యాతులు గలుగుట” పు 28

8 రాయవాచకము పుట 15

9 కృష్ణరాయ విజయము 35

10 రాయవాచకము పుట 75

1 కృష్ణరాయవిజయము IV 12 25

కు ధూ పద్యానుసరణ

వ అనిన నమ్మ హీశ్వరందతనిం గనుంగొని

క శీతి నమటనమటన సమ
ర్థత గల మీవండి సత్ప్రదానులు గలుగన్
మతి మాకేమి విచారము
నతత మొనర్తుము యథేష్ట సందారంబున్

తే తృణము మేరు వొనర్తురు శృణములోన
మేరువైనను దృణమొను మీరు గాద
టన్న సామాజికులకు సామర్థ మధిక
మగుట వసుదా వ్రతువుల బాగంబు సుమ్ము

మ అను రా రాయల వారితో బలికె నయ్యప్పాజి యోస్వామిమే
మన గా నెంతటి వారమయ్య తవదీయాళ్లా విలాసంబులో
ననువొందస్సయ తక్కుల న్మెల గి నద్దె నం గృవంజూడు కొ
ల్పిన వారెచ్చటనైన భూవతులకుని జ్ఞార్థు లెంచన్ ధరన్

తే లలి దృణగ్రాహియైన నీలమున కరయ
విలువ యధికంబు తృణమని విడిచినంత
జాతి నీలంబు గాదన్న సరటి ధరణి
వ్రతువులు పరిగ్రహించిన వ్రజలు ఘనులు

ఉ కావున మీ వ్రతావమున గాక సమర్థత వేతెకల్లునా
దేవర వారిల్లనిన రెల్పుకొనంగ సుధులెవ్వరో
భూవర మీరలే క్రియను బుద్ధిగ జెప్పిన నాక్రమంబునన్
దేవ సమస్త కార్యములు దీర్చెద రమ్మ పురమ్మ జేర గన్

I 87 92

రా వా లో ఉద్భవమైన కొన్ని పదాలను శ్లోకాలను కు ధూ తన
సొంత పద్యాల్లోకి మార్చాడు

రా వా

గి వెల ది జూదంబు పానంబు వేట వలుకు
ప్రల్లదంబును దండంబు బరుసదనము
సొమ్ము నిష్ప్రయోజముగ వమ్మునే త
యనెడు నప్త వ్యసనముల జనదు తగుల

పు 13 14

కృ రా వి

బో ది జూదంబు పానంబు వేటజనుట
లిట్టట యహేతువుగను దండింప దలచు
టాచితి దొలంగి యనుచితంబైన వ్యయము
నేయుటయు నివి వ్యసనముల్పాయవలయు

I 54

ఇక్కడ రా వా కర్త భారత పద్యాన్ని ఉద్ధరిస్తే కుదూ దాన్ని
తన పద్యంలోకి మార్చుకొన్నాడు

రాయలు ఉదయగిరి మొదలయిన దుర్గాలపై దండెత్తిపుడు బోంబిన
జయధ్వనికి రా వా లో ఉద్భవమైన పదం

ఉ భూకంఠంబు జనింప రొప్ప గ మహాంబోరాసు బుప్పొంగ గా
లోకాలోకములెల్ల బెల్లగిరి ముల్లోకంబు మూర్ఖులైన
స్తోత్ర వ్యాప్త నజాండ గోళ దళకోద్యుత ధ్వనిబోలె వ
ర్షా కాలాంబుద గర్జిత ధ్వని సమారంభంబులై మీఱ గన్ పు 62 63
దీనికి కమర దూర్జది అనువాదం

మ జలదుష్టార్థిలె దిక్కరులైదరె జాంబవంబు నొందెన్ దరా
స్థలి రాతీధర సంఘముల్లదరె పాతాళంబు స్వర్లోకమున్
గల గెన్ శత్రుభయంకర ప్రకటదోర్గర్య సురతక్రష్ట రా
యల నద్భేరి ధణంధణస్వరము లాశాంతంబులం బర్య గన్

సంస్కృతశ్లోకాలు కృ రా వి లో వద్యాలుగా రూపొందాయి

రా వా

శతేషు జాయతే కుర సహస్రేషు చ పండిత
వక్తా శతసహస్రేషు దాతా తపతి వా నవా పు 32

నష్టం కులం భిన్న తటాక కూపాః
ఏతద్వ రాజం శరణాగతంచ
గోబ్రాహ్మణాః దేవగణానియాంశ్య
యద్యదే త్పుర్య చతుర్గుణం తత్ పు 75

కృ రా వి

శత సహస్ర సంఖ్య జనులలో నొక్క కూ
రుండు బండితేంద్రుడు రుండుటరిది
వక్తయైనవాడు వర్ణింప వేవేల
గలుగుటరిది దాత గల దొరేదొ 107

గోవిష్ణుల రక్షింపుడు
దేవగృహ తటాకముల బ్రతిష్ఠించి ధరన్ముఖ
భూవర యవహృత రాజ్య
శ్రీవెలయించిన యతందె శ్రీవిభు దెందున్ 11

కృ రా వి లో బాషలో గాని కథాకథనంలోగాని సంభాషణలలోగాని
రా వా లో కనిపించినంత ఆర్థగ్రత టీక్షణతలు కనిపించవు

ఉదా గజపతి పోదశ పాత్రులతో కూడి రేవు యుద్ధానికి వస్తున్నాడన్న విషయాన్ని కర్నాటక స్థానాపతి కమలనాభయ్య వేగర్థవేత రాయలవారి నమక్షమానికి కాగితం వ్రాసి వంపగా రాయలవారు చదివి చూసుకొని దాదా బాధపడి అప్పాజీ గుడారానికి పోయినప్పుడు అక్కడ జరిగిన సంభాషణ రా వా లో ఇలా ఉంది

“అంతస్తు సుదూరములో రాయలవారిని విచ్చేకి కూర్చుండ్డమని రాయల వా లోను ఏకదేశాన విచ్చేకెంత కార్యం యేండ్ది అనిన్ని ఎలువనంపస్తే నేను

వచ్చి విన్నవం శేయనా అని అందులకు రాయలవారు తాము ఏకదేశాన రాతగ్గ కార్యం గనక వస్త్రమి అది యేమందు గజవతి దగ్గరనున్న కమల నాభయ అంపించిన కాకితం చదువు కొమ్మని చేతికి యియ్యగా అప్పాజీ ఆ కా తం చదువుక రాయలవారితోను అది యేండ్తి స్వామివారి పాదపద్మము లకు కానంబడ విన్నవం చేస్తేని నా విన్నవము చిత్రానకు లేక కదలి వస్తేరి గజవతి శీమలో జొచ్చిరాగానే కనుపల్లో వచ్చిన అవకీర్తి చాలదా అనిన్ని విచారించుకోక ముప్పైయామడ దూరం గజవతి శీమలో చొచ్చి మొదటి స్థలం వద్ద దిగినందువల్ల వారికిన్ని ఆలోచనబుట్టి యింత కార్యాలకు తెగవేసినారు యీ రాత్రి అండ్తుకైన కారం కంటే కంన్నట్టు కాననప్పటికి అందరికిన్ని యుగం తృంగినట్టు అవును అని విన్నవం శేసినందులకు రాయలవారు వలుక డించిన నీతి వద్యం

క ముద్దెడు కార్యము జక్కం
బెద్దెడు మంత్రియును బోర బెడరని బంటుం
బుట్టరుగా దేవతలకు
బుట్టరె నానావిదైక బోగనహాయల్

అని నీతి చదివి మీరుండగా కొదవబడనీరే గదా గతాన మీమాట వినక విచ్చినందువల్ల ఇంత ఆలోచనకు ఆస్పదమాయకు మా గుణదోషములు యెచ్చేటందువల్ల అయ్యే కార్యం యేమి వున్నది యీ యపాయానకు తగిన ఉపాయం యేరీతు అని అడిగినందులకు అప్పాజీ స్వామివారి హృదయమున్ను ఆలోచనాను యేరీతో అని అడిగినందులకు రాయలవారు షోడశ పాత్రులున్ను గజవతివారు శేషిన ఆలోచనవల్ల తమకు ప్రాజహానిన్ని మానభంగమున్ను అయిన అవని వ్రజలకు అవధిన్ని వచ్చును అనిన్ని అష్టైశ్వర ములున్ను అక్రమింతురు అనిన్ని మనస్సుకు నిశ్చయముగా తోచివున్నవా అని అన తిచ్చి మఱిన్ని అప్పాజీతోను యీ సమయమందు యేమి వెచ్చబెట్టినా ఉత్తరువు మాకు యీ రీరు బుద్ధి మార్గముగా జెప్పిన ఆ రీరుననె విని నడిచేము 2 అని చెప్పగా అప్పాజీ రాయల వారితో మంత్రనీతులుగా నీతివద్యాలు చెప్పి లేదో పాయం కలిగించారు

దీనికి కు ధూ వద్యానుసరణ

క ఇం బదార్గుడు రాజుల దెలుపుగలిగి
యం చతుర్దశకువనముల్ గెలువ టూను
నట్టి ఘనతొనెకా వారి నణ రవళమె
వదిరి వచ్చితి మప్పాటి వలకు వినక

క అని యాలోచన జేయుదు
మనమున నారాత్రి యుబ్బుమటుగున బాకెం
టున గం జనులవ్యార్తలు
విని యుత్సాహంబులేని విధమెటి గి వెనన్

అ అయ్యుదంతమవ్వడప్పాటితో దెల్పు
నాడు వల్కు వినక నరవరేణ్య
వచ్చినంత యింతవచ్చె గదా యిందు
కేమి నేయువారమిచట జెపుమ

తే అనుడు రాయలు బల్కె నీ వనినమాట
లెక్కసేయమి నిచ్చోట జిక్కవలసె
దం వ నినువండి మంత్రి యిద్దాతిగంటె
చూడు మిందుల కొకయుక్తి నూక్కుమతిని

మ అను డమ్మంత్రిరేణు డిట్లనియె నయ్యా లేదమార్గమనన్
వినుమప్పాత్రుల గెల్వగా వలయు నుర్విన్

97 101

పై రాయవాచక కృష్ణరాయవిజయ పాఠాలను పరి లిస్తే రాయవాచకమే కృష్ణరాయవిజయం కంటే ఎక్కువ ఆకర్షణ - రాన్ని కలిగి ఉందని తెలుస్తుంది కు ధూ రా వాన్ని బాగా సంక్షిప్తకరించాడని కూడా దీనివల్ల స్పష్టమవుతుంది

వర్ణనలు రా వా లో వర్ణనలకు తావులేదు కృ రా వి లో అనేక వర్ణనలున్నాయి వర్ణనలు చేయడంలో కు ధూ పూర్వ కవులకెంత మాత్రమూ తీసిపోదు కథానాయిక అయిన తుట్టా సౌందర్యాన్ని అనేక వద్యాల్లో వర్ణించాడు ఆక్కడక్కడ ఇతని వ్రక్కతి వర్ణనలు సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయ చంద్రోదయ వర్ణనలు నాయికా నాయకుల విరహ వర్ణనలు మిక్కిలి రమ్యంగా

డిన్నాయి ఇతడు వర్తనం కోసం శృంగార రసపోషణ కోసం నాల్గవ ఆశ్వాసాన్ని సృష్టించాడు ప్రబంధ కవుల ప్రభావంతో చిలుక రాయబారం ప్రవేశపెట్టి ఆ చిలుకకు మోహనవాణి అని పేరు పెట్టాడు

రా వా లో లక్ష్మీదేవి విద్యారణు లకు ప్రత క్షమైనట్లు మాత్రమే చెప్పబడింది కాని కు దూ ఆమె స్వరూపాన్ని చక్కని వదాం ఖండికతో కన్నులకు కట్టినట్లు వర్ణించాడు

నీ కలువలు వెదజల్లు కలి- చూపుల తోడ
ముద్దు గుల్కు మెఱుంగు మోము తోడ
గుండంబు నణ గించు మందహాసముతోడ
విలసిల్లు వారారు వేడి తోడ
మించుల నరించు మేల్మీ సొమ్ముల తోడ
దమ్మి పూలమరు హస్తములతోడ
శ్రీహరి కొనగోటి చెక్కు నొక్కుల తోడ
దళకుమించు కదాని వలువతోడ

తే గాము గన్నమ్మ నలమేని సామి కొమ్మ
కమ్మ పూరెమ్మ యవరంజి కళకు బొమ్మ
కలిమి ముద్దుల గుమ్మ సత్కరుణ గ్రమ్మ
నమ్మునీంద్రుని మ్రోల బ్రత్యక్షమగుచు

21

కు దూ తుట్టా అంగాంగ సౌందర్యాన్ని ప్రకృతిలోని వస్తువులతో ఉపమిస్తూ చక్కగా వర్ణించాడు

నీ అచటి తుమ్మెదబాణు లబ్ధాస్యనెరులతో
సరిరాకనో బెట్టు మొఱయదొణ గె
నచటి వల్లవ వంత్తి యబల పాదములతో
సమత గాండకనా చంచలత జెందె
నచటి కోయిల గుంపు హరిదాశి వలుకుల
కుదురంద నేరళో కూ రలిడియె
అచటి పెండివియలలివేణి మేనిదా
లొనరకో యుల్లూ ర లా గ దొణ గె

తే నచటి విరిగుత్తులా చెలి కచయుగంబు
 రహి వహింప గ లేకనో రాల గణ గె
 నచటి పూ దేనె కనకాంగి యధరమదురి
 మకు సమానంబు గాకనో మహిని జెందె V 56

కు దూ వ్రక్కరిని అతిమనోహరంగా వర్ణించి ఆ దృశ్యాలు మన కళ
 ఎదుట ఉన్నట్టే భాసించేస్తారు
 ఉదా వసంతకాల వర్ణన

సీ తొలుదొర్తి బిండుటాకులు రాలె మహిమీద
 విరిసిల్లె మలయ ద్రి మలయునీద
 యొక్కక్కకెందలి రుదయించె దరురాజి
 దోరమై తనరె గంతునివరాజి
 చెలె గె దిక్కుటల గోయిల రావముల సోరు
 మెదలాడె గండు తుమ్మెదం బాటు
 రహిమీతె నవుడు మరంద దారల చెన్ను
 పొలు పొందె మెఱుగు బుప్పొడులవనె

తే పొన్న గున్నలు సురపొన్నలన్ను వలగు
 క్రొన్ననం చెన్ను లరిరిన విన్న నెస గె
 నెన్న నన్నన్న యా చైత్ర మెంత వింత
 సంతస మొనర్చె రమ్యమై జనులకెల్ల V 42
 ఇక్కడ వ్రక్కరి పొందిన క్రమ వరిజామాన్ని కవి వర్ణించిన తీరు
 చాల సహజంగా ఉంది

అలాగే సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయ చంద్రోదయాది వర్ణనలలో
 కవి యొక్క భావుకత నిశిత పరిశీలనాదృష్టి వ్యక్తమవుతాయి

రసపోషణ దార్శితక కావ్యాల్లో సాధారణంగా వీర రసం ఉంటుంది
 ఈ వీరంలో యుద్ధవీరం దానవీరం దయావీరం మొదలుగా ఇరవై నాలుగు
 భేదాలు కనిపిస్తాయి కుదూ వీరరసాన్ని అంగీరసంగా తీసుకొని యుద్ధ
 దాన దయా ధర్మ వీరాలను పోషించాడు అంగరసం శృంగారం ఇతని
 యుద్ధ వర్ణనలలో వీర రసం పెల్లుబుకుతుంది

కృంగార రస పోషణలో కూడా కు దూ ప్రవహించ కవులనే అనుసరించాడు సాధారణంగా ప్రవహించ కవులు ఒకట మరది కృంగార వర్ణనలు చేస్తారు ఇతరుకూడా అదను చూసుకొని కృంగార తపాన్ని మనోజ్ఞంగా వర్ణించాడు ఈ క్రింది తుఖా వర్ణన అందుకు తార్కాణం

నీ బెరార శరదుజ్జ్వలాబ్జమో మారీకృ
రాబ్జమో రర రాయతాషిమోము
ప్రసరే హృదయావహారమో ఘోక్తిక
హారమో యెలనాగ యల రి నవ్య
దా గురే కృంగరసారమో నిమ్మ కా
పారమో తన్వంగి పరసనాబి
రాబాసు మేదిని చక్రమో మరుతేరి
చక్రమో పూటోటి జమనసీమ

తే రంభలో హస్తీకర జయారంభలేమొ
యురుతరస్తని పలుచని యూరు లొర
రాజదేవేంద్ర యటవంది రాజముఖిని
గందిమే విందిమే తొంది కతలనైన

IV 64)

పై పద్యంలోని దివరి పాదాలు తుఖా అతిలోకసౌందర్యాన్ని శిశుమండింపజేస్తాయి ఇది ఒక మధ్యతునక మాత్రమే ఇలాంటి పద్యాలన్నీ మనకు కృ. రా. వి. లో కనిపిస్తాయి

తాష కృ. రా. వి. లో ఉర్ధ్వ పారశీక వదాలెక్కువగా కనిపిస్తాయి ఏదిలో తాటు I 120), తుపాకి (I 15 పాట III 23 తాట (II 21) మొరలైత వదాలు తప్ప మిగిలివన్నీ రా.వా.లో ప్రయోగించబడినవే కు దూ అన్యదేశ్య వదాలనేతాక కొన్ని దేశీయ ప్రయోగాలను కూడా యథాతథంగా రా.వా. నుండి తీసుకున్నాడు

ఉదా	మద్యపానులు	II 124
	అహర్నిశము	10
	వరంతము	17
	యథాయథలగుచు	46
	రస్తు సామగ్రి	51)
	శ్రీమతు	II 108)
	డిగ్గి	III 61)
	నూడుద్రవ్య	II 82
	తెప్పగా	IV 4

కొన్ని వింక్షణ క్రియా వ్రయోగాలు కృ రా వి లో కనిపిస్తాయి

ఉదా	వదిలి వచ్చితిమి	II 97)
	కన్నడ సేయకు	V 69
	రాయడించి	(IV 91
	హవుసుమీ	IV 116

చారిత్రక ప్రాధాన్యత రా వా చరిత్రకారులకు బంగారు గని¹ ఇది విజయనగర చరిత్ర గురించి కృష్ణదేవరాయల గురించి అతి విలువైన సమాచారాన్ని అందిస్తుంది రా వా లోని విషయాలు చాలవరకు చారిత్రకంగా ఋజువైనందువల్ల రా వా నికి హెచ్చు చారిత్రక ప్రాధాన్యత కలిగింది కృ రా వి లో చారిత్రక విరుద్ధమైన కొన్ని అంశాలున్నందువల్ల ఇది చరిత్రకు అంతగా లోడ్పడదు చాలమంది చరిత్రకారులు వీటి చారిత్రక ప్రాధాన్యతలను

14 ఇది శ్రీమత్ శబ్దం నుండి వచ్చింది ఈ రూపాలు కాసనాల్లో అనేక చోట్ల కనిపిస్తాయి రాయవాచకంలో ఇది శ్రీమంతు అని కథా ప్రారంభంలో వాడబడింది రాయవాచక కర్త బహుశా శ్రీమంతమ్ శబ్దం నుండి గ్రహించ ఉండవచ్చు సంస్కృత ద్వితీయైక ప్రాతిపదిక రూపాలు కొన్ని తెలుగులో వ్రథమాంత రూపాలుగా వాడబడుతాయి

15 రాయవాచకము 1982 ఎరిక

గుర్తించి తమ అభిప్రాయాలను వ్యక్తం చేశారు వారిలో కొంతమంది అభిప్రాయాలు ఈ క్రింద చెప్పబడ్డాయి

రావాన్ని చారిత్రకాధారంగా గుర్తించిన వారిలో నేటూరు వెంకట రమణయ్య గారు ప్రప్రథములు వీరు విజయనగర చరిత్రకు సంబంధించి కృష్ణరాయల పరిపాలనా కాలానికి ప్రత్యేకించి రావాలోని అనేకానేక విషయాలను ముఖ్యంగా ఆనాటి పరిపాలనా యంత్రాంగానికి కృష్ణరాయల దిగ్విజయాలకు సంబంధించిన విశేషాలను శాసనాల్లోను సమకాలీన సారస్వతంలో చెప్పిన విషయాలతోను విదేశీయుల రచనలతోను సమన్వయ పరచి దాని గుణ దోషాలను సిగ్గులేల్చారు

విజయనగర చరిత్రకు గల మౌలిక సారస్వతాధారాల సంకలనమైన Sou ce of V ayanagar H istory లో దాని సంకలన కర్త అయిన ఆనూరి రంగస్వామి నరసవర్తిగారు The b her o no we exp o ed Kr hna aya V ayam and Rayavachakam brow much gh upon he ac ua cou e o Kr hna aya s cam pa gn aga n Or a" ? అని పేర్కొన్నారు యస్ కృష్ణస్వామి అయ్యచార్ cer a n y s wor h pub ca on as a work of h or ca cha ac er bear ng upon he re gn of he grea V ayanagar emperor K hnaraya he de a s g ven are of va ue and h ow gh upon a few po n s upon wh ch gh s bad y needed the work a we come

- 16 రావాలోని చారిత్రక విషయాలకు సంబంధించిన చర్చకై నేటూరు వెంకటరమణయ్యగారి ఈ క్రింది గ్రంథాలను చూడవచ్చు
Sudes n he h ory o Third Dyna y of V a yanagar Fur her Sources o V ayanagar H ory
శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు
విజయనగర చరిత్ర 1 2 భాగాలు

- 17 Sources of V ayanagar H s ory P II

దృష్టియుండుటచే బాష తైలి మున్నగు వాని నీత దంత శ్రద్ధగా పాటించి
యుండలేదు అందుచేత వా వహుక ప్రయోగము లిందున్నవి సాహిత్యకమైన
ప్రాధాన ము నాత డు పాటించియుండక పోవుట కూడ నీ కర్తకు చరిత్రపై
గం యధినివేశమును సృష్టవరచుచున్నది " అని పేర్కొన్నారు

నేంటూరు వెంకటరమణయ గారు "wha ever be he da e of
compo on and he e o fac s-remarkab y
we The genu nene of he Var ous ems of n orma
on whch upp es can be proved by a compar on
w h he n cr p ons and he con empo ary prabandhas
and he po uge e record " అని చెప్తూ వేరొక చోట రాయవాచక
మంతటి విశ్వాసపాత్రమైన యాదార గ్రంథం కాదు" అని వెల్లడించారు
బహుశా రావా లోని ఒకటి రెండు చారిత్రక విరుద్ధాంశాలు వెంకట రమణయ్య
గారు అలా భావించడానికి కారణం కావచ్చు కృష్ణరాయవిజయం గూర్చి
చెప్తూ "కమారదూర్ణి కృత కృష్ణరాయవిజయము పద్యకావ్యము కాని
దీనినాక ప్రత్యేక స్వతంత్ర చరిత్రాధార గ్రంథముగ దలచుటకు వంసు
పడదు " 3 అని పేర్కొన్నారు

దాగంటి శేషయ గారు "ఈ గ్రంథము కృష్ణరాయవిజయము
చరిత్రకారుల కంతగా నుపయోగపడదు ఇది ప్రబంధ దృష్టితో రచించబడి
నది కాని చారిత్రక దృష్టితో వ్రాయబడినది కాదు ఇతరాధారముల వలన
నిశ్చయమైననే తప్ప కృష్ణరాయ విజయము నందలి యంశములు సత్యము
లని చరిత్రకారులు భావించరాదని తలంచుచున్నాడను అని అన్నారు

-
- 21 కంశేఖరరావు ఎమ్ ఆంధ్ర పదనవాఙ్మయము పు 507 508 లు
  - 22 Venka aramanayya N Sudea n he H ory of
Thrd Dyna y of V ayanagar P xxv
  - 23 వెంకటరమణయ్య నేంటూరు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పు 3
  - 24 శేషయ్య దాగంటి ఆంధ్ర కవితరంగిణి X పు 86 87 లు

అరుద్రగారు చాగంటి శేషయగారి అభిప్రాయంతో ఏ తాను "రాజకీయ చరిత్ర కిది తోడ్పడక పోవచ్చునుగాని సాంఘిక చరిత్రకు కొంత వనికి వస్తుంది" కి అని చెప్పారు అరుణ కుమారీగారు శేషయ అరుద్ర గారల అభిప్రాయాలను వింటే "చరిత్రకు నైతం అంతంతమాత్రం కాక ఈ గ్రంథము విజయనగర చరిత్రను తెలిసికొనుటకు చరిత్రకారులకు మిక్కిలి తోడ్పడును" కి అని ఉద్ఘాటించారు

విజయనగర చరిత్ర రచనకు కృష్ణరాయ విజయము కంటే రాయ వాచకమే ఎక్కువగా తోడ్పడుతుందని చరిత్రకారులందరూ అంగీకరించారు కాని సాంఘిక చరిత్ర రచనకు రా వా కంటే కృష్ణరాయ విజయమే - చాలా సహాయపడుతుంది కాబట్టి చరిత్రకారులకు రెండూ ఉపయుక్త గ్రంథాలే

—————

రాయవాచకం-కన్నడ శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి-తులనాత్మక పరిశీలన

కన్నడ శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి 1983లో ఆచార్య ఎం.వి. సీతా రామయ్యగారి సంపాదకత్వంలో వి.యం. శ్రీ స్మారక ప్రతిష్ఠాన్ బెంగళూరు వా. తరపున ప్రకటింపబడింది. ఇది తెలుగులోని రాయవాచకానికి యథాతథానువాదం. ఇది మైసూరులో దొరికిన ఒకే ఒక రాశవత్ర ప్రతి. ఆధారంగా రూపుదిద్దుకుంది.

రా.వా. కన్నడ భాషలోనికి అనువాదమైందంటే అది ఆ కాలంలో దారి ప్రాచుర్యం పొంది ఉండవచ్చని చెప్పవచ్చు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల జీవితం అనాడు దక్షిణ భారతదేశమంతటికీ ఆదర ప్రాయమైంది. కాబట్టి రా.వా. లోని విషయాలు అనాటి కైఫియతుల్లోను బహైరుల్లోను ఎక్కువగా చోటు చేసుకున్నాయి.

ది.చ. రా.వా.నికి యథాతథానువాదం అయినప్పటికీ రా.వా. లోని అనేక విషయాలు దినచరిలో లేవు. దీనికి కారణం ది.చ. కర్త సంక్షిప్తీకరించిన వాని ఉండవచ్చు. అలాగే రా.వా. లోని అనేక వద్యాలు శ్లోకాలు కూడా ది.చ.లో కనిపించవు. వాటి భావానువాదం మాత్రమే కనిపిస్తుంది. దీన్నిబట్టి చూస్తే ది.చ. కర్తకు వద్యాల్ని కన్నడంలోకి అనువాదం చేసే సామర్థ్యం లేకపోయి ఉండవచ్చని భావించవచ్చు. సంస్కృత శ్లోకాలనైనా యథా

- 1 ప్రస్తుతం దినచరి రాశవత్రప్రతి వి.యం. శ్రీ స్మారక ప్రతిష్ఠాన్ లో భద్రవరచబడి ఉంది. ఇది 63 రాశవత్రాల్లో చివరి అకుశవ్య రెండువైపులా వ్రాయబడింది. శ్రీకృష్ణదేవరాయనదినచరిని ప్రకటించేనాటి తెలుగులో రాయవాచకమున్నట్లు తెలిదని తర్ఫుంపాదకులు చెప్పారు.

తతంగా ఇద్వి ఉండవచ్చు కాని ఇవ్వలేదు వాటికి కూడా భావానువాదం ఇస్తే దానిని భావించినట్లు తెలుస్తుంది.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయన దినచరి అనే పేరు హస్తప్రతి ప్రారంభంలోనే చెప్పబడింది దినచరి అనే పదం సంస్కృతంలోని దినచర్య అనే పదం నుండి పరిణమించింది ఇది దినచర > దినచరియ > దినచరిగా మారింది శ్రీ కృష్ణదేవరాయన దినచరి అంటే శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు తనగురించి స్వయంగా వ్రాసుకున్న దినచరి (d & 7) కాదు అతని గురించి విశ్వనాథ నాయకుని స్థానావధి తెలుగులో రాయవాచకము వ్రాయగా తెలుగు కన్నడ భాషలు తెలిసిన ద్వితీయా వ్యవహార లెవరో కన్నడంలో అనువదించారు దినచరి అంటే ఒక దినానికి సంబంధించిన కార్యకలాపాల వివరణ అని మాత్రమే ఇక్కడ అర్థం కాదు ప్రతిదినమూ చేసిన పనులను దాఖలువరిచే గ్రంథం అని కూడా అర్థం చెప్పుకోవాలి సాధారణంగా దినచరి గ్రంథాలు స్వీయకర్తకాలై ఉంటాయి కాని ఇక్కడ రా వా శ్రీకృష్ణదేవరాయ అన్య కర్తృకాలు కావడం విశేషం

శ్రీకృష్ణదేవరాయన తత్సంపాదకులు ఒక బలైరుగా పేర్కొన్నారు² బలైరు అంటే ఒక అధికారి తన ప్రభువుకు వ్రాసుకునే ఒక సుదీర్ఘమైన వ్రతం. ఇది వేడు నివేదిక అని వ్యవహరించబడుతోంది కన్నడంలో రామ రాయన బలైరు చిత్రదుర్గద బలైరు మొదలైనవి లభ్యమవుతున్నాయి నామా అన్నా దాదాపు అదే అర్థం ఉదా హైదరునామా రాజేంద్రనామా మొ వి వీటిలో శ్రీకృష్ణదేవరాయ అతిప్రాచీనమైనదని సీతరామయ గారు అభిప్రాయ పడ్డారు³

శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశిష్టాద్యైత మత సిద్ధాంత స్థాపకులైన శ్రీరామానుజా చార్యుల నమస్కార వాక్యంతో ప్రారంభమవుతుంది శ్రీమతే రామానుజాయ నమః తర్వాత ఈ క్రింది విషయాలు వరుసగా కూర్చబడ్డాయి

2 శ్రీకృష్ణ దేవరాయన దినచరి ఎరిక ౫

3 పైదే

వీరస్వనింహరాయల శ్రీకృష్ణదేవరాయల ప్రాత కాల దినచర్య
 పు 13 విదానగర స్థావన పు 35 కృష్ణదేవరాయల వట్టాభిషేకం
 పు 56 అప్పాటి మొదలైన మంత్రులు రాయలకు రాజనీతి ఉపదేశించడం
 పు 79 వివిధ రాజ్యాంకు వేగర్లను వంపడం పు 10 కృష్ణదేవ
 రాయలు రాత్రివేళ నగరకోదన చేయడం పు 11 నగరి కోలాది వివరణ
 పు 12), చతురంగ బలాంశు సంతరించడం (పు 13 17 తురుష్కం
 రాజ్యంలో దండన విధానం పు 18 22 తురుష్కంపై దండెత్తిపోవడం
 పు 23-28), ఢిల్లీసుల్తాను ఓరుగల్లుపై దాడిచేయడం ఢిల్లీసుల్తాను వ్రతావ
 రుద్రుల మహిమల వర్ణన పు 29 30 పురుషోత్తమ నగర వర్ణన పు 31
 33 గోదావరి తీరంలో గజవతి జగన్నాథుల వివరం షోడశపాత్రులు
 తమ సాహస వరాక్రమాంశు వ్యక్తం చేయడం పు 34 35 గజవతి
 రాజంలో జగజెడ్డి గారడి వర్ణన పు 36 కృష్ణరాయల దిగ్విజయాలు
 పు 37-41), కృష్ణరాయలు గజవతిపై దండెత్తి షోడశపాత్రులకు వదాడు
 నగం బహుమానాలు వంపడం పు 42 51 గజవతి కుమార్తెతో కృష్ణ
 రాయల వివాహం పు 52 విద్యానగరానికి వచ్చేమొందు కృష్ణరాయలు
 తీర్థక్షేత్రాలను దరించడం అనంతరం విద్యానగర ప్రవేశం మొదలైన
 విషయాల వర్ణన పు 52 53

ఈ శ్రీక దే ది చ విషయాలను రా వా లో పోల్చిచూసినపుడు
 రా వా లోని శింగిరితట్ల ప్రసక్తి వా సవృత్తాంతం విద్యారణ్యుల ప్రశంస
 మొదలైన అంశాలు ది చ లో లేవు అలాగే రా వా లో గ్రంథాంతరంలో
 చెప్పిన అవతారికా వద్యాలగాని గ్రంథాంతరంలోని పంక్తులి వాక్యాలుగాని
 ది చ లో లేవు ఇంకా కొన్ని విషయాల్లో అక్కడక్కడ తేడాలు
 కనిపిస్తాయి

గ్రంథ కర్తృత్వం శ్రీకృష్ణదేవరాయనదినచరిని శ్రీకృష్ణదేవరాయల
 అస్థాన కవులైన ముక్కుతిమ్మన మాదయ్యగారి మల్లనలు వ్రాశారని ఆగ్రంథ
 సంపాదకులు పేర్కొన్నారు 4 వీరు గ్రంథాంత భాగంలోని వాక్యాలారాదరంగా

అలా బావించి ఉండవచ్చు ది చ రా వాన్ని దాం సన్నిహితంగా అనున రింది వ్రాసినదైనప్పటికి రా వా లోని గ్రంథాంత భాగం ది చ లో యథా తథంగా లేదు రా వా లో గ్రంథం చివర మంత్రులు కృష్ణరాయంతో పూర్వం అవసీవతులు కృతులందుకొని శాశ్వత కీర్తిని పొందినట్లే స్వామివారు కూడా కృతులందుకొని శాశ్వత కీర్తి పొందాలని చెప్పగా రాయలవారు దాం సంతోషపడి అల్లసాని పెద్దన ముక్కు తిమ్మన మాదయగారి మల్లన మొదలైన కవీశ్వరులతో కృతులందుకోవలెనని తగిన బహుమానాలిచ్చి మనుచరిత్ర పారిజాతావహరణ కావా దులను చెప్పమని ఆనతిచ్చి నట్లు ఉంది ది చ లో అల్లసాని పెద్దన ప్రస్తావనగాని కృతుల ప్రస్తావన గాని లేదు ముక్కు తిమ్మన మాదయగారి మల్లనం ప్రస్తావన మాత్రమే ఉంది అంతేగాక రా వా లో కథా ప్రారంభంలో ఇలా ఉంది "శ్రీమంతు సకల గుణ సంపన్నులయిన మహామేధు సమానదీరులైన అఖండిత లక్ష్మి వ్రసన్నులైన శ్రీమన్మహామండలేశ్వర రాజమాన్య మహారాజ రాజశ్రీ కాశీ విశ్వనాథ నాయనయ వారి దివ శ్రీ పాద వద్మమలకు దేవరవారి స్థానావతి భక్తవరాదీనుండు సద్విసయ భయ భక్తుల నున్ను శాయంగం విన్నవం ఈ విన్నవ వాకా లు ది చ లో లేవు దీన్నిబట్టి చూస్తే శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ముక్కు తిమ్మన మాదయగారి మల్లనలకు కృతులు చెప్పమని ఆనతిచ్చినట్లు చెప్పబడింది తప్ప తన దినచరిని వ్రాయమని ఎక్కడా చెప్పలేదు కాబట్టి ముక్కు తిమ్మన మాదయగారి మల్లనలు ది చ ని వ్రాయలేదు వైగా దినచరి గ్రంథ సంపాదకులు గ్రంథ కర్తృత్వ విషయంలో ఎలాంటి సాక్ష్యాదారాలూ చూపలేదు

మూలత రా వాన్ని తెలుగులో మదురనాయకులైన విశ్వనాథ నాయకని స్థానావతి వ్రాయగా అనంతరం కన్నడభాష తెలిసిన వారెవరో కన్నడంలోకి అనువదించే ప్రయత్నం చేశారు అంతేగాని ది చ కర్తలు ముక్కు తిమ్మన మాదయగారి మల్లనలుకారు రా వా కర్తృత్వం లాగే ది చ కర్తృత్వం కూడా ఇంతవరకూ తేలిని సమస్య

అనువాద విధానం రా వా లోని అన్ని అంశాలు శ్రీ శృ దే ది చ లో లేవు కొన్నిచోట్ల రా వా లోని 3 4 పుటల విషయం ది చ లో

వదలి వేయబడింది మల్లండ్ల వంశావ సరస్వతి చెప్పిన విద్యారణ్యుల పూర్వాశ్రమ జీవితం ది చ లో లేదు అలాగే రాయలకు రాజనీతి ఉపదేశించే సందర్భంలో దాదాపు 4 పుటల విషయం ది చ లో లేదు గ్రంథాంతంలో రాయలు దిగ్విజయ యాత్రలు ముగించుకొని పుణ తీర్థ క్షేత్రాలను దరించి పుట్టింది చ లో చాల సంక్షిప్తంగా ఉంది

ది చ ని రా వా లో పోల్చి చూస్తే వాటిమధ కన్న పాతభేదాలు స్పష్టమవుతాయి

రా వా లో కథా ప్రారంభంలో ఉన్న పాఠం

“విద్యానగరమందు వీరస్థనింహ్మరాయలవారు బ్రాహ్మీ ముహూర్తాన లేచి ఆరాదు ల నామావళులున్న ఆరా త్మ సంకీర్తనలున్న పాండవగీతలు శ్రవణగీతలు గజేంద్రమోక్షం భారతసావి తి దధి వామనస్తోత్రము గంగావ తరణమున్న నదీస్తోత్రమున్న భారతం భాగవతం రామాయణం ముచకుంద స్తుతి ఆ కూరస్తుతి భీష్మస్తుతి సంజయని నీతి విదురనీతి దాణూరనీతి వద్య నీతి ఇది మొదలైనవిన్ని నీతివైరాగ్య శతకం పురాణశ్రవణమున్న రాజ నీతలన్నియు విని దర్శనావలోకానంతరం కన కామణుల కలరికామదేనువను స్వర నంబుజేసి వివ్రవరుల దర నంబు జేసిన ఎండ్లుట దంతధావన ముఖ మజ్జన నామతీర్థమై విభూతి ధరియించి పేరొంగంబై కూర్చుండగాను నూట యెనిమిది తిరువతులనుంచిన్ని తీర్థప్రసాదములున్న తెబ్బైరెండు దేవస్థలాల నుంచి విభూతి గంధప్రసాదములున్న రాగా యెదురుకొని వ్రతు ధానంజేళి అంజలిచేనందుకొని శివసావహించి స్థలాంతరాల నుంచిన్ని వచ్చిన అయ్యం గార్లనున్న ఆరాధ్యవతంవారలనున్న పుచితాసనములయందు కూర్చుండ నియమించి అష్టస్వయం వ్యక్తం శ్రీరంగం శ్రీ ముష్ణం వెంకటాచలం సాం గ్రామం లోతాడ్రినైమికారణం పుష్య శ్రీక్షేత్రం ఇది మొదలయిన స్థలాలకు సురక్షితము గలవా అని అడిగినందులకు దేవరవాణి ప్రతాపానిశయమువల్ల అమాస్థలాంతరముల పున్న ముద్రకర్తలు వొంటికొకటి కొదవలేకుండ నడుపుతావున్నారు ” పు 2 3

దీనికి శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి పాఠం ఈ క్రింది విధంగా ఉంది

“విద్యానగరదల్లి కృష్ణరాయరు విద్యానగరదల్లి వీరలిసరసింహరాయ
(ర) వరు బ్రాంహీ ముహూర్తదల్లి యెడ్డు అదర నామావళిగళన్ను
అధ్యాత్మ సంకీర్తనెగళన్ను పాండవ వనితెయన్ను గజేంద్రమోక్షవన్ను
భరతసావిత్రియన్ను భాగవతవన్ను ముచుకుంద స్తోత్ర మొదలారువన్ను
సంజయనీతి విదురనీతి దాకుక్కనీతి వైరాగ్యళతక నీతిళతక వద
నీతి మొదలదంతా రాజనీతిగళన్ను కేశిదంతావరాగి కలరిదేనువన్ను
స్వర మాడి జోడు బ్రాంహ్మరన్ను నోడి కళుహినీ ముజు బ మజ్జన
నామధీర్థవాగి కళితుకొళ లాగి నూరెంటు తిరువలియింద ధీర్థ వ్రసా
దంగళ యెప్పత్రేకు శివస్థానగళింద గంద వ్రసాదంగళ బరలాగి వ్రతు
త్తానం మాడి తెగెదుకొందు శిరసావహినీకొందు స్థళాంతరదింద బందంతా
అదాయళ పురుషరన్ను ఆరాధ్య ఎరదవరుగళన్ను కళితు కొళ హేళినియా
మకవమాడి అష్టస్యయం వ క్రరాదంతా శ్రీరంగ శ్రీముష్ణ వెంకటా
చరి తోతాద్రి మొదలదంతా స్థళగళిగె తుంబు వదితరవన్ను నితోత్స
వగళన్ను కడమె యిల్లదహాగె నడదు బహదె యెందు కేళలాగి అదక్కె
అదాయళ పురుషరు దేవరవర వ్రతా పదింద ఆ స్థళాంతరదల్లి యిద్ద
ముద్రెకతళరు కడమె బారదహాగె నడెసుత్రా యిద్దా రాగలాగి ” పు 1

పై రావా దిచ పారాలను పం లిస్తే ఆ రెండింటి ఉన్న బేద
సాదృశ్యాలు కొంతవరకు తెలియగలవు

దిచ పాఠంలో విద్యానగరదల్లి కృష్ణరాయరు అనేది అదనంగా
చేర్చబడింది దిచ లో శ్రీతమర గీతలు దధివామన స్తోత్రము గంగావతర
ణము నదీ స్తోత్రము భారతం రామాయణం అక్షరస్తుతి వీష్ణుస్తుతి
సాలగ్రామం నైమిశారణం అనే మాటలు లేవు పాండవ గీతలు అనేదాన్ని
పాండవ వనితె యని దాణూ నీతిని దాకుక్క నీతి అని వివ్రవరుల
అనేవోట జోడు బ్రాంహ్మరన్ను జంట బ్రాహ్మణులను అని అక్కడకడ
కొద్దిగా మార్పులు చేయబడ్డాయి దెబ్బైరెందు దేవస్థలాలనుంచి అనదానికి
యెప్పత్రేకు శివస్థానగళింద (77 అని నంబూ బేదం కూడా కనిపిస్తుంది

కొన్నిచోట్ల ఒక్కొక్క వదం ఏరుకొని అనువదించినట్లు కనపిస్తుంది ఉదాహరణకు ఈ క్రింది రావా పాఠంతో దిచ పారాన్ని పోల్చిచూస్తే తెలుస్తుంది

రాయవాచకపాఠం

“విదారణులు ఉత్తరదేశాన కాశ్మీర ఖండమందు మందల మిశ్రుల వద్దను సకలశాస్త్రములున్ను నేర్చి చింతామణి మంత్రోపదేశము చేత లక్ష్మీ దేవిని ప్రార్థనసేయంగా ఆ ఇందిరాదేవి వ్రత్యక్షమై నీకు కావలసిన వరము లదుగుమని అనతియ్యగా విద్యారణులు తనపేరు వొక వట్టం గావించవలసి వున్నది మీరు అక్కడ యెన్నాళ్లు వాసముగా వుండురో అన్నాళ్లున్ను ఆ వట్టములోగల వ్రజలందరున్ను సుఖస్థితిని వుండవలెను అందునుందిన్ని తన పేరు కీర్తిన్ని శాశ్వతముగా నిలుచును ” పు 8

దీనికి శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి పాఠం ఈ క్రింది విధంగా ఉంది

“విద్యారణ్యరు ఉత్తరదేశదల్లి కాశ్మీరఖండదల్లి మిశ్రరఖియల్లి సకల శాస్త్రగళన్ను కలితు చింతామణి మంత్రోపదేశదింద లక్ష్మీ ప్రాథనెయం మాదలాగి శ్రీదేవి వ్రత్యక్షవాగి బేదిదవరవన్ను కేళికేయెందు అవృజెయన్ను కొదలాగి విద్యారణ్యరు తన్ను హెసరినల్లి వొందు వట్టణవ కట్టినదేకుయెంబు దాగి యిద్దితు అల్లినీవు యెప్పుదివస యిద్దిరి అప్పు దివసపూనూ ఆ వట్టణదల్లి యిరు వంథ వ్రజెగళెల్లరూను సుఖదల్లి యిరువరు అద్దరింద తన్ను హెసరు కీర్తియు శాశ్వరివాగి నిల్లు వుదు ” పు 3

పై పాఠాలను వరి లిస్తే దాదాపు రెండూ ఒకేవిధంగా ఉన్నాయి తెలుగు వాక్యాంశు దిచ కర్త కన్నడంలో పెట్టాడంతే

రావాలో ఆయా సందర్భాల్లో వివిధ గ్రంథాలనుండి వద్యాలు శ్లోకాలు ఉద్ధరింపబడ్డాయి దిచ కర్త వాటిని ఉద్ధరించలేదు కేవలం రావాన్ని మాత్రమే కన్నడంలోకి అనువదించాడు ఒక వద్యాన్ని ఒక శ్లోకాన్ని ఉద్ధరించగా అవి అనేక తవ్వలతో కూడుకొని ఉన్నాయి ఈ తవ్వలు అక్షర సామ్యంవల్ల దొర్లినట్టుగా కవిపిస్తాయి

రాయవాచకంలోని వదం

నా యము ప్రజపెక్కువకు ను
పాయము ప్రజ కలిమి నీరికుపాయంబగుటన్
న్యాయము భండారము సర
నాయకులకు నంద్రు కీర్తినారాయణుడా పు 18)

ఈ వద్యం శ్రీ కృ దే ది చ లో ఈ క్రింది విధంగా ఉంది
నా యము ప్రజా ఎతురతు ను
పాయము ప్రజాతవిమి సరితు పాయ్యంబగుటం
న్యాయము భండారము సర
నాయకం లినంద్రు కీర్తి నారాయణ పు 8

ఈ క్రింది శ్లోక విషయంలో కూడా ది చ కర్త చివరి రెండు పాదాలను మార్చాడు బహుశా ది చ వ్రాసేటప్పటికి ఆ రెండు పాదాలు వ్యవహారంలో మారిపోయి ఉండవచ్చు లేదా రెండు పాదాలూ బాగా ప్రచారంలో ఉండగా ది చ కర్త తన కిష్టమైన దాన్ని గ్రహించి ఉండవచ్చు

రాయవాచకంలో ఉద్యతమైన శ్లోకం
నవ్వం కులం భిన్న తటాక కూపాన్
విభ్రష్ట రాజం శరణాగతంచ
గో బాహ్మణాన్ దేవ గణాలయాంశ్చ
యదుద్ధరేహ్యుర్య చతుర్గుణంతత్ పు 75

ది చ లోని శ్లోకం
నవ్వం కులం భిన్న తటాక కూపం
ప్రభ్రష్టరాజం శరణాగతంచ
దేవాలయం ధర్మ ప్రతిష్ఠావనం
షడ్భివ లోకే సుకృతం భవంతి పుట 51

రా వా లో అర్థం స్పష్టంగా తెలియని కొన్ని వదాలను ది చ చూసి సరిచేయవచ్చు ఉదాహరణకు రా వా లో నల్లప్రజలు అన్న వదలందం ఉంది ది చ ఈ వదలందానికి కాలాను పాయుదళం అని పేర్కొంటుంది నేలటూరు వెంకట రమణయ్యగారు కూడా దాదాపు ఈ అర్థాన్నే నూచిందారు కి వారి వివరణ ఈ క్రింది విధంగా ఉంది

- 1 శల్లవ్రజ లనగా బోయవారు దేహచ్ఛాయచే వారి కాపేరు వచ్చెను
- 2 వారు సైన్యమునందొక కాళి అమరగాంధ్రు కైశీతగాంధ్రు పాశె
గాంధ్ర వలె నల్లవ్రజలును నొక కాళిగా నేర్పడియుండిరి
- 3 వారి ముఖ్య కృత్యము దాడివెట్టినపుడు శత్రువుల గడిదేశములను
కొల్లగొట్టి ప్రజాక్షోభము కల్గించుట

అర్థావగాహనకై కొన్ని ప్రయోగాలు ఈ క్రింద ఇవ్వబడినాయి

రా వా	ది చ
తొమ్మిది సంవత్సరమునున్న 24 1	వొంతత్తుమంది కరణీకరన్న 12 21
శిఖా 35 15	ముద్రె 23 27
సంఖిం సారికెలు 42 4	సంఖం సారిగెగళు 27 15
అరపేద కాలు పేద మనుష్యులయిన	
వారికి 42 26	బడమనుష్యురాదంథ వరిగె 27 1
ప్రసాబడి 46 14	డిడిమాడి 29 29
లాలావు బిల్లలు 55 19	లాళద బిల్లెగళు 36 14
కరమలవాండ్లు 55 20	కమ్మారరు 36 15
నిండు సంక్షోకం గుర్రాలు 60 4	ముస్తదు కుదురెగళు 40 8
సరాళ త్రప్పలై 63 9	స్థళత్రప్పరాగి 42 17

ది చ లో కొన్ని ప్రయోగాలు తప్పగా గ్రహింపబడ్డాయి వాటిని
రా వా ఆధారంగా సరిదిద్దుకోవచ్చు

ది చ	రా వా
త్రి హగలు 11 17	రాత్రిహగలు 22 12
ముగోవండితరు 20 5	ముద్దో వండితులు 34 8
దాబోడి వండితరు 20 5	దాదో వండితులు 34 8
లాత్తలకమత్తి 25 21)	లాక్కాళికమతి 40 17
దరిబరిగళన్న 33 11	కలిమిబరిములున్న 51 19
ప్రవకాలదల్లి 39 22	గ్రీష్మకాలాన 59 14
తమ్మకుందవరిగె (40 1	కమ్మకుంఠావారికి (59 23)

దీని కర్త రా వా లోని కొన్ని ప్రయోగాలను యథాతథంగా అమవ
దీనిదాడు

రా వా	ది చ
అవధి అటంకములు లేక 3 2	అవధి అతంక విల్లదె (2 2)
కావలికట్టు 3 18	కావలు కట్టకె (2 7
అద్దబది 3 21	అద్దబిద్దు 2 10
కొక్కిచూడవలెను (20 18	మెట్టిచూడవేను 10 5
ప్రసాదవట్టారములు 26-2)	ప్రసాదవట్టారగులు 14 1
కట్టడిజేసి 26 23	కట్టకెమాడి 14 20
యేకదేశాన 26 24	ఏకదేశవాగి 14 21)
ప్రణామమైనను 33 4)	బరెదు బందవు 19 12
బోకించు 52 25	బోకిసు 34 15
చంక్రనిడుకొని 55.10	కంకళిల్లకొండు (36.3

రా వా లోని కొన్ని పదునై వదాలు (అంటి వదాలు ది చ లో తాడు
మారుగా ప్రయోగింపబడ్డాయి. ఇవి కన్నడ బాషా సర్వానానికి అనుగుణంగా
ప్రయోగింపబడినట్లు తెలుస్తుంది

రా వా	ది చ
పిన్న పెద్దలను 8 9	హిరియకిరియరన్ను (4 4
నిద్రాహారము లేక (22 15)	అహార నిద్రెయిల్లదె 11 17)
బహుమాన సన్మానములుగా 44.1)	సన్మాన బహుమానగాగి 28 29
ప్రసాద ప్రణామములున్ను 49 6	ప్రణావ ప్రసాదవన్ను (31 23
కాకు చేతులాదక 68 7	కైకలాదకె 45 30

ఇంకా అనేక విషయాల్లో రా వా నికి ది చ కి ఉన్న తేడాలు ఈ
క్రింది పట్టికలో చూపబడ్డాయి

రా వా.

ది చ

వదునెనిమిది రేవుం లెక్కలున్ను

(46

గోవుం మందలో (9-6

రాయసం రామచంద్రయ్య 11 14

వద్యనీతి చంద్రయ్య 23 9

వీరభద్రయ్య 45 4

దేవదానవులు 55 4

అవుం త్రివ్యక 68 4

అష్టైశ్వర్యములు 70 20

హదినెంటుమంది దొరెగళ లెక్కవన్ను

2 22

కురిహిండినల్లి (గొరెం మందలో

3 28

రాయనద విత్తమరుసు 5 15)

వద్యనీతి భద్రయ్య 12 9

వీరవృ 28 23

దేవమానవరుగకు 35 25)

తురుగళ గుర్రాం తిరుగిని 45 28

అష్టదిక్కుగకు 48 2

సంఖ్యా వివరాలు

కాలివాహన శకాబ్దముం లెక్క ౧౧౨౭

1127) యేండ్లు మీద 10 8

విద్యారణ్య స్వామింవారు యీ పట్టం

గావించేటప్పడు సింహాసనస్థునికి నిశ్చే

పించినది తొంబై తొమ్మిది కోట్ల

యాభై యారు లక్షం ద్రవ్యంగాక

(24 11

వండ్లెండ్లు యేండ్లకు వొలిసారి

మూడుం ముక్కాలు మడియ

(40 21

విచ్చకత్తుం రవుతుం మీద నడిచే

జగదమియ్యగా సరిదావులుగా అరు

వేంకు నాలుగువేం రవుతులు వడిరి

(60 17)

కాలివాహన శకవర్షంగకు

౧౧౨౭ 1125 రమేరె 4 21

విద్యారణ్యరు పట్టణవ కట్టువాగ సింహా

సనస్తరిగె నిశ్చేవవాగి తొంబైతారు

96) కోటి ద్రవ్య నిశ్చేపినిద్దలరె

12 6 7

హన్నెరడు సావిర 12 వేం వరు

వరుషక్కె వొందుసారి మూరు

ముక్కాలు గళిగె 25 24

విచ్చకత్తి రవుతురమేరె జగళవ

మాడలాగి సమాన వాగి నాలుగు (4

సావిరక్కెయెరడు 2 సావిరక్కె

విత్తు 40 16

గజపతివారు పని అంతస్తు చావళ్ళో గజపతి వోంగద శృంగారవాగి
నికివచ్చి కూర్చుండి రెండ్డు వినియోగ వొందు అంతస్తు చావడిగె ఐందు
మురి వారున్ను ఎలువించి కుళితుకొందు యెవ్వతెరడు 72
50 23 వినియోగదవరన్ను కరెయ కళహి
(31 21)

రెండు రూములు 52 3 హాతు హన్నెరడు 12 మళి
33 21

అరవైనాలుగు అడుగుల వెడల్పున ఐవత్తు 50 హెజ్జె అడ్డగందల్లి
అడ్డమై వుండ్లగా (54-24) అడ్డలాగి యిరలాగి 35 20
మాడు లక్షల పాయుదళమున్ను లక్షపాయుదళవకూడికొందు 42 20
63 20

ఆ కనమలో ముప్పైచేరి స్తోమాన్ని కళవెయల్లి యివ్వుత్తు 20
రాణం వుంచి 65 20 సావిరక్కె తాజ్యవిరిసి 43 23

ఇంకా సేన వివరణ కోలాది వివరణ మొదలైనవొట్ల రెండింటికి మధ్య
అనేక తేడాలు కనిపిస్తాయి ?

రా వా లో పేర్కొన్న రాజ యవక్తుల పేర్లన్నీ ది చ లో లేవు
అలాగే ఊర్ల పేర్లలో కూడా ది చ లో కొన్ని మూత్రమే నమోదు చేయబడ్డాయి

రాజకీయ వ్యక్తుల పేర్లు

రా వా

ది చ

అప్పాజీ మొదలయిన వాలు అంప్పిం అప్పాజీ మొదలా దంతవరన్ను మనెగె
చుకో వచ్చిన తర్వాత అయ నమంక కళహి అయ్యనమంక అంకుశం
అంకుశఖానుండు రాణా జగదేవు ఖాన[?] రాణా జగదేవ గన్ని తిమ్మ
గణుతి తిమ్మవ్వ నాయడు రాహరి నాయక పెమ్మసాని రామలింగ
రామి నాయడు పెమ్మసాని నాయక శంకరనాయక శాలినాయక

రామలింగమ నాయకు హండ్లె మల్ల
రావు బోయి రామప్ప హరివాణం
కొమళ యిన వదునెనిమిది కప్ప
జాలవారున్ను దళనాయకులు అవ్వర
పిళ్ళ కుప్పరపిళ్ళ సాకువ నాయకు
కొమర తిమ్మప్ప సంగరాజు చెర్య
వ్రదాని తిప్పరసు అయ్యప్పనాయకు
కొడికం విశ్వనాథనాయకు చెవ్వప్ప
నాయకు అక్కప్పనాయకు కృష్ణప్ప
నాయకు వెలిగోడి యాచమనాయకు
కన్నడ బసవప్ప నాయకు సాకువ
మేకరాజు మట్ల అనంతరాజు తిమ్మరాజు
వీరమరాజు మొదలయిన వారున్ను
బొంమ్మిరెడ్డి నాగారెడ్డి బసువారెడ్డి
మొదలైన రెడ్డికొమాళ్ళున్ను కమ్మ
నాయకులు విఠలప్ప నాయకు అల్లండ్లు
[44 14 25]

హండ్లెదేవణ్ణ ప్రతాపరావు గుజ్జరిబస
వంతరావు పురుష నాయక కుమార
తిమ్మప్ప నంజప్ప హచ్చు మల్ల
రావుత వేదర రామప్ప హరివాణద
కుమార రాద హదినెంటు మంది కంపణ
దవరు దణాయక అవ్వరస పిళ్ళ
కుప్పరపిళ్ళ సాకువ నాయక వ్రదాని
తిప్పరస సుబ్బయ్య అప్పానాయక
విశ్వనాథ నాయకరు అరవ చవుప్ప
రెండదరు[?] కమ్మ నాయకరు అ?
యందిరు [28 12 20]

వరదునేదాల్లా స్థానావతులయిన
అముపురం వారి అనంత్రోడి వంతు
లున్ను మానకింగ్గు వారి మాధవ
య్యాను దాందువారి చెన్నగిర
య్యాను కటకం వారి కరుణాకర
య్యాను వోరగంట్టి వారి వోబళ
య్యాను థిల్లి సురదాణివారి ఠాకోడి
వంతులున్ను బెడదకోట వారి బేకోడి
వంతులున్ను గోంకొండ్లవారి గోపోడి
వంతులున్ను అహమదా నగరం
వయ్యవ రాజున్ను విజయాపురం

వరదునే దారర స్థానావతి గళన్ను
కనాటక సింహాసన దవర కమల
నాథయ్యను అక్కుబరి యవర
అనందోడి మానసింగ నవర మాధ
వయ్య డి? సురతాళనవర ఠాకోడి
వండితరు పెన్ను) గొండెయ
గుండమరాజును అమదా నగర
విజయాపుర గోంకొండె బురాణ
పురదవర ముఖమిగళు మొదలాద
వరు (32 1 4

వీరమరాజున్న పురాణపురం పురం
 ద్దరయ్యాను బాగానగరం బాబోజి
 వంతులున్న మొదలుగా గల
 ముఖములైన స్థానావతులు 49

14-21

రా వా లోను ది చ లోను బోడక పాత్రుల్లో 15 మంది పేర్లు
 మూత్రపే చెప్పబడ్డాయి రా వా లోని అఖండ పాత్రునికి బదులుగా
 ది చ లో బద్గా పాత్రుడు పేర్కొనబడ్డాడు వీరిద్దరిని విష్ణుబొట్ల సూర్య
 నారాయణగారు ప్రతేకంగా పేర్కొన్నారు *

శీర్ష పేర్లు

రా వా

ది చ

అష్టస్వయం వ్యక్తం శ్రీరంగం
 శ్రీముష్టం వెంకటాచలం సారంగమం
 తోతాద్రి నైమిశారణం పుష్కర
 శ్రేతం ఇది మొదలయిన స్థలాంకు
 2 20 21

అష్టస్వయం వక్తరాదంతా శ్రీరంగ
 శ్రీముష్టం వెంకటాచలం తోతాద్రి
 మొదలాదంతా స్థళగణె 12 14

అంతరంగ వార్తలరీ వచ్చేటట్టుగా
 విజయాపురం అహమదానగరం
 బెడదకోట రాజమహేంద్రం ఆరం
 గం చెన్నవట్టం శ్రీరంగవట్టం
 చదరంగవట్టం శ్రీరంగం మదుర
 రామేశ్వరం పుష్పత్తూరు శివసము
 ద్రం పెనుగొండ గోంకొండ
 గుర్రంకొండ మేల్పాడు మొరసు
 నాడు మట్టం మ ఆరవరాజ్యం
 మళయాళం కొచ్చి కొంకణం

అంతరంగ బహిరంగ వార్తల గళన్న
 లికిదు బాహగే గోంకొండ అముదా
 నగర బెడదకోట రాజమహేంద్ర
 యిక్కెరి ఆగర చెన్నవట్టం
 శ్రీరంగవట్టం ఉమ్మత్తూరు శివస
 సముద్ర పెనుగొండ మొరసు
 నాడు తిగుకాణ్య చోళదేశ మరె
 యాళ కొచ్చి కేరళం తుళువ
 హృరళ మొదలాద దక్షిణరాజ్యవన్న
 చంద్రగిరి తిరువతి గండికొండ

కేరళం విరాటపురం వరాటదేశం గుత్తి నంద్యాల రాయచూరు ముదు
 మగధదేశం మత్స్యదేశం విదర్బ గల్లు మొదలొద స్థలగళిగె జేహి నవర
 దేశం కాంభోజ నగరం శాశ్మీర నేమకమాడి కళహి 10 15 21]
 ఖండం ధీర్జనగరం ఇవి మొద
 లయిన తావులకున్ను తుకువ హైమ
 మొదలయిన దక్షిణ రాజ్యముల
 కున్ను చంద్రగిరి గండికోట
 కడవ నంద్యాల బెల్లంకొండ
 రాచూరు ముదుగల్లు నిడిగల్లు
 మైసూరు మొదలయిన స్థలముల
 కున్ను వేగుర్లున్ను నియమించి
 [21 7 17]

రా వా యుద్ధాలను యుద్ధం తర్వాత రాయలు దరించిన పుణ్యశ్రీర్ల
 శ్రీత్రాణను నవివరంగా పేర్కొంటే ది చ సంక్షిప్తంగా పేర్కొంటుంది 9

ఈ తులనాత్మక వరి లనవల్ల ఈ క్రింది విషయాలు బోధపడతాయి
 అవి

1 రాయలకు సమకాలికమైన ఒక ముస్సాయిదా F draf
 కైఫీయత్తుల్లోనే ఉండి ఉండాలి దాని అనువాదమే ది చ కావచ్చు లేదా లిన్న
 సంప్రదాయ మార్గానికి చెందిన వేరే రా వా వ్రతలి అయినా ది చ కి మూలం
 కావచ్చు

2 రా వా ది చ గ్రంథాలు కొద్దికాలం తేదాతో పుట్టాయి అనాడు
 విజయనగరంలో ద్వితీయా వ్యవహారం [B1 ngua m] ఉన్నందువల్ల
 తెలుగు కన్నడ కాషణ వచ్చినవారే ఈ రెండిటి మాలిక కర్తలై ఉండవచ్చు
 ఇది ఒక ఊహ మాత్రమే

3 రా వా ది చ రెండు ఒకే సాంస్కృతిక వ్యవస్థలో పుట్టాయి దక్షిణ భారతదేశంలో విదా రణ్యస్వాములవారి అద్వైత మతదర్శనంతో మొదలైన రార్మిక రాజ పాలనా దృష్టి మహాభారత సంస్కృతి రాయలలో రాయల తర్వాత ఎలా ఒక ఒరవడి ని సృష్టించిందో ఈ రెండు రచనలను పరిశీలిస్తే అవగతమవుతుంది తర్వాతి కాలంలో కూడా ఈ సంస్కృతే ఉంది కాబట్టి ది చ కర్త రా వాన్ని అనువదించవలసిన అవసరం ఏర్పడింది

భాషా పరిశీలన

“నాడుక భాషయందు వ్రాయబడిన వచన రచనలలో రాయవాచకము ప్రధానమైనది ఇది 16వ శతాబ్దాంతమున రాయ సామ్రాజమున రాజ్య భార్య వ్యవహారములను నడుపు అధికార వర్గమునందు చెలామణి యందుండిన భాష యందు వ్రాయబడినది. పాఠీ భాష సంపర్కము వలన నది సులభ గ్రాహ్యముగాక పాఠకులకు క్లేశము గలిగించుచున్నది అది దీర్ఘవాక్యములను ప్రాత వచన రచనా విధానమును అచటనచట భావ వైశద్యమునకు బంధక ములై వృథా జనకములగుచున్నవి కాని మొత్తము మీద నిందలి భాష పొల్లు మాటలు గాని యనావశ్యక వర్ణనలుగాని లేక వటుత్వము గలిగి యున్నది ”

—నేలటూరు వెంకట రమణయ్య

వర్ణవిభాగం

లేఖన పద్ధతులు

రాయవాచక లాషలోని వర్ణాలను వివరించుముందు ఆకారంనాటి లేఖన పద్ధతుల్ని ప్రస్తావించడం ఎంతైనా అవసరం ఇవి సమాకాలీన వ్యవహారిక రచనల్లోను శాసనాల్లోను బాగా ప్రసిద్ధంగా కనిపిస్తాయి

లేఖనంలో రేపనయుక్తంలో రేపకు వలవం గింక వ్రాసి రేపనే ముందు ఉచ్చరించేవారు కాలక్రమాన లేఖనంలో వలవం గింక తొలగిపోయి దాని స్థానంలో రేప నిలిచిపోయింది రా వా లో లాక వ లాల్లో కూడా వలవం గింక ఒక్కడు వ్రాయడం ఒకప్పుడు వ్రాయకపోవడం రేప వలవం గింక రెండూ వ్రాయడం ఈ విధమైన అనియత స్థితి కనిపిస్తుంది

కన్నాటకం	40 1	కర్నాటకం	33 1
వారణాలు	42 18	వార్తలకు	43 6
వేగులను	42-27	వేగుర్లను	35 12
వారణను	43 3	వార్లను	35 25
కీర్తి	46 15	కీర్తి	80.1
తూర్పు	53 15	తూర్పున	(40 1
వార్లకు	39 20		
దుర్గములు	41 18		
వార్లను	41 19		

రేపకు వలవంగింక వచ్చినప్పుడు రేపమీది హల్లును ద్వ్యర్థం చేసే వారు ఈ వద్దతి అర్థభాషా సంప్రదాయం నుంచి ఎరువుగా వచ్చిందని భాషా వేర్తలు అభిప్రాయ పడ్డారు

వేగుల్లు	63 25
మన్నాట	64 11
గిరిదుర్గం	(64 26
కన్నాటకం	65 12

అనునాసికాక్షరం ముందు అనుస్వారం ఒకప్పుడు రావడం ఒకప్పుడు రాకపోవడం

పిమ్మట	2 14	ఎమ్మట	50 9
కొమ్మిడి	4 5	కొమ్మిడి	24 10
పుంన్న దినాంకు	(41 9	పున్న దుర్గములు	41 18
వింన్నవం	43 3	విన్నవం	44 13
అమ్మ	78 22	అమ్మ	78 13

అనుస్వారం వచ్చినపుడు ద్విత్య అనునాసికం అద్విత్యం కావడం
వెదంమి 17 26

ఇది లేఖన భేదమేకాని ఈ వ్రాత ఉచ్చారణ భేదాన్ని సూచించదు అనుస్వారాన్ని మకారానికి బదులుగా వాడే పద్ధతి వచ్చిన తర్వాత అనుస్వారం అనునాసికాలన్నిటికీ సమానమని భావించి అనునాసికాలన్నిటికీ అనుస్వారం వ్రాస్తూ వచ్చారు : అనునాసికాలకు అనుస్వారం వ్రాయడం ప్రాకృత బాషా వ్రాతవం : అనుస్వారం మీది హల్లును ఒత్తి వలికినప్పుడు ద్విత్యంగాను లేర్చి వలికినపుడు అద్విత్యంగాను వ్రాసేవారు ఇలాంటి స్థితి ఆనాటి శాసనాల్లో స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది

కూర్పుండ్డుక	12 19	కూర్పుండుకొని	12 14
సంవృత్సరములు	45 23	సంవత్సరములు	29 17
సేవించి	79 1	సేవించి	78 25)

-
- 2 రామచంద్ర తిరుమల తెలుగు లిపి పరిణామం తె భా చ పు 352
3 పైడే పు 349

అనుస్వారం మీది స్తర వర్ణంతోపాటు ఆ వర్ణానునాసికం కూడా వ్రాయడం

నుండ్లి 42 15

పంజ్జి 50 11

కొన్ని వదాల్లో దీర్ఘంమీద అనుస్వారం వ్రాయడం వ్రాయకపోవడం

వాండు 10 25 బంగ్గారు ఎటమీద 49 26

మీంద 58 12 యేరుదాటి 51 18

దాంచి 59 3 కృష్ణదాటి 51 19

కృష్ణవేణిదాటి 59 7

మూర్ధన్య వాల్లుమీది ద్విత్వానికి మూర్ధనా నికి బదులుగా దంతమూ
రీయం వ్రాయడం

అన్నాళ్లు 8 22

అబ్బగడ్లు 26 6

కాళ్లు 68 7

ఇక్కడ దంతమూరీయం వ్రాసినా దానికి మూర్ధన ఉచ్చారణే
ఉంటుంది

కొన్ని తత్సమ వదాల్లో విలోమ లేఖనం nve e Spe ng
కనిపిస్తుంది

అశ్వరులైన 49 27

పాత్యనికిన్ని 54 15

వదాది సంయుక్తంలో రేప కొన్ని చోట్ల వ్రాయడం కొన్నిచోట్ల
వ్రాయకపోవడం

త్రవి (11 17

మ్రోయగా 12 6

బ్రతుకలు 59 23

వ్రాయించ్చి 68 24

తొవ 53 4 <త్రొవ

తొక్కి 59 26 <త్రొక్కి

పొద్దు 68 26 <ప్రొద్దు

తొవ్వింది (78 1) <త్రవ్వింది

వ్యావహారిక భాషలో వ్రాయు అనే వదంలో వకారం లోపించి రేప
అలాగే మిగిలి ఉంటుంది వదాది రేప సంయుక్తంలో రేప లోపించడానికిది

అవవాదం తెలుగు భాషలో వదాది సంయుక్తం వర్ణవ్యత్యయం Me a
the a వర్ణ ఏర్పడింది

మిత్ర శబ్దం శత్రు శబ్ద సామ్యంతో మిత్రువు గా మారింది
శత్రువుల మిత్రువులుగా జూచి 5 2

హ్మ అనే సంయుక్తం మ్ల గా ఉచ్చరించడం 12 వ శతాబ్దం నుంచే
భాషలో కనిపిస్తుంది హకారానికి ముందు మకారం వాడడం మొట్టమొదట
గిర్నార్ శాసనంలో కనిపిస్తుందని Bu ne వండితుడు పేర్కొన్నట్లు
తిరుమల రామచంద్రగారు తెలిపారు 4

రా బా భాషలో మకారానికి అనుస్వారం వ్రాసినా హకారంపై మరలా
మకారం వ్రాయడం కనిపిస్తుంది

వీరనృసింహ్మ రాయలు 2 6

బ్రాహ్మీముహూర్తాన 2 6

సింహ్మసన వరభారకం 12 17

బ్రంహ్మ 33 15

బ్రాహ్మలు 33 23

హకారం ముందు అనుస్వారం వ్రాయకపోవడం సహజస్థితి

బ్రాహ్మణుండు 5 23

బ్రాహ్మని 5 24

జిహ్వ శబ్దాన్ని జింహ్మ అని కూడా వ్యవహరిస్తున్నందువల్ల లేఖ
నంలో రెండు రూపాలూ కనిపిస్తాయి

జిహ్వ 16 1

జింహ్మలున్ను 49 8

థకారానికి ధకారోద్భరణ ప్రాజ్ఞున్నయ యుగంలోనే ప్రారంభ
మైంది 5 రా వా లో ఇది అనియతంగా కనిపిస్తుంది

4 రామచంద్ర తిరుమల తెలుగు లిపి పరిణామము తె భా చ
పు 352

౫ రాధాకృష్ణ బూదరాజు ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు 1971 పు 22

ఉదా నామ తీర్థమై 2 14
 తాగీరథిలో 7 25)
 వ్రత్యుద్ధానము 2 17
 తాగీరదీ స్నానము 6 18

ఉద్ధారణలో యి వర్ణ ఇ వర్ణాలకున్న సన్నిహితత్వాన్నిబట్టి అంతస్థ
 యి వర్ణాన్ని ఇ వర్ణంగా వాయదం చాలవోట్ల కనిపిస్తుంది అలాగే య
 వర్ణానికి ఉ వర్ణం వ్రాయదం కూడా అనాది కాననాల్లో ఎక్కువగా
 కనిపిస్తుంది

ఉదా అఇతే 7 15   అఇదు 60 21
 కుల్లాఇ 55 26   పోఇనాట్లాయను 62 3
 తెగకోఇంచుగా 60 18   వ్రాఇంచ్చి 73 4

వర్ణాలు

రా వా తాషలోని వర్ణాలను రెండు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు
 1 దేశ్యవర్ణాలు   2 అన్యదేశ్యవర్ణాలు
 దేశ్యవర్ణాలు రా వా తాషలోని దేశ వర్ణాలను ఈ క్రిందివిధంగా చూపవచ్చు
 అచ్చులు

	పురస్	కేంద్ర	పశ్చాత్
ఊర్ధ్వ	ఇ		ఉ
మధ్య	ఎ		ఊ
నిమ్న	ఋ		

అ

వ్రాస్యాచ్చులకు దీర్ఘాచ్చులకు మధ్య అర్థ శేదకత్వం ఉండడంవల్ల
 దీర్ఘం కూడా వ్రత్యేక వర్ణంగా పరిగణింపబడుతుంది ఋ అనే ధ్వని ఇదీవం
 తెలుగులో బయలుదేరిన నూతన ధ్వని దీనికి లిపి చిహ్నం ఏర్పడలేదు ఇది

నేడు వా పహరిక బాషలో ఇ + ఆం సంయోగంవల్ల ఏర్పడిన సంది
గతాచ్యుగా వాడుకలో ఉంది

ఉదా తాటాకు వచ్చాడు చేశాడు మొ

రా వా బాషలో ఏకవదంలోనే ఈ ధ్వని దీర్ఘంతోను యావత్తుతోను
కనిపిస్తుంది ఇది ఉచ్చస్వరం నిమ్నస్వరం కావడంవల్ల ఏర్పడుతుంది

ఉదా విన్నవం కాయంగా 3 20 <శేయంగా<సేయంగా

<చేయంగా

వ్యాక 54 5) <వేళ)

కాన (68 2 <సేన

చాదుల చాత 75 3 (<చేత

హల్లులు

		ఓవ్య	దంత	దంత	మూర్ధన	తాలవ్య	కంఠ
				మూలీయ			
స్పర	}	క్యాస	వ	త	ట		క
		నాద	ఐ	ద	డ		గ
స్పృష్టోష్ఠ	}	క్యాస				చ	
		నాద				జ	
ఊష్మ			స				
అనునాసిక		మ		న	ణ		
పార్శ్వక				ల	ళ		
కంఠత				ఱ			
తాడిత				ర			
అంతస్థ		వ				య	

హల్వుద్దాల్లో స్పర స్పృష్టోష్ఠాలకు మూత్రమే క్యాసనాదభేదం
ఉంటుంది తక్కినవన్నీ నాదవద్దాలే రా వా లో కొన్ని వదాల్లో కంఠ ధ్వని
ఐ కూడా కనిపిస్తుంది

యేర్పాటుచి 10 3

ఏర్పాటుచి 10 4

అన్యదేశ్య వర్ణాలు

సంస్కృతం

అచ్చు ఋ

ఋషి 14 16

వృథివి 16 4

హల్లులు

ఓష్ఠ దంత దంత మూర్ధన్య తాంవ్య కంఠ్య కంఠ
మూలీయ మూలీయ

స్పర { ఋష ప త త ఋ
నాద ధ ధ ధ ష

స్పృష్టాష్ట { ఋష
నాద ధ య

ఊష్ఠ క ష హ

మహాప్రాణాక్షరాలు అచ్చ తెలుగు మాటల్లో లేవు ఇవి ఆయా వదాంతో పాటు సంస్కృతం నుంచి తెలుగులోనికి వచ్చాయి

వర్ణో అరబిక్ వర్ణాలు f x y z వీటికి తెలుగులో ప్రత్యేకమైన సంకేతాలు ఏర్పడలేదు ఇవి దె యోచ్చారణకనుగుణంగా వరుసగా వవ కఖ గ ఙ వర్ణాలుగా వాడబడుతాయి మూలభాషలో ఇవి ఊష్ఠ ధర్మాన్ని కలిగిఉండి తెలుగులో ప్రవేశించినపుడు స్పర ధర్మాన్నిపొందాయి

ఉదా	వక్కిరు 42 2	తాబీదు 72 4
	ఎరంగి 64 9	కాగితములు 41 15
	ఎరంగి 35 8	హజారము 22 22
	కట్టాయి 80 6	హరు మంజ్జి 72 20
	కుల్లాయి 80 6	పేజీలు 32 24
	ముఖములు 41 12	

వర్ణోచ్చారణ

అచ్చులు తెలుగులో ఇ ఈ ఎ ఏ లు తాంవ్యాచ్చులు ఉ ఊ ఓ ఓ లు కంఠ్యాచ్చులు అ ఆలు నిమ్నాచ్చులు ఐ ఔలు రెండు అచ్చులు

సంయోగంతో ఏర్పడిన సంయుక్తాచ్చులు నాలుక మూర్ధంవైపు లేచే ఎత్తును బట్టి ఉచ్చారణలో నాలుకమందు మధ్య వెనుక బాగాల ప్రాధాన్యతనుబట్టి పెదవుల వివృత సంవృత ఆకారాన్నిబట్టి అచ్చులను వింగడిస్తారు

సంయుక్తాచ్చులు ఐ ఓలు

అవ్యవహితంగా అఇ అఉ లను ఉచ్చరించినపుడు ఏకవర్ణ స్ఫూర్తి కలిగిన ఐ ఓలు ఏర్పడుతాయి ఇవి అయి అవు అన్న ఉచ్చారణను కలిగి ఉంటాయి

మొదలైన	12 14	మొదలయిన	23 11
చొక్కట్లు	55 26	అవుగాములు	(73 9

ఋ ఇది సంస్కృతంనుండి ఆయా వదారతోపాటు తెలుగులో వచ్చి చేరింది ప్రాచీన శాసనాల్లో ఋకారానికి రికారోచ్చారణ ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది

రిషథ S I 4 9902 1158

ప్రథివి S 10 604

ఋకారానికి అనంతర కాలంలో రుకారోచ్చారణ కూడా ఏర్పడింది

ఎత్తు స్థానము [S I 4 1248 9 1112

పుదివి [తె శా 52 9 1258 1255]

చ జలు తెలుగులో దేశ్య శబ్దాల్లో చ జ లకు ఉచ్చారణలో దంత్య తారవ్య భేదం కనిపిస్తుంది

తారవాచ్చుతో కూడిన చ జలు తారవ్య స్పృష్టోష్మాయిగాను కంఠ్యాచ్చులతో కూడిన చ జలు దంత్య స్పృష్టోష్మాయిగాను ఉచ్చరింపబడు తాయి రా వా భాషలో దంత్య చ జలను వ్రతే కమైన సంకేతాలతో సూచించక పోయినా వ వహారంలో ఇప్పటిలాగే ఉండేవని భావించవచ్చు చకారానికి దంత్యోచ్చారణ ఉన్నట్లు రా వా లో ఆధారాలున్నాయి త సల సంయోగం గాను చకారంగాను రెండు రకాలుగా దంత్య చకారం వ్రాయబడింది

పుచ్చుకొని 56 7

విచ్చుకత్తులు 60 3

విచ్చుకత్తులు 60 3)

పదాది య వలు య వలకు కొంత అజ్ఞానం కొంత హల్లక్షణం ఉన్నందువల్ల వీటిని అంతస్థాలు గా వ్యవహరించారు

పదాదిలో తాలవ్యాచ్చులు ఇఈ ఎవల ముందు య ఓస్థ్యాచ్చులు ఉడి ఓటం ముందు వ అగ్రాగమాలు g des గా వస్తాయి

—ఇ	యిరవై 11 4	—ఉ	వుండగా 27-20
	యింటి వద్ద 22 10		వున్నది 28 1
—ఈ	యీవరకు 11 4	—ఊ	హుడెము (58 12
	యాశ్వరాంశమై 46 7		హుకు (59 4
—ఎ	యేవరు 9 12	—ఓ	వొలి 10-20
	యేన్ని 23 22		వొంటిగా 26 25
—ఏ	యేనుగ 26 22	—ఓ	వోరగంటికి 46 17
	యేలినవారికి 28 5		వోలకయ్య (49 17

యకారం వచ్చినపుడు కొన్నిచోట్ల ఊర్ధ్వాచ్చు నిమ్నాచ్చుగా మారుతుంది

యాలి 27 3 < ఏలి

యల్లా 55 1 < ఎల్లా

ర అలు ర వర్ణాని సాదురేప అని అ వర్ణాని శకట రేప అని వ వహారం సాదురేప దంతమూలీయ తాదీతం a veo ar f ap శకట రేప దంతమూలీయ కంఠతం a veo art చాత్రక కాలంలో అవర్ణం తన వింక్షణోచ్చారణను కోల్పోయి సాదురేపగా వలుకబడుతూ వచ్చింది ఇది ప్రాజ్ఞన్నయ యుగంలోనే ప్రారంభమై క్రమంగా ఎక్కువైంది వ్యవహారంలో ఉచ్చారణలో ర అం బేదం తొలగిపోయినా లేఖనంలో కొంత కాలం వాటిని విడివిడిగా వ్రాసేవారు ఉచ్చారణలో ప్రతేకత ఎప్పుడైతే తొలగిపోయిందో లిపికారులు ఎప్పుడు ఏ రేప వ్రాయాలో తెలియక తిక్కుకు వర్ణారు వండితులైన వారికి ఈ సందిగ్ధత తప్పలేదు అందుకే రేప అకార

నిర్ణయ వట్టికలు వెలువడ్డాయి సాదురేపకు వ వహార ప్రాజెల్యం ఎక్కువై నందువల్ల అకారం భాషనుండి తొంగిపోయింది

అ కలు ల దంత మూలీయ పార్శ్వకం క మూర్తన పార్శ్వకం రా వాలో కొన్ని వదాల్లో ఈ వర్ణాలమధ్య వినిమయం కనిపిస్తుంది కకారంతో కూడిన రూపాల్లో కన్నడ భాషా వ్రతావాన్ని చూడవచ్చు

స్థలం 63 17 స్థళం 43 21

కంబులి 79 6 కంబళి 12 13

వివర్ణ ( ) ఇది సంస్కృతం నుండి తత్సమ పదాల ద్వారా వచ్చిన ఊష్మధ్వని క్వాసహకారం ఇది నియత సన్నివేశంలో వస్తుంది కాబట్టి హకారానికి సవర్ణంగా చెప్పవచ్చు ఇది వద మధ్యంలోను సమస్త వదాల్లోను వస్తుంది

ఉదా దు భియగుట 17 20

వయం పరిపాకంబు 15 24

వర్ణవ్యాప్తి

వదాదిలో హ్రస్వాచ్చుగాని దీర్ఘచ్చుగాని వస్తుంది వదాంతంలో దీర్ఘచ్చు రాదు అయితే ఎరువు మాటలు కొన్నిటిలో దీర్ఘచ్చులు కనిపిస్తాయి కాని రా వా లో ముక్కరా 77 25 కణ్డం లోని రా బహళా రాయి కణ్డంలోని యి లోపలగా నిలిచిన సంక్షిప్తరూపం కావచ్చు వాక్యాంతంలో సందేహార్థంలో ఓ అనే ప్రతయం ప్రణాళికంలో ఆ అనే ప్రత్యయం వస్తాయి ఓ తప్ప వదాంతంలో హ్రస్వాచ్చులన్నీ వస్తాయి ఓ ఓలు వదాదిలో మాత్రమే వస్తాయి రా వా లో వదమధ్యంలో చొడోలు 76.11 అన్న వదంలో మాత్రమే ఓ కనిపిస్తుంది అలాగే ఏ కూడా వదమధ్యంలో చాల అరుదుగా కనిపిస్తుంది ఉదా కుందేలు 9 7 సాధారణంగా దీర్ఘచ్చు తర్వాత ద్వీరుక్త వ్యంజనం ఉండదు

వదాదిన అ క అనే వ్యంజనాలు రావు ఓ వర్ణం లోకించు 62 19 అన్న క్రియావదంలో మాత్రమే వదాదిన వస్తుంది డ ల వర్ణాలు కొన్ని దేశ్యవదాల్లోను అస్యదేశ వదాల్లోను కనిపిస్తాయి

దబ్బె 2 16	లయం 40 21
డిండిమ 4 22	లలికిరితినాన 33 9
డిగ్గి 26 22	లాలాపు దిల్లలు 55 21
డెరిజా 59 8	లాలారి పురుషులు 36 12
దాలు ⁷ 52 25	లియ్యమైన 43 23
దస్సిన 60 24	లిలావతారముగా 22-23
ధమామి 62 18	
ధర్మి 21 14	

పదాదిన ద్వీరుక్త వ్యంజనాలుండవు ఏకవదంలో స ఇ వర్ణాలకు ద్వీత్వం రాదు అన్నిగద్దు 26 6 అన్నిగకులు 27 7 అనే పదాల్లోని ఇకారద్వీత్వం కన్నదలాషా వ్రతావంతో వచ్చింది రెన్న 22 12 అనే వదం రా వా లో అనేక చోట్ల సకారద్వీత్వంగా వస్తుంది ఇది సంస్కృత రేఖ్య అనే వదం నుండి ఏర్పడింది కకార ద్వీత్వం కూడా చాల అరుదుగా కని ఎస్తుంది వక రము 50 14 కొక బెట్టిడిందిన్ని 59 1 ద్వీత్వ హల్లులు సహజంగా ప్రాప్తాచ్యుంపైనే కనిపిస్తాయి

వర్ణవినిమయం

రా వా బాషలో కొన్ని వర్ణాల మధ్య వర్ణవినిమయం కనిపిస్తుంది వ్యవహారంలో ఒకే వదం ఒకే కారంలోనే లిన్న వర్ణంతో అనియతంగా బాదదాన్ని వర్ణవినిమయం అంటారు ఈ మార్పు సకారణమూ కావచ్చు కారణం తెలియనిది కావచ్చు

అచ్చులు

అ/ఇ	ఆయత్తపాటు 57 21	/ ఆయత్తపాటు 57 5
అ/ఎ	గట్టు (61 8	/ గట్టు 61 11

	మట్లు (24 19 / పెట్లు 24 18
	మడియ 52 11 / పెడియ 52 4
	చలనము 10 26 / చెలనం 10 1
	వరిమళం 16 23 / వరిమెళం 75 22
అ/అ	కర్తారు 40 9 / కర్తరు 51 17
	నగారా 61 16 / నగరా (58 10
అ/ఉ	అహముదానగరము 38 6 / అహముదునగరం (51 9
ఇ/ఉ	ఎలిఎంచి 29 5) / ఎలుఎంచి 24 1
	రీతి 69 10 / రీతు (65 25
ఈ/ఇ	సామాగ్రిలు 61 2) / సామాగ్రిలు 75 25
ఈ/ఉ	ఐరీదు (47 4 / ఐరుదు 46 19
ఉ/అ	అరుసు 11 15 / అరసు 11 16
	యిరువై 24 21 / యిరవై 1 4
	కనుమ 65 16 / కనమ 65 1
	నాయుడు 60 7 / నాయడు 59 17
	పొడువు 65 13 / పొడవు 74 8
	యేనుగు 25 12 / యేనుగ 24 20
	వెనుక 28 27 / వెనక 47 17
	ముండ్తుర 47 12 / ముండ్తుర 25 14)
ఉ/ఇ	వరుసలు 76 1 / వరిళలు 76 2
	వినుకొండ్ల 63 21 / వినికొండ్ల 64 7
ఎ/అ	డెబ్బె 4 16 / డబ్బె 2 16
	పెట్టె 73 6 / పెట్ట 73 22
	యీదె 60 2 / యీట 60 12
ఎ/ఎ/అ	యేదులకాహ 51 7 / యేదులకాహ 65 23 /
	యదులకాహ 35 21
ఏ/ఎ	యేంది 28 7 / యెండ్తి 43 7
ఓ/అ	వొఖ 10 20 / వఖ 23 19
ఓ/ఓ	వోరగండ్టి 45 23 / వొరగండ్టి 46 4
అ/య	ఆమిదాలు 64 22 / ఆమిద్యాలు (64 25
ఎ/య	పెట్టె 73 6 / పెట్ట (53 25)

హల్లులు

క/గ	కా తములు 41 12 / కాగితములు 39 22
	సంక్షోకం 60 4 / సంక్షోగం 60 3
క/ఖ	వక 38 13 / వఖ 30 15
గ/వ	పొడుగు 55 7 / పొడువు 65 13
త/థ	రాణ్యము 41 16 / రాణము 64 10
త్స/చ	విత్సకత్తులు 60 3 / విచ్చకత్తులు 60 16
థ/ద	కాగిరథితో 7 25 / కాగిరదీయాత్ర 5 19
మ/ంబ	తామ్ర 78 10 / తాంబ్ర 77 13
ం/ళ	స్థలం 58 21 / స్థళం 41 20
స/శ	సేవించ్చి 78 25 / శేవించ్చి 78 13

ద్విత్వం / అద్విత్వం

వొక్కపాదము 19 5 / వొఖ పాదం 19 8
సంవ్యత్సరము 45 23 / సంవత్సరము 29 17

అల్పప్రాణం/మహాప్రాణం

ముపై	70 4 /	ముపై	7 22
యాబై	24 14 /	యాబై	31 10
రొక్క రూపాయలు 18 18 /		రొక్క రూపాయలు 43 22	
దమామి	70 21 /	దమామి	62 18

రేఫ/వంపల గిరిక

వార్తలు	43 6 /	వార్తలు	42 18
దుర్గం	64 5 /	దుర్గం	64 6

పానునాసికం/నిరనునాసికం

క్రాంహ్ని ముహూర్తాన 2 6 /	క్రాహ్ని ముహూర్తాన (49 8
పింద 58 16 /	పింద (61-10)
కంపొం 64 14 /	కంపొం (64 24
పింగతొలి 67 13 /	పింగతొలి (66-10

4385

ధ్వనిమార్పులు

రా వా లో అకారం ఎకారంగా మారిన రూపాలు ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి రాయలసీమ శిష్టేతర వ పహారంలో నేటి ఈ రూపాలు వినిపిస్తాయి

అ—> ఎ— చెలనం (10 1 <చలనం)

పెట్టు 24 18 <మట్టు)

యెముని రాజ్యం 42 20 <యముని రాజ్యం

గెంవ (55 19 <గంవ

గెట్టు 61 11 <గట్టు

అ—>—ఎ— పరిమేశము 75 22 <పరిమళము

అ—>—ఎ— పునికె 27 25 <పునిక

బానిశె 50 16 <బానిస

ఎ—>అ— యడం 42 2 <యెడం

న—>—రి మండం మిశ్రం 8 15 <మండన మిశ్రం

వ—>అ+య యేయు 18 5 <ఏయు<వేయు

న—>శ— శేవ 77 12 <నేవ

రా వా తాషలో శకారధ్వని మార్పులో మూడు దశల్ని గుర్తించవచ్చు

చ—>స— వేయు > సేయు ప్రార్థన సేయంగా 9 15

స—>శ— సేయు > శేయు దర నం శే 77 20

ఇక్కడ స తాలవా చ్చుతో కూడినప్పుడు శ గా మారుతుంది

ఏ—>ఋ— శేయు > ఋయు మేరువుకాయ (27 21 గంప

8 ఇక్కడ ఇతే వ్రత్యాయాన్ని కన్నడ వ్రత్యయంగా గుర్తించవచ్చు చూడు K e F A Grammar of the Kannada Language 1982 P 200

పదమధ్యాక్షోపం Syncope

వేగోద్ధారణ కారణంగా పదంలో మధ్యనున్న అచ్చు లోపించడం అప్పుడు హల్లులు రెండూ కలిసిపోయి సంయుక్త హల్లుగా ఏర్పడడం తరచుగా కావ తాషలో కూడా కనిపిస్తుంది వ వహార తాషలో ఇలాంటి రూపాలకు ప్రాచుర్యం ఎక్కువ వీటిని కావ్యతాషలో నన్నయకాలం నుంచి చూడవచ్చు

నన్నయ తొడ్డు ఆది 114 < తొడుగు

ఉన్ని ఆది V 182 < ఉనికి

పొల్లి సభా 214 < పొలితి

నన్నెచోడుడు కుడ్చి కు సం V 965 < కుడిచి

మర్రి కు సం X 604 (< మరిగి

పాల్కురికి సోమన కస్టు బస 532 < కసుపు

రా వా తాషలో అన్యదేశ్య వదాలుకూడా ఈ మార్పుకు లోనయాయి

దేశం పాన్పు 16 20 < పానుపు

గుడ్డి 77 20 < గుడికి

వార్కి 77 24 < వారికి

అన్యదేశ్యం బిట్టు 24 23 < సం కట

చీట్టు 26 18 < హిం చిట్టి

స్వరభక్తి Anaptyx

పదమరా జ్ఞోపానికి ఇది వ్యతిరేకం ఇందులో పదమధ్యంలో ఒక అచ్చు చేరడంవల్ల సంయుక్త హల్లులు రెండుగా విడగొట్టబడుతాయి

దరిశనం 6 10 < దర నం

నిదుర 27 2 < నిద్ర

పాతరలు 59 2 < పాత్రలు

లోపదీర్ఘత Compen a ory Leng hen ng

తాషలో కొన్ని వదాల్లో ఒక వర్ణం లోపించినందువల్ల ఏర్పడిన లోటు పూరించడానికి దానికి ముందున్న అచ్చు దీర్ఘమవుతుంది

అద 65 10 < అక్కడ
 సమయాన 67 5 < సమయమున
 కొత్తగాలు 71 18 < కొత్తములు
 నడించేము 74 25 < నడించెదము

వర్ణసమీకరణం A m a on

రెండచ్చులుగాని రెండు హల్లులుగాని ఒకదాని ప్రక్కన ఒకటి ఉన్నప్పుడు సమీప వర్ణప్రభావంతో ఏకరూపతను పొందే ప్రవృత్తిని "వర్ణ సమీకరణ మని వ్యవహరిస్తారు 9

ఇది మూడు రకాలు

1 పురోగమన వర్ణసమీకరణం Progre ve A m a on

2 తిరోగమన వర్ణసమీకరణం Regre ve A m a on

3 పరస్పర వర్ణసమీకరణం Rec proca A m a on

1 పురోగమన వర్ణసమీకరణం Progre ve A m a on

ఎడమ ప్రక్కన ఉన్న వర్ణం యొక్క ప్రభావం కుడి ప్రక్కన ఉన్న వర్ణంపై పడడం

వలన > వల్ల > వల్లి 5 6
 అంబు / అమ్ము > అమ్ము 65 8

2 తిరోగమన వర్ణసమీకరణం Regr ve A m a on

కుడి ప్రక్కన ఉన్న వర్ణం యొక్క ప్రభావం ఎడమ ప్రక్కన ఉన్న వర్ణంపై పడడం

కందా > కల్దా > కద్దా 30.14
 తిడ్డు > తిడ్డు > దిడ్డు 31 3

---

9 లక్ష్యీకరణం ఖండవల్లి తెలుగులో స్వరసామ్యం తెలుగు
 అక్టో 4వం 1976

వలదు > వల్లు > వడ్డు 32 2
 మార్దన > మజ్జన 2 14
 సన్నానములు > సమ్మానములు 43 21
 మార్దర > గుజ్జర 77 8

3 పరస్పర వర్ణవమీకరణం Rec proca A m a on

పూర్వ పర వర్ణాలు రెండూ తమ గుణాలను నమానంగా పరస్పరం వంచుకోవడం

వాడిని > వాణ్ని 26 1 ఇక్కడ లేఖనంలో దంతమూలీయం
 వ్రాసినా ఉచ్చారణలో మూర్ధస్యమే ఉచ్చరింపబడుతుంది

తడి + లు > తళు 12 8
 పూరు + లు > పూళు 59 4

స్వరసామ్యం Vowe harmony

అచ్చుల్లో జరిగే మార్పుకు స్వరసామ్య మనిపేరు

ఇది రెండు రకాలు

- 1 పూర్వస్వరసామ్యం
- 2 పరస్వరసామ్యం

1 పూర్వస్వరసామ్యం

పూర్వాచ్చు వ్రతావం పరాచ్చుమీద పడడం

కట్టడి > కట్టడ 21 19
 ఆయెను > ఆయను 31 5

2 పరస్వరసామ్యం

పరాచ్చు వ్రతావం పూర్వాచ్చు మీద పడడం

నది + లు > నదులు 2 12
 వడ్డ + టి > వడ్డికి 15 2
 యెడం > యడం (42 2)

వర్ణతోపం (Lo s o a Phoneme

రా వా బాషలో కొన్ని ఊర్ల పేర్లలో య వర్ణం లోపించింది

పుజ్జని (9 2 < ఉజ్జయిని)

రామూరు 21 16 < రాయమూరు

నారాణవనం 25 5 < నారాయణవనం

వర్ణ వ్యత్యయం Me a he

అచ్చు లేదా హల్లుల స్థానం తారుమారు కావడం తెలుగు ప్రాథమిక దళలో వ్రతమ పుడవ మహద్వాచక సర్వనామాలన్నీ వర్ణ వ్యత్యయం వల్ల ఏర్పడినవే

వాండు 10 25 < త క అవన్

వారు 28 7 < త క అవర్

వీరు 52 9 < త క ఇవర్

ఇంకా కొన్ని వదాల్లో వర్ణ వ త యాన్ని మారవచ్చు

డిగ్గి 26 22 < త క ఇ?

రెన్నై 29 4 < త మ ఎరువత్తు క ఎక్వత్తు

-లో 22 9 < త మ ఉక్ క ఒక్

కృతక రూపాలు

ఒత్తి చెప్పడం emphā కొసం కొన్ని వదాల్లో స్వర హల్లులకు మహాప్రాణత్యం రావడం ఉంది ఈ వద్దతి సర్వేసర్వత్రా ఉన్నదే కాని కొన్ని వదాల్లో ఈ వివరణ సరిపోదు అలాంటప్పుడు ఉద్భారణలో ఇవి ఇలా వలుకబడేవి అని మాత్రమే మనం చెప్పగలం

మట్టిగా 7 5 < గట్టిగా

హెచ్చరిక 0 22 20 < క ఎచ్చరిక

మాలి 68 2 < గాలి

దొరతనం 28 7 < దొరతనం

సంధి

సంధి అంటే అవ్యవహితోద్భావరణలో రెండు వదల మధ్య ధ్వనుల్లో కలిగే మార్పు అని అర్థం ఏ భాషలోనైనా సంధిలో దే యత గోచరిస్తుంది

సంధి రెండు రకాలు

1 వదమధ్య సంధి   n   erna   Sandh   2 వదాంత సంధి
Ex   erna   Sandh

ప్రాతివదికకు వ్రత్యయానికి మధ్య జరిగే సంధిని వదమధ్య సంధి అని అంటారు

ఉదా వాడి + ని > వాణ్ని 26 1

యేరు + లో > యేర్లో 61 6

రెండు స్వతంత్ర వదల మధ జరిగే సంధిని వదాంత సంధి అని అంటారు

ఉదా వారు + ఎవ్వరు > వారెవ్వరు 12 24

నాలుగు + అరు > నాలుగారు 27 12

సంధిలో పాల్గొనే వర్ణాంశుబద్ధి అచ్చంది హల్చంది అని రెండు వ్రదాన శేదాంశు సుత్రించవచ్చు

అచ్చంది

సంధిలో పూర్వ వదాంతాచ్చునుబద్ధి ఉకార సంధి ఇకార సంధి అకార సంధి అని వై యాకరణులు పేర్కొంటారు వీరు ఉకారసంధి నిత్యమని ఇకారసంధి వైకల్పికమని అకారసంధి ఐహాకమని చెప్పారు ఈ లక్షణాలు కావ్యభాషకు వర్తిస్తాయి వ్యావహారిక భాషలో ప్రాచీనకాలంనుంచి సంధి ఐద్రికం కాబట్టి పై లక్షణాలు వ్యావహారిక భాషకు పూర్తిగా వర్తింపవు రా వా భాషలో కావ్యభాషలోలాగా అనేకచోట్ల సంధి జరిగిన రూపాలు కనిపిస్తాయి వాటిలోపాటు విసంధి రూపాలు యదాగమ రూపాలు కూడా అక్కడక్కడ కనిపిస్తాయి

ఉకార సంధి ఉదా వార్తలు + ఆరశి > వార్తలరశి (21 7

కావము + ఇచ్చినాడు > కావమిచ్చినాడు 9 18

యెందు + ఉండిరి > యెందుండిరి 4 20

విపంధి యేర్పాటు + ఆయెను > యేర్పాటు ఆయెను 31 5

సింహ్మసనమునకు + ఎన్ని లక్షల రాజ్యములు > సింహ్మసనము

నకు ఎన్ని లక్షల రాజ్యములు (23 20

ప్రారణానకు + ఏమిశేతును > ప్రారణానకు ఏమి శేతును

5 13

యదాగమం వద్దెలు + ఇచ్చి > వద్దెలు యిచ్చి 3 8

కోటలు + ఎన్ని > కోటలు యెన్ని 23 22

వదాగమం పెద్దలు + ఉండగా > పెద్దలు వుండగా 27 20

ఇలాగే ఇకార ఆకార సంగతులకూడా వ్రవర్తిస్తాయి

సారారణంగా ఇ ఈ ఎ ఏలముందు యదాగమం ఉ టి ఓ ఓం
ముందు వదాగమం వస్తాయి కాని రా వా లో క్షార్థకేకార సంధి విషయంలో
కొన్నిచోట్ల వదాగమానికి యదాగమం వచ్చిన రూపాలుకూడా కనిపిస్తాయి

వచ్చి + ఉండేమని > వచ్చియుండేమని 8 26 వచ్చి వుండేమని

కాచి + ఉండేమని > కాచియుండేమని 26 5 కాచి వుండేమని

ఒక చోట క్షార్థకేకారానికి సంధి చేసిన రూపంకూడా కనిపిస్తుంది

నిలిచి + ఉండి > నిలిచుండి > 27 1

హల్పంధి

పూర్వవదాంతంలో గాని పరవదాదిలో గాని రెండింటిలోగాని
హల్లులున్నప్పుడు హల్లుల మధ్య జరిగే సంధిని హల్పంధి అని వ్యవహరిస్తారు తెలుగులో వర్ణాగమ వర్ణాదేశ వర్ణలోపాది సంధికార్యాలను హల్పంధి
కార్యాలుగా పరిగణించడం సాంప్రదాయకం

నగాగమం కు ప్రత్యయం చేరినపుడు ము వర్ణాంత నామవాచకాలపై నితంగాను ఉదంత నామవాచకాలపై వైకల్పికంగాను ఈ నగాగమం వస్తుంది వా వహరిక బాషలో ఈ నగాగమం వచ్చినపుడు ము వర్ణాంత నామవాచకాలలోని ము వర్ణం లోపించి తత్సూర్యస్వరం దీర్ఘమవుతుంది

ఉదా వట్టము + కు > వట్టానకు 30 15

కార్యముఖానకు 37 3

సముఖానకు 30 18

వెర్చానకు 31 2

విదా నగరానకు 41 24)

తావునకు 8 1

తావుకు 74 14

మనస్సునకు 23 19

మనస్సుకు 22 5

టుగాగమం

వ్యావహారిక బాషలో ఏకారాంత తద్దర్మార్థక క్రయారాతువుకు అప్పుడు అట్టు అందులకు అనే పదాలు చేరినపుడు ట అనేది అగమంగా వస్తుంది

అప్పుడు సాగిపోయేటప్పుడు 27 13 కాలం కూడేటప్పుడు 40 24

వచ్చేటప్పుడు 38 18 యిచ్చేటప్పుడు 31 6

అట్టు బారులుదీరివుండేటట్టు 26 23

చెప్పేటట్టు 26 9

వచ్చేటట్టు 28 26

అందులకు జయించేటందులకు 60 17

ఇంచు ప్రత్యయం చేరినప్పుడు క్రియారాతువులలో కొన్ని వర్ణాలు అగమంగా వస్తాయి

ఓ అగమం వలుకు + ఇంచు > వలుకరించు 26 11

గ అగమం కోవ + ఇంచు > కోవగించు (5 11

సరళాదేశం రావాలో గనదదవాదేశం రావంని ఉండగా సరళాదేశం వచ్చిన రూపాలు కూడా కనిపిస్తాయి

ఉదా కట్టడ + చని > కట్టడనేని అని కావంని ఉండగా కట్టడజేసి 26 23 అని సరళాదేశం వచ్చింది అలాగే స్నానముజేసి యుద్ధముజేసి మొదలైన రూపాల్లో కూడా సరళాదేశం కనిపిస్తుంది అంతేకాకుండా క్షార్వక క్రియంపైన ప్రశ్నార్థకవదాం Quees on word పైన బావార్థక నామాంపైన శబ్దవల్లవ క్రియల్లోనూ ఈ సరళాదేశం రావడం ఈ బాషా వైవిధ్య మని చెప్పవచ్చు

క్షార్వక క్రియంపై

ఉదా తిరిగిజూడక 9 1

తరలిబోయినారు 26 19

వ తిరేక క్షార్వకంపై

విడువకబట్టుకొందే 7 8

ప్రశ్నార్థక వదాంపై

యెక్కడ జూడము 9 9

యేమిజెప్పేము 28 9

బావార్థక నామాంపై

తరిమేదిగని 9 8

వచ్చేది గని 26 26

వచ్చేది జూచి 69 20

శబ్దవల్లవ క్రియల్లో

కట్టబెట్టి 5 1

సంతోషబడి 8 3

ఆశ్చర్యబడి 9 7

ఈ విధంగా అనేకచోట్ల రావా బాషలో సరళాదేశం ప్రయుక్త మవుతుంది నేటి రాయలసీమలో మాండలికంగా దీని వాడుకను గమనిస్తే రావా బాష రాయలసీమ బాషకు ప్రారంభ దశ అని గుర్తించడంలో తోడ్పడుతుంది

పుంప్యాదేశం రావా బాషలో పుంప్యాదేశం రావడం రాకపోవడం ఈ రెండురీతులూ కనిపిస్తాయి ఇవి బాషలో మొదటినుండి కనిపిస్తున్నవే నన్నయలో పుంప్యాదేశం రాని రూపాలే ఎక్కువ కాలక్రమాన విశేషణత్య ద్యోతకంగా పుంప్యాదేశానికి ప్రాచుర్యం పొందినా ఈ ఆదేశం రాని రూపాలు కూడా బాషలో నిలిచి ఉన్నాయి

ఉదా అమరపు దొరతనము 43 20 వట్టణము దిక్కు (26 15
బెత్తపు కోరి 50 17 అమరం యేనుగులు 29 14)
దక్షిణపుగట్టు 61 7

వద సహజ ము వర్ణానికి వ అనేది ఆదేశంగా వస్తుంది
ఇనువ గుడియలు (39 1 ఇనుము

ఇంకా దీపము + కొలుపు > దీపపు కొలుపు అని పుంప్యాదేశం రావంసి
ఉండగా వ్యావహారిక రీతినిబట్టి పు వర్ణానికి బదులు ట వర్ణం ఆదేశంగా వచ్చి
దీపటి కొలుపు 69 10 అని రా వా లో ప్రయోగింపబడింది

వర్ణలోపం వ్యావహారిక భాషలో వేగోచ్చారణలో కొన్ని వర్ణాలు
లుప్తమవుతాయి రా వా లో నోటి మాటకు చేతి వ్రాతకు పొత్తు కుదిర్చే
ప్రయత్నంగా లిపి ఏర్పడింది అంటే వదాల వ్రాతలో అనాటి ఉచ్చారణకు
విదేయమైన లేఖనమన్నమాట

అప్రమేధతం వరమైనపుడు పూర్వ వదాంతాక్షరం లోపస్తుంది
నాటి + నాటి > నానాటి వర్తమానములు 35 24
నానాటి సమాచారములు 35 11

అప్రమేధతం వరమైనపుడు చిత్త క్రివత్యయానికి లోపం వస్తుంది
మాటికి + మాటికి > మాటిమాటికి 30 23
నెంకు + నెంకు > నెంనెంకు 31 3

సంస్కృత సంధులు

రా వా లో కొన్ని సంస్కృత సంధుల్లో కూడా నియత ప్రవృత్తి లేదు
సంది తప్పనిసరిగా చేయవలసిన చోట్లకూడా విసంది రూపాలు కనిపిస్తాయి

నిద్ర + ఆహారము > నిద్రాహారములు అని సవర్ణదీర్ఘ సంది జరుగ
వలసిన చోట నిద్రాఆహారములు 7 17 అని సందిలో వరవదాద్యచ్ఛును
లోపంవ జేయకుండా ప్రయోగించడం జరిగింది మరోచోట నిద్రాహారములు
అని ఉండవలసినచోట వ్యవహార వరిపాటినిబట్టి నిద్రాహారము (22 13 అని
సమాహార ద్వంద్వంగా ప్రయోగింపబడింది

యథాదేశ సంది వ్రవ ర్తింవవంసి ఉండగా ఒకచోట నవర్ణదీర్ఘ సంది
చేయడం ఒకచోట విసందిగా వ్రాయడం కనిపిస్తుంది

అది + అరభ్యం > ఆదారభ్యం 9 18 ఆద్యారభ్యం కావారి

ఽష్ట + అంశ > విష్ట అంశ 13 18 విష్ట్యంశ కావారి

జస్త్వసంది రావంసిన చోట కూడా మార్పురాని రూపం కనిపిస్తుంది

కించిత్ + విన్నవం > కించిద్విన్నవం 18 7 కించిద్విన్నవం కావారి

మిశ్రమ రూపాల్లో కొన్ని వ్రయోగాలు వ్యవహారాన్ని బట్టి వాదినట్లు
తెలుస్తుంది ఉదా జగజ్జెట్లు (55 4)

ఈ వ్రయోగం శ్రీనాథుని బాషలో కూడా కనిపిస్తుంది

జగజ్జెట్టి పావజేని యోదం భీమ 5 9

జగ శబ్దం వ స్తంగా జగము జగత్తు అన్నరూపాలు పొందుతుంది
కొన్ని సమాసాల్లో పూర్వవదాంతాచ్చ దీర్ఘంకావచ్చు

ఋసవా వట్టం 35 4

అహముదానగరం 47 2

ఇది సంస్కృత బాషా వ్రభావమని చెప్పవచ్చు

పదవిభాగం

తెలుగు భాషలోని వదానను రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు

1 స్వతంత్ర పదాలు Free orm

2 అస్వతంత్ర పదాలు Bound form

స్వతంత్ర ప్రయోగార్హ తగల పదాలు స్వతంత్ర పదాలు ఇవి స్వతంత్రంగా గాని ఒకటి రెండు ప్రత్యయాలను చేర్చుకొనిగాని ప్రయోగింపబడుతాయి ప్రతయాలన్నీ అస్వతంత్ర పదాలే ఇవి ఎక్కువగా ఏకాద్యాలై ఉంటాయి ఇవి స్వతంత్ర పదాలతో కలిసి మాత్రమే ప్రయుక్తమవుతాయి వీటికి స్వతంత్ర ప్రయోగార్హతలేదు

స్వతంత్ర పదాలను అవి పొందే ప్రత్యయ నిష్పత్తి ననుసరించి మూడు తరగతులుగా వింగడించవచ్చు

1 నామవాచకాలు Nouns

2 క్రియలు Verb)

3 అవయాలు ndec nab es

నామవాచక ప్రత్యయాలతో వ్యవహరించగలిగే పదాలు నామవాచకాలు కాలబోధక ప్రత్యయాలతో ఏర్పడేవి క్రియలు లింగవచనవిభక్తులుగాని కాలబోధక ప్రతయాలగాని పొందే అర్హతలేనివి అవయాలు

తెలుగులో నామ వాచక పద నిర్మాణం Morpho og ca S ru c ure ఈ క్రింది విధంగా ఉంటుంది :

ప్రాతిపదిక + అనువచన ప్రత్యయం + భావ విభక్తిక ప్రత్యయం
+ విభక్తి ప్రత్యయం/విభక్త్యర్థక శబ్దం)

1 శివరామమూర్తి ఎన్ ఆధునిక తెలుగు వ్యాకరణం (1981 పు 33

2 సుబ్రహ్మణ్యం పి యస్ ద్రావిడ భాషలు 1979 పు 168

RBP 8

తేవలం ప్రాతివదితే స్వతంత్ర ప్రయోగార్హతను కలిగి ఉంటుంది
ప్రాకృతిలోని వ్రత యాలు వైబాషికింగా ప్రాతివదికకు చేరుతాయి

నామవాచకాలను రెండు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు

1 సహజ నామవాచకాలు Primary Nouns

2 నిష్పన్న నామవాచకాలు Der ved Noun)

భాషకు సహజ నిర్దమైనవి సహజ నామవాచకాలు క్రియా రాతువుల
నుండి గాని నామ ప్రాతివదికల నుండి గాని కొన్ని ప్రత్యయాలు చేరగా
ఏర్పడేవి నిష్పన్న నామవాచకాలు వీటికి కృదంతాలు తద్ధితంతాలు అని
పేరు

సహజ నామవాచకాలు

సాధారణంగా సహజ నామ ప్రాతివదికలకు లింగ బోధక వ్రత యాలు
చేరవు ప్రాతివదికలే వ్రతమాంతాలుగా వ్రవర్తిస్తాయి అందువల్ల ఇక్కడ
వ్రకృతి వ్రత య విభాగం ఉండదు

ఉదా కుందేలు 9 7

మేక 57 15

కాలు 39 4

గొర్రె 57 15

వేయి 39 4

పెద్దె 73 3

తల్లి 46 1

అయితే కొన్ని సహజ నామవాచక వదాల్లో లింగబోధక వ్రత యాలు
చేరి ఉంటాయి ఉదా చెల్లెలు కోడలు మరదలు ఈ రూపాల్లోని అలు
అనేది స్త్రీలింగ బోధకం ఇది అలు స్త్రీ అనే పదం నుంచి ఏర్పడింది
అల్లుడు తమ్ముడు అనే వదాల్లోని డు పురుష బోధక ప్రత్యయం

నిష్పన్న నామవాచకాలు

కృదంతాలు

క్రియా రాతువుల నుండి నిష్పన్నమైన నామవాచకాల్ని వ్యాకరణ
సంప్రదాయంలో కృదంతాలని అంటారు ఇవి క్రియా రాతువులకు ప్రత్య
యాలు చేరడం వల్ల ఏర్పడుతాయి అప్పుడు కొన్ని మార్పులు గోచరిస్తాయి

—అక	మునుగు	మునక	64 8
	తునియు	తునక	67 23
—అటు	పడు	పాటు	57 21
—అమి	చేయు	కాయమి	14 24
	నేర్పు	నేరమి	47 11
—అలి	కాచు	కావలి	22 17
—ఇక	అమర్చు	అమక	29 2
	యేలు	యేలిక	30 9
—ఇకె	పూను	పూనికె	27 25
—ఇమి	బలియు	బలిమి	40 6
	కలుగు	కలిమి	51 19
—క	యెరుగు	యెరుక	34 19
	మూగు	మూక	64 2
—ఓటు	పొడుచు	పొటు	65 13
—ర	నడచు	నడర	2 2
	చేయు	చేర	64 12
	కూయు	కూర	77 3
—వ	నిలుచు	నిలువ	23 25
—వు	కొలుచు	కొలుపు	4 9
	చచ్చు	చావు	60 16
—బిడి	ఏలు	ఏలుబిడి	40 5

భావార్థక ప్రత్యయాలు

—ఏది	వచ్చు	వచ్చేది	26 26
	వ్రాయు	వ్రాసేది	44 10
	అంపు	అంపేది	56 1
	నిలుచు	నిలిచేది	61 12

—ట	మీటు	మీటుట	16 7
	ఊను	ఊనుట	16 7
	చూచు	చూచుట	17 16

తద్వితాంతాలు

ఇవి కొన్ని విశేషార్థాల్లో నామ ప్రాతిపదికలకు తద్విత ప్రత్యయాలు చేరగా వీర్పడుతాయి

—అడి/అడ	కట్టడి	20 8
	కట్టడ	(39 21)
—అకం	తరలికం	22 11
—అకె	నడవడికె	21 5
—తనం	దొరతనం	48 7
—అది	వెండి	14 3
—క_తె	బోనక_తెలు	26-6
	పెగ్గడి క_తెలు	26 6
—కాదు	పారుబత్యగాదు	(38 18)

కొన్ని సంస్కృత నామ ప్రాతిపదికలకు తెలుగు ప్రత్యయాలు చేరగా నిష్పన్నమైన నామవాచకాలు

—అకం	భారకం	12 17
—అమి	పౌర్ణమి	10 9
—ఇమి	బలిమి	55 14
—ఈకం	కర్ణికం	31 4
	దైవీకం	61 1
—ర	అనుకూలత	72 25

నిర్దేశ సూచక ప్రత్యయాలనుండి వీర్పడిన నామవాచకాలు

యిప్పుడు	42 9	యెప్పుడు	43 2
అన్ని	8 19	యెన్ని	8 19)

అంత 51 6   యెంత 45 2
ఇంత 27 18   యేలాగు 32 3

అనిశ్చిత సర్వనామాల నుండి ఏర్పడిన నామవాచకాలు

కాంత 27 1

కాందరు (69 9

ఈ విధంగా తాషలో అనేక విధాలుగా నామవాచక రూపాలు ఏర్పడి
తానస్పృశక శక్తిని పెంచుతాయి

తత్వమాలు

సంస్కృతంలో శబ్దాన్ననుసరించి లింగ విభజన రూపొందగా తెలుగులో
అర్థాన్ని ఆశ్రయించి లింగ విభాగ మేర్పడింది సంస్కృత ప్రాతివదికలకు
తెలుగు లింగబోధక వ్రత్యయాలు చేరి తత్వమా లేర్పడుతాయి సంస్కృత
శబ్దాలు తెలుగులో వ్రవేళించినపుడు పాతివదికల్లో కొన్ని మార్పులు జరుగు
తాయి

అజంత ప్రాతివదికలు

అకారాంత మహద్వాచకాలు

సంస్కృతంలోని పుంలింగ ప్రాతివదికలు సాధారణంగా తెలుగులో
మహద్వాచకాలై ండు / డు అనే లింగ బోధక వ్రత్యయాలను గ్రహిస్తాయి
అప్పుడు స్వరసామ్యం Vowe harmony వల్ల ప్రాతివదికాంతమైన
అకారం ఉకారంగా మారుతుంది

ఉదా   బ్రాహ్మణ   బ్రాహ్మణుడు (5 25

సుగ్రీవ   సుగ్రీవుడు (9 15

రా వా లో నాయక శబ్దం తత్వమమైనపుడు నాయకుడు అన్న
రూపం మాత్రమేకాక ప్రాతివదికాంత క వర్గం లోంచి నాయుడు/నాయడు
అన్న రూపం కూడా ఏర్పడింది క్రమంగా ఇది జాతివాచకం అయింది

ఉదా విశ్వనాథ నాయకుండు 44 20

అక్కవనాయుడు 11 19

కృష్ణవనాయుడు 44 21

ఇకారాంత మహద్వాచకాలు

సంస్కృత ఇకారాంత పులింగ ప్రాతిపదికలు తత్సమాలైనపుడు ఎలాంటి మార్పును పొందవు వీటిపై లింగబోధక వ్రత యాలు చేరవు

హరి 6-12 ఋషి 33 18

సనా సి 713 వరి 33 8

ముని 9 26 యతి 33 23

పై ఉదాహరణల్లో హరి శబ్దం ఉత్త్యకుజ్ఞులను చేర్చుకొని మారుదు అని కూడా వ్రాయొగింపబడవచ్చు

హరిహరుంపేరిట 6 12 < హరిహరుడు

అలాగే గూఢదారుడు 26 13

ఉకారాంత మహద్వాచకాలు

సంస్కృత ఉకారాంత పులింగ ప్రాతిపదికలు తత్సమాలైనపుడు పు అనే వ్రత యాన్ని పొందుతాయి

వ్రతువు 4 11

గురువు 5 8

ఋకారాంత మహద్వాచకాలు

ఋకారాంత పులింగ సంస్కృత ప్రాతిపదికలు తత్సమాలైనపుడు వ్రతిమైక వచనంలోని దీర్ఘం వ్రాస్యమవుతుంది

కర్త > కర్తా పు ఏ > కర్త 1 11

దాత > దాతా పు ఏ > దాత 32 14

వక్త > వక్తా పు ఏ > వక్త రా నా లో దీనికి ఉత్త్య దజ్ఞులు చేరి వక్తుండు 32 13) అయింది

మహావీరచక్రాలు

సంస్కృతంలోని ఆకారాంత ఈకారాంత శ్రీలింగ ప్రాతిపదికలోని దీర్ఘచ్చులు తర్హమాలైనపుడు వ్రాస్వాచ్చులుగా మారుతాయి

మూకాంధికా > మూకాంధిక 4 23

అన్నపూర్ణా > అన్నపూర్ణ 6 10

లక్ష్మీ > లక్ష్మీ 7 19

నదీవాచక శబ్దాంశ్చ సంస్కృతంలో శ్రీలింగ శబ్దాలుగా వ్యవహరింపబడుతాయి

మణికర్ణికా > మణికర్ణక (7 3

రుంగభద్రా > రుంగభద్ర 9 3

కావేరీ > కావేరి 12 4

తామ్రవర్ణి > తామ్రవర్ణి (12 5

ఏకాచక్ర దీర్ఘ ఈకారాంత శ్రీలింగ ప్రాతిపదికలు తర్హమాలైనపుడు ఎలాంటి మార్పు పొందవు

శ్రీ > శ్రీ 2 1

శ్రీ > శ్రీ 14 3

మహావీరరామహద్వాచకం

అకారాంతాలు

అకారాంత సంస్కృత ప్రాతిపదికలు ఏ లింగంలో ఉన్నా తెలుగులో ఆమహద్వాచకాలను తెలియజేసేటప్పుడు ంబు / ము/ం అనే ప్రత్యయాలు చేరుతాయి

ంబు దర నంబు 2 13 < దర్బ

స్వర్ణనంబు 2 3 (< స్పర్ణ

ము/ం స్నానము 7 5 మోక్షం 2 8

పాదము (7 5 భిక్షం 5 16)

అకారాంత నగర శబ్దం ము/ం వ్రత్యయాన్ని స్వీకరించనవ్వదు
ప్రాతి వదికాంతంలోని అకారం ఉకారంగా మారుతుంది

నగరు 10 3 నగరు శోధన 14 3

అకారాంత సంస్కృత నవుంసక శబ్దాలు తెలుగులో మహద్భావకాలై
నవుదు తుది అకారం ఇకారంగా మారుతుంది

వ్రదాన వ్రదాని 11 15

అవదాన అవదాని 11 20

వేద వేది 11 20

వేగ వేగి 48 6

అకారాంత సంస్కృత నవుంసక లింగమైన మిత్ర శబ్దం శత్రు
శబ్దసామ్యంతో వు వ్రత యాన్ని పొందుతుంది

మిత్ర మిత్రువు 5 2

అలాగే పిత శబ్దం కూడా వు వ్రత్యయాన్ని స్వీకరిస్తుంది

పిత పితవు 74 17

సంస్కృత అకారాంత ప్రాతివదికలోని దీర్ఘాచ్చు తెలుగులో హ్రస్వ
మవుతుంది

జీహ్వ జీహ్వ 17 24

నిశా నిశ 8 13

రా వా లో నిశా శబ్దం సప్తమంతంలో నిశి గా మారుతుంది

రాత్రి నిశి సమయమందు 10 11

ఇది ఋణాకారం దివి వదార సామంతో వచ్చి ఉండవచ్చు

ఇకారాంతాలు

ఇకారాంత సంస్కృత ప్రాతివదికలు తెలుగులో మహతీతరామహ
ద్భావకాలై నవుదు ఎలాంటి మార్పు పొందవు

కక్తి 2 4

కుచి 49 23

నీతి 2 10)

రుచి 49 23)

ఉకారాంతాలు

ఉకారాంత సంస్కృత ప్రాతిపదికలు తెలుగులో మహతీతరామహర్షాచకా లైనపుడు వు ప్రత్యయం చేరుతుంది

మదువు	6 26	రేనువు	19 12
మృత్యువు	20 7	హేతువు	6 23
వాయువు	18 2	మేరువు	(27 20)

ఓకారాంతాలు

ఓకారాంత గో శబ్దానికి తత్సమంలో వు ప్రత్యయం చేరుతుంది
గోవు 9 6

హారంత ప్రాతిపదికలు

సాధారణంగా సంస్కృత ప్రథమైక వచనరూపం నుండి తత్సమ ప్రాతిపదిక లేర్పడుతాయి కొన్ని సందర్భాల్లో ద్వితీయైక వచనంలోని తుది మ వర్ణం లోపించి తత్సమ ప్రాతిపదికగా వ్యవహృతమవుతుంది

సకారాంత ప్రాతిపదికల ప్రథమైక వచనరూపంలోని తుదిదీర్ఘం హ్రస్వ మవుతుంది

మహిమన్	>	మహిమా	>	మహిమ	9 23
ఆత్మన్	>	ఆత్మా	>	ఆత్మ	12 24

రాజన్ శబ్దం యొక్క తుదిదీర్ఘం హ్రస్వమై ఉత్వాన్ని పొందుతుంది

రాజన్	>	రాజా	>	రాజా	19 6
-------	---	------	---	------	------

శకారాంత దిక్ శబ్దం ఉత్వ ద్విత్యాంశం పొందుతుంది

దిక్	>	దిక్కు	4 7
------	---	--------	-----

సకారాంత ప్రాతిపదికలు కూడా ఉత్వ ద్విత్యాంశం పొందుతాయి

శ్రేయన్	>	శ్రేయస్సు	(18 7)
మనన్	>	మనస్సు	22 5

కాని ఆయుశబ్దంలోని తుది సకారం లోపించి వు ప్రత్యయం చేరుతుంది

అయస్ > ఆయువు 20 9

జకారాంత భిషక్ జ్ఞం తద్ధితంలో ఆది వృద్ధిని పొందుతుంది

భిషక్ > భేషజాలు 4 14

దకారాంత ప్రాచీనదిక ద్వితీయైక వచనంలోని మకారం లోపస్తుంది

సంవదమ్ > సంవద 6 13

కొన్ని వదాల్లో సంయుక్తం ద్వితీయమవుతుంది

బ్రహ్మ > బ్రాహ్మ > హ్రీద్ 68 26

తట శబ్దంలో మహాప్రాణం అంబుప్రాణంగా మారి అనుస్వారం అగమంగా వస్తుంది

తట > ఐంటు 26-22

వరీషిర్ శబ్దం రా వా లో రెండు విధాలుగా వ్రాయబడింది

వరీషిత్తు 19 2 వరీషిత్తుండు 19 24

వీరత్వ శబ్దం కూడా ఉగాన్ని పొందింది

వీరత్వు 68 1

ఇక్కడ వదాద క్షరంలోని మహాప్రాణత్వం లేఖక దోషమని చెప్పవచ్చు

తద్యవాలు

తద్యవ వదాం మూల మాతృక నిర్ణయంలో మన వైయాకరణుల్లో రెండు మత భేదాలున్నాయి కేతన విన్నకోట పెద్దన కూచిమంచి తిమ్మన మొదలైనవారు తద్యవాలకు మూల మాతృకగా సంస్కృతాన్ని పేర్కొన్నారు చింతామణి కర్త బాలసరస్వతి చిన్నయసూరి అప్పకవి మొదలైన వారు సంస్కృత ప్రాకృతాలను రెండింటిని స్వీకరించారు దీనికి సంస్కృత ప్రాకృతాలకు నడుమ ఉన్న సామీప్యత కారణం కావచ్చు ఇక్కడ ఆద్య ప్రకృతిగా సంస్కృతం ద్వితీయ ప్రకృతిగా ప్రాకృతం గ్రహించబడ్డాయి ద్వితీయ ప్రకృతి తెలుగునకు సమీప మాతృక అవుతుంది

వదాది ఆకారం తెలుగులో ఉకారంగా మారుతుంది

అంగురీయక > అంగురీయ > ఉంగరము 11 1

కొన్ని వదాల్లోని దీర్ఘం తెలుగులోనికి వచ్చినపుడు హ్రస్వమవుతుంది
సంయుక్తం ద్విత్వమవుతుంది

లేళ్యా > లెస్సా > లెస్స 13 0

సమీప మాతృకలో ద్విత్వముందే తెలుగులో అద్విత్వము కట్టార్య
స్వరం దీర్ఘమవుతుంది

ఋష్టి > షట్టి > యీదె 60 10

అవదాది ద్విత్వం లోపస్తుంది అద్య ప్రకృతిలోని సంయుక్తాక్షరం
స్వర విభక్తి చేత విడగొట్టబడుతుంది

నిద్రా > నిద్రా > నిదుర 27 2

కొన్ని వదాల్లో మహా ప్రాణం నిలిచి ఉంటుంది కొన్నింటిలో లోపస్తుంది

మదీకా > మదీయా > మదీయ 29 15

భందాగార > భందార } > భందారము 67 20
భందాఆర

స్తంభ > కంభో > కంభము 10 6

రుకట > రుగడ > జగడము 65 11

తకారాది రూపాలు తకారంగా మారుతాయి

స్తావ > రావ > రావు 9 26

స్తానమ్ > తాణం > తాణం 64 4

తాణము 41 16

ఱకారాది రూపాలు కొన్ని జకారంగా మారుతాయి

శణ > సణ > జన 63 10

కొన్ని యకారాది ఆద ప్రకృతులు ద్విరీయ ప్రకృతిలోను తెలుగు
లోను జ/రు లుగా మారుతాయి

యత్న > జయణ > జరనము 3 19

యామ > యామో > యాము (52 3

కొన్ని పదాల్లో పదమధ్య ఇకారం సకారంగా మారుతుంది

అజ్జల > అజల్లి > అల్లి 24 1
 భోజనమ్ > భోజం > భోజము భోజకతైలు 26 5
 భోయాణం

ప్రయాణమ్ > ప్రయాణం > ప్రయాణం 58 1

కొన్ని చకారాది రూపాలు సకారంగా మారుతాయి

చంపక > చంపగ > సంపెంగ్గి 77 27

పదమధ్య లకారం శకారంగా మారుతుంది

దేవకులమ్ > దేవకులం > దేవశము 25 25

శంఖలమ్ > శంఖలం > శంఖశము 59 19

కొన్ని పదాల్లో హకారం లోపిస్తుంది

సాదనీ > సాహణీ > సాని c f అల్లసాని

కొన్ని పదాల్లో పదాంత అనుస్వారం లోపిస్తుంది

వ్యాఖ్యానమ్ > వ్యాఖణం > వక్కణ 74 1

చవు/చడి చొగా మారుతుంది

చతు > చవు/చడి > చొ 18 5

అన్యదేశ్యాలు

ఏ భాషలోనైనా పదజాలాన్ని దేశం అన్యదేశ్యమని రెండు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు మూలమాతృక నుంచి సంక్రమించినవి దేశ్యాలు ఇతర భాషల నుంచి వచ్చి చేరినవి అన్యదేశ్యాలు అయా భాషల చారిత్రక వికాస దశలలో నమీవవర్తి సజాతీయ భాషల నుంచి గాని పరిసరస్థ విజాతీయ భాషల నుంచి గాని మత సాంఘిక వాణిజ్య రాజకీయ సాంస్కృతికాది సంబంధాల మూలంగా దూరవర్తి భాషల నుంచిగాని ప్రత్యక్షంగానో పరోక్షంగానో వచ్చి చేరుతాయి³

3 దొణప్ప తూమాటి తెలుగులోని వైకృత పదాలు తెలుగు భాషా చరిత్ర 1979 పు 30

భాషలో అన్యదేశ్యాలు చేరడానికి అనేక కారణాలుంటాయి వీటిలో అధికార భాషా ప్రభావం సరిహద్దు ప్రాంతంలోని ప్రజలపై ఇరుగు పొరుగు భాషల ప్రభావం వర్తక వాణిజ్యాల కారణంగా విదేశీ భాషలతో వరికయ మేర్పడడం మతోద్యమాల ప్రభావం స్వభాషలో నూతన భావ ప్రకటనకై తగిన వదలాలం లేకపోవడం మొదలైనవి ప్రధాన కారణాలుగా చెప్పవచ్చు⁴

ఒక భాష మరో భాషలో నుంచి గౌరవం కోసం Pre ge mo ve గాని అవసర నిమిత్తం Need ng mo ve గాని ఎరువు తెచ్చుకోడం జరుగుతుంది

జ్ఞా ఎల్లు భాషలో వదాదానం మూడు విధాలుగా జరుగుతుందని చెప్పాడు⁵

1 సాంస్కృతికం Cu ura

2 వరస్పరం Mu ua

3 మాండలికం D a ec a

ఏ భాష అయినా అవసరాలను బట్టి అన దేశ్య పదాలను యథాతథంగా గాని లేదా దాతుప్రత్యయసామగ్రితో జన వదాలను సృష్టించుకొనిగాని ఎరువు తెచ్చుకొంటుంది

సమాజంలో అనునిత్యం పెరుగుతున్న అవసరాల దృష్ట్యా అనుక్షణం మారుతున్న విలువల దృష్ట్యా భాష పెరుగుతుంది ఏ భాష అయినా తన చుట్టూ వలయా లేర్పడచుకొని బయటికి తొంగి చూడకుండా ఉండదు

4 జగన్నాథం పేర్వారం తెలుగుపై ఉర్దూ భాషా ప్రభావం సాహిత్య వలోకనం పు 34

5 Hocke C F A cou e n modern Ling ust cs 1958 P 403

6 Boomf e d L Language (1935 PP 444 495

Je pe on No anguage en e y ree f om borrowed
wo d becau e no n on ha ever been comp e e y o a
ted Con ac w h o her na on nev ab y ead o borro
w ng hough he r number may va y very con derab y
అని పేర్కొన్నాడు ?

అంతేగాకం ద No anguage en re y ree rom who e
anguage hey a e borrowed hough h uper o y may
be o d fe en k nd " అని వివరించాడు ?

ఏ బాష వివిధ బాషలపై వివిధ రంగాల్లో తన ప్రభావాన్ని ప్రసరింప
జేస్తుందో ఆ బాష బలీయమైన బాష dom nan anguage గా గుర్తింప
బడుతుంది అంగ్లబాషను దీనికి ఉదాహరణగా చెప్పుకోవచ్చు అలాగే బాగ
తీయ బాషల్లో సంస్కృతాన్ని చెప్పుకోవచ్చు

తెలుగుబాష ప్రత్యేక బాషగా రూపొందినప్పటినుండి ఆయాకాలాల్లో
అనేక రంగాల్లో వివిధ బాషల ప్రభావం తెలుగు బాషపై ప్రసరిస్తూ వచ్చింది
తెలుగుపై మొట్టమొదట ప్రభావం చూపిన బాష ప్రాకృతం తెలుగుదేశంలో
కాలహానుల కాలంనుండి ప్రాకృతమే రాజబాషగా చెలామణిలో ఉండేది
అదే ఇశ్వరకం కాలంకాయనుల అనందగోత్రులదాకా కొనసాగింది విష్ణు
కుండినుల కాలంలో ప్రాకృతబాష వెనుకబడి సంస్కృత బాషా ప్రాబల్యం
పెరిగింది అప్పటినుండి తెలుగుపై సంస్కృత ప్రభావం పెరుగుతూ వచ్చింది

తెలుగుబాషకు సోదరబాషలైన తమిళ కన్నడ బాషలు బౌగోళికంగా
అతి సన్నిహితంగా ఉన్నందువల్ల వివిధ మతోద మాల ప్రభావం తెలుగుపై
ఉంది వైష్ణవమతం ద్వారా తమిళం వ్యాపించినట్లే వీరశైవం ద్వారా కన్నడం
తెలుగుదేశంలో వా పించింది దాంతో అనేకవదాలు తెలుగు వ్యవహారంలోకి
వచ్చాయి

---

7 Je pe on O o Language na ure deve opmen
and or g n 1923 P 208

భారతవాహనుల కాలంనుంచి మరర్వాదా తెలుగు నాడులు బొగోళికంగా కలిసిపోయినందువల్ల ఈ రెండు ప్రాంతాల్లోని వ్యవహార భాషలు పరస్పరం ప్రభావితమై ఉండుట నిర్వివాద విషయం⁹ తెలుగు భాషలో మరారి భాషా పదాలు సుమారు ఎనిమిది వందలదాకా ప్రవేశించాయని అంచనా¹⁰

క్రి. శ. 10 వ శతాబ్దం నుండి భారతదేశంపై మహమ్మదీయుల దండయాత్రలు ప్రారంభమై ప్రజలమైనతర్వాత భారతీయ జాతీయ జీవనంలో అనేక రంగాల్లో మార్పులు వచ్చాయి క్రి. శ. 15 వ శతాబ్దం నాటి బహమనీ రాజ్యం వెలసింది కుతుబ్ షాహీల గోల్కొండను రాజధానిగా చేసుకొని తెలుగు దేశాన్ని పాలించారు ఈ సమయంలో ఉర్దూ భాషా ప్రభావం తెలుగుపైన వడింది ఆ తర్వాత ఆసఫ్ జాహి వంశంవారు హైదరాబాదు బాగ్యనగరం ను రాజధానిగా చేసుకొని తెలంగాణాను పాలించారు వీళ్ళ కాలంలో ఉర్దూ రాజ భాషగా అవతరించింది

ఉర్దూ అన్నపదానికి నైనిక కూటమని అర్థం ఇది టర్కీ భాష నుండి గ్రహింపబడింది నైనిక స్థానాల్లో అవతరించినందువల్ల దీనికి 'పేరు వచ్చింది దీన్నే లష్కర్ జబాన్ అనికూడా వ్యవహరించేవారు లష్కర్" అన్నా నైనిక కూటమనే అర్థం

క్రి. శ. 12 వ శతాబ్దం నాటికి విదేశీయులైన అనేక మహమ్మదీయజాతి జనులు నైనికులుగా ఉత్తర భారతదేశంలో అంటే ఢిల్లీ పరిసర ప్రదేశాల్లో స్థిరపడ్డారు వీరు అంతకుముందు భిక్షు భాషలు మాట్లాడేవారు ఢిల్లీలో నివసించడం తటస్థ చిన తర్వాత వీళ్ళ వ వహారానికై మొదట్లో ఏర్పడిందే ఈ ఉర్దూభాష ఆ తర్వాతనే దీనికి 'పేరు స్థిరపడింది అంతకు ముందు

-
- 9 దొణప్ప తూమాటి భాషా దాత్రితక వ్యాసావళి 1972) పు 147
 10 తెలుగునందలి దేశ్యతర పదజాలం అముద్రిత వ్యాసం పు 5
 11 జగన్నాథం పేర్వారం తెలుగుపై ఉర్దూ భాషా ప్రభావం సాహిత్యా పరిశోధనం పు 27

దీన్ని రేఖా బాష అని ఎలుస్తుండేవారు క్రీ శ 12 వ శతాబ్దంలో ఢిల్లీ వధిసరప్రాంతంలో ఒకానొక ఖదీబోలీ అనే మాండలిక బాషలో అరబ్బీ పారసీ టర్క్ వదాలు కలిపి వ్యవహారం జరుపుకునేవారు ఆ మాండలిక బాషే హిందీ బాషకు మూలమైన ఒకానొక ప్రాకృత బాష అందువల్ల హిందీ ఉర్దూ బాషలు బాలకాలం ఒకే బాషగా వర్తిల్లాయి తర్వాత అవి పూర్తిగా విడిపోయి స్వతంత్ర బాషలుగా వృద్ధిపొందాయి

గోల్కొండ సుల్తానులు తెలుగుదేశాన్ని వ పాలిస్తూ తెలుగు ఉర్దూ బాషలను పోషించారు అప్పటినుంచి తెలుగు ఉర్దూ బాషలకు వరసనర సంబంధ మేర్పడింది అప్పుడు అనేక ఉర్దూ వదాలు తెలుగు వ్యవహార బాషలో కలిసిపోయాయి రాజకీయంగా ఉత్తరభారతం దక్షిణభారతం విడిపోయిన తర్వాత ఉత్తరభారతంలోని ఉర్దూ ఒకవిధంగాను దక్షిణ భారతంలోని ఉర్దూ మరొక విధంగాను రూపొందాయి ఆ విధంగా దక్షిణాన రూపొందిన ఉర్దూ బాషకే దఖిలీ బాష అనే పేరు వచ్చింది

విజయనగర సామ్రాజ్య కాలంలో విజయనగర రాజులకు అరబ్బుల తోను పారశీషులతోను వర్తక సంబంధాలు బాగా ఉండేవి అంతేగాక మహమ్మదీయ నైనికులను మంచి శిక్షణ కలిగివారిని తమ సైన్యంలో చేర్చుకొనే వారు వారు హిందువులతో కలిసి మెలగటంవల్ల అనేక ఉర్దూ వదాలు సైనిక వ్యవస్థలోకి రావడం జరిగింది తర్వాత క్రమక్రమంగా సాంఘిక రాజకీయ పరిపాలనా రంగాలలో అనేక వదాలు వచ్చి చేరాయి

రావా తోని అన దేశ్య వదాల్లో కొన్ని ప్రత్యక్షంగాను కొన్ని వరోక్షంగాను వచ్చిచేరాయి అరబ్బీ పారసీ వదాలనేకం ఉర్దూ హిందీ మరాఠీ బాషల నుంచి తెలుగులో ప్రవేశించాయి అలాగే కొన్ని సంస్కృత ప్రాకృత బాషా వదాలు కూడా తమిళ కన్నడ బాషల నుంచి వరోక్షంగా తెలుగులో ప్రవేశించాయి

తమిళ పదాలు

తిరుపతి

తిరు = పవిత్రమైన దైవత్వంగల పతి = స్థలం నిలయం నివాసం
తిరుపతి అంటే పవిత్రమైన స్థలం దేవుడు నివసించే చోటు అని అర్థం
తమిళంలో తిరు అనేది సంస్కృతం శ్రీ నుండి వచ్చింది ఇది శ్రీ > త్రి
> తిరుగా మారింది

తమిళంలో తిరు శబ్దపూర్వకమైన పదాంతకం వైష్ణవ వారమ్య సూత్ర
కాలుగా తెలుగు సాహిత్యంపై చెరగని ముద్ర వేళాయి సంస్కృత శ్రీ
శబ్ద జన మైన ప్రాకృత నీరీ శబ్దం తమిళంలో తిరు గా మారిందని చెప్ప
వచ్చు రా వా లో తిరు శబ్దపూర్వక పదాలు రెండు మాత్రమే కనిపిస్తాయి

నూట యెనిమిది తిరుపతుల నుంచిన్ని 2 15

తిరుముక్కు 77 27 ఇది బహుళ దేవతాభరణం కావచ్చు

అణ్ణగర్లు/అణ్ణగరులు

వీరిని నపుంసకులు భౌజ్ఞాలు అని కూడా ఎలిచేవారు పూర్వకాలంలో
రాజాంత పురాల్లో ఈ నపుంసకుల నుంచుకొనే ఆదారముండేది వీరు రాజ
కుటుంబీకులకు ఆంతరంగిక పరిచారకులు

అణ్ణగర్లు నిన్నరాత్రి రాయలవారు నగరశోధనకు పోయినట్టే యింకా
రాలేదు" అని వలి నారు 26 6

అణ్ణగరులున్ను రాయలవారు నగరు శోధనకు పోయినట్టే వచ్చినవారు
గారని చెప్పగా" 27 7

అణ్ణగర్లు రూపంలో గార్ వర్షియన్ గౌరవ బవ ప్రత్యయం
దీనికి మరలా లు చేరి గార్లు అయింది రా వా లో ఈ ప్రత యంలోని అది
దీర్ఘం హ్రస్వమై గర్లు అయి అణ్ణగర్లు అని వాదబడింది

12 Anavara anayakam S ed The San k n he
Vocabu are of he Drav d an Languages Drav d c
Sud e 1974 P 122

RBP 9

అబ్బగతులు రూపంలో కళ్ళ అనేది తమిళంలోను కన్నడం లోను ఉన్న బహువచన ప్రతయం దీనిపై మరలా తెలుగు బహువచన ప్రతయం లు చేరింది అప్పుడు అబ్బగతులు అన్న రూప మేర్పడింది

అలుమేలుమంగ

ఇది అంర్ మేర్మంగై అన్న తమిళరూపం నుండి నిర్మించిన రూపం
అంర్ = తామర వద్దం మేర్ = పైన ఎంగై = పూజ శ్రీమూర్తి
దేవత తామర వద్దం పై నివసించే శ్రీ దేవత అని అన్వయార్థం

అలుమేలుమంగా సమేతులైన కలా ఇ వెంకటేశ్వరుల దర సంబుళేశి"

(77 9)

అయ్యంగార్లు

శ్రీవైష్ణవ మతానుయాయులు వీరు ఆయా వైష్ణవ దేవాలయాలను నిర్వహించడానికి రాజాచేత నియమింపబడేవారు

ఆర్యా > ఆయ్య + గార్ > అయ్యంగార్ గార్ అనే వర్షియన్ గౌరవ వాచక ప్రత్యయం చేరినపుడు దానికి ముందు అనుస్వారం వచ్చి అయ్యంగార్ అనే రూపమేర్పడింది అనుస్వారం అర్థదారుడం శోసం చేరింది ఈ అయ్యంగార్ అనే పదం తర్వాత ప్రతే కార్థంలో స్థిరపడింది

స్థలాంతరాలనుంచిన్ని వచ్చిన అయ్యంగార్లనున్ను" 2 18

చూడు కొడుత్తునాద్యారు ఆముక్తమాల్యద చూడి = ధరించి కొడుత్త = ఇచ్చిన నాదారు = పవిత్ర శ్రీ ప్రతి రోజు మొదట తాను ధరించిన పూలమాలను శ్రీరంగేశ్వరునకు అర్పిస్తున్నందువల్ల గోదాదేవికి ఆ పేరు వచ్చింది ఆముక్తమాలద అన్నది సంస్కృత రూపం తమిళంలో నాచ్చియార్ అంటే దేవతా శ్రీ అనే అర్థం కూడా ఉంది దీని వ్యావహారిక రూపమే నాద్యారు పదమధ్యాక్షరం వల్ల ద్విత్వాక్షరం అద్విత్వం అయింది ఇంకా నాదారు నా దారు అనే రూపాలు వాడుకలో ప్రసిద్ధంగా ఉన్నాయి

"చూడు కొడుత్తునాద్యారు సమేతముగా సంప్రెంగ్గి మంన్నారు స్వామిని సేవించ్చి" 77 26)

పిళ / ఎళ్ల ఇది తమిళంలోని ఎత్తై అన్న రూపం నుండి ఏర్పడింది దీనికి అరవ నాల్గవ జాతివాడని శాసన శబ్దకోశంలో అర్థం ఇవ్వబడింది ఇది రా వా లో నామవాచకానుబంధ ప్రత్యయంగా వాడబడింది

అవ్వరవళ 11 13

మన్నారువళ 11 14

కువ్వరవళ 44 19

పాళ్యం సేనానివేళం చిన్న గ్రామం గ్రామాంత్య పడం <త పాళయం దీని నుంచి ఏర్పడిందే పాళ గార్ శబ్దం

“యీ పాళ్యాన యటువంటి వీధిని యీ యీ శ్రేణిలో ఇంన్నో యింటి వద్ద రాత్రి నడచిన న్యాయములు 22 9

“మూడు తెగల తురకలున్ను తమ తమ పాళ్యములో ఆయత్తపాటుతో జాగ్రత్త గలిగి యుండగా” 60 6

“గజవతివారి సీమాద్యంతం నిపాతం శేసుకపోయి పొట్టూరి సింహాద్రి వద్ద పాళ్యందిగిరి” 65 22

ఇక్కడ సైన్ లో దిగిరి అన్న అర్థంలో వాడబడింది

పడి దేవతారాధన కువయోగించే నిత్యనియమిత సంబారం పూర్వం దేవాలయాల్లో నిత్యమూ పూజలు జరగడానికి కావలసిన వస్తు సంబారాన్ని పనుకూర్చడానికి రాజులు దేవాలయాధికారులను నియమించేవారు వీరు ఎప్పటి కప్పుడు అక్కడి విశేషాలను రాజుకు తెలియజేసేవారు

“వృధివ్యావస్తేజోవాయురాకాశాత్మకమైన యేకామనాథ జంఘనాథ అరుణాచలేశ్వర కాళహస్తీశ్వర చిదంబరం మొదలైన డెబ్బైరెండు దేవస్థలాం కున్న వదునెనిమిది శక్తులకున్ను నిండు పడితరములు గలిగి నిత్యోత్సవములు గలిగి వున్నదనేటట్లుగా ఆరాధ్యులు దెలువంగా” 3 6)

నాడు ప్రాంతం పూర్వం పరిపాలనా సౌలభం కోసం సామ్రాజ్యాన్ని రాజ్యాలుగాను సీమలుగాను నాడులుగాను విభజించి పాలిస్తుండేవారు

రా వా లో నాడు అనే పదం ప్రదేశవాచకంగా కొన్ని ఊర్లపేర్లకు అనుబంధంగా చేర్చబడింది

మొరసునాడు 3 10

మల్నాడు 3 10

మేల్నాడు 21 11

పంచి దీనికి భగవంతుడు విష్ణు పూజకుడు దేవుని భక్తుడు అనే అర్థాలున్నాయి ఈ అర్థాల్లోనే రా వా లో ప్రయుక్తమైంది

“ఒకనాటి రాత్రి నగరు పరిశోధనకు బయలుదేరినట్లు నగరు వెడలి వట్టినకు రెండామడ దూరాన ఉత్తరపు దిక్కున వౌళి దేవళము ఉండగా అక్కడికి పోయి నిలిచి నందివాణ్ణి నీళ్ళు తెమ్మని” 26 1

“కురుంగుడికి పోయి వంచనంబులనుంన్ను శేవింబ్వి” 78 13

మంన్నాడు పాండ్య మండలంలోని విల్లుపుత్తూరిలో వేంచేసి యుండే దేవుడు

“శ్రీవిల్లిపుత్తూరికి వచ్చి చూడుకొడుత్తునాద్వారు సమేతముగా సంపెంగ్గి మన్నారు స్వామిని నేవింబ్వి” 77 57

ప్రసాపాటు అహారం భోజనం ఇది ప్రసాదపదం అనే క్రియ నుండి ఏర్పడిన బాహ్యకనామం రా వా లో ఇది ప్రసాదకు అని క్రియగా కూడా ప్రయోగింపబడింది దీనికి తిను అని అర్థం ఇక్కడ ప్ర అనేది ఉపసర్గ పూర్వసర్గ

“తర్వాత తాము పాదప్రక్షాళనం చేసుకొని ఆచమనం శేననవారై బంధు జనులతోడట్లు బంగారు వళె రములు వుంచుమని ప్రసాపాటుకు కూర్చుంన్న తావున వళి వదార్థమున్ను కొదవబడకుండ్డా సకలమున్ను వడ్డించమని” 50 9

“స్వామివారి సొమ్ము ఇన్నాళ్ళు ప్రసాదంబుదు” 45 13

“వళె రములో వడ్డింబ్వి ప్రసాదదేవట్ట” (50 14

---

14 కర్నాటకలో మళెనాడు అని ఎలువబడుతున్న ప్రాంతమే మల్నాడు మేల్నాడు అయి ఉండవచ్చు

“యిన్నాళ్ళున్న రాయలవారి సంఖ్యములు వ్రసాబడి బ్రతికితిమి”
59 19

కన్నడ పదాలు

అరమ కన్నడంలో దీనికి రాజా అనే అర్థముంది రాజా కన్నడంలో
పదాదినీ ఆ ఆగమం కాగా అరసు అయ్యింది రా వా లో ఇదీ నామాంత్య
పదంగా వ్రయు క్తమయింది

అయ్యమరసు 11 12 కొండమరసు 11 12

బావరసు 11 12 యల్లమరసు 11 13

వీరమరసు 11 13 తిప్పరుసు 11 15

లింగరసు 11 16 తిమ్మరసు 25 15

తడవు ఇది కాలనూచకం < క తడ తెలుగులో వ్రవేళించి
నవుడు దీనికి వు వ్రత్యయం చేరుతుంది ఇది రా వా లో నేవు/నమయం
అన్న అర్థంలో వాడబడింది

“కొంతదడవు యేకాంతపు కొలువుగా నుండి ఆ ఎమ్మట నిండు
కొలువుకు వచ్చినవారై సకల సామాజికులను రప్పించుక ” 4 8

అరుణోదయానికి నగరికివచ్చి కొంత తడవు వవ్యళించి ” 22 2

సంఖ్యం ఊతం < క సంఖ

కన్నడ తెలుగు సరిహద్దు ప్రాంతంలో నేటికీ ఈ పదం బాగా
వ్యాప్తిలో ఉంది

“అయ్యా గుర్రాల రౌతులకు మావడిలకున్న సంఖ్యం సారికెలు కట్టడ
జేలి” 30 25

“నల్లవ్రజులు లక్షకున్న నెంనెలకు తప్పక సంఖ్యం దిద్దుమని” (31 3

తై ఊతం ఇది సమస్తపదం కై = చేయి ఊతం = ప్రతిపలం
వేతనం < క కయ > కై సం ఊతమ > ఊతం

క్రమకు తగిన ప్రతిపలంగా ఇచ్చే దబ్బుకు ఊతం అనే వాడుక
బాగా వ్రతారంలో ఉంది విజయనగర రాజాం సైన్యంలో అమరనాయక
సైన్యం కై ఊతపు సైన్యమని రెండు భాగాలందేవి వీరిలో ఎప్పటికప్పుడు

దబ్బు ఇచ్చి చేర్చుకొనే నైనాన్ని కైజీతపు నైన్య మని వ వహరించేవారు
ఈ వదం రా వా లో అనేకచోట్ల ప్రయుక్తమయింది

“నగరికైజీతం యేనుగు గుర్రం రాణువకు లెక్కయేమిన్ని చదువ
లేదని” 25 12

“ఆ సమయాన కర్నాటకం కైజీతం రౌతులు చిరాపుఖానునికి పెదతం
పోటుగా యిరుపారాల్లం కనుమల పొడవున నెక్కి” 65 12

అరభ్యం మొదలు <క ఆరభ

“వారు విజయనగరమున నుండిన్ని తరలివారభ్యం అహముదానగరం
గోంకొండ ప్రవేశమయ్యే వర్యంతం ” 38 6

“కాశహస్తీ ఆరభం జగన్నాథం వరంతం ” 67 9

స్థళం ప్రదేశం <క స్థళ <సం స్థలమ్

కన్నడంలో శకారంతో కూడిన ఈ రూపం సంస్కృత జన మైనప్పటికీ
తెలుగులో కనిపించే శకారయుక్త రూపం కన్నడ ప్రభావం వల్ల వచ్చి ఉండ
వచ్చు

“ అప్పడైనా కనిపించుకోవలెగాని మొదటి స్థళం విడువరాదు”
67 2

ఇంకా శకారంతో కూడిన రూపాలు కన్నడ భాషకు సహజంగా ఉండి
తెలుగుపై ప్రభావాన్ని చూపాయి

“రత్న కంఠి మీద కూర్చుండుకొని ” 12 14

“యిదిగాక గ్రీష్మ కాలాన దగదప్పులకు తాళి వాండ్లు నిలువలేరు”
59 15

“నవరత్నపు చిరుక తాళి వైడూర్య తాళి ” 72 19

దొడ్డ పెద్ద <క దొడ్డ ఇది విశేషణం తెలుగులో యథా
తథంగా ప్రయోగింపబడుతుంది

“దొండ్లో వండితులు ముద్దో వండితులు దాదో వండితులు ముగ్గురున్ను
దొడ్డ నియోగులు ” 34 8

దొడ్డ ముక్కల అడ్డకత్తి ” 72 22

కుందకం అర్థు అటంకం లోపం <క కుందక త కుందకమ్

“సామివారు కైజీరం కట్టిన వెనక అమరపు మలకు నగరి లెక్కొం
వ్రకారానకు కుందకం లేకుండా వాల్టా యేనుగ గుర్రాని రావుత్తులు
మావుత్తులు బంటు పరిజనులున్ను సంతరించివారు” 45 6

హెగ్గడి కత్యలు అంత పురంలోని కావలికలైలు కన్నడంలో
మొదట హెగ్గడె అంటే ముఖమైనవాడు వ్రదాని అనే అర్థంలో
ఉండేది తర్వాత ఇది నామాంత వదంగా వ్రయుక్తమైంది ఉదా రామకృష్ణ
హెగ్గడి జిఎం హెగ్గడి తెలుగులో దీనికి సమానార్థకంగా వ్రెగ్గడ అన్న
రూపం ఉంది ఉదా ఎట్టావ్రెగ్గడ రావా లో ఇకారంతో కూడిన రూపంపై
శ్రీలింగ బోధక వ్రత యం కత /కలై చేరుతుంది.

“సాకువ తిమ్మరుసుగారు నగరికి వచ్చి రాయలవారు వుప్పోదయమైనారె
అని వరామరశివగా అచ్చట కాచియుండే దాదలు హెగ్గడి కత్యలు బోన
కలైలు అణ్ణగర్లు నిన్నరాత్రి రాయలవారు నగర శోధనకు పోయినట్టే యింకా
రాలేదు అని వలికినారు” 26 5

హెచ్చరిక జాగరూకత <క ఎచ్చరికె

తెలుగులో ఈ రూపం కృతక ప్రామాణికత్వంవల్ల హకారంతో వ్రయుక్త
మైంది

“రాయల దేవునివారు రాత్రి నగరు శోధనకు వెళుదునని ఎవ్వరిని
అడుగక వీధులలో దుడుకులు రానియ్యక హెచ్చరికతో నుండుమని వలికి”
22 20

ఇది చాలబోట్ల యాద్ అనే పారశీకవదంతో కలిసి జంటవదంగా
కూర్చబడింది

“విద్యానగర పట్టణములోనున్న వెలిపాళ ముం యండన్ను
యాది హెచ్చరికలు గణి రాత్రి వగళ్ళు తలాల్లు జతనమై జాగ్రత్తగా కాస్తా
వున్నారు” (3 23

హరువు(కాయ) దీని విధం ఏర్పాటు అని నైమందికార్థాలు
(నూ రా ని <క అరువు త అరివు బుద్ధి జ్ఞానం

రా వా లో ఇది వివరించు విశదవరచు అనే అర్థంలో చేయు అనే
సహాయక క్రియతో కూడి ప్రయుక్తమైంది

“వారివారి మీది లొక్క నిలువలు లెఖ్ఖజూచి తోడుతోనె నిలువరూకలు
హరువు కాయమని నిడు తరువుగా అనఁబిరి” (29 18

హెచ్చు ఎక్కువ ఇది రా వా లో హెచ్చింది <క హెచ్చినదు
హెచ్చించు క హెచ్చిను అని కూడా క్రియాత్మకంగా ప్రయోగింపబడింది

“వదివన్నె బంగ్గాదున నూరు శేరుల శేయించిన వశె రముంను అ
వశె రం వధ వెం హెచ్చు గోమేదికముంచి వశెరములో వడ్డించి”
50 13

“మరిన్ని వంచ లోహములున్ను అన్నియు సరి అందున బంగారు
హెచ్చింది యేది అంటే వారియకకు రాంగా వన్నె హెచ్చించినట్లు” 32 7

“వన్నె హెచ్చినట్లు” అనడానికి “వన్నె హెచ్చించినట్లు” అని ప్రయుక్త
మైంది

కొత్తకము కోట బురుజు <క కొత్తక త కొత్తకమ్
ఇది కోట కొత్తకములు అని జంటవదంగా అనేక చోట్ల ప్రయుక్త
మయింది

“కోట కొత్తకముల యందలి నడవడికెలు తెలికి 21 4

“విజయా పురానకు బోయి వట్టం వెళిపాళ ములు కోట కొత్తకములు
రవుతులు మావుతులు యేనుగ గుర్రాలు ” 32 19

మరాఠీ పదాలు

కొత్తవాలు పోలీసు అధికారి <మ కొర్వార్ నగర రక్షణకై
నియమింపబడినవాడు

“కొత్తవాలు అనే తలారికి ముద్రజాన వట్టణములో సంచరించవలెను”
38 6

చావడి మండవం కార్యస్థానం కొలువు కూటం మ చావడి<చావడి
వడి

“దేవపూజాగృహం ముందర లక్ష్మి చావడిలో కూర్చుండగాను”
49 25

“గజవలివారు వని అంతస్తు చావలోనికి వచ్చి కూర్చుండి” 50 22

ధమామి / ధమామి దిండిమం <మ ధమామి

“నాలుగు దొరతనార వారున్న దాలు ధమామి దోకించగా” 52 25

“దండ్రు యాత్రకు జయద్యనిగా దిక్కులు ఎక్కటిల్లేటందుకు వేరి
రాదనము శేరి ధమామి దోకించమని ఉత్తరవు శేరి 58 7

“బేరి ధమామి కాహళార వారిని రప్పించి” 62 18

వరాకు ఉపేక్ష నిర్లక్షం <మ వరాఖ్ ఇది లాళ్ళపాక అన్నమా
చార్యుల సంకీర్తనలలో కూడా వరాకు సేయు వరాకైవుండు అని చాచోట్ల
వ్రాయొగింపబడింది

సాధువులైనవార్లకున్న సాధుజంతువులకున్న బాధ జేశేవారిని
శిక్షింపక వరాకుజేస్తేను రాజధర్మత్వమున్న బిళ్ళర్యమున్న జేసిన పుణ్య
మున్న షీజమై పోవునని సిద్ధాంతం 18 25

“వొఖసారి తక్షించినది రెండోతేవ తక్షించకుండా బానిశెలు పెచ్చరి
కలుగా చూస్తావుండ్రి వరాకున ముట్టినప్పటి నిన్ని ” 50 17

ఇక్కడ వరాకున అంటే పొరపాటున అని అర్థం కాబట్టి ఇక్కడ
అర్థవారిణామాన్ని గమనించవచ్చు

రౌతు గుర్రపుస్సారి చేసేవాడు ఇది సంస్కృత రాహత్ర
కల్పింపండి వరోక్షంగా మరారి బాషద్వారా తెలుగులోకి వచ్చింది

“త్రైతీతం గుర్రాలకు కల్పిలి రౌతులున్న మొరస రౌతులునున్న
కుకువ రౌతులున్న యేలికబంట్లను వ్రాయించి” 30 8

అయాప్రాంతాలనుబట్టి వీరు వివిధ తెగలుగా ఉండేవారని తెలుస్తుంది

మాపుతులు ఏనుగులను నడిపించేవారు <మ మాహత <వ
పుహవర్

“ముందర తురకాణ్యం మీద కార్యం శేషేవారమై కర్నాటక రౌతుల మావుతుల సంతరించవలెనని” 30 20

ఇది మావటీలు అనే రూపంగా కూడా వాడబడింది వ వహారంలో నేడు బాగా వ్యాప్తిలో ఉంది

“మరి వెనక గుర్రాలు వన్నెండు వేలున్ను యేనుగులు యేనురు రౌతులు మావటీలు వెచ్చబెట్టి ఆయా గుర్రాల రౌతులకు మావడింకున్న సంతకం సారికెలు కట్టడజేసి ” 30 25

దెరిజా పటకటిరం గుడారం మ దేరా

తురకలు కృష్ణవేణి దాందివచ్చి దెరిజావేళి దిగేట్టా అని అగ్రహించు కొని” 59 8

“దేవరవారి వ్రతావంవల్ల దెరిజా తాళు తెగకోళను 59 10

దీనికి “జిరీజా” అనే మరో రూపం కూడా రా వా లో ప్రయోగించబడింది

“అంతట రామలింగమనాయుడు జిరీజా తాళ్ళు తెగకోళించ్చగా 60 18

రావు నామాంత్యవదం ఇది క్రమంగా అధిక విస్తృతిని పొందింది

“అంక్కుళరావు జగదేవరావు వలకరించినది సరే అని మలకరావు జెప్పినది ” 47 13

పంతులు ఇది కూడా నామాంత్య వదంగా వ్రయుక్త మవుతుంది మ వంత్

వంత్ అనేదానికి తెలుగులో గౌరవ బహువచన ప్రత్యయం లు చేరి పంతులు అయింది

అనంతోజి పంతులు 49 15

రాకోజి పంతులు 49 17

గోపొజి పంతులు 49 19

బాబోజి పంతులు 49 20

బేకోజి పంతులు 49 18

నీరాద్రి పంతులు 50 26

తెలుగులో ఇది నేడు ఉపాధ్యాయుడు అనే అర్థాన్ని కూడా సంతరించుకుంది

జీ/జి ఇది గౌరవవాచక వ్రత యం < మ జీ

ఇది సంస్కృత ఉపాదాయ శబ్దం నుండి కూడా ఏర్పడి ఉండవచ్చు
సం ఉపాదాయ > ప్రా ఉపజ్ఞాత తె > ఒజ్జ > ఓజ > ఓజీ > జీ

వేగుల గోపొజి 38 4 అప్పాజి 61 26

వక్కిరి గోపొజి 42 19 గుజ్జరి గర్జోజి 42 25

ఇక్కడ వ్రత్యయంలోని దీర్ఘం హస్యమయింది

తాజ్యము/తాజ్యము/తాజ్యం సైనిక నివేశం

< మ రాజా < హిం రాజా < సం స్థానమ్

రా వా లో రక్షణ అన్న అర్థంలో వాదినట్లు కన్పిస్తుంది

“సరదు స్థలాలకు రస్తు సామగ్రీలు అంబించి గడి స్థలాలకు బలవం
తముగా వుండేటట్లుగా తాజ్యములకు నామజాదులు అంబించి” 4 16

“గనక అందుండి రాచూరి ముదికల్లు అద్దంకి ఆదవని ఇవి మొద
లైన స్థలాదులకు తాజ్యములు వుంచి 58 19

గనక సాదించిన స్థలములకు తాజ్యము వుంచి” 58 22

“ఆరీతి గాకుండా ముసకలుగా ఆయాస్థలాలు సాదించి ఆయా దుర్గా
లను మన తెగ తాంజ్యములు వుంస్తే రస్తు సామగ్రీలు నడుచును” 62 14

“కంపన్నను దుగ్గమందు తాజ్యం వుంచి కందుర్కిపోగా”
63 12

“పీఠద్రయ్యను తాజ్యముంచి నాగార్జునం కొండకై నడవగా” 64 9

గనక ఆ కనుమల్లో ముప్పైవేల స్తోమాన్ని తాజ్యం వుంచి 65 20

ఉర్దూ పదాలు

కొలు ఒదంబడిక ఒప్పందం < ఉ ఖోర్ < అ ఖోర్

ఈ వదం అరబిక్ బాషనుంచి ఉర్దూద్వారా తెలుగులో వ్రవేశించింది

“రాయంవారు బయలు మెరళి గుర్రం యెక్కి సకల సన్నాహముల
తోవట్టు సకల దళ సమేతుడై గుత్తి కండ్లికోట మార్గముగా ఉపయగిరికి వచ్చిన
హర్మత్తు అనే దుగ్గముపై లగ్గయెక్కిగా దుగ్గములలోనివారు తమ చేత

నైనట్టు సమరంశే మండ్లు గుండ్లు శంకై నిర్వహించులేక కౌలిచ్చినారు
(63 9)

“శత్రుజనాలు వెళి పోయిన తర్వాత రాయలవారు దుగంపై నెక్కి
జూచి యంతరస్తువుండ్లగా యేమని కౌలిచ్చి వెళి పోయిరి” (63 11)

ఇక్కడ అప్పగించు” అన్న ఆర్థం చెప్పకొవచ్చు

చీట్లు <చీట్టి+లు జాబు లేఖ అజ్ఞాపత్రం (హిం చిట్టి

“మీ సైమముల తోడట్టు శీఘ్రగతిగా రమ్మని అందరికి చీట్లు
వ్రాయించి అంపించి” 26 18

“సరుదుల ఉండేవాల్లు యీ చార్త విని చీటి పాటి చిక్కు చిల్వైనములు
విజయాపురానకు అంపుతావున్నారు” 35 15

ఇది తెలుగులో వ్రవేశించినపుడు ప్రాస్యమైంది తెలుగు బహువచన
ప్రత్యయం లు చేరినపుడు వదాంతాచ్చులోంచి హల్లులు సంయుక్తం అవు
తాయి ఇతర భాషలనుంచి వచ్చే హరింత వదాలు అజంతాలుగాను దీర్ఘం
తాలు ప్రాస్యాంతాలుగాను మారిపోతాయి

భానుండు/భానుడు ఇది నామాంత్యవదం (< ఉ ఖాన్ < వ
ఖాన్ వ్రకువు

ఇది తెలుగులో వ్రవేశించినపుడు ఉత్పడుజ్జులు చేరాయి

అంకుశ భానుండు 44 16

చితాపు భానుడు (65 6)

తురకలు మహమ్మదీయులు < ఉ తుర్క్ < వ తుర్క్

“తురకలు మూడు తెగలవారున్న వటావంచులై విరిగి” 59 13

“ష్టేరులయిన తురకలను వీగతోలి మన మలోనికి వచ్చి” (66 10

వీరి గుంపును తురకాణం అని రా వా లో వ్యవహరింపబడింది

బ్రాహ్మణ్యం

“తురకాణ్యం మీద దళమెత్తేటప్పుడు బోయదొరలందరినిన్ని రప్పించి”

(57 12)

“హరిబాణం కొమాళ తోను కార ముఖానకు తురకాణం మలోను
మునకలుగా బోయి దిగి” 57 14

ముల్లా మహమ్మదీయుల స్తోత్రపారం < ఉ ముల్లా < ఆ
ముల్లా దీనికి Theologian Mahamadan Jur Schoo
Ma er అనే అర్థాలుకూడా ఉన్నాయి కి కాని రా వాలో ఈ అర్థాల్లో
వాదలేదు ఒక శాస్త్ర విషయంగా మాత్రమే చెప్పబడింది

ముల్లా శాస్త్ర ప్రవీణులయిన వక్కిరులనున్న భూత భవిష్య ద్వార
మానములు తెలి న శబునజ్ఞులనున్న ఎలువలచ్చి 42 1

ముస్తీపు అలంకరణ < ఉ ముస్తాబ్ < ఆ ముస్తాబ్
రా వా రి ఇది ముస్తీపు అని వాదబడింది ఇది నేడు ముస్తాబు
అనే వ్యవహరింపబడుతోంది

“రాయలవారు బంగారు చొదోలు ముస్తీపు అయిన మాస్తీ మదహస్తీ
యనే యేనుగును ఎక్కుకొని” (30 10

రోఖ్కము/రోక్కం దబ్బు మొత్తం < ఉ రఖమ్ < ఆ రఖమ్
“అమరగార్లమీది నిలువ రోఖ్కమునకు ఆ క్షణమందే వొప్పజెప్ప
మనగా” 29 22

ఇంకా జంట వదంగా ఈ క్రింది రూపాలతో వస్తుంది
“అందునుంచి బొక్కన బాంధారములకు రొక్కరూపాయిలు
బహవుగా వచ్చును” 18 18

నగరి నియోగులకు వరస్థకం నియోగులకు బహమాన సంమ్మానము
లున్న ఉచితముగా రొక్క రూపాయిలున్న యిచ్చి” 43 22

---

15 A Mu a s a ached o every mosque o ead he
Serv ces h mu a appo ned by he congrega
on though a a ru e the kaz nom nates h m
Turs on Edgar Cates and Tribes of South nd a
Vo 4 1909 P 461

“కొక్కం వుడుగరలు దట్టికబాయి తంపాగ వట్టిలు యివి అన్నిన్ని
అయా దావిలోనే వుండును” 39 17

“కొక్కరోజునాలు మఘములు మొదలుగా గల బాగ్యం మీదిన్ని
(68 10

జగదం కంహం <డి యుగదా <హం యుగదా <ప్రా
యుగదా <సం యుగదా

“యిక్కడి జగదాం నేపు అ దేశమువారు యెరుగరు” 47 10

“తురకలు యెదురుబలమున్ను తన బలమున్ను జూడక జగదం శేషి
లేదు” 47 15

“వాకిది పిన్నపెద్దలు నియోగులు జగదం శేషి కార్యంగాదు
47 19

“వారు విచక్షణులై కార్యాకార ములు తెలిశి జగదమిచ్చి పోరాని కార
మైతే” 47 23

“ముందు వెనుకలు జగదాలు జంక్యెలు శేషి 47 27

హిందీ పదాలు

కర్తారు/కర్తరు దేవుడు < హిం కర్తార్ < సం కర్తార

తాము జేసిన అదృష్టము వల్లనున్ను తమ దొరలపాలిది కర్తారు వల్ల
నున్ను అంతరమన్నీరిమై ఆరువైయేండ్లుబట్టిన్ని” 40 9

“షికు జగన్నాయకులన్ను తమ దొరలకు కర్తరున్ను పున్నారుకా
51 17

ధిల్లి భారతదేశ రాజధానినగరం < హిం ధిల్లీ < సం దేహలి

“అశ్వవతి గజవతి నరవతి యీ మూడు సింహాసనాలకు గల రాజ
ములో ధిల్లి సురదాడికిన్ని” 45 22

“వ్రతావరుద్రుండ్లు వ్రజఅను పూరకే చంపేది ధర్మంకాదని వెలుబడి
సమరం శేయగా చైవగతిని ధిల్లి సురదాడి దాతను వ్రతావరుద్రుండ్లు
తగిలెను” (45 26

లేటి (శేనుకొని) కలుసుకొని < హిం లేంద్

ఇది తెలుగులో సహాయక క్రియను చేర్చుకొని శబ్ద వల్లవంగా ప్రయోగింపబడుతుంది

“రాయలవారి లేటి శేనుకొని కానుక నదురుదెచ్చి ఆవరిమితముగా పాదముల సమర్పించి ” 76 16

యితను మనం రాయలదేవునితో యెదిరించి కత్తికట్టేది కార్యం కాదు అని యోచనచేసి లేటిశేనుకోవలెనని ఆశ్చర్యించి 76 14

దునేదారు(లు) ప్రభువు < హిం దునియా హిం దార్

“సామివారు యీ రీతిని రావచ్చునా? యీ వార్తలు లోకులకు తెలిసి తేను పట్టమున్ను కోలుపోవును దునేదారులు విన్నాన్ను అవకీర్తి” 27 16

“గోలకొండ్ల ఎజయ్యపురం ఆహమదానగరం యేలే ముగ్గురు దునే దార్లున్ను విని” 76 13

రూపాయిలు/రూపాయలు డబ్బు < హిం రుప్యా

ఇది రా వా లో జంటవదంలో రెండోవదంగా మాత్రమే వస్తుంది

“అందునుంచి బొక్కన తండారములకు రొక్క రూపాయలు బహువుగా వచ్చును” 18 18

“ఆ రీతిగ స్వామివారు పట్టాభిషిక్తులైన దారభ్యం నిలిచినవారికేమి రౌతురాటువకేమి బొక్కసాననే రొక్క రూపాయలు ఇమ్మని కట్టడజేసి” 43 19

రోజు దినం < హిం రోజ్ < వ రోజ్

“రోజు గ్రం వొక్కంటికి నూరేళిపెట్టలెక్క గుర్రములు వెయ్యింటికి లక్ష ఘట్టవంతున” 24 15

“యేనుగ వొక్కంటికి రోజు వెయ్యే ౪ పెట్టలెక్క యేనుగులు నూట యిరువై యింటికి వంద్రెండు లక్షలున్ను” 24 21

“బంటు వెయ్యింటికి రెండువేల వంతున రెండు లక్షల బంటుకు రోజు నాలుగు లక్షలున్ను” 24 24

“అమర నాయకం గుర్రాలు ఏనుగులున్ను వంద్రెండు వేలున్ను కాల్యంములు రెండు లక్షలున్ను ఇందుకు రోజుకున్ను ఆయకం” (24 26)

సురతాణి/సురదాణి వ్రతువు < హింది సుల్తాన్ వ సుల్తాన్
 “ధీర్ఘ సురతాణివా ఠాకోణి వంతులున్ను” 49 17

“వారగండ్టి వ్రతావరుద్రుండ్డు మనుష శక్తిగాదు రుద్రాంశ త్రిశూల
 ధమరులతోడట్టు వున్నాడు అటువంటి రాజాను నీవు వట్టుక రావచ్చునా అని
 అన్నండ్తులకు సురదాణినవి” 46 6

అరవిక్ పదాలు

అహముదా నగరం స్థల నామం (< అ హ్ మద్ సం నగరమ్

“యెదుంకాహం అనే ఆయన విజయాపురమున్ను నిజాంకాహం అనే
 ఆయన అహముదా నగరమున్ను కుతువనమంక అనే ఆయన గోంకొండ్లా
 నున్ను యీ మూడు సంస్థానాలున్ను యేలుతావుండ్తురు” 47 2

“గోంకొండవారి గోపోక్షి వంతులున్ను అహముదానగరం వయ వ
 రాజాన్ను విజయాపురం వీరవరాజాన్ను” 49 19

తాకితు అజ్జ < అ తాకిద్

“గజవరివారి తెగ నుబుద్ధి మొదలయిన నియ్యోగులు యెవరువచ్చినా
 యేకాంతమని చెప్పి లోనికి రానియ్యక తిరుగా వెలివెళ్ళి పోనియ్యక నిలువక
 వుండ్దమని తాకితుగా వంకరించి” 72 4

దాదిమహలు నా యస్థాన భవనం < వ దాద్ అ మహల్

“దాదిమహలు ముందుగా ముందర దివాణంలో ముందర ఆయా వజీర్లు”

32 21

మొదటి దొర మితవరిజనములతో మహలుమీద కొలువైయుండి కొలువు
 దీరి” 39 12

కబాయి/కబ్బాయి వస్త్రవిశేషం < అ ఖా

గజవరివారి యెవ్వరికి త్యాగమిచ్చినా యేనుగ గుర్రం లాకి
 చొకట్లు దట్టి కుల్లాణి కబాయి వక్కిలాకులు యిచ్చేదీంతైగాని యీ దేశం
 వలె వురుగరలు వక్కిలాకులు మాత్రం యిచ్చి అంపేదీరేదు” (55 26

“ముక్కుతింమ్మయ్య ఆల్లసానిపెద్దయ్య మాదనగారి మల్లయ్య మొద
 లైన కపిశ్యరులతో కృతుండ్డుకోవలెనని కవితా నాయకులతో వలుకరించి

ఆ తీరున అయ్యాని అనంగా కుళ్ళాయి కట్టాయి తాళి చొక్కట్లు చేసరి పేరులు కోకలాకలు యిచ్చి పారిజాతావహరణమున్ను మనుచరిత్రాను చెప్పమని అన తిచ్చినారు " 80 6

నగరా/నగారా యుద్ధపేరి ఆ నట్టార

"రౌతులకు మాపుత్తులకు అమరనాయకంవార్లను అట్లండ్లు కొమాళ కు రాజులకు జట్లకు కంమ్మనాయకులకు అందరినిన్ని వయనం జెప్ప రంమ్మని కడికాలవారికి పుత్తరపు యిచ్చి తాముంన్ను భోజనం జేసుకొని మూడో నగరా దోకించమని" 58 10

"మూడు తెగల తురకల యేనుగ గుర్రాలున్ను నగర కట్టిపెట్టమనిన్ని గుర్రాలు నిశానులు నగరా మొదలైనది మొదట జగదాన దొరి ంద్ది గనక అదంతా నగర కట్టమని" 61 16

"కాబట్టి రాయలవారు రవుతు రాజువదొర మన్నీలకు అందరికిన్ని వయనం చెప్పించి పేరి ధమామి కాహళం వారిని రప్పించి నగరా కూది శేయించమని" 62 18

నదురు కాకుక ఆ సజర్

ఇక్కడ ఆ > దగా మారింది

"రాయలవారి పేదీ శేసుకొని కాకుక నదురుచెచ్చి అవరిమిశముగా పాద ముల సమర్పించి తయబుద్ది గలిగి" 76 16

నిజాంకాహం ఒకానొక మహమ్మదీయ వ్రదుపు (వ్యక్తిపేరు (< ఆ నికామ్ మ శహ < వ షాహ్

"నిజాం రవుతులు మాపుత్తులు లికి రీ తనాన సరిగదా" 33 9

"అవనికి అధిపతులు లేకండ్లగ యెదులకాహం తుతువనమలక నిజాం కాహం అనే పేరు గలిగి వున్నది" 40 11

ముఖాము(లు) స్థానాపతి <ఆ మొఖామ్

"యిప్పుడు కన్నాకటక సింహాసనానకు కృష్ణరాయలవారిని అధిష్ఠాన కర్తల జేరిన దారవ్యం తురకల మీద కాంక్షింజే ఆలోచన అక్కడవుండే ముఖాములు కాకితములు అంపునారు " (41 12

ముస్తీదు నీదం (ead ne <అ ముస్తయిద్

"యిప్పుడు కైజరము యేసుగు గుర్రము బంబు బయదలు సహితముగా గట్టి అముస్తీదు తోడట్లు పట్ట వ్రవేశం గావలెనని ఆనతిచ్చి నారు " 28 23

సలాము సమస్కారం <అ సలామ్

"అయీ దానికే వారు సలాముశేయంగా మొదటిదొర మితవరి జనము లతో మహలు మీద కొలువైయుండి కొలువుదీరి సగంకి పొయేటప్పుడు" 39 11

యెదులకాహు/యదులకాహు వ్యక్తిపేరు <అ అదిల్ వ షా హు) చక్రవర్తి

"బెదదకోట బరుదు అనే ఆయన కొంత రాజమున్ను కొంత దుర్గా లన్ను ఆక్రమించుక బలవంతుడై రాజ్యం శేస్తావుండును ఆయన వద్ద గిండ్లి బెట్టకపుండ్లగా ఆరగానికి యెదులకాహు అనే పేరు వచ్చెను " 46 21

"విజయాపురం అహమదానగరం గోంకొండవాం యక్కడ వుండే వారి స్థానావతులు తీరిన వ్రవర్తమానములకు వ్రాశి అంబుర కార్యానికి యాది హెచ్చరికలు కలిగి యింత ఆలోచన జేసి యదుల కాహును తెలిపి ఆయనను సడదు స్థలాలకు రస్తు సామగ్రిలు అంబుంచివారు గనక వారి యాది హెచ్చరికలున్ను తిమి బలుములకున్న సరివున్నదా అని" 35 21

బరీదు / బరుదు మహమ్మదీయులలో ఒక తెగకు చెందినవాడు అ బరీద్

బెదదకోట బరీదువారు వీరం దొరతనములనంగా నూరేండ్లదనిన్ని" 47 4

బెదదకోట బరుదు అనే ఆయన కొంత రాజ్యమున్ను కొంత దుర్గా లున్ను ఆక్రమించుక బలవంతుడై రాజ్యం శేస్తావుండును" 46 19

శిఖా ముద్ర గూడ అ శిఖా

కోటలోనికి పొయేటప్పుడు యెరుకగలవారు వచ్చి వీరు తమ వారలన్ని వీరినండి ఏక కార ములు వస్తే మేమే నేతిస్తులనున్ని తరవర ముగా చెప్పిన తర్వాత శిఖామీద శిఖాపెసి కోటలోపలికి అంపుదురు" 38 15

“కోటలోవుండే దినాలెల్లా తిరిగి తమ శీవకు వచ్చేటప్పుడు మొదటి పారుబిత్తగానితో యెరుకజేసి పారుబిత్తగాని శిఖా చేరికిచ్చి శిఖా వేయించు కొని” 38 19

పక్షిప్లు యోధులు మంత్రులు అని నైమందికార్థాలు సూ రా ని
< ఆ పక్షిర్

దాది మహాలు ముందుగా ముందర దివాణంలో ముందర ఆయా పక్షిప్లు దొరలు దొందో పండితులు మొదలయినవారు 32 22

పర్షియన్ పదాలు

కస్తీ కష్టం శ్రమ వ ఖస్త < సత్

“విద్యారణ్యులు జూచి దారి కస్తీబడి శిష్యులు జేసిన దోషమువల్ల”
10 26

కాశితము / కాగితము ఇది వ్రతం / జాబు అనే అర్థంలో వాడబడింది (వ కాఫజ్ కాగితం

అన్ని వివరాలకు విజయనగరాన నుండిన్ని కా తములు వ్రాశి వచ్చెను” 33 4

“నియోగిలు ఓక్కులనుండి వచ్చిన కమ్మ కాగితములు చదివింపుక”
39 22

కన్నాకాటకంవారు దశము కూర్చుకొని స్థళము తర్లి సరుదులకు వచ్చే వారై పక్క ప్రదేశాన దీనినారని కమ్మకాగితములువస్తే యవ్వుడు” 41 21

కుతుపన మలక వృత్తిపేరు < వ కుతుబ్ మల్క్

“వారివద్ద కుతుపనమలక వారి హేజీబులు ముకుంద పండితులు మొదలయినవారు కూర్చుండి అలోచన జేసినది” 32 33

“కుతుపనమలకవారున్న విజయనగరాన నుండి కాశితములు వ్రాసి వచ్చినది విని” 34 25

కుర్బీను(లు) సాష్టాంగ నమస్కారం (< వ కోర్బీన్

“గోంకొండ్ల విజయాపురం ఆహమదా నగరం యేలే ముగ్గురు దునే దార్లున్న విని యిఖను మనం రాయరి దేవునితో యెదిరించి కత్తి కట్టెడి

కార్యం కాదు అని యోచన చేసి భేది శేసుకోవలెనని నిశ్చయించి అందుకు అయిన సంవిధాన పురస్కరముగా వచ్చి నిలిచి సవినయంబుగా కుర్చీనులు శేరి రాయలవారి భేది శేసుకొని" 76 16

కుళాయి/కుళ్ళాశ వస్త్రంతో చేసిన దోప < వ కులాహ

పూర్వకాలంలో అసాధారణ వ క్తులకు రాజులు బహుమతులను ఇచ్చే వారు అలాగే ఒక కారం చేపట్టడానికి ముందు ఆ కార్యం చేయవలసిన వ క్తులకు తాళి చొక్కట్లు దట్టి కుళ్ళాయి కబాయి వక్కలాకులు ఇచ్చే సంప్రదాయముండేది దీన్ని రా వా లో అనేకచొట్ల చూడవచ్చు నేటికీ శుభ కార వివాహ నిశ్చయానికి తాంబూలాలు స్వీకరించే ఆచారం నిలిచిఉంది

"అదిగాక గజవతివారి యెవ్వరికి తా గమిచ్చినా యేనుగ గుర్రం తా చొక్కట్లు దట్టి కుళ్ళాశ కబాయి వక్కలాకులు యిచ్చేదింతైగాని 55 26

"కపిశ్యరులతో కృతులందుకోవలెనని కలతానాయకులతో వలుకరించి ఆ తీరున అయినా ని అనంగా కుళాయి కబ్బాయి తాళి చొక్కట్లు చేసరిపేరులు కోకతాకలు యిచ్చి" 80 6

కూచి దండువెడలు < వ కూచ్ ముంచుకు సాగు march

"రాయలవారు రవురు రాణువ దొరవన్నీలకు అందరికిన్నీ వయనం చెప్పించి భేరి ధమామి కాహళంవారిని రప్పించి నగారా కూచి శేయించుమని వారలా భేరిపూజ సేయించి" 62 18

గారు ఇది నేటి తెలుగులో గౌరవవాచక ప్రత్యయంగా స్థిరపడింది ఇది వ గార్ నుండి పరిణమించింది వర్షియన్ బాషలో దీనికి చేసేవాడు doer / కర్త agent అని అర్థం

సురదాణి తల్లిగారు 46 1 అయంగార్లు 2 18

పాళ్ళగార్లు 4 12 జియ్యంగార్లు 4 13

చబుకు కొరడా చల్లకొం wh p < వ చాబుక్

"వతి గుర్రం పాత్రునికి బహుమానం లేక వుండగా గోదావరి గెట్టున పతి కాలువ రెండు మనిషి నిలువున అరువైనాలుగు అడుగుల వెడల్పున అడ్డమై వుండగా తన గుర్రాన్ని చబుకునజేరి కాలువ దాటించుగా" (54 25

జవురుజంసు (బు) ఆయుధ విశేషం < వ జవరజంగ

వాకిటి పాదబత్తుగార్లు యెనిమిది దినాలనుండిన్ని ఎరంగి జవురు జంగులు గుంట్టు కోపులు చంతెనరాళ్ళు యెత్తురాళ్ళు గళికలు పులితలలు కోట వెలువట గుర్రాలు జొచ్చి రాకండా గుర్రపు నిలుపురాళ్ళు వేయిందేదిన్ని” 35 8

జీరానంక్షోగం కవచం ధరించినది < వ జీరహ్

“దెరిజా వద్ద జీరానంక్షోగంతో విచ్చుకత్తుల రౌతులు ఆరవైవేలున్న వారిని చుట్టుక నిండు సంక్షోకం గుర్రాలు వదిలేరికన్న వార్లను అనుర విచ్చుక యుండె 60 3

దివాణం రాజదవనం < క దివాణ < వ దివాన్

“దాదిమహలు ముందుగా ముందర దివాణంలో ముందర అయీ వజీర్లు దొరలు దొందోవండితులు మొదలయినవారు” 32 22

నామజాదు(బు) అజ్ఞావత్రం < వ నాష్టద్

“వాకిటి పాదవత్తుమంతా వాసే శేయమని తమ అజ్ఞలో నడుచుక వారి మాడిమీద నామజాదులు అంపులా వారు తీరివచ్చేటట్టు యేర్పాటు చేసి” 36 19

“విజయాపురం అహమదానగరం గోంకొండ్లమీద కారం శేయమని మూడుంక్షల గుర్రాలున్న వెయి యేనుగులున్న కొంత పాయదళమున్న నామజాదులు జేసినారు” 39 20

తమ తమ సరదులపై వార్లను కనిపించుకొమ్మని నామజాదులు అప్పంతే” 40 8

“గడి స్థలాంకు బలవంతముగా వుండేటట్టుగా తాళములకు నామ జాదులు అంపించి” 41 16

నిశాను(బు) చిహ్నం గుర్తు < హం నిశాని < వ నిశాన్

“మూడు తెగల తురకల యేనుగ గుర్రాలున్న నగరకట్టిపెట్టమనిన్ని గదారాలు నిశానులు నగరా మొదలైనది మొదట జగదాన దొరికింది గనక అదంతా నగరకట్టమని అప్పాజి మొదలయిన నియోగు లతోనున్న” (61 16

పక్కరు సాదువు < వ పకిర్ ఇది నేడు దివాళాకారు
ధనహీనుడు అన్న ఆర్థంలో స్థిరపడింది

కృష్ణరాయలవారు తురకాణం మీద దళమెత్తి వచ్చి అని మొసం
కార్యం పూని నడిపించే యడల జయావజయములు యెవరికని దైవజ్ఞులయిన
బ్రాహ్మణులను ముల్లా శాస్త్రవ్రహ్మణులయిన వ్యూరులను భూత భవిష్య
ద్వర్తమానములు తెలిసిన శబునజ్ఞులను ఎల్లవచ్చి అడుగగా" 42 2

"నగరువెడలి వ్యూరులతో కూడా పట్టము వెళి వచ్చి" 42 15

ఇది ఇంటిపేరు u name గా కూడా స్థిరపడినట్లు కనిపిస్తుంది

"అహమదానగరం గోంకొండ్లలో కన్న విన్నవాతలు వేగుల ఆరవ
రాముడున్న వ ప్కరి గోపొడి యిద్దరు తెలియ విన్నవము శేయగా" 42 19

ఎరంగి/పిరంగి శతమ్మి < వ ఎరంగి

"యెనిమిది దినాలనుండి ఎరంగి జవురుజంగులు 35 8

"బెల్లం కొండ్లకై నడవగా వారు ఎరంగినాదం విని బెల్లంకొండ్లవారు
పారిపోయిరి" 64 9

బయద బంటు < వ పాదా

ఇది బంటు < సం భట అనే వదాన్ని పూర్వవదంగా గ్రహించి
జంటవదంగా ప్రయోగించబడుతుంది ఈ జంట వదానికి ఆర్థం ఒక్కటే
ఇలాంటి ఏకార్థబోధక జంట వదాలు రా వా లో ఎక్కువగా ఉన్నాయి
చూడు అర్థ విభాగం

లెక్క కమానికి శీమలుకొని యేనుగు గుర్రములు బంటు బయ
దలు ఆ బద్దలికి కొలువక పున్నారు" 25 8

రాయలవారు కరణాలతోను అమరనాయకానకు నగరికవరె కావలి
ప్రకారానకు యేనుగు గుర్రం బంటు బయదలకు వివరముగా లెక్క వ్రాసి
తెమ్మని" 25 11

యిప్పుడు కైతరము యేనుగు గుర్రము బంటు బయదలు
సహితముగా గట్టి 28 23

భరవనము నమ్మకం < హిం భరవసా < వ భరోసా

కోటలోని పొయేటవ్వుడు యెరుక గలవారు వచ్చి వీరు తమ చార
నిన్ని వీడినుండి వక కార ములు వస్తే మేమే నేరస్తులమనిన్ని తరవసముగా
చెప్పిన తర్వాత 38 14

మాన్తి మత్త n ox cat on మదం Pr de < వ
మాన్

రాయలవారు బంగారు చొడోలు మున్నపు అయిన మాన్తి-మదమాన్తి
యనే యేనుగును ఎక్కుకొని 30 11

మొగలాయి⁶ మొగర్ సంబంధమైనది < వ మొఘల్

మొఘల్ అనే పదం తెలుగులో ప్రవేశించివుడు అంప్రపాణత్యం
పు>గ పొంది చివర ఆ ము అనేది నామ వ్రత యంతలా చేర్చబడి
మొగలాయి అని ప్రయోగింపబడుతుంది

అంతలో ఆ మొగలాయి గుర్రాలు ఆ మట్టిన నిలువక వెంటడిం
చుక రాంగా 53 17

మోర్పావేయు పూహరచనవేయు < వ మోర్పా

“సాదించిన స్థలములకు తాడము వుంచి గోరికొండ్లవారి సరదు
స్థలాలకై నడవంగా అక్కడ మూడు తెగల రౌతులంపు యేదిరించి యేడు
దాడివచ్చి మోర్పావేళి పాళము దిగివారు” 58 23

యాదిహెచ్చరిక (లు) జాగరూకత < వ యాద్ జ్ఞాపకం
క ఎచ్చరికై జాగ్రత్త

ఇది రా వా లో సర్వత్ర జంటవవంగానే ప్రయుక్తమైంది

“విదానగర పట్టణములోనున్న వెలిపాళ ముల యందున్న యాది
హెచ్చరికలు గలిగి రాత్రి వగళ్ళు తలార్లు జతపమై జాగ్రత్తగా కాస్తా
వున్నారు” 3 23

---

16 The e m Muga s a orm o he name Mongo
he race ha nvaded rda er he Campagn o
Cheng z Khan” Thu on Edgar Ca e and r bes
o Sou h nda Vo 4 1909 P 282

“నిజాం శాహువాడున్న కురువనమలక వారున్న విజయనగరాననుండి కాకితములు వ్రాసి వచ్చింది విని ఆలోచన పరులై యిక్కడికి కాకితములు అంపు తమ తమ సడదుస్థలములు వదిలవరుచుకొని యాది హెచ్చరికలతో వున్నారు ” 34 21

రస్తుసామగ్రి(లు) వస్తు సంజారం <వ రసద్ సం సామగ్రి
ఇది కూడా జంటవదంగానే వ్రయుక్తమవుతుంది

“సరుదు దుర్గాలను రస్తు సామగ్రిలు వేయించి బలవంతముగా యేనుగ గుర్రాలు శాల్యములు వుంచవలెను” 34 16

లక్కిరీ నైనిక స్థావరం < హిం లష్కర్ < వ లష్కర్

“నిజాం రవుతులు మావుత్తులు లక్కిరీ తనాన సరిగదా ద్రవ్యసామగ్రి యందు దుర్గములయందు కొదవ” 33 9

వరదు పొలిమేర < వ సర్వహద

తమతమ సరుదు స్థలములు వదిలవరుచుకొని యాది హెచ్చరికలతో వున్నారు” 34 27

“మన రెండు తెగలవారున్న శిమ సరుదులువున్న దుర్గములు కోట స్థలములకు అంపుతగిన వార్తలను అంపుంచి” 41 18

హజారము అస్థానం కొలువు కూటం < వ హజ్రా

రాయలదేవునివారు కొలువుదీరి నగరి లోవలికి పోయిన క్షణమే హజారమువద్ద కాచివుండి” 22 22

“గనక వారలతోను యిళను యెవరువచ్చి అడిగినాగాని రాయలవారు శిరోబారమై ఇంకా వుష్కోదయం శాయలేదు అనిచెప్పేట్టు మునిమించి హజారముఖానకు వచ్చి కూర్చుండి” 26 9

హరుమంజ్ఞి పారసీక దేశంలో ముఖ మైన రేవువట్టణం (< వ హర్మజ్ ఇది మంచి ముత్యాల ఎగుమతికి ధార వ్రసినది చెందిన జలసంధి

“హరుమంజ్ఞి ముత్యాల వచ్చసరం ఇంద్రనీల మకుటం ” 72 20

ఇక్కడ హరుమంజ్ఞి అనే దేశానికి సంబంధించిన ముత్యాల వచ్చ సరం అని అర్థం

హేజీబు దొర వ వహర్ < వ హజీబ్

“దాదిమహలు ముందుగా ముందర దివాణంలో ముందర ఆయా వజీర్లు దొరలు దొందో వండితులు మొదలయినవారు నియోగ్యులు వారివద్ద కుతువనమలకవారి హేజీబులు ముకుంద వండితులు మొదలయినవారు కూర్చుండి ఆలోచన జేసినది” 32 24

అన దేశాలు తెలుగులోనికి వచ్చినపుడు స్వభాషా నిర్మాణాన్ని కనుగుణంగా అనేక ధ్వని పరిణామాంను పొందుతాయి వాటిని ఈ క్రింద చూడవచ్చు

అజంతత తెలుగు అజంతమై భాష కాబట్టి హలంతాలైన అచ్చదేశ్య వదాలు అజంతాలుగా మారి తెలుగులో ప్రవేశించాయి

ఉదా కర్తారు < హిం కర్తార్
చలుకు < వ చలుక్
లాకితు < అ లాకిద్
మహలు < అ మహల్
రోజా < హిం రోజ్
వజీరు < అ వజీర్

దీర్ఘం హ్రస్వం కావడం
బయద < వ ప్యాదా
రూపాయి < హిం రుప్ యా
దానిది < మ దావడి

ద్విరుత్తత
వక్కిరు < వ పక్కిర్
కుల్లాయి < వ కులాహ్
రొఖ్ఖం < అ రఖమ్

వర్ణాధిక్యత అన్యదేశ్యవదాల్లో కొన్ని తెలుగులో ప్రవేశించినపుడు వర్ణాధిక్యతను పొందుతాయి

కబాయి < అ కబా
మొగలాయి < వ మొగుల్

లోపదీర్ఘత ఒక వర్ణం లోపించగా ఏర్పడిన లోటును పూరించడానికి
ముందున్న వర్ణం దీర్ఘం కావడం ఉదాహరణ జీరహ్

వర్ణమృతి ఉచ్చారణ సౌభం కోసం కొన్ని పదాలు లోపస్థాయి
సరుదురైన సర్హాద్
దునేదారురహం దునియాదార్

వర్ణవ్యత్యయం కొన్ని పదాల్లో వర్ణాలు వరస్పరం స్థానాల్ని మార్పు
కొంటాయి

కన్తిరవ అన్తిరవ

స్వరభక్తి కొన్ని పదాల్లో సంయుక్తహల్లుల మరల అచ్చుచేరి రెండు
హల్లుల్ని విభక్తం చేస్తుంది

అతి రిరవ అష్కర్

అయదరవ ప్యాదా

మారుమంక్షిరవ మార్మక్ష

తురకరవ తుర్క

హజారమురవ హజ్రా

మహాప్రాణం అంబ్రప్రాణంగా మారడం

కన్తిరవ అన్తి

రాణ మురమ రాణా

నగరాంత నఖ్ఖర

జగదమురహం యుగదాసం యుకట

కబాయి > అ అబా

కాగిరమురవ కాఫక్ష

మూర్ధస్థితరణం కొన్ని పదాల్లో దంతమాలీయ ధ్వనులు మూర్ధస్థా
లుగా మారుతాయి

సరదాణి < హిం సుల్తాన్ < వ సుల్తాన్

దివాణము < క దివాణ < వ దివాన్

అంకా కొన్ని ధ్వనుల్లో ఈ గ్రంథి మార్పులు గోచరిస్తాయి

అచ్చులు ఏ < ఆ హేజీయ < వ హాజీబ్
 ఓ < ఆ రొఖ్ఖము < ఆ రఖమ్
 ఆ < ఓ హజారము < వ హుజ్రా
 ఓ < ఓ / ఓ ముఖములు < వ మొఖమ్
 ఉర్దీసులు < వ కోర్నిష్

హల్లులు ద < జ నదురు < ఆ నజర్
 శ < ర కుకాయి < వ కులాహ్
 వ < ప వక్కిరు < వ పర్
 ఎరంగి / < వ ఎరంగి
 ఎరంగి
 శ < ష రికి రి < వ రిష్కర్
 స < ష కుర్దీసులు < వ కోర్నిష్
 ఠ < హ సరదు / < వ సర్హద్
 సరుదు

సర్వనామాలు

వాక్యంలో నామవాచకాల పునరుక్తిని వరిహరింపడాని నామవాచకాలకు
 బదులుగా ప్రయోగింపబడే పదాలు సర్వనామాలు నామవాచకాలకు లాగానే
 వీటి లింగ వచన విభక్తులు చేరుతాయి

సర్వనామాలను వాలుగు విధాలుగా వింగడించవచ్చు

1 పురుషవాచక సర్వనామాలు	Pe ona p onoun
2 ఆత్మార్థక సర్వనామాలు	Re ex ve pronoun
3 నిర్దేశాత్మక సర్వనామాలు	Demon a ve pronoun
4 ప్రశ్నార్థక సర్వనామాలు	n e rog ve pronoun

ఉత్తమ మధ్య పురుష సర్వనామాల్లోనూ ఆత్మార్థక సర్వ
 నామాల్లోనూ ఏకవచన బహువచన భేదముంది కాని లింగ భేదముండదు
 నిర్దేశాత్మక ప్రశ్నార్థక సర్వనామాల్లో లింగ భేదమూ వచన భేదమూ
 ఉంటాయి సర్వనామాల ద్వితీయాది విభక్త లింగ రూపాలు ఇతర నామ
 వాచకాల విభక్త లింగ రూపాలకంటే భిన్నంగా ఉంటాయి

పురుషవాచక సర్వనామలు

	ఏకవచనం	బహువచనం
ఉత్తమ పురుష	నేను	మేము Exc u ve మనము nc u ve
ద్వితీయావిభక్తిరూపం	నన్ను	మమ్ము
తృతీయాది విభక్తంగం	నా	మా/వన
మధ్యమ పురుష	నీవు	మీరు
ద్వితీయావిభక్తిరూపం	నిన్ను	మిమ్ము
తృతీయాది విభక్తంగం	నీ	మీ

నేను మేము నీవు మీరు అనే సర్వనామాల వ్రతమా విభక్తిలో అంత్యవర్ణాలు లోపించి వడిబిది పొందగా నా మా నీ మీ అనే తృతీయాది విభక్త్యంగ రూపాలేర్పడుతాయి

తెలుగుభాషలో నకారం ద్రుతం కాబట్టి అది లోపించినా ఆర్థభంగం కలుగదు కాబట్టి ఉత్తమ పురుష ఏకవచనంలో ను వర్ణం లోపించిన రూపాలు కూడా కనిపిస్తాయి

“నే జెప్పనట్టు నడిపన్తిరాయనా నాయభీష్ట కార్యములున్ను నెరవేరును” 6 17

తెలుగులో ఉత్తమపురుష బహువచనంలో రెండు రూపాలున్నాయి

మేము ఏకైకైత్యకం Exc u ve

మనము సైకైత్యకం nc u ve

మేము నీ వెంటిడిగా వస్తా వున్నారమని అనబిచ్చినవగా” 9 1

“ఉదయ న్నే మేమున్ను ఆయత్తబిడి వస్తున్నారము” 68 20

మనం ఓడిలో నిలిచి ఉన్నట్లయితే చేపట్టగా వట్టుకబోచరు”

64 18

మనమున్ను ఇక్కడను కనిపించుకొందే” 67 8

మధ్యమ పురుష సర్వనామాలు

నీవు మమ్ము తిరిగి జూడక పొమ్ము” 8 26

“నీవు నన్నడుగ కారణమేమి? 19 13

మీరు అక్కడ యెన్నాకు వానముగా వుండరో అన్నాకు న్ను” 8 18

“మీరు కార్యతముగవుండేటట్టు అనతీయవలెనని ప్రార్థన శేయంగా”
8 23

రా వా బాషలో పురుషవాచక సర్వనామ వ్రయాగాల్లో ఈంది
వింక్షణరూపాలు కనిపిస్తాయి

ఉత్తమ పురుష ఐ వ ద్వితీయావిభక్త రూపం మమ్ము ఇది ఏ వ లో
పూజార్థంలో కూడా వస్తుంది రా వా లో ద్వితీయా విభక్తి రూపంపై మరలా
న అనే ప్రత్యయం చేరుతుంది

“యిప్పుడు మమ్మువ రాజ పరభారకం వహించున్నాడు” 12 19

ఉత్తమ పురుష ఐ వ తృతీయా విభక్తంగ రూపం మా రా వా లో
వంచమీ విభక్తి ప్రత్యయం నుంచి వచ్చిపుడు ద్వితీయా విభక్తంగ
రూపమే తృతీయా విభక్తంగ రూపంగా ప్రయోగింపబడుతుంది

మమ్మునుంచి నీకు ఆయే ప్రయోజనమున్ను శ్రేయసున్ను పరా
మంచక వున్నట్టయితే హానికద్దా 19 16

అలాగే మర్యమపురుషలోను ఇలాంటి రూపాలు కనిపిస్తాయి

“నిన్నుంచి కర్నాటకాన పతి నగరం కానున్నది 7 18

“నిన్నుంచి ఆయే ప్రయోజనము లేమియున్నది” (19 13

“యీ బహుమానం మీది గరక మిమ్మువ మండ్లి మానుషములుంన్ను
ముందరికి కంమ్మకుంఠం వాసి బ్రతుకలున్ను” 59 22

అత్యార్థక సర్వనామాలు	ఏ వ	ఐ వ
ప్రథమా విభక్తి	తాను	తాము
		తమరు

ద్వితీయా విభక్తి	తన్ను
తృతీయాది విభక్తంగం	తన తమ

రా వా లో ప్రత్యక్ష సంభాషణలో అనేక చోట్ల నేను కి తాను
మేము కి తాము అనే అత్యార్థక సర్వనామాలు ప్రయుక్త మవుతున్నాయి

(పరీక్షితు తాను అర్జున పౌత్రుడు అభిమన్యు పుత్రుండు పరీక్షి
తుండనువాడను అభిదానం చెప్పగా అప్పుడు కామదేనువు తాను ధర్మ
దేవతను అని తన నిజ స్వరూపము కనెనంది 19 23 24

“ఏదా రణులు శింగిరి భట్లతో తాము ఎదా నగరానకు వచ్చి అందుండి
రాయలకు అహర్నిశమున్ను తాము అర్వాదము జేసుక ఉండవలెను
8 12

ఏదా రణులు తాము కాశీ బోయిన పూర్వోత్తరములున్ను వేద
వ్యాసులు ఆనతిచ్చిన వృత్తాంతములున్ను శింగిరి భట్లకు దెలుపంగా” 8 1

“కృష్ణరాయలవారు తాము పెద్దలమైతిమి తమ మరా దాగా రాజ వరి
పాలనం జేరేటందులకు వట్టాభిషేకం అధిష్ఠాన కర్తలు శేయమని మంచిచే
జూచి ముద్దుటుంగరమిచ్చిరారు 11 9

ఇంకా నిన్ను ఆన్న అర్థంలో తన్ను వాదబడింది

“కలిదోషంబు తన్ను బొరయకుండా నీవు రాజ్యము చేసేదినానున్ను
నాలుగు పాదముల తోడట్టు నంచరించేటందుకు ధర్మం వరిపాలనం శేయ
వలెను ” (20 2

నిర్దేశాత్మక సర్వవామాలు

ఇవి సిద్ధేశ సర్వనామ ప్రాతిపదికలకు లింగ వచన వ్రత్యయాలు
చేరదంవల్ల ఏర్పడుతాయి

ఇవి రెండు విధాలు

1 ఆ / ఆ దూరవర్తి (emo e 2 ఇ / ఈ సమీపవర్తి

P o x m a e

మహద్వాచకాలు

ఏవ

బవ

సమీపవర్తి

ఈతండు

వీరు / వీరలు

ద్వితీయాది విభక్తంగ రూపం

—

వీరం

దూరవర్తి పూజ్యార్థంలో

ఆయన

వారు / వారలు

ఆతగాడు

వార్లు / వార్లు

వాడు/వాండు

వాండ్లు

ద్వితీయాది విభక్తంగ రూపం వాడి /

వాని

వార్ల / వారం /

వార్లు

రా వా బాషలో నిర్దేశ మహద్వాచక సర్వనామాలు ఈ ట్రండి విధంగా ఏర్పడుతాయి

సమీపవర్తి ఈ అనే నిర్దేశ ప్రాతిపదికకు ందు అనే పురుష బోధక ప్రత యానికి ముందు త వర్ణం చేరడంవల్ల ఈతండు అనే సమీపవర్తి ఏకవచన నిర్దేశ మహద్వాచక సర్వనామ రూపం ఏర్పడుతుంది

యీతండు మా స్వరూపం తెలిసినది యెట్టు అని జ్ఞానదృష్టిని జూచి”

7 13

దూరవర్తి ఆ అనే నిర్దేశ ప్రాతిపదికకు అన < అన్న ప్రత యం చేరడంవల్ల ఆయన అనే దూరవర్తి ఏకవచన నిర్దేశ మహద్వాచక సర్వనామ రూపం ఏర్పడుతుంది

ధర్మాసనం ధర్మయను ఎలువనంవగా ఆయన వచ్చి నిలిచి 3 8

రా వా లో వాండు వాండ్లు అనే ప్రాచీన రూపాలు కూడా కనిపిస్తాయి

జ్ఞానదృష్టిని జూచి జంగము వాండు శంఖనాదం చేసినట్టుగా తెలిసి

10 25

“నాలుగు అయిదు తాళాలు వఖబీగా మెలిపెట్టివేస్తే కరకుం వాండ్లు వాటిని విడిచివచ్చలేక 55 20

“గ్రీష్మకాలాన దగదప్పులకు తాళి వాండ్లు నిలువలేరు 59 15

ద్వితీయా విభక్తిలో వాడు రూపంపై ని ప్రత్యయం చేరగా ఏర్పడిన వాటిని అనే ఆధునిక రూపం కూడా రా వా లో కనిపిస్తుంది ఇది ఆధునికతాషా ప్రారంభదశకు సూచకం

“తొమ్మిది వడ్డెం గోతాం మానిసి చెయ్యెత్తు పొడుగు వాటిని యెత్తే దిన్ని” 55 7

ఏమి వాడు అనేవి బహువచనాలైనప్పటికీ వాటి మరలా పూజా ర్థంలో లు అనే బ వ ప్రత్యయం చేరుతుంది అప్పుడు తుది ఉకారం అకారంగా మారుతుంది కోన్నిచోట్ల లోపిస్తుంది

“పీఠంకు దొరతనం వచ్చేదేరీడు అని అడిగినందులకు (45 20

వీరతి దొరతనములనంగా నూరేండ్లదనింన్ని" (47 4

"అమరనాయకం వారలు అండ్లరున్న ఆ తీరున్నె అవునని విన్నవం శశినాదు" 47 25

"అమరనాయకం వారలలో పెంమ్మసాని రామలింగమనాయణ్ణి దిరిచి" 59 8

"కనుక అవి మొదలు నమమైన వాల్లన్ను తయస్థులై" 21 22

"యిదిగాక వాలుకా నీతి వ్రబంధములు చదివివుండ్లరు" (43 25

నన్నయాది ప్రాచీన కవుల్లోను ఈ రూపాలు కనిపిస్తాయి అదునిక బాషలో వారలు వీరలు వండి రూపాలు లోపించిపోయాయి

మహావీరవాచకం ఆయమ్మ

"శంకచక్రగదాయుధములలో లక్ష్మీసమేతుడై శ్రీవర్ష కౌస్తుభము తోడట్లు ఉష్ట స్వరూపమై కనువద్దెగాబట్టి ఆయమ్మజూచి" 46 11

మహావీరరామహద్వాచకాలు   వీ వ   బ వ

సమీపవర్తి   ఇది   ఇవి

దూరవర్తి   అది   అవి

ద్వివీరయాది విభక్త గంగం   వాటి

రా వా లో మహావీరర ఆమహద్వాచక అదునిక ద్వివీరయా విభక్తగంగ రూపం వాటిని అన్నది ఈ వ్రమోగంలో కనిపిస్తుంది

"నాలుగు అయిదు లాగాలు పబిడిగా మెలిపెట్టి వేస్తే కరమలవాండ్లు వాటిని విడిపించుచులేక సమ్మెటలో గట్టి విడిపించి చక్కగా కొట్టి " 55 20

రా వా లో విభక్త గంగ రూపాలుగా ఇందు అందు అనే రూపాలు కనిపిస్తాయి

ఇందు / యందు   ఇందులో 32 4

యందులలో (33 12

యిందుకు (28 21)

అందు	అందులకు	25 15	అందునుండి	58 14
	అందున	33 16	అందునుంచి	64 19
	అందునకైన	34 16	అందుకు	74 17)

ప్రశ్నార్థక సర్వనామాలు

నిర్దేశ సర్వనామాచేర్పడిన విధంగానే ప్రశ్నార్థక సర్వనామాలు కూడా ఏర్పడుతాయి ఇవి ఏ అనే ప్రశ్నార్థక ప్రాతిపదిక నుంచి ఏర్పడుతాయి గౌరవార్థంలోను బహు పదనంలోను పుం స్త్రీ లింగాలకు భేదముండదు అవధారణ Empha లో మనుష వాచకాలకు ద్విత్యం వస్తుంది (ఏ + వారు > ఎవ్వారు > ఎవ్వరు > ఎవరు

“సాదువులైన వార్లను యెవరు బాధజేసె” 19 12

“తులాపురుషదానానకు యెవ్వరున్ను పూజేవారు లేరు” 6 1

రా వా లో మహతీతరామహద్వాచకంలో ఏ అనే ప్రశ్నార్థక ప్రాతిపదికకు - అది చేరి ప్రశ్నార్థక మహతీతరామహద్వాచక సర్వనామ ఏర్పడుతుంది

ఏ + అది > ఏది రా వా లోని ఏంది అనే రూపం నేడు మాండలి కంగా నిలిచిఉంది

“తన ధొరతనమేమి అనంగా యేంచి తన అంక్క వంక్కలకు యెవరు వచ్చేరు రానివారిని మేము యేమి జెప్పేము” (28 8

“వంచలోహములున్ను అన్నియు సరి అందున బంగారు హెద్దింది యేంది” 32 7

o (o o

సంఖ్యావాచకాలు

సంఖ్యా వాచకాలకు విశేష్య విశేషణ రూపాలు రెండూ ఉన్నాయి పిటిలో సంగ్రహ విశేషణ రూపాలే ప్రాచీనం వాటి నుండి ప్రత్యయదుం చేరికతో విశేష రూపాలు ఏర్పడ్డాయి సంఖ్యావాచకాల్లో లింగభేదం ఉంటుంది

సంఖ్యా వాచకాల్లో ఒకటినుంచి వదిదాకా ఉన్న సంఖ్యా వాచకాలు నూరు వేయి అనేవి మూల రూపాలు తొమ్మిది అన్న రూపం తొల్ వది నుంచి ఏర్పడింది తొల్ + వది > తొన్ + వది > తొమ్మిది ఈ తొమ్మిది రూపసామం చేత ఎనిమిది రూపం ఏర్పడింది సహస్ర లక్ష కోటి అనేవి సంస్కృత పదాలు

ఏ కావలోనైనా స్వతంత్ర సంఖ్యావాచక మూల రూపాలు పరిమితం గానే ఉంటాయి

సంఖ్యా వాచక పదాలను మూడు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు

1 అమనుష్య సంఖ్యా వాచక పదాలు

2 మనుష్య సంఖ్యా వాచక పదాలు

3 పూరణార్థక సంఖ్యా వాచక పదాలు

1 అమనుష్య సంఖ్యా వాచక పదాలు

పిటిలో ప్రాథమిక సంఖ్యావాచక పదాలు నిష్పన్న సంఖ్యావాచక పదాలని రెండుగా వింగడించవచ్చు ఇక్కడ రా వా లోని సంఖ్యావాచక పదాలు అతిథేయాలు

ప్రాథమిక సంఖ్యావాచక పదాలు

వొలిటి 3 1 /వలిటి	64 5	యెనిమిది 42 6
రెండు 19 5		తొమ్మిది 11 4
మూడు 19 4		పది 24 15
నాలుగు 9 4		నూరు 55 16
అయిదు 55 19		వెయ్యి 39 26
అరు 24 15		లక్ష 47 8
యేడు 14 5		కోటి 78 21)

నిష్పన్న సంఖ్యావాచక పదాలు

సంకలనం add on తో గాని గుణకారం mu p ca on తో గాని నిష్పన్న సంఖ్యావాచక పదాలేర్పడుతాయి

సున్న ఉన్న అంకె తర్వాత ఒకటి నుండి తొమ్మిది వరకు గల సంఖ్యలను కలిపితే సంకలన సంఖ్యావాచకాలు నిష్పన్న మవుతాయి

రెండు మొదలయిన సంఖ్యలకు పది నూరు వేయి అనే సంఖ్యలు రెండో అవయవంగా ఉండి గుణకారాన్ని పొందితే గుణకార సంఖ్యావాచకాలు నిష్పన్న మవుతాయి

సంకలనం

వందరెండు 24 22 / వందరెండు 40 21

వన్నెండు (37 8 10 + 2

వదునాలుగు 14 23 10 + 4

పదిపాను 45 23 10 + 5

పదహారు 52 19 / 10 + 6

పదారు 73 6 10 + 6

పదునెనిమిది 42 7 (10 + 8

వందొమ్మిది 24 14 0 + 9

యిరువైనాలుగు 24 20 $2 \times 10 + 4$

యాభైయారు 24 11 $5 \times 10 + 6$

అరవైనాలుగు 42 9 $6 \times 10 + 4$

ఠబైరెండు 2 16 $(7 \times 10 + 2$

యెనభైనాలుగు 24 15 $8 \times 10 + 4$

తొంభైతొమ్మిది 24 10 $9 \times 10 + 19$

నూటయిరువై 37 10 $100 + 2 \times 10$

వెయ్యింన్నూట యిరువై 10 8 $1000 + 100 + 2 \times 10$

వెయ్యిన్నే నూరు 8 24 22

వెయ్యింనే నూరు 37 4

} $(1000 + 5 \times 100$

- 18 సముచ్చయంతో కూడిన వెయిన్ అనేది విశేషణరూపం అలాగే వెయ్యిన్ కూడా వెయ్యి అనేది ఇకారాంతం కాబట్టి ఇక్కడ సముచ్చయ వ్రత్యయం ఉన్ > ఇన్ గా రూపాంతరం చెందుతుంది

రెండువేలున్నెనమన్నూరు 64 16 $2 \times 1000 + 8 \times 100$
 ఒకాయరవైవేలు 31 9 $100000 + 2 \times 10 \times 1000$
 ఒకాయరవైవేలు (37 4 $100000 + 5 \times 10 \times 1000$

గుణకారం

ఐరవై 24 7 / }
 యిరువై 31 9 / } $(2 \times 10$
 యిరవై 1 4 }
 ముప్పై 39 4 / }
 ముప్పై 54 22 / } 3×10
 ముప్పై 31 10 }
 నలభై 29 11 4×10
 యాభై 31 14 / }
 యాభై 37 4 } 5×10
 అరవై 115 / }
 అరవై 60 21 } 6×10
 రెప్పై 3 5 / }
 రెప్పై 42 7 / } 7×10
 రెప్పై 2 16 }
 యెనభై 24 15 / }
 యెనభై 29 12 } 8×10
 తొంభై 24 10 9×10
 మున్నూరు 11 5 3×100
 నన్నూరు 53 6 4×100
 యేనూరు 53.0 5×100
 అర్జూరు 11 1 6×100)
 ఎనమంన్నూరు (64 16 8×100
 రెండు వేలు 24 23 2×1000
 వందరెండు వేలు 24 25 $10 + 2 \times 1000$
 యిరువైనాలుగు వేలు 24 49 $(2 \times 10 + 4 \times 1000$

మున్నెవేలు 65 20 $3 \times 10 \times 1000$
 యెనలై వేలు 59 26 $8 \times 10 \times 1000$
 మూడు లక్షలు 37 4 3×00000
 నాలుగు లక్షలు 24 24 4×100000
 అయిదు లక్షలు 37 11 5×100000
 నాలుగు కోట్లు 24 11 4×10000000
 ఆరు కోట్లు 24 12 6×0000000

ఈ సంకలన గుణకారాంతో నిష్పన్నమైన సంఖా వాచకాల్లో క్రింది
 విలక్షణతలు గోచరిస్తాయి

వదికి విశేషణ రూపాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉంటాయి

రెండుతో	వంద / వన్
నాలుగుతో	వదు
ఏనుతో	వది
ఆరుతో	వద
ఎనిమిదితో	వదన్
కొమ్మిదితో	వం

వన్ కి రెండు చేరినపుడు వంద అనేది సంద్యక్షరంగా వస్తుంది

వది + రెండు > వందరెండు (24 25)

ఏను ఆరు చేరినపుడు హకారం ఆగమంగా వస్తుంది

వది + ఏను > వదిహేను 45 23 < వదియేను

వది + ఆరు > పదహారు (52 19 < వదియారు

c వయిది > వహిది

సమానపదంలో ఏను పూర్వపదంగాను ఉత్తర పదంగాను ఉంటుంది

యేమారు 53 6

వదిహేను 45 23

ప్రాథమిక సంఖ్యా వాచకాలపై వదికి ఈ క్రింది రూపాంతరాలు కని
ఎస్తున్నాయి

రెండు	}	పై	వై
ఆరు			
మూడు	}	పై	మై/ మై/ పై
నాలుగు			
అయిదు	}	పై	మై/ మై
ఎనిమిది			
కొమ్మిది	}	పై	మై/ మై
ఏడు			

వదితో కలిసినపుడు ప్రాథమిక సంఖ్యా వాచకాల విశేషణ రూపాలు
ఇలా ఉన్నాయి

రెండుకి	ఇరు / ఇర
మూడుకి	ము
నాలుగుకి	నరి
అయిదుకి	యా
ఆరుకి	ఆరు / అర
ఏడుకి	డె / డ
ఎనిమిదికి	యెన
కొమ్మిదికి	కొం

నూరుతో కలిసినపుడు

మూడుకి	మున్
నాలుగుకి	నన్
అయిదుకి	యే
ఆరుకి	ఆర్
ఎనిమిదికి	ఎనమన్

నూరు విశేషణరూపం నూట

వెయ్యింన్నుట యరువై యేండ్ల మీద చెల్లె (10 8

మున్నుట అరవైయేండ్లు 11 2

౦౫ విశేషణంగా ప్రయుక్తమైనపుడు తుదివర్గం దీర్ఘమవుతుంది
 ౦౫ యాలైవేలు 37 4

వేయి ఐహవచన వ్రత యాన్ని గ్రహించినపుడు తుదివర్గం లోని
 స్తుంది

వేయి + లు > వేలు 37 4

సమాసంలో అజాది సంఖా వాచకం వరవదంగా వచ్చినపుడు యదా
 గమం వస్తుంది

యాలైయారు 24 14

మారు అనేది ఉత్తరవదంగా ఉన్నపుడు రెండు మూడు అనే రూపాలు
 ఇన్ మున్ అనే రూపాంతరాలను ప్రదర్శిస్తున్నాయి

ఇనుమారు 23 18 మమ్మారు 23 19

2 మనుష్యవాచక సంఖ్యాపదాలు

వీటిలో మహన్నుతీ భేదం ఉంది ఇవి సాధారణంగా అమనుష సంఖ్యా
 వాచక విశేషణ రూపాలకు లింగ వచన ప్రత్యయాలు చేర్చడం వల్ల ఏర్పడు
 తాయి

మహద్వాచకం

ఏ వ ఒక > వొక రు 53 26

పూజార్థంలో వొక రు (33 13)

మహతీవాచకం

ప్రత్యయం తె /కామారై 75 22 ఇది ఇతి/తి ప్రత్యయ రూపాంతరం

ఏ వ లో మాత్రమే మహన్నుతీ భేదం ఉంటుంది ఐ వ లో
 మహద్వాచకంతో కలిసిపోతుంది ఈ భాషలోని లింగ విధానాన్ని బట్టి మనుష
 వాచక ఐహవచన రూప నిర్మాణంలో వచ్చే ప్రత్యయాలు ఈ క్రింది పర్యాకు
 రూపాలను కలిగి ఉన్నాయి

---

19 ఇక్కడ వెయ్యి = మూడు రూపం వే అని కూడా భాషా వేర్తలం
 అభిప్రాయం

రు నాలుగుతో
దరు రెండుతో
గురు మిగతాచోట్ల వస్తాయి

ఈ ప్రత్యయాలకు ముందు సంఖ్యావాచకాలు ఈ క్రింది రూపాలతో ఉంటాయి

రెండు	ఇర్ + ద > ఇద్దరు	49 19
మూడు	ము ముగ్గురు	40 22
నాలుగు	నలు నలుగురు	13 2
ఆరు	ఆర్ ఆర్దురు	16 13

సామూహికార్థంలో మనుష్య వాచకాలకు పరిగణన Counting లో మూడు నుంచి మంది చేరుతుంది కాని రావాలో మందితో కూడిన ప్రయోగాలు లేకపోవడం ఒక వైవిధ్యం అవహద్యాచక సంఖ్యా వాచక విశేషణలే మనుష్య వాచకాలకూ ప్రయుక్తమయ్యాయి

ముప్పై నవతులు 7 22 రెండు మనిషి నిలువున 54 14
ఒక మనిషి బంటు 30 18 నాలుగు మనుషుల నిలువున 54 17

3 పూరణార్థక సంఖ్యావాచక పదాలు

రావాలో పూరణార్థక ప్రత్యయంగా ఒకని ఉన్నట్లు ఇది చారిత్రక కాలంలో ఆగు అన్న క్రియ నుండి వణిగింది

ఆగు > ఆవు > అవ > ఒ

కావ్య భాషలోని అవ ప్రత్యయమే వ్యావహారిక భాషలో ఒకగా మారుతుంది ఇది 12వ శతాబ్దం నుంచి శాసనాల్లో కనిపిస్తుంది

మొదలు రూపానికి దీ అనే పూరణార్థక ప్రత్యయం చేరి మొదటి అవుతుంది తర్వాత అన్న ఒక అనే ప్రత్యయాన్ని పొందుతాయి

మొదటి దొర 39 12

రెండో తేవ 10 23 రెండో వర్యాయము 34 3

మూడో నగరా 59 10

విభాజక సంఖ్యావాచకం (D bu ve Numera

ప్రత యాలు ఏ < చేసి వంతున లెక్క/లెక్క

ఏకి యేనుగ వల్లిండికి రోజు వెయ్యే శిమెట్ల లెక్క 24 21
రోజు గుర్రం వొల్లిండికి నూరే శిమెట్ల లెక్క 24 8
బంటు ఒక్కండికి నెలకు ఘట్టి రెండే వరాం లెక్క 24 23

వంతున గుర్రములు వెయిండి లక్ష ఘట్టవంతున 24 19

లెక్క వీధికి నన్నూరు యేనుగు లెక్క పదసారి యిరీరి నాలుగు
పీడులను వేయి గుర్రాలన్ను అన్ని రోతులున్ను దావకట్టుగా
బడగా 53 6

ఇంకా రా వా బాషలో ఈ క్రింది విశేష ప్రయోగాలు చూడవచ్చు
బంహీనులు అన్న అర్థంలో పేద అన్న పదానికి అం 1/2 కాలు 1/4
అనే సంఖ్యా వాచక పదాలు చేర్చి ప్రయోగించడం జరిగింది

"అరపేద కాలుపేద మనుషు లైన వారి పోసురాను శక్యమా అని"
42 27 ఈ అర కాలు అనేవి సంఖ్యావాచకాలకు చేరినప్పుడు తన్ అనే
సముచ్చయ ప్రత్యయం వస్తుంది ఇకారంత సంఖ్యా వాచకాలకు చేరినప్పుడు
తన్ ఇన్ గా మారుతుంది

పకటిన్నర దినం 64 5

మూడుం ముక్కాలు ఘడియ 40 22

ప్రథమేతర రూపంలో సంఖ్యావాచకాలకు డి అనే ఔవవిధక్తిక
ప్రత్యయం చేరుతుంది

"రోజు గుర్రం వొల్లిండికి నూరే శిమెట్లలెక్క గుర్రములు వెయ్యిం
డికి లక్ష ఘట్ట వంతున గుర్రాలు యిరువై నాలుగు వేలిండికి యిరువై నాలుగు
లక్షలున్ను యేనుగ వల్లిండికి రోజు వెయ్యే శిమెట్లలెక్క యేనుగులు

మాట యరువైయింటి వర్షరెండు లక్షలకును యేనుగలు వెయి న్నేనూరు
బంటు ఒక్కొంటికి నెలకు పుట్టి రెండేళి వరాల రెక్క బంటు వెయ్యింటికి
రెండ వేల వంతున" 24

ఒక అనే సంఖ్యా వాచక వదం నుండి ఏర్పడిన వొంది అనే
రూపం కూడా రా వా లో కనిపిస్తుంది

"వక్కరే కోట వెలువట వొందిగాపోగా" 26 25

సమాసంలో పూర్వవదంగా యేక అనే రూపం కనిపిస్తుంది

యేకదేశాన 26 24

యేకాలోచనవరుదై 37 3

యేకగ్రీవమై 36 23

యేకచక్రముగాను 42 10)

విశేషణాలు

నామవాచకాల గుణ విశేషాలను తెలియజేసేవి విశేషణాలు

తెలుగులో వా ప్తిని బట్టి నిర్మాణాన్ని బట్టి రెండు తరగతులుగా
వర్గీకరించవచ్చు

1 సహజ విశేషణాలు Pr mary Ad ec ve

2 నిష్పన్న విశేషణాలు Der ved Ad ec ve

సహజ విశేషణాలు

వీటిని వా ప్తినిబట్టి ఎనిమిది తరగతులుగా పేర్కొనవచ్చు 31

1 గుణ వాచక విశేషణాలు Qua a ve Ad ect ve

2 నిర్దేశాత్మక విశేషణాలు (Demon a ve Ad ect ve

3 ప్రశ్నార్థక విశేషణాలు n e roga ve Ad ec ve

4 సంఖ్యావాచక విశేషణాలు Numera Ad ec ve

5 పరిమాణార్థక విశేషణాలు Quan a ve Ad ec ves

6 ప్రకారార్థక విశేషణాలు Manner Ad ec ve

7 పరిగణనార్థక విశేషణాలు Ad ec ves of To a y

8 అనిశ్చిత విశేషణాలు nde n e Ad ect ve

సమాసాల్లో వచ్చే విశేషణాలు ఎక్కువగా పూర్వపదాలుగా ఉంటాయి
జంటపదాల్లో విశేషణ విశేష భావం బోధకం కాదు రెండూ విశేష్యలే
అవుతాయి

ఉదా ఆవధి ఆటంకములు 3 12 ఎన్నపెద్దలు 25 22
కలిమిబలములు 21 2 రేయివగలు 8 11

గుణవాచక విశేషణాలు

ఇవి గుణ స్థాన కాల ఆకార దళ వర్ణాది భేదాలతో అనేక రకాలుగా
ఉంటాయి

గుణం వరమాన్నము 5 1
బంగారు ఎట 49 26
వయిదు బియ్యము 68 9
స్థానం మందర దివాణం 32 22 వెనకదిక్కు 65 14
వెలిదావళ్ళు 39 14 నడిమి మంటపము 79 3
కాలం మునుపటివారు 57 19
వెనుకటివారు 57 20
ఆకారం చతురశ్రమమైన భూమి 9 5
దళ ఆరపేద కాలు పేద
మనుషులు 42 20
వర్ణం కలరి కామదేనువు 3 13 ఎఱాంబరం 12 8
నీలిదట్టి 6 27 నల్లప్రజలు 31 3

విశ్లేశాత్మక విశేషణాలు

దూరవర్తి ఆ ఇందిరాదేవి 8 16 సమీపవర్తి యీ కొండ 9 17
ఆ స్తంభము (10 16 యీ వార్తలు (27 15

ప్రశ్నార్థక విశేషణాలు

యెక్కడ (9 9 ఏ రీతు 12 20
యెవరు (19 12) యేలాగు (32 5)

సంఖ్యావాచక విశేషణాలు

ఉదా మూదామద 49 10

ముమ్మారు 23 18

పరిమాణాత్మక విశేషణాలు

అంత అంతేసి కార్యాలు 51 6

అంతమేర 64 22

ఇ యింతటి యింతటి కార ము 27 18

ఇ యింత యింత కార్యము 27 17

ఇంత అలోచన 35 20

యింతరస్తు 63 11

కొంత కొంత దూరము 26 23

కొంత పాయదశము 39 26

ప్రకారార్థక విశేషణాలు

అట్టి అట్టి కార్యము 27 10

అట్టి దుర్గాలు 65 12

ఇట్టి ఇట్టి వట్ల 57 14

పరిగణనార్థక విశేషణాలు

మహద్వాచకాలు

ఁ

మహతీవాచకాలు

} అందరు 32 3
} కొందరు 69 9

అనిశ్చిత విశేషణాలు

అమహద్వాచకాలు

అన్ని అన్ని కార ములున్ను 6 25

ఇన్ని ఇన్నాళ్ళు 45 13

ఎన్ని ఎన్ని రక్షలు 23 20

నిష్పన్న విశేషణాలు Der ved Ad ec ve)

ఇవి ప్రాథమిక విశేషణాల నుండి నామ ప్రాతిపదికల నుండి ప్రయా
ధాతువుల నుండి అనేక రీతులుగా ఏర్పడుతాయి.

స్థానాన్నిబట్టి విశేష్యలే విశేషణాలుగా ప్రవర్తిస్తాయి

నిండేరు 62 27 యేరు నీరు 60 26

విదురసీతి 2 10 నీతికార్యం 3 3

నామనాచకారముండి ప్రత యాలు చేరగా ఏర్పడిన విశేషణాలు

అ వచ్చుకోరణము 3 26

రత్న కంఠి 2 14

ఇ నడిమి మంటవము 78 3 మాని కొమ్మ 54 17

మొదటి దొర 30 12

టి వాకిటి పారు వత్సము 36 18

నేటి జయం (6 19

దీవటి కొలుపు 69 10

పు ఆమరపు యేనుగులు 37 9

సింహ్యపు ఎల్లలు 60 9

వ విణ పు + విణ అ ఇనువగుడియలు 39 1

నామ ప్రాతిపదికకు అగుదారు నిషన్నమైన అయిన/ఐన అన్నపదం
చేరడం వల్ల విశేషణత్వం కలుగుతుంది

ఐన అపూర్యమైన మనమ్యలు 31 2

అన్యోన్యమైన మాట వలుకులు 76 23

క్రియాదారువుల నుండి ఏర్పడిన క్రియాజన్య విశేషణాలు

భూతకారిక విశేషణం

ఇన వచ్చినవారు 66 2

నడచిన వర్తమానములు 35 19

కన్నకార్యములు 44 9 < కనిన

విన్నవారాలు 44 9 < వినిన

తద్ధర్మార్థక విశేషణం

ఏ యేలేదొరలు 30 3

వచ్చేచేళ 53 10

జయించేయత్నం 71 15

కవిష్యక్కారిక విశేషణం

-గం అన్నంతంపై) కాయంగం విన్నవం 2 5

లింగం (Gender)

ఇతర ద్రావిడ భాషల్లో ఉన్నట్టుగానే తెలుగులో కూడా రెండు లింగాలు ఉన్నాయి అవి మహత్తు అమహత్తు స్త్రీ తిరగ్గద లిన్నమైనవి మహత్తులు అమహత్తుల్లో స్త్రీని బోధించేవి మహాతీవాచకాలు తెలుగులో శబ్దం యొక్క అర్థాన్ని బట్టి సంస్కృతంలో శబ్ద స్వరూపాన్ని బట్టి లింగభేదం ఉంటుంది ముందాభాషలో లింగభేదం ప్రాణివాచకాలు $an\ ma\ es$ అప్రాణివాచకాలు $na\ na\ es$ అన్న భేదంతో ఏర్పడింది హిందీ భాషలో పులింగం స్త్రీలింగమని రెండే లింగాలు ఉన్నాయి ఈ విధంగా ఈ లింగ భేదం ఒక్కో భాషలో ఒక్కో విధంగా ఉంటుంది

తెలుగు వైయాకరణులు దు ము పురిను వ్రథమా విభక్తి వ్రత్యయాలుగా పేర్కొన్నారు ఇవి కేవలం తత్సమ పదాంకు మాత్రమే వస్తాయి దేశ్యపదాల్లో ఎక్కువ భాగం సహజనామ ప్రాతిపదికలే లింగబోధ కోతను కలిగి ఉంటాయి

రా వా లో ఈ క్రింది నామవాచకాలు పులింగ బోధకాలుగా వ వ హరిస్తున్నాయి

అన్న ముక్కుతిమ్మన్న 61 19
అల్లసానిపెద్దన్న (61 25)
కంపన్న 63 12

అయ రథాననం రథ్యయ్య 3 8
రాయనం రామచంద్రయ 11 14)
ముక్కుతిమ్మయ 16 25
అల్లసానిపెద్దయ్య 80 4

అవ్వు ఇది కన్నడ భాషనుండి తెలుగులో ప్రవేశించిన నామపద
ప్రత్యయం
బోయి రామవ్వు 44 17
కొమార తిమ్మవ (44 19)

పూజా ర్థక యాపాలు

అరసు ఇది రాజా ఆనే వదంసుండి కన్నడంలో ఏర్పడిన వదం
ఈ వదాల్లో నామానుబంధంగా కనిపిస్తుంది
అయ్యమరసు 11 12
కొండమరసు 11 12
తిమ్మరసు 26 13

జి ఇది మరాఠీబాష నుండి వచ్చిన గౌరవ వాచక ప్రత్యయం
వేగం గోపోజి 38 4
వక్కిరి గోపోజి 42 19
మహారాష్ట్ర గుజ్జరి గజ్జోజి 42 25

వంత్ ఇది కూడా మరాఠీ బాషనుండి తెలుగులో ప్రవేశించిన
ప్రత్యయం తెలుగులో ఇది గౌరవ బ వ ప్రత్యయం లు తోనే
వ్యవహరింపబడుతుంది

అముపురం వారి అనంత్రోజి వంతులు 49 15
ధిర్లి సురతాణివారి ఠాకోజి వంతులు 49 17
బెడదకోటవారి బేకోజి వంతులు 49 18
గోంకొండ వారి గోపోజి వంతులు 49 19

వండితులు దొందో వండితులు 32 22
ముకుంద పండితులు (32 24

బిరుదువాచక శబ్దాలు నామవాచకాలపై చేరేవి
పీడిలో కొన్ని జాతి బోధకాలుగా స్థిరపడ్డాయి

నాయడు అక్కప్పనాయడు 44 21
కృష్ణప్ప నాయడు 44 21
కొదికం పిళ్ళనాథ నాయడు (44 20)

నాయకండు సరసనాయకండు 34 30
యీశ్వర నాయకండు 34 20

గౌరవార్థం లు లో

రఘునాయకులు 6 2

జగన్నాయకులు (53 9

ఎక ఇది తమిళ ఎత్తై శబ్దం నుండి వచ్చింది

అవ్వరవళ 11 14

మన్నాదులళ 11 14

కువ్వరవళ 44 19

బట్టు/బట్టు బట్టు శబ్దానికి పూజార్థంలో లు చేరుతుంది

సింగ్గిరిబట్టు 6 21

శింగిరిబట్టు 7 16

రాజా సాళువ మేకరాజా 11 16

అర్వీడి మిక్కరాజా 11 6

రాచూరి తిమ్మరాజా 11 18

రావు డి వంత్ లతోపాటు ఇది కూడా మరాఠీ వదమే

అంకుశరావు 45 16

మరికరావు 47 14

గంగారావు 58 12

రెడ్డి నాగారెడ్డి 44 23

బసువారెడ్డి 44 24)

బొమ్మిరెడ్డి 44 24

పాత్రుడు అఖండ పాత్రుడు 66.20

అళినీ పాత్రుడు 66 21

ఖానుడు అంకుశఖానుడు 44 16

చిరాపుఖానుడు 65 6

రా వా లో శ్రీ నవుంసక లింగాల్లో చెప్పకొదగ్గ విశేషాలేమి లేవు

వచనం Number

తెలుగు భాషలో ఏక వచనం బహు వచనమని రెండే వచనాలు ఏక వచన రూపానికి ఎలాంటి ప్రత యాలూ చేరవు నామ ప్రాతిపదిక రూపమే సహజంగా ఏక వచనాన్ని బోధిస్తుంది ఈ ఏకవచన రూపానికి బ వ ప్రత్యయం లు చేరదంవల్ల బ వ రూప మేర్పడుతుంది

లు రు ము అనేవి బహువచన ప్రత్యయాలు కొన్ని వదాలు నిత్యైక వచనాలుగాను కొన్ని నిత్య బహువచనాలుగాను ఉంటాయి

బ వ ప్రత్యయం చేరినపుడు ఈ క్రింది నామవాచక ప్రాతిపదికల్లో కొన్ని మార్పులు కలుగుతాయి

బ వ ప్రత్యయం లు చేరినపుడు ఇకారాంత వదాలు స్వరసామం వల్ల ఉకారాన్ని పొందుతాయి

తిరువతి + లు > తిరువతులు 2 15

ప్రదాని + లు > ప్రదానులు 4 8

సన్యాసి + లు > సన్యాసులు 5 9

నది + లు > నదులు 12 5

విడిది సామగ్రి అన్న వదాలు విడుదులు సామగ్రులు అని కావలసి ఉండగా కొన్ని త్ర్యాదేశ్య వదాల సామ్యంవల్ల రా వా లో విడిదీలు 50 4 సామగ్రిలు 41. 5 అని దీర్ఘాంతో కనిపిస్తున్నాయి

బ వ ప్రత్యయం వరమైనపుడు కొన్ని వదాల్లో చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది

తలారి + లు > తలార్లు 3 24

చీడి + లు > చీట్లు 26 18

బంటు + లు > బంట్లు (28 26

వాండు + లు > వాండ్లు 59 15

కొన్ని దుమంత శబ్దాలకు బ వ ప్రత్యయం లు చేరినపుడు తుది అక్షరం లోపిస్తుంది

ఉదా శిష్యుడు + లు > శిష్యులు 10 24
 నృపాలుడు + లు > నృపాలులు 56 14)
 బ్రాహ్మణుడు + లు > బ్రాహ్మణులు 78 21
 బ్రాహ్మణ శబ్దానికి బ్రాహ్మలు (33 23 బ్రాహ్మలు (36 16
 అనే రూపాలు కూడా ఉన్నాయి

అల్లుండ్లు 4 11 యేండ్లు 10 8 అనే బహువచన రూపాలు అల్లుండు
 ఏండు అనే ప్రాచీన ఏకవచన రూపాలనుండి ఏర్పడ్డాయి

ల్లు అంత శబ్దాలకు ఐ వ ప్రత్యయం వరమైనపుడు ండ్ అదేశంగా
 వస్తుంది

విల్లు + లు > విండ్లు 18 2

ఇల్లు + లు > ఇండ్లు 23 5

వదాంత డ ల రంతో ఐ వ లు ప్రత్యయం చేరినపుడు వడ్ల సమీ
 కరణం జరిగి శకారాదేశం వస్తుంది

వడి + లు > వకు 17 7

తాడు + లు > తాకు 59 12

కాలు + లు > కాకు 39 3

పూరు + లు > పూకు (59 4

రాయి శబ్దానిక్కుగా శకారాదేశం వస్తుంది

రాయి + లు > రాకు 35 9

వేయి శబ్దానికి అంత్యాక్షరం లోవుస్తుంది

వేయి + లు > వేలు (31 10

త్రిమాత్ర పరిమాణం గల యికారాంత శబ్దాలకు ఐ వ ప్రత్యయం
 వరమైనపుడు తకారమాదేశంగా వస్తుంది

చేయి/వెయ్యి + లు > చేతులు 56 11

వ్యావహారిక బాషలో మకారాంత శబ్దాలకు ఐ వ ప్రత్యయం వరమై
 నపుడు మకార లోపమూ పూర్వ స్వరదీర్ఘమూ వస్తాయి

గుర్రము + లు > గుర్రాలు 34 17

దినము + లు > దినాలు 38 17

దుర్గము + లు > దుర్గాలు 46 19

సర్వనామాలకు రు ము అనే ఐ వ ప్రత యాలు చేరుతాయి

సర్వనామాల్లో ఐ వ ప్రత్యయాన్ని రెండు విధాలుగా గుర్తించవచ్చు

ము మేము 28 8 Exc u ve]

మనము 35 3 [nc u ve]

తాను తాము 8 12

రు మీరు 8 18

వీరు 52 9

వారు 42 14

ఏ వ సంఖ్యావాచకానికి పూజార్థంలో ఐ వ సత్యయం రు చేరుతుంది

వఖశ 31 7

వౌఖరు 32 14

ఇందులో మహన్నహతీ లేదం లేదు

పూజార్థంలో నామవాచకాలకు ఐ వ ప్రత యం లు చేరుతుంది

విద్యారణులు 4 25

ప్రభాకర శాస్త్రుర్లు 11 22

జ్ఞానేంద్ర సరస్వతులు 4 25

రామాదీక్షితులు 11 20

వేదవ్యాసులు 6 25

కొండ్ల వండితులు 34 7

శింగిరికట్టు 7 16

ఇంకా అతిశయ పూజ్యార్థంలో వారు అనే అనుబంధ వదం చేరుతుంది

వీర సృసింహారాయలవారు (2-6

కృష్ణరాయలవారు 11 9

గజవతి వారు (66 15

రా వా లో రాయలకు వారు తోపాటు దేవ శబ్దం కూడా ప్రయోగించబడింది ఉదా రాయలదేవునివారు 22 18) తిక్కన మహతీ వాచకానికి కూడా దేవులు అని ప్రయోగించాడు

ఏడు కుంఠీ మహాదేవులు ఆది 7 239

ఇలాంటి రూపాలు శాసనాల్లో కూడా కనిపిస్తాయి :

సాధువులైనవారి పేర్లకు శ్రీపాదులు అనే అనుబంధం పూజ్యార్థంలో చేర్చబడుతుంది నేడు కూడా పూజ్యపాదులు శీర్షపాదులు అని సంబోధించడం కద్దు

విద్యారణ శ్రీపాదాలు (4 20

ప్రాచీన తెలుగు శాసనాల్లో గౌరవ వాచకమైన కాలు అనే అనుబంధ పదం సంస్కృత పాద శబ్దానికి అనువాదంగా కనిపిస్తుంది

రేవణకాలు కలమళ్ళ శాసనం

పుద్గణ కాలు పొట్టదుర్తి మాలెపాడు శాసనం

ఉజ్జి కాళ్ళు ఎర్రగుడిపాడు శాసనం

కొన్ని శబ్దాలు నిత్యైకవచనాలుగాను కొన్ని నిత్య బహువచనాలుగాను ప్రయోగించబడుతాయి

నిత్యైకవచనాలు

ఉదా వియ్యము (73 15

స్నానం 52 18

కోవం (5 11

స్నాన, కోవ శబ్దాలు స్నానాలు కోపాలు అని బహువచనాంతాలుగా కూడా కనిపిస్తాయి

నిత్య బహువచనం

నీకు 42 16

సమూహార్థ బోధకంగా కొంత శబ్ద ప్రయోగం ఈ క్రింది ఉదాహరణాల్లో విరివైనట్లుగా కనిపిస్తుంది

కొంత గుర్రం 58 4 అశ్వదళం అన్న అర్థంలో

కొంత రూక 78 11 దబ్బు అన్న అర్థంలో

ఈ క్రింది ఏకవచనాంత రూపాలు గమనించదగ్గవి

రెండామడ 25 25

మూడామడ 59 1

త్రిరాత్రి 78 23

జంట పదాల్లో ఐ వ ప్ర చేరక పోవడం

రేయి వగలు 8 11 శుచి రుచి 49 23

అహర్నిశము 8 13 పోటువాటు 55 12

దీనికి సంస్కృత బాషా వ్రణావం కారణం కావచ్చు

విభక్తి (Case)

నామవాచక ప్రాతిపదికలపై చేరే ప్రత యాలను నామ విభక్తి ప్రత్యయాలని వ వహరిస్తారు ఇవి నామప్రాతిపదికకు ప్రత కంగా గాని పరోక్షంగా భావ విభక్తి ప్రత్యయాలు చేరిన తర్వాత గాని చేరదంవల్ల ద్వివీధియా విభక్తి రూపాలు ఏర్పడుతాయి

తెలుగు భాషలోని వదాలను ద్వివీధియాది విభక్త్యంగ స్వరూపాన్ని బట్టి భావవిభక్తికాలు అభివ్యక్తికాలని రెండు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు నామ ప్రాతిపదికలకు విభక్తి ప్రత్యయాలకు మధ్య కొన్ని ప్రత యాలు చేరుతాయి వీటినే భావవిభక్తికా లంటారు

మన సంప్రదాయ వైయాకరణులు ఇ ది / ంది తి అనేవాటిని భావ విభక్తిక ప్రత్యయాలుగా పేర్కొన్నారు ? ఇంకా ఐహవచన రూపాలపై వచ్చే ఆ ను కూడా భావవిభక్తిక ప్రత్యయంగా గుర్తించవచ్చు ఇ ఆ అనేవి అంత్యాచ్చుకు ఆదేశంగాను ది / ంది తి అనేవి అంతా క్షరానికి ఆదేశంగాను వస్తాయి తర్వాత వీటిపై విభక్తి ప్రత యాలు చేరుతాయి

ఇ అచ్చటికి 7 5

వారిని 34 10

నగరికి (27 6

అందరినిన్ని 57 20

వార్లకు 3 7

వార్లకాలో 57 21

దిక్కుల నుంచి (4 7

దొరలకు (57 5

—టి- కుందేటిని 9 8 యేట్లో 61 6
 వాడిది 32 21 యేటికి 62 5
 నూటికి 32 12 కొండ్లపీడికి 63 15

—ంటి వోడుగంటికి 46 17

—రి చేతికి 62 27

తెలుగులో దేశ శబ్దాంకు వ్రతమా విరక్తిలో ఎలాంటి వ్రత్యమాలూ
 చేరవు సంస్కృత పదాలు తెలుగులో వ్రవేశించినపుడు దు ము వు లు
 అనే వ్రత యాలను గ్రహిస్తాయి

ద్వితీయాది విరక్త్యంగ నిర్మాణం

ద్వితీయాది విరక్తులు చేరినపుడు నామవాచకానికి ఔవ విరక్తిక
 వ్రత్యయం చేరుతుంది అప్పుడది ద్వితీయాది విరక్త్యంగ రూపమవుతుంది

ద్వితీయా విరక్తి

వ్రత్యయాలు ని ను ఛ

ని/న్ని కుందేటిని 9 8 సన్యాసిని జూచి 7 13

వాస్తు పురుషుని 10 2 లక్ష్మీదేవిని 8 16

నందివాణ్ని 26 1 గుర్రాన్ని 53 20

ను శింగిరిపట్లను బ్రహ్మరాక్షసుగా యెంచి 6 15

వంపానదీ తీరానకు వచ్చి వంపా విరుపాక్షులను సేవించి 9 4

సాదువులైన వార్లను యెవరు బాధజేశిరో 19 12

కొన్నిచోట్ల ద్వితీయా విరక్తి వ్రత్యయాలు రాకపోయినా వ్రతమా
 విరక్తి రూపాలే ద్వితీయా విరక్త ర్థాన్ని బోధిస్తాయి

ఛ ధర్మము ఆర్జించేదేరితు 12 21 ధర్మమును

గిలుకు పావాలు మెట్టి (12 12 గిలుకు పావాలను

కొన్ని చోట్ల బహువచన లకారంపై కూడా ద్వితీయా విరక్తి వ్రత్య
 యాలు చేరవు

శత్రువుల జయించేదేరితు (12 12 శత్రువులను

మిత్రువుల పోషించేదేరితు 12 23 (మిత్రు(వు లను)

అవ్రజనుల పాలించేదేరితు (12 23 అవ్రజనులను

తృతీయా విభక్తి

ప్రత్యయాలు తోడట్టు చేత/చాత తో

రా వా బాషలో ఆనేకచోట్ల 30 వర్ణాయాలు కనిపించే తోడట్టు ప్రయోగం సాహిత్యంలో కనిపించదు ఇది తోడ + అట్టు కలిసి ఏర్పడిన రూపం కావచ్చు ఇది రా వా లో సహారంలో ప్రయుక్తమవుతుంది

తోడట్టు వినయము తోడట్టు 3 17 వరమాన్నము తోడట్టు 5 16
అరివైభవముల తోడట్టు 3 25 ఇష్ట సంపదల తోడట్టు 6 13

చేత శ్రమరము వాయువుచేత పువ్వుల వాసన నెరిగినట్లు 18 12
యెంద్ర చేతను దస్సిన యేనుగలు 60 24
యీదెలచేత కుమ్మి 60 10

తో యీదెలతోన న్ను పండ్లి బల్లెములతోనున్న గుచ్చి 60 12
వక్కిరులతో కూడా వట్టం వెళి వచ్చి 42 15
రఘునాయకులు మాతో పంకరించగా 6 2

న అనే ప్రత్యయం కూడా రా వా లో ఆనేక చోట్ల తృతీయార్థంలో ప్రయుక్తమైంది

పదివన్నె బంగారున నూరు శేరుల శేయించిన వశ రమ్మును
50 12 బంగారుతో

బహవేగాన గుర్రాన్ని యెక్కుకొని 53 20 బహవేగంతో
కుజబల వరాక్రమాన యీ షోణి చక్రము యేలుబడికి
వచ్చును 65 27 కుజబల వరాక్రమంతో

చతుర్థి విభక్తి

ప్రత్యయాలు కొరకు కొఱ + కు కై కు + అయి

కొరకు సూడువిప్పే కొరకు మ్లేచులయిన తురకంను పిగతొలి 66 10

బహమానముల కొరకు వారివారితో అడుకొన్న
వార్తలున్న 72 10

మేము ప్రతాపము కొరకు వచ్చినవార మింతైతాని రాజ్యాపేక్ష
కొరకు వచ్చినవారము గాము 74 24

ఇది నేడు తెలంగాణా మాండలికంలో ఎక్కువగా వాడుకలో నిలిచి ఉంది.

కొరకై అన్న వ్రత్యయం కూడా రా వా లో కనిపిస్తుంది
సేతుయాత్ర కొరకై కంచి కాళహస్తి 66 3

కై బెల్లంకొండకై నడవగా 64 9
గజవతి రాజ్యానికై నడవగా 64 23

పంచమీవిభక్తి

వ్రత్యయాల వంస/వల్ల నుండ్లి/నుండి నుంచి/నుంచి పట్టి

వంస వ్రజులకు మృతు వువలన తస్కరులవలన అనావృష్టి దోషము
నకు భయము లేకుండా 20 7

రాదులవలన ఆయాదేశములున్న 21 1

వల్ల దేవరవారి వ్రతాపాతిశయం వల్ల 2-73

కస్తీలిడి జేసిన దోషము వల్ల 11 1

రాము జేసిన అదృష్టము వల్ల 40 9

జగన్నాథుల కృపవల్ల 72 5

నుండ్లి కాగీరథి నుండ్లిన్ని రామధనుష్కోటికి వచ్చి 42-15

నుండ్లి దిక్కులనుండ్లి వచ్చిన కమ్మ కాగితములు 39 22

—నుండి యెక్కడి నుండి వస్తున్నావు 38 10

విజయనగరమున నుండిన్ని తరలినదారభ్యం 380 6

జగన్నాథమున నుండి బెడద కోట పరంత్తం 40 14

నిందు దేశము నుండి గోదావరీ పరంత్తమున్న 40 12

దొరనుండి తమ ప్రాజ్ఞులకు హానియై 36 22

ఇక్కడ దొరవల్ల అని కూడా చెప్పకోవచ్చు

నుంచి నూట యెనిమిది తిరువతుల నుంచిన్ని 2 15

నుంచి ఆయా స్థలాంతరాల నుంచిన్ని వచ్చిన ఆయంగార్లనున్న (2 15

—వట్టి అరువై యేండ్లుబట్టిన్ని అవనికి అభివతులు లేకుండగ (40-10

షష్ఠీ విభక్తి

ఇది నిబంధార్థాన్ని తెలియజేస్తుంది దీన్ని శేష షష్ఠి
అంటారు ఈ శేషషష్ఠిలో యొక్క అనే వ్రత్యయాన్ని కూడా వాకరణ
కర్తలు చేర్చారు కాని దీనికి సాహిత్యంలో గాని వ్యవహారంలోగాని వ్రయోగం

లేదు 24 రా వా లో నిర్దేశ సర్వనామ విశేషణాలపై కొన్నిచోట్ల యొక్క
ప్రయుక్తమవుతుంది

ప్రత యాలు కి కు

—కి రామధనుష్కోటికి 4 15

నందివానికి 56 11

ప్ర విల్లి పుత్తూరికి వచ్చి 77 26

కు ఆయనకు 7 17 కాసుకు 59 5

విడిదికొంపకు 2 33 రోజుకు 20 26

యొక్క ఆ యొక్క యుద్ధంబు జేయగల సమయాన 9 14

ఆ యొక్క స్థలమహాత్మ ము 9 10

వ్యవహారంలో ఇటువంటి రూపాలు ఇవ్వటికీ కనిపిస్తాయి

సప్తమీ విభక్తి

ప్రత్యయాలు అందు అందలి అ/ఆ -న ని లో లోన
లోపం

అందు విద్యానగరమందు పీఠ స్థానింహ్మరాయలవాగు బ్రాహ్మీ
ముహూర్తాన లేచి 2-6

మధ్యాహ్నకాలమందు గంగాతీరానకు వచ్చి 7 2

పూర్వమందు కిష్కింధలో వారి సుగ్రీవులుందురు 9 13

ద్యావర యుగమందు 19 2

అందు కి అందలి అనేది మరో రూపం

అందలి శుభముహూర్తమందలి కృష్ణరాయల వారికి మంగళస్నానం
శేయించి (11 23

యీ సమయమందలి తురకలు నాలుగువేల గుర్రాల వారున్ను
చుట్టుకొందామని యోచనచేసి 52 23

పూర్వద్వారమందలి పుతయ పార క్షమలా తిరుమండేపి

చిన్నాదేవి సహితంగా వుండేట్టుగా (77 12

ఆకాశగంగ యందలి స్నానంశీ (78 7

- అ పాక్షగోడలకు యిరుగడల దిగవేశేదిన్ని 39 3
- అ పూర్వదా రమందలి పుత్రయ పార్యములా 77 12
- న కర్నాటకాన పఖనగరం కానున్నది 7 18
మంచిముహూర్తాన శంకుస్థాపనంజే 10 2
- ని న + ఇ కలియుగాదిని వరీక్షిత్తు మహారాజా రాజా భిషిక్తుండై 19 2
యీ పాశ్యాన యిటువంటి వీధిని యీ శ్రేణిలో 12 9
స్వామిసన్నిధిని గణపతివారికి తీర్థం వ్రసాదించేవ్యేళ 56 10
- ను సరదు దుర్గాలను రస్తు సామగ్రీలు వేయించి 34 16
అయా దుర్గాలను మన తెగ లాంఛ ములు వుంస్తే 62 14
వీధికి నన్నురు యేనూరు లెక్కవడసారి యీ రీతి నాలుగు
వీధులను 53 6
- రి తాగిరథిలో స్నానము జే 7 26
గోవుల మందలోనున్న కునకాన్ని వర్వత గుహలోనున్న
కుందేలు తరుమగా 9 7
పూర్వమందు స్కింధలో వారి సుగ్రీవులుందురు 9 12
- లోన మణికర్ణికలోన స్నానముజే 7 3 నిందు సభలోన 79 20
లోన అనేది నేడు రాయలసీమ మాండలికంలో మాత్రమే
నిలిచిఉంది
లోన లోవం వ్రత్యయాలపై మరలా కి వ్రత్యయం చేరు
తుంది
అ వట్టంలోనికిపోయి వెలిపాళ్ళములు జూచి 38 11
కోటలోనికి పొయ్యేటప్పుడు యెరుకగలవారు వచ్చి 38 12
- లోవం కొలువులోవంను కరణీకుం పిలువనం 23 19
కొలువులోవం యిష్టకథా వినోదమైన నగరి నియో గులున్న
79 19
రాయలదేవునివారు కొలువుదీరి నగరిలోవారికి పోయిన క్షణమే
22 22

కాలక్రమంలో విభక్తుల్లో కూడ మార్పులు కనిపిస్తాయి. అప్పుడు ఒక విభక్తి మరొక విభక్తి ప్రయుక్తమవుతుంది. ఇలా ఒక విభక్తికి మరొక విభక్తి రావడాన్నే విభక్తి వివర్యయ మంటారు. 25 రా వా లో కొన్ని విభక్తుల్లో మార్పులను గమనించ వచ్చు

ద్వితీయకు ప్రథమ యీతని పురాతన పుణ పలము తప్పింపరాదు
5 18 <పుణ పలమును

ద్వితీయకు తృతీయ దర్శము అర్పించేదేరీరు 2 2 <దేర్శమును
సుగ్రీవుడు వారిలో యెదురించి యుద్ధము సేయలేక
9 15 <వారిని

ద్వితీయకు షష్ఠి పరిజనులకు నడిపించేదేరీరు 12 21
<పరిజనులను

తృతీయకు ద్వితీయ అమ్మవారికి సేవింపుక 78 13 <అమ్మవారిని
లగ్నం తప్ప స్థాపనైతో అని జ్ఞాన దృష్టిని జూచి
10 25 <జ్ఞానదృష్టితో

మెదఱలిమిని దినాలు క్రమిస్తా వుంట్టిమి 40 6
<మెదఱలిమితో

తృతీయకు చతుర్థి ధర్మి సురదాడి చాతను ప్రతాపరుద్రుండు తగిలెను
15 26 <ధర్మి సురదాడితో

తృతీయకు సప్తమి వది వన్నె బంగారున నూరు శేరుల శేయించిన
వశ రమున్ను 50 12 <బంగారుతో
అటువంటి దుర్బటనములనింపి నేర్చున గదచి
(38 21 <నేర్చుతో

రంపాన మనుష్యుల గోసేదిన్ని 38 23
<రంపంతో

బహువేగాన గుర్రాంన్ని యెక్కుకొని 53 20
(<బహు వేగంతో

పంచమికి తృతీయ	యెండ్ల చేతను దస్సిన యేనుగలు 60 24 <యెండ్ల వల్ల)
షష్ఠికి ద్వితీయ	చల్లగాలి చేత కాలుజారి 60 25 <చల్లగాలివల్ల వదునెనిమిది కప్పజాలవారినిన్ని నగరవిందు బెట్టింది 57 13 <కప్పజాల వారికి ఒక వట్టం గావించి హరి హరులపేరి వార్లను వట్టము గట్టి 6 13 < వార్లకు
షష్ఠికి తృతీయ	రాయం దేవునితో రాజసీతులు విన్నవంజేసినది (13 5 (< రాయం దేవునికి

ఇంకా ఈ క్రింది వ్రత యాలు విభక్తి వ్రత్యుయల్లాగా వ్రయుక్త
మవుతాయి

వెలువట	కోట వెలువట వొండిగా పోగా 26 25 అదేరిరికి కరణాలు వెలువడికి వచ్చి 29 19
ముందర	దేవపూజా గృహం ముందర లక్ష్మీదావదిలో 49 25
వెనుక	నాలుగార్లు దినముల వెనుక 36 5 తైజీతం కట్టిన వెనుక 45 5
వద్ద	హజారమువద్ద కాచివుండి 22 22 గజపతివారి వద్దకిరాగా 53 15
మీద	తురకాణం మీద కార్యం శేయవలెనని 30-1) యీ కార్యం దైర్యం మీద నడిపేదో 36 2

క్రియలు (Verbs)

వ్యాపారాన్ని బోధించేవి క్రియలు ఇవి బోధికం కావచ్చు మానసికం కావచ్చు ఏ భాషలోనైనా క్రియలు సమావక క్రియలు F n e Verbs అసమావక క్రియ Non F n e verb)లని రెండు రకాలు తెలుగులో సమావక క్రియలో దాతు ప్రాతిపదిక Ve b em కు కాం భావ బోధక ప్రత్యయం Ten e mode Su x పురుష ప్రత్యయం (Pe rsona Su x చేరుతాయి అసమావక క్రియలో పురుష ప్రత్యయం చేరదు సమావక క్రియల్లో పురుష బోధక ప్రత్యయాలు చివర చేరదంవల్ల వాక్యం సమాప్తమవుతుంది కర్తృ బోధక క్రియా విభక్తులు కొన్ని క్రియల్లో లేకపోయినా సమావక క్రియల్ని గుర్తు వట్టవచ్చు

తెలుగులోని క్రియా దాతువుల్ని మూడు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు

1 సామాన్య దాతువులు S m p l e Verb

ఇవి కేవలం ఆచ్యిక దాతువులు తెలుగు భాషకివి సహజమైనవి ఈ దాతువులకు నేరుగా కాంబోధక ప్రత్యయాలు చేరుతాయి

ఉదా	వచ్చు ఎ ను > వచ్చెను	46 21
	వచ్చు ఉ ను > వచ్చును	70 19
	చూచు తి మి > చూచితిమి	55 3
	చేయు సు ను > చేసును	22 7

2 సంక్లిష్ట దాతువులు (Comp ex Verb

ఇంచుక్రూర యాదులు అనుబంధంగా చేరదంవల్ల సంక్లిష్ట దాతువు లేర్పడుతాయి

— ఇంచు అనేది తెలుగులో దాటికరణ ప్రత్యయం Ve ba x ng Su ix గా కనిపిస్తుంది అంటే ఇంచు చేరదంవల్ల కొన్ని దాతు రూపాలు నీడిస్తాయి

ఆచ్యిక దాతు రూపాలు వంకరించు 21 27) అడ్డగించు 71 8

తత్సమ దాతువులు ప్రతిష్ఠించు 10 16 వరామరించు (22-15

కొన్ని దాతువులు ఇట్లు అనే ప్రత్యయాన్ని పొందుతాయి
తారశిల్లు 47 14 ఎక్కడిల్లు 58 6

3 సంయుక్త దాతువులు (Compound verbs

సహాయక క్రియలు అనుబంధంగా చేరదంవల్ల సంయుక్త దాతువు లేర్పడుతాయి వీరినే శబ్ద వల్లవ క్రియ లని కూడా వ్యవహరిస్తారు

సంయుక్త దాతువులు అనేక విధాలుగా ఏర్పడుతాయి

వామం + న క్రి	దాతు రూపం + న క్రి
ఉదా ప్రార్థన చేయు 8 16	అడుకొను 35 16
యుద్ధము చేయు 9 15	తిరుగాడు 51 11
క్వార్తకం + న క్రి	అన్నంతం + న క్రి
పారిపోవు 53 8	పొడగను 3 17
కదలిపోవు 62 10	చేరబోవు 5 24
ప్రేరణార్థకం + న క్రి	ధ్వన్యనుకరణం + న క్రి
అంపంచుకొను 8 14	గలిగిరి అగు 69 8
రప్పించుక 4 10) క < కొని	

సంయుక్త యా రూపాల్లో పూర్వరూపం అన్యదేశ్యం కూడా కావచ్చు

సలాము చేయు 39 11	కుప్పీసులు చేయు 76 16
మోర్పా వేయు 58 23	బేటి చేసుకొను 77 16

క్రియల్లో కర్మను అపేక్షించేవి సకర్మక క్రియలు Tran ve
Ve b కర్మను అపేక్షించనివి అకర్మక క్రియలు n ran ve Ve b
ఇంచుగాది ప్రత్యయాలు చేరేవి ప్రేరణార్థకాలు Cau a ve Ve b
కొన్ని అకర్మక క్రియలు సకర్మక క్రియలుగాను కొన్ని సకర్మక క్రియలు
ప్రేరణార్థక క్రియలు గాను మారుతాయి

దువర్ధాంత అకర్మక దాతువులు సకర్మకమైనపుడు చువర్త మాదేశంగా
వస్తుంది

ఏర్పడు	ఏర్పరచు	10 4
ఉండు	ఉంచు	5 5

చువర్ధాంత అకర్మక దాతువులు సకర్మకమైనపుడు పువర్త మాదేశంగా
వస్తుంది

నడచు	నడుపు	3 7
నిలుచు	నిలుపు	35 10
చూచు	చూపు	(35 10)

తిరుగు అనే అకర్మక దాతువు సకర్మకమైనపుడు వర్తవ్యత్యయం
జరుగుతుంది

తిరుగు క్రివ్య 68 5

కొన్ని అకర్మక దాతువులు సకర్మకకాలైనపుడు రూపాంతరాంసు
పొందుతాయి

అగు కావించు 8 18

వచ్చు రప్పించు 57 8

సకర్మక దాతువులకు ఇంచు చేరినపుడు ప్రేరణార్థక దాతువు లేర్పడుతాయి

నడపు నడిపించు 59 20

చూపు చూపించు 35 10)

చువర్ణాంత సకర్మక దాతువులకు ప్రేరణార్థక ప్రత యం ఇంచు చేరినపుడు వకారాదేశం వస్తుంది

తెచ్చు తెప్పించు 12 3

ఎలుచు ఎలుపించు 57 6

అన్యాయరైన దాతువులకు కూడా ఇంచు చేరినపుడు వకారాదేశం వస్తుంది

కను కనిపించు 20 1

విను వినుపించు (4 8

ఇక్కడ స్వర సమీకరణంవల్ల వినిపించు కావడం సహజమైనరూపం తెలుగులోని క్రియలను సూరింగా రెండు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు

1 భావ క్రియలు Pos ve Verb

2 వ్యతిరేక క్రియలు Nega ve Verb

భావక్రియలు

సమాపక క్రియలు (F n e Verb

కాంతోధక ప్రత్యయాలు

రా వా భాషలో గ్రాంథిక వ్యావహారిక క్రియారూపాలు రెండూ కవి పిత్రాయి దీనికి వ్యవహార ప్రాచుర్యం కారణమని తెప్పవచ్చు వ్యావహారిక ప్రాచుర్యంవల్ల వ్యావహారిక రూపాలు కావ్యంలో తోట చేసుకున్నట్లే కొన్ని గ్రాంథిక రూపాలుకూడా తెలి రూపాలు s y zed orms గా వ్యావహారిక భాషలో నిలిచి ఉంటాయి

భూతకాలం Past Tense

ప్రత్యయాలు ఇనా ఇన ఇన్ నా న ఇతి తి డి
ఎ / ఆ

ఇనా	అంబునారు 27 14	ఇన	తెలిసినది 7 14
	వచ్చినారు 32 16		వరి నది 27 24
ఇన్	హెచ్చింది 32 7	నా	అన్నారు 31 23
			వున్నారు 43 24
న	వున్నది 27 14	ఇతి	బ్రతికితిమి 59 20
	విన్నది 35 17		అంబతిమి 73 1)
తి	వ్రాయినతిమి 30 23	డి	వింటిమి 28 19
	చూసినతిమి 55 3		అంటిమి 34 2
ఎ	అయెను 19 7	ఆ	అయను 31 5
	తగిలెను 45 27		వచ్చును 69 7
	వచ్చెను 46 21		

ఇక్కడ ఆయ వచ్చు లలో కవివంచే ఆ ఎ > ఆ మాండలిక వైవిధ్య మని చెప్పవచ్చు ఈనాటి రాయలసీమ మాండలిక బాషలో కూడా నిమ్మి కృత స్వరముంది

భవిష్యత్కాలం Future Tense

ప్రత్యయాలు ఏ < ఎద ఈ ని < ఎడి ని

ఏ- ఉదా ఆ తీరున్నె మీ యబీష్ట కారములున్ను నెరవేర్చెము 6 20
< నెరవేర్చెదము

మీకు కరతలామలకముగ దెలిపెను 6 22 < తెలిపెదను
మా వద్దకి వస్తేను అన్ని కార్యములున్ను జెప్పెను 6 25
< చెప్పెదను)

-ఈ(ని వారి దరికనం యేరితున కలిగిని 6 16 < కలిగెడిని
మీ వంటి పెద్దలు వుండగా అట్టి కార్యములున్ను యాల వచ్చిని
27 21 < వచ్చెడిని

స్వామివారి ప్రకావమువల్ల అన్ని కార్యములున్ను అమరిక
అయ్యాని (28 15 < అయె డిని

ఈ ని తో కూడిన రూపాలు నేటి రాయలసీమ మాండలికంతో
అక్కడక్కడ కనిపిస్తాయి కావ్య భాషలో ఇలాంటి రూపాలు కనిపించవు

వర్తమాన కాలం P e e n t t e n e

ప్రత యాలు చున్నా తున్నా తావున్నా తావున్న
టావున్నా టావున్

చున్నా ఏలుచున్నారు 29 13

తున్నా అంపుతున్నాను 80 10

వస్తున్నావు 38 13

తావున్నా నడుపుతావున్నారు 3 1

తావున్న నడుస్తావున్నది 3 2

రెండు ప్రాస్వాక్షరాలతో కూడిన సకారాంత రాతువులకు తకారాది
ప్రత్యయం వరమైనపుడు టకారం అదేశంగా వస్తుంది

టావున్నా కనిపించుకొంటావున్నారో 41 7

టావున్ వింటూ వుందురు 23 8

తద్ధర్మార్థకం Aor t

ప్రత్యయాలు డ దు

డ భూమిన్ని బహువుగా పరించును (18 16

నగరివారికి అధిక శ్రేయస్సున్ను కలుగును 18 17

అవని ప్రజలకు అవధిన్ని వచ్చును 70 19

దు వార్తలు విండ్తురు 36 4

విచార వడుదురు 36 16

యకారాంత రాతువులకు తద్ధర్మార్థక ప్రత యం 'డ' చేరినపుడు
సకారాదేశం వస్తుంది

భూత తవిష్యద్వర్తమానములన్నియు దెలుసును 6-6

సకల కార్యములున్ను విన్నవం జేసును 22 7)

నెల మూడు వానలున్ను గురుసును 18 15

చకారాంత రాతువులకు విలక్షణంగా కొన్ని చోట్ల యకారాంత రాతువులకు తకారాదేశం వస్తుంది

చూతురు 55 13

బయలుమెరళివత్తురు 22 27

ఉత్తరింతురు 47 23

ఏమి శేతును 5 13

అరీతిని వ్రాతురు 55 13

విధ్యర్థకం mpera ve

ప్రత యాలు	ము/ మూ	అండా/ అండ్డా/ ండ్డా/ దా
—ము అజ్ఞశేయమని	27 19	అండా/అదా కట్టడిశేయండా 5121
నడచుకొమ్మని	21 20	నడవండ్డా 59 25
వరామరించి రమ్మని	22 14	తర్లదా 58 2
చదవమని	23 19	ండ్డా/దా నడిపించుకొండ్డా 71 21
—మూ చూడుమూ	45 8	శేయుదా 68 12

అండా/ ండాతో కూడిన రూపాలు మాండలికంగా నేటికీ వినిపిస్తాయి

ఉభయ ప్రార్థనం Hor a ve

ప్రత్యయాలు	తా	ద్దా / దా
తా నడిపంతామని	25 7	
ద్దా / దా	నడిపించుకొండ్డాము	41 22
	చుట్టుకొందామని	52 21

నందేహార్థకం Dub a ve

ప్రత యాలు	ఏమో	ఓ
ఏమో	శంఖం పూరించినది యేమో	10 23)
	యీ స్థల మహిమ యేమో	9 9
	త్రిపురాలకు వచ్చినట్టు వచ్చునేమో	(42 13)
ఓ	యెవ్వరు విన్నవించినారో	22 15

ప్రశ్నార్థకం n e r o g a v e

ప్రత యాలు ఆ ఓ

ఆ వేగర్లు కమ్మకాకితములు తెచ్చినారా 38 2

స్వామివారు యీ రీతిని రావచ్చునా 27 18

ఇక్కడ రావచ్చునా అన్నది అనుమత్యర్థకంపై ప్రశ్నార్థకం

చేర్చగా ఏర్పడిన రూపం

ఓ లగ్నం తప్ప స్థానీరో 10 24

రాయలవారు పుష్పేంద్రయమైనారో 26 4

ఇక్కడ ఓ అనే ప్రత యం మాందలికంగా కనిపిస్తుంది

సామర్థ్యార్థకం Ab a v e

ప్రత యం గం

తృణాన్ని బట్టితే మేరువు కాయగలదు 27 21

అయిన అపాయానకు తగ్గ ఉపాయం చింతించగలదు

69 16

నిశ్చయార్థకం Ob g a v e

ప్రత యాలు వలయు వలెను

వలయు (ను యెరుగవలయు 13 22

తెలియవలయు (13 23

వలెను ఆ ర్యదము జేసుక ఉండవలెను 8 14

స్వామివారిని పొడగన వలెను 20 20

కిలార్థకం A e r v e Part c e

ప్రత యాలు కద్దా / గదా కా <కదా) / గా <గదా

కద్దా అప్పాటి సాకువ తిమ్మరసయ లవలె నియోగులు కద్దా

30 14

గదా మీరు కింగిరిట్లు దెలువగా గదా మా స్వయానం ధైర్వీరితి

7 15

యేలినవారి ప్రలాపమువల్లకేదా కొలిచినవారు మున్నెవ్వుట

(28 4

గ్గిరిడె

కా దిక్కుల వార్తలు విన్నారేకా 57 5

నడచిన కారా లన్నింన్ని విన్నారేకా 66 25

గా గోలకొండవారాలున్ను వింటిరేగా 43 5

ఠికివచ్చినట్లయితే ప్రభుత్వానకు కొదవగా 47 21

అసమాపక క్రియలు Non F n e Verbs

ఒకటికన్నా ఎక్కువ క్రియలున్న తెలుగు వాక్యంలో చివరి క్రియ సమాపక రూపంలోను మిగతా క్రియలు అసమాపక రూపంలోను ఉంటాయి చూ వాక విభాగం

క్వాతర్లకం Pa Par c p e

సమాపక క్రియా వా పారంకన్నా ముందు జరగటానికి ఉద్దేశించిన వా పారాన్ని సూచించేవాటిని క్వాతర్లకా లని వ్యవహరిస్తారు

ప్రత్యయం ఇ

తలారి జంగమయ్య వచ్చి రాయలవారి సముఖానకు అడ్డబడి చేతులు కట్టుకొని నిలిచి 3 21

దశనాయకులు విని రాయలవారికి విన్నవంజేసి (3 27

శత్రుత్వకం (Pre en Par c p e

సమాపక క్రియా వ్యాపారంతో పాడే జరిగే వా పారాన్ని సూచించే వాటిని శత్రుత్వకా లని వ్యవహరిస్తారు

ప్రత్యయాలు చు తా

చు కానుక కప్పములు కొంచుబోయి 33 24

ఉడుగర బహుమానం వక్కలాకులున్ను నడుపుచు 47 7)

తా కన్నీరుతోడట్లు చింతింపురావుండగా 19 11

వారిమాటమీద నామజాదులు అంపుతా 36 20

చేదర్థకం Cond ona

రా వా లో చేదర్థక ప్రత్యయాల్లో అనేక వర్ణాయరూపాలు కనిపిస్తాయి ఇక్కడ భూతకాలిక క్రియపై చేదర్థకం రావడం విశేషం ఒకేసారి రెండు ప్రత్యయాలు తే + ఆయనా రావడం కూడా రా వా లో కనిపిస్తుంది

ప్రత్యయాలు భూతకారిక క్రియ + ఆయనా తే + ఆయనా తే/ ఇతే దే
అయితే

భూ కా క్రి + ఆయనా నేజెప్పనట్టు నడిపినిరాయనా 6 10

యెదుడివారు హన్మత్తుగా నిల్చి నట్టాయనా 47 17

ప్లేచ్చుం రాజ్యానకు కదలిపొయ్యినట్టాయనా 62 10

తే ఆయనా రాజులైనవారలు అనువైన పురుషరత్నాన్ని సంతరిస్తే ఆయనా
31 24

తే నగరికి పైకం ఇస్తే ప్రాచారితో విడుతురు 39 7

ధర్మం తప్పక నడిస్తే నెం మూడు వానలున్న గురుసును
18 15

—ఇతే తృణాన్ని బట్టితే మేరువు కాయగలరు 27 21

వారు వచ్చి దిగితే వారంతో పోరాడేది దుర్బటమై పుండ్డును
39 27

—దే ఇక్కడ పుండ్టే మోసం వచ్చును 53 19

యీ రాత్రి అందుకైన కారం కండ్టే కంన్నట్టు 70 6

స్వామివారు కృతులందుకొండ్టే కీర్తి ప్రలావములు కాశ్యతముగా
నిలుచును 80 1

—అయితే వరామరించక పున్నట్టయితే హాని కద్దా 19 17

మాట వలుకులు నడిపించినట్టయితే 43 11

అన్నంతం n n ve

ప్రత్యయం అన్/ అ

అన్ ధర్మాసనం ధర్మయ్యను ఎలువనవగా 3 8

రాయలవారు విననవధరించి 3 16

అ ఆయనను చేరబోయి 5 24

కర్నాటకం వారిని పారబోలి (67 19

అక్కార్థకం

తెలుగులో రాతువుకు కొను అనే సహాయక క్రియను చేర్చడంవల్ల

అక్కార్థక క్రియ ఏర్పడుతుంది

ప్రత్యయాలు కొను క (<కొను

- కొను చేరులు కట్టుకొని 3 22
 వేషం వేసుకొని 7 11
 తీర్థప్రసాదములున్ను పుచ్చుకొని 56 7
 ఆ కాగితం గజవతివారు చదువుకొని 73 24
 కార్యం జయం చేసుకొని 77 1
 యజమానుండ్లి చేపట్టుగా వట్టుకొని 77 7
 క నకల సామాజీకులను రప్పించుక 4 10
 రెండు పాదములున్ను కన్నుల నొత్తుక 7 12
 కట్టడశేయమని మనవిజేసుక 8 12
 పోదకపాత్రులవల్ల తప్పతంలేదని విచారించుక 75 3
 ధ కాచి వుండగా 7 10 కాచుకొని ఉండగా అని కావాలి
 రా వా బాషలో అర్థార్థకంలో కొన్ని విలక్షణప్రయోగాలు కనిపిస్తాయి
 రత్నకంఠిమీద కూర్చుండుకొని 12 14
 లగ్నం తప్పకుండ నిరీక్షించుకొని 10 19
 రాజ్యమును యేలుకొని 25 6

అప్యర్థకం Add ve part c e

ప్రత యాలు ఇనా నా

- ఇనా ఎంత బలవంతుడు వచ్చినా నిర్వాహకక క్తిలేక 9 22
 యెవరు యెదురు తాకినా యేమని తలంచేవారులేక 2 24
 వాగ్దోషములున్ను యేమి కలిగినా అవి యెల్ల మరసున వుంచుక
 65 16

నా దునేదారులు విన్నాన్ను అవకీర్తి 27 16

ఇక ద Empha s కోసం సముచ్చయ ను వర్ణం వచ్చింది

వివార్థకం Empha c Par c e

ప్రత్యయ ఏ/ ఎ

- ఏ ఉదయాననే లేచి 22 1
 బొక్కసాననే రొక్క రూపాయలు ఇమ్మని కట్టడజేసి 43 9
 ఎ అమటన మటనా సామర్థ్యము మీకె గలదు 30 5
 దమామి ధ్వని విన్నట్లుబాషలో అన్యధావారు వెళ్ళిపోయిరి 63 3)

క్రియా విశేషణం Adve ba Par c e

ప్రత్యయం ంగా/ గ

ంగా కోవగించుకోంగా (5 11

వెంబడించుక రాంగా 53 18

క్షణే క్షణే వచ్చి విన్నవంశాయంగా 64 1

ంగా తో కూడిన రూపాలు నేడు రాయలసీమలో శిష్టాచార
భాషలో ఎక్కువగా వినిపిస్తాయి

గా ప్రసాద వజ్రారములు తెప్పించుక ఆరగించి 26 3

దాలుడమామి దోకించుగా 52 25

యెదుట నిలిచి జగదమియ గా 64 15

వ్యతిరేక క్రియలు (Negat ve verbs)

నమాపకక్రియలు

భూతకాలం లేదు

లెక్కయేమిన్ని చదువలేదని 25 13

రాయలవారు నగర శోధనకు పోయినట్టే యింకా రాలేదు
26 7

అచ్చట కలిమిబలములున్ను యెక్కడా చూచిందిలేదు 55 25

ఇక్కడ చూడలేదు అనటానికి చూచిందిలేదు అని భావార్థక
నామంపై లేదు చేర్చి ప్రయోగింపబడింది

భవిష్యత్కాలం ఆ

కుందేలు శునకాన్ని తరిమేది యెక్కడ జూడము (9 9

పానము జేసినంత పొద్దున్ను తమ దేహములు రాము యెరుగరు
36 13

ఇది వర్తమాన కాలానికి కూడా వర్తిస్తుంది

తద్వర్ణనం

కొనసాగదు 28 22

తెలియదు 42 13

నిలువదు 69 16

విద్యర్థకం వలదు

ముట్టవలదు 50 18

పామర్థ్యార్థకం లే కా

లే దేవదానవులు సహశేయలేదు 55 4

దగదవ్వంకు లాళి వాండ్లు నిలువలేదు 59 15

కా వారితో పోరాడేది శక ముకాదు 46 8

నిశ్చయార్థకం రాదు

కాలు నిలువరాదు 19 9

పూరకే వుండరాదు 41 10

నిషేధార్థకం కూడదు

దుర్బలుల హింసించ కూడదు 9 2

రాకూడదు 28 2

నిలువకూడదు 61 9

అసమాపక క్రియలు

కైర్వర్థకం

అక

చలించక 5 6

సంక్షోభవడక 7 4

తిరిగిజూడక 9 1

భావార్థకం

అమి

యెరుంగమి 14 20

రక్షించమి 14 22

కాయమి 14 21

శత్రుత్వం

అకుండా/ అకుండ లేకుండా/ కుండా

అకుండా

భక్షించకుండా 50 16

అకుండ

మొక్కకుండ 9 17

లేకుండా

కుండ్లకం లేకుండా 45 6

యేమిన్ని లేకుండా 55 16

ఈ కుండా

మన దండ్డుకు రస్తు సామగ్రిలు రానీకుండా 62 3

చేదర్థకం :

అకపోతే

నడచిన కొరకములలో బరి దర్పణములు తెలువకపోతే 22 9

అత్మార్థకం కోక కోకుండా
 కనిపించుకోక 27 2
 విచారించుకోక 70 4
 కలుపుకోకుండా 50 15

నిషేధార్థకం కూడక
 యుద్ధము శేయకూడక 9 20
 తనకు రాకూడక 23 2
 కాలు నిలువకూడక 65 16

అనుమత్యర్థకం Perm s ve ఇయ్యక
 రానియ క 72 3
 పోనియ్యక 72 3

క్రియాధాతువుల్లో కలిగే మార్పులు

కాలబోధక ప్రత్యయాలు చేరినపుడు ధాతువులు కొన్ని మార్పులు పొందుతాయి

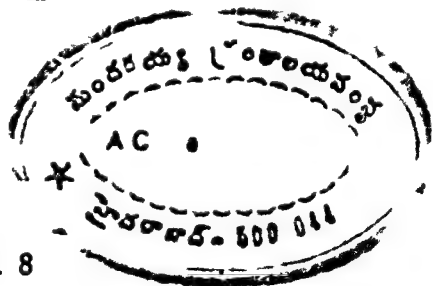
చకార యకారాంత ధాతువులకు తకారాది ప్రత యం గాని అకాది ప్రత్యయంగాని వరమైనపుడు సకారాదేశం వస్తుంది

చూచు + తా > చూస్తా 26 15
 వచ్చు + తే > వస్తే 52 9
 చేయు + తే > చేస్తే/శేస్తే 68 2
 చేయు + ఇ > చేసి > చేశి 3 27

అగు వచ్చు చొచ్చు చూచు ధాతువులకు కాలబోధక ప్రత్యయాలు చేరినపుడు కా రా చొర చూడు లాదేశంగా వస్తాయి

అగు > కా కానించు 4 21
 కావలెనని 5 11
 వచ్చు > రా రాగా 2 18
 రప్పించుక (4 8

చొచ్చు > చొర చొరబడి 64 14
 చూచు > చూడు చూడవలెను (20. 8

అగు దాతువు అయ్ అయ్ అన్న రూపాంతరాలను కూడా
పొందుతుంది

అయి 3 13

అయె 74 16

పోవు దాతువుకు పో పొయ్య్ అనే రెండు వర్ణాయ రూపా
లున్నాయి

పో పోయి 64 2 పొయ్ పొయ్యేది 65 1

పోయె 69 22 పొయ్యేటప్పుడు 66 4

ఇచ్చు దాతువు ఇయ్ / ఈ అనే రూపాంతరాలన్ని పొందుతుంది

తెచ్చియియ గా 54 5 కూతలింగ్గా 77 3

కొను దాతువుకు శత్రుర్థక వ్రత్యయం చు చేసినప్పుడు నకారం అను
స్వారంగా మారుతుంది

వరిహరించుకొంచున్ను 8 6

కొంచుబోయి 33 24

కొన్ని డకారాది క్రియా రూపాలు ప్రాజ్ఞాన్నయ యుగంలోనే
డకారాది రూపాలుగా మారిపోయాయి కాని రా వా లో డకారాది రూపాలు
ప్రాచీన రూపాలుగా నిలిచిపోయాయి

డిగ్గి 26 22

డస్సిన 60 24

రా వా లో కన్ని క్రియా రూపాలు విరిక్షణంగా కనిపిస్తాయి

యెదురుకొను 2 17 ఎదురేగు

వలకరించు 7 17 చెప్ప

ప్రతిపురుషించు 10 14 మంత్రించు

చలనము వచ్చు 10 26 అటంకం కలుగు

అవ్వనం టియు 18 16) కవ్వం చెల్లించు

వరాఖజేయు 18 25 నిర్లక్షం చేయు

అహంకరించు 21 18 గర్వింపు

వరామరించు 22 16) విధారించు

పుష్పోదయం గాయు 26 8 మేల్కొను

స మా సా లు

సమర్థవంతమైన వదాలు కలిసి ఏకవద స్ఫూర్తిని కలిగిస్తాయి ఈ ఏక వద స్ఫూర్తిని కలిగించడం సమాస లక్షణం తెలుగులో సమాసాలు అనేక విధాలుగా ఏర్పడుతాయి కొన్ని సందర్భాల్లో సమాసాలు భిన్నార్థ బోధకాలూ కావచ్చు ఈ భిన్నార్థ బోధకత సమాసంలో యా విభక్తులు నామ విభక్తులు లోపించడంవల్ల ఏర్పడుతుంది సమాస నిర్మాణంలో వదాల మధ్య సంబంధం స్పష్టమవుతుంది

అధునిక భాషా శాస్త్రజ్ఞులు వాక్యంలోని వదాల మద ఉన్న అన్వయ క్రమాన్ని బట్టి నామ క్రియలచే వేదం లేకుండా నిర్మాణ రీతుల దృష్ట్యా సమాసంలో మూడు రకాలను చెబుతున్నారు

1 Endo cen r c Con ruc ons

2 Exo cen c Con ruc on

3 Co ord na e Cons uc on

ఏదినే జాన్తి సూర్యనారాయణగారు వరుసగా—

1 తత్పురుషం

2 బహువ్రీహి

3 ద్వంద్వం అని గుర్తించారు 2

తెలుగులోని సమాసాలను రెండు దృష్టంతో చూడవచ్చు

1 శబ్దదృష్టి

2 అర్థదృష్టి

శబ్దదృష్టితో తెలుగు వైయాకరణులు సమాసాలను మూడు విధాలుగా విభజించారు 6

---

24 Hocke C F A Cou e n Modern L ngu c
PP 184 185

25 Suryanarayana J A S udy o Te ugu Compound
P 22

26 ఉన్నయనూరి పరవస్తు భారవ్యాకరణము సమాస సూ 2

1 సాంస్కృతికం

2 ఆచ్చికం

3 మిశ్రమం

సాంస్కృతిక సమాసాలు మరలా నిర్దేశమాసాలు సాధ సమాసాని
రెండు రకాలు సంస్కృత పదాలతో ఏర్పడేవి సాంస్కృతిక నిర్దేశమాసాలు
సంస్కృత పదాలు తత్సమాలై సమనీనై అవి సాంస్కృతిక సాధ్యసమాసా
లవుతాయి అచ్చ తెలుగు పదాలతో ఏర్పడేవి ఆచ్చికాలు మిశ్రమపదమంటే
సమాసాలు మిశ్రమాలు

అర్థదృష్టితో సమాసాలను ఆరు విధాలుగా వర్గీకరించారు

1 కర్మదారయం	2 తత్సరుషం	3 ద్వ్యగువు
4 ద్వంద్వం	5 బహువ్రీహి	6 అవ యీభావం

శబ్ద దృష్టితో రా వా లోని సమాస రూపాలను ఈ క్రింది విధంగా
వర్గీకరించవచ్చు

తత్సమం + తత్సమం	దేశ్యం + దేశ్యం
గిరిదుర్గం 3 17	కావడి కుండలు 6 26
పుణ్యపలము 5 18	చిగురు విల్లు 18 11

సమాసంలో చిన్న బాషా పదాలు పూర్వ పదంగా గాని ఉత్తరపదంగా
గాని వస్తాయి

తత్సమం + దేశ్యం	దేశ్యం + తత్సమం
నగరవిందు 57 13	కాలు దూళి 63 16
నిత్య శేవ 77 12	బంగారు ఎరము 11 24
తత్సమం + అన్యదేశ్యం	అన్యదేశ్యం + తత్సమం
అంకుశఖానుడు 44 15	సరదు స్థలం 41 15
లక్ష్మీదావడి 49 25	ముల్లా శాస్త్రం 42 1
దేశ్యం + అన్యదేశ్యం	అన్యదేశ్యం + దేశ్యం
తోలుకుక్కాయి 6 26	గడి కనుమలు 67 6
కమ్మకాగితములు 39 22	దెరిజా తాళ్ళు 59 12

తదృమం+తత్పమం

చౌషస్తి 18 5 ప్రా

చవు/చఉ<సం చతు

దేశ్యం+తదృవం

చేవకంభము 10 16

అన్యదేశ్యం+తదృవం

తైజీతం 30 8 <సం జీవితమ్

అర్థదృష్టి

అర్థదృష్టితో సమాస విభజనను ఈ క్రింది విధంగా చూవవచ్చు

అర్థప్రధానం

ఉత్తరవదార్థ ప్రధానం

ఉదయవదార్థప్రధానం

అన్యవదార్థ ప్రధానం

సమానాధికరణం వ ధికరణం

ద్వంద్వం

ఐహుప్రీహి

తత్పురుషం

ద్వితీయ

తృతీయ

చతుర్థి

పంచమి

షష్ఠి

సప్తమి

ద్విగుపు

కర్మధారయం

విశేషణం

ఉపమానం

విశేషణ పూర్వవద
కర్మధారయం

విశేషణోత్తరవద
కర్మధారయం

ఉపమాన పూర్వవద
కర్మధారయం

ఉపమానోత్తరవద
కర్మధారయం

కర్మధారయం

సాధారణంగా కర్మధారయ సమాసంలో విశేషణం పూర్వవదంగా ఉంటుంది ఉత్తరవదంగా కూడా ఉండవచ్చు విశేషణం యొక్క స్థానాన్ని బట్టి ఇది విశేషణ పూర్వవద కర్మధారయం విశేషణోత్తరవద కర్మధారయమని రెండురకాలు ఆ విధంగానే ఉపమాసం యొక్క స్థానాన్నిబట్టి కూడా ఉపమాన పూర్వవద కర్మధారయం ఉపమానోత్తరవద కర్మధారయమని వర్గీకరించడం జరిగింది

విశేషణ పూర్వవద కర్మధారయం

నిండు కొలువు 4 9 నిండైన కొలువు

మంచివేళ 11 11 మంచిదైన వేళ

విశేషణోత్తరవద కర్మధారయం

బ్రాహ్మణియము 2 2 అతిశయమైన వ్రతావము

బ్రాహ్మణోత్తములు 48 26 ఉత్తములైన బ్రాహ్మణులు

ఉపమాన పూర్వవద కర్మధారయం

అమృతాన్నం 6 11 అమృతం వంటి అన్నం

ఉపమానోత్తరవద కర్మధారయం

పాదవద్మములు 2 3 వద్మముల వంటి పాదములు

పాదారవిందములు 80 10 అరవిందములవంటి పాదములు

తత్పురుషం

ఇది ఉత్తర పదార్థ వ్రదానమైనది ద్వితీయాది భేదాలతో అరు విధాలుగా చెప్పబడుతుంది

ద్వితీయా తత్పురుషం

గోహింసకులు 34 10 గోవులను హింసించేవారు

మద్యపానులు 34 9 మద్యమును పానము చేసేవారు

నవరత్న వరీక్షితుడు? నవరత్నాలను వరీక్షించేవాడు

శృతియా తత్పురుషం

తేగె నారి 18 3 తిగెతో చేసిన నారి
 తిగెవిల్లు (18 1 తిగెతో చేసిన విల్లు)
 రాతికట్నం 8 78 2 రాతితో కట్టిన కట్టడం

చతుర్థి తత్పురుషం

తిక్కనము (10 20 తిక్కం కొరకు అటనము
 రాజ్యాపేక్ష 74 24 (రాజు కొరకు అపేక్ష

పంచమీ తత్పురుషం

రణవీరి 68 6 గ్రరణం వలనవీరి ఇక్కడ వస్తే గ్రంకూడా చెప్పకోవచ్చు
 వస్తే తత్పురుషం ఇది సంబంధార్థాన్ని సూచిస్తుంది

దూ వ్రదక్షణము (5 21	యమదూతలు 42 21
కన్నీరు 19 11	రమామి ధ్వని (63 13
శిరోభారము 26 8	సూర్యరశ్మి (63 17
లక్ష్మీకటాక్షము 37 14	ఎరంగ్గి నాదం 64 8
మనుష యత్నము 51 10	రాజచిహ్నాలు 67 18

సప్తమీ తత్పురుషం

ఇది నిర్ధారణార్థంలోను వైషయికార్థంలోను వస్తుంది
 పురుష రత్నము 31 23 పురుషులలో రత్నం
 విద్యావ్రవీణులు 18 5 విద్యాయందు వ్రవీణులు

ద్విగుపు

సాధారణంగా సంఖ్యావిశేషణం పూర్వవదంగా ఉంటుంది తత్సమ
 వదాలు సమనీచినపుడు ఉత్తరవదంగా కూడా ఉంటుంది

నాలుగు దిక్కులు (9 5) ధర్మత్రయం (15 4

ద్యంధ్యం

ఇది ఉభయ వదార్థ ప్రదానమై ఉంటుంది

కలిమి బంములు 21 2	మదమాత్సర్యములు 36 17
వల్ల్యవట్టణములు 21 3	వక్కలాక్షలు 43 17
వండిత పామరులు 21 4	బహుమాన సంమ్మానములు 43 21
ఎన్న పెద్దలు 25 22	సరస సల్లాపములు (44 1

అర్థం సరిగా తెలియని కొన్ని వదాలు రెండో వదంగా వచ్చి ద్యంధ్య సమాసం లాగా ప్రయుక్తమవుతాయి

కావలికట్టు 3 18

కత్తికట్టలాలు 54 22

కోకతాకలు 75 15

బహుప్రీహి

ఇది ఆన వదార్థ ప్రదానమైనది సమాస వదాలి అర్థం కంటె
తీన్నార్థాన్ని బోధిస్తుంది

నరవతి 7 22 రాజా

అలుమేలుమంగ (77 9 (వద్మావతి

మాడుకొడుత్తునాచ్చారు 77 26) గోదాదేవి

అవ్యయీభావం

దినవ్రతి (51 27 వ్రతి దినం

సముచ్చయ ప్రత్యయాలు

మూల ద్రావిడ భాషలో సముచ్చయ ప్రత్యయంగా ఉమ్ అనేది కనిపిస్తుంది. అది తెలుగులో ఉన్ గా మారింది. తమిళం హ గన్నవాల్లో మాత్రం ఉమ్ గానే నిలిచి ఉంది. అడుగన్నడంలోను హాసగన్నడంలోను తెలుగులో లాగే పరిణత చెందిన రూపాలు కనిపిస్తాయి.

తెలుగులో కావ భాషలో ఈ ఉన్ ప్రత్యయం యథాగమ నగాగ మాలను పొంది యున్ నున్ అనే రూపాంతరాలను పొందింది. కొన్నిచోట్ల యునున్ యున్ + ఉన్ గాను కొన్నిచోట్ల యు నులు గాను కనిపిస్తుంది.

వ్యావహారిక భాషలో సముచ్చయ ప్రత్యయం వదాంతాచ్చ ననుసరించి మార్పులను పొందింది. ఉకారాంతాలపై స్వి/ంస్వి నిలు గాను ఉకారాంతాలపై స్సు/ంస్సు నులుగాను అకారాంతంపై అను గాను కనిపిస్తుంది. దీర్ఘాంతాలపై కూడా కొన్నిచోట్ల ను ప్రత్యయం కనిపిస్తుంది. రా వా లో ఈ సముచ్చయ ప్రత్యయాలన్నీ ప్రయుక్తమయ్యాయి.

—స్వి మాట యెనిమిది తిరుపతలనుంచిన్ని తీర్థప్రసాదములున్ను 2 15

స్థలాంతరాల నుంచిన్ని వచ్చిన ఆయంగార్లనున్ను 2 18

—ంస్వి కాశీ విశ్వనాథులనున్ను విశాలాక్షినింన్ని దరంచి 7 26

స్వామి యేవాళ రాచ కారానకు ఉద్యుక్తులై కడలుదురు అనిన్ని చిత్రం వచ్చివచ్చుడు గణుతిబెట కరణీపలకు ఉత్తరపు యిచ్చి వారు వచ్చి గణుతిపెట్టివచ్చికిన్ని 45 1

—ని వేము అగ్రహారి ఆ రీతిని యీ రీతిని అనతిచ్చినవారము గాము 43 23

స్సు యిచ్చుడు ఆ రాజములన్ను దుర్గములున్ను దేశములున్ను కోటకొత్తములున్ను విష్ణుస్థలములున్ను పుణ్యభూములున్ను సామంత సరదు రాజములన్ను జూచిరావెని

20 14 16

ంన్ను మీరు కాశీకి బోయిన సమయాన వేదవా సులు కావడి కుండంతో
మదువుంన్ను కుజాన వుంచుకొని 6 26

అశృతులై విద్యజ్ఞనులంన్ను ఆ వాచన పూర్వకముగా యిచ్చిన
ఃకూరి గంధార్వత నారీకేశ లఘవ పలాదులు గజపతివారు రెండు
చేతులా అండ్డుకొని శిరసావపించి వారలకున్న స్థానావతులకుంన్ను
జగన్నాయక వ్రసాదవణా రములు వక్కలాకులుంన్ను యిప్పించి

50 1 4

ను వాకిటి గొల్లంతోను గజపతివారి తెగ సుబుద్ధి మొదలయిన
నియోగ్యులు యెవరు వచ్చినా యేకాంతమని చెప్పి 72 1

అ + ను వరదునే దార్లక స్థానావతులయిన అముపురంవారి అనంత్రోజి
వంత్తులున్ను మానశింగ్గవారి మాధవయ్యాను దాండువారి
రెంన్న గిరయ్యాను కటకంవారి కరుణాకరయ్యాను వోరగంటి
వారి వోటకయ్యాను ధిల్లీ సురలాణివారి ఠాకొజి వంతులున్ను

49 14 17

-యు మరియు నాన్తీక్యంబు అవ్రపాదంబు అనర్థకంబు క్రోధంబు
దీర్ఘచింత దీర్ఘసూత్రతయు యెరుకగలవారి యెరుంగమియు
విషయంబుల తగులటయు ననంబరగిన వదునాలుగు రాజ
దోషంబులు పరిహరించి 14 20

వాక్యవిభాగం

తెలుగులో ప్రాచీనకాలం నుండి నేటిదాకా వాక్ నిర్మాణంలో అనేక మార్పులు వచ్చాయి. అవి కేవలం కర్త కర్మ క్రియల్లో వచ్చిన మార్పులు కావు. వాక్యనిర్మాణంలో నామక్రియా రూపాల ప్రయోగంలోను, కారకాల్లోను అనుబంధ వ్రత యాల్లోను వాక్యానుసంధాన విధానంలోను వచ్చిన మార్పులని గుర్తించాలి.

తెలుగులో వాకా లను మూడు విధాలుగా వర్గీకరించారు

అవి 1 సామాన్య వాక్యాలు 2 సంశ్లిష్ట వాక్యాలు 3 సంయుక్త వాకా లు

సామాన వాకా లలో ఒకే ఒక ఆఖా తవదం Predicate ఉంటుంది. ఇవి క్రియారహితంగా కూడా ఉంటాయి. క్రియా రహిత వాకా ల్లో కొన్ని సహజంగా క్రియ లేనివి మరికొన్ని క్రియ లోపించినవి. ఒక వాకా లో నిర్దిష్ట స్థానంలో ఇంకొక వాకా న్ని చేరిస్తే సంశ్లిష్ట వాకా మేర్పడుతుంది. ఒక వాకా లో ఇంకొక వాక్యాన్ని చేరిస్తే సంయుక్త వాకా ల ఏర్పడుతుంది.

రా వా లోని వాక్యాలు ఒకదానితో ఒకటి గొలుసులాగా ముడివడి ఉంటాయి. ఇక్కడ వాకా విరామాన్ని గుర్తించడం కష్టం. వాక్యాల మధ్య తెగిపోని సంబంధం గోచరిస్తుంది.

ఉదా విద్యానగరమందు పీఠ నృసింహ్మ రాయలవారు బ్రాహ్మ ముహూర్తాన లేచి ఆరాధ్యుల నామావళులున్న ఆరా త్మ సంకీర్తనలున్న పాండవగీతలు బ్రహ్మగీతలు గజేంద్రమోక్షం భారత సావిత్రి దధి వామన స్తోత్రము గంగావతరణమున్న నదిస్తోత్రమున్న భారతం భాగవతం రామా

యజం ముచుకుందస్తుతి ఆ కూరస్తుతి బీష్మస్తుతి సంజయని నీతి విదుర నీతి
 బాణారనితి వద నీతి ఇది మొదలైనవిన్ని నీతి వైరాగ శతకం పురాణ శ్రవ
 ణమున్ను రాజనీతినియు విని దర్శనావలోకానంతరం కన కామణుల కలం
 కామదేనువనుస్వర సంబు జేసి విప్రవరుల దర సంబు జేసిన ఎంమ్మట దంత
 రావన ముఖమజ్జన నామతీర్థమై విభూతి దరియించి పేరొంగంబై కూర్చుండ
 గాను నూట యేమిది తిరువతుల నుంచిన్ని తీర్థప్రసాదములున్ను దెచ్చె
 రెండు దేవ స్థలాలనుంచి విభూతిగంధ ప్రసాదములున్ను రాగా యెదురుకొని
 వ్రతు ధానముజేరి అంజలిదేసందుకొని శిరసావహించి స్థలాంతరాల నుంచిన్ని
 వచ్చిన ఆయంగార్థ నున్ను ఆరాధ ఎతం వారలనున్ను పుచితాసనముల
 యందు కూర్చుండ నియమించి అష్టస్వయం వ్యక్తం శ్రీరంగం శ్రీముష్ణం
 వెంక్కటాచలం సాలగ్రామం తోలాద్రి నైమిశారణ్యం పుష్కర క్షేత్రం ఇది
 మొదలయిన స్థలాలకు సురక్షితము గలవా అని అడిగినందులకు దేవరవారి
 వ్రతాపాతిశయమువల్ల ఆయా స్థలాంతరముల పున్న ముద్ర కర్తలు వొఖిది
 కొకటి కొదవలేకుండా నడుపుతా వున్నారు నూట యేమిది తిరువతులున్ను
 నిత్యోత్సవములుగా నడుస్తావున్నది అని ఆయంగార్థున్ను పలుకగా
 విన్నవం జేసినారు (పు 2 3లు)

ఇలా అనేక వాక్యాలు కలిసిన మహా వాక్యాలే ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి
 చిన్న చిన్న వాక్యాలు చాల తక్కువ రా వా లో కొన్ని క్రియారహిత
 వాక్యాలు కూడా కనిపిస్తాయి క్రియారహిత వాక్యాలలో రెండు నామబంధాలు
 Noun Phrase ఉంటాయి అందులో ఒకటి ఉద్దేశ్యం Head ఇంకొ
 కటి విధేయం A r bu e ఇవి రెండూ ఏకవస్తుబోధికాలై ఉంటాయి

ఉదా మేచ్చులు గోహింసకులు 34 10 ఇక్కడ మేచ్చులు
 ఉద్దేశ్యనామం గోహింసకులు విధేయనామం విధేయనామం ఉద్దేశ నామం
 గురించి ఏదో ఒక విశేషాన్ని బోధిస్తుంది

క్రియ లోపించిన వాక్యాలు సహజంగా అంతర్నిర్మాణం Deep
 ruc ure లో క్రియ ఉండి ప్రయోగంలో అంటే బాహ్యనిర్మాణం
 Su ace S uc u e లో కొన్ని సందర్భాల్లో లోపిస్తుంది

ఉదా ఆ రాజ ములో గిరిదుర్గ స్థలదుర్గ వడదుర్గ జలదుర్గములు
 యెన్ని 23 22

కోటలు యెన్ని సగరములు గ్రామ భూములు యెన్ని 23 23

ఈ పై వాకాల్లో ఉండు అనే అస్తవ్యక్త క్రియ లోపించింది

క్రియాసహిత వాక్యాలు ఇందులో సకర్మక క్రియాబోధక వాక్యాలు అకర్మక క్రియాబోధక వాక్యాలు అనే భేదం ఉంది

సకర్మక క్రియాబోధక వాక్యాలు ఇక్కడి క్రియ కర్మాపేక్షమై ఉంటుంది

ఉదా ఇప్పుడు స్వామివారు లెఖాలు వరామరిక జేస్తున్నారు 24 5

ఇక్కడ వరామరిక జేస్తున్నారు అనే క్రియ లెఖాలు అనేకర్మను అపేక్షిస్తుంది కాబట్టి ఇది సకర్మక బోధకం

అకర్మక క్రియాబోధక వాక్యాలు ఈ వాకాల్లో క్రియ కర్మ నిరపేక్షమై ఉంటుంది

ఉదా పూర్వమందు కిష్కింధలో వాలిసుగ్రీవులుండురు 9 13

ఇక్కడ ఉండురు అనే క్రియ కర్మాపేక్షకం కాదు కాబట్టి ఇది అకర్మక బోధకం

వాకంలోని క్రియ లింగవచన భేదాన్నిబట్టి రహితకమైన ప్రతయన్ని గ్రహిస్తుంది కాని రా వా లో కొన్ని వాకాల్లోని ప్రతయ పురుష బోధక ప్రత్యయం లోపించింది

ఉత్తమ పురుష బోధక ప్రత్యయ లోపం

మన పాలింట్టి జగన్నాథుని కృపవల్ల మనకలుగా హెచ్చరిక వదిలి 74 5 వదిలిమి

ప్రథమ పురుష బోధక ప్రత్యయ లోపం

మీకున్ను కార్యసాధకములున్ను కలిగిని అని వంకరించె 6 19 వంకరించెను

నేను నిద్రపొయ్యేటప్పుడు చూడుమూ అని చెప్పి అంపె (46 8) (అంపెను

అ మానికొమ్మను తన చేతి మర్తాబందాన తెగవేసె 54 14 తెగవేసెను)

వ్యతిరేక అన్త్యర్థక ధాతువు

ఇది ఉత్తమ మధమ ప్రథమ పురుష ఏకవచన బహువచనాల్లో వరుసగా కాను కాము కావు కారు కాదు కారు అనే రూపాలను కలిగి ఉంటుంది మహతి ఏకవచనంలోను అమనుష ఏకవచనంలోను కాదు అనే రూపం వస్తుంది అంతేకాక ఈ కాదు అనే రూపం వా వహిక బాషలో అన్నిటి రావచ్చు రా వా లో ఉత్తమ ప్రథమ పురుషల్లో ఏకవచన బహువచనాలకు అయీ రూపాలతో ప్రయోగాలు ఉన్నాయి కాని ఒకచోట మాత్రం ప్రథమ పురుష బహువచనానికి కాదు అనేది ప్రయుక్తమైంది

యీ శరీరానకు కావలెనని యిచ్చవేతను అడిగినవారకు గాను 5 12

మేము రాజ్యాపేక్షకొరకు వచ్చినవారము గాము 74 25

ఏర నృసింహరాయలవారు లెక్కవల్కులు అడిగి వరామరిశించిన వారుకారు 24 6)

యీ వరకు కర్పాటకం వారు మనశీషలోనికి వచ్చినవారుకారు 66 1

ప్రత్యక్షమకృతి Drec peech లో నేను తానుగాను మేము తాముగాను ప్రయోగించడం

ఉదా తాను అర్జున పాత్రుడు అభిమను పుత్రుండు పరిక్షిత్తుండను వాడను అభిదానం చెప్పగా 19 23

తాను ధర్మదేవతను అని తన నిజస్వరూపము కనిపించి 9 2

కృష్ణరాయలవారు తాము పెద్దలమైతిమి తమ మర్యాదగా రాజ వసంస పాలన జేటించులకు వట్టాభిషేకం అధిష్టాన కర్తలు శేయమని 11 9

తాము వయదు బియ్యమువారు మిగిలిన బొక్కన భండారానవుండై రొక్కరొజనాలు శిమదూములు మొదలుగా గల బాగ్యం మీదింన్ని 68 9

నామవాచక క్రియాన్వయం తెలుసు బాషలో నామవాచకాని ప్రయకు సమన్వయం Agreemen ఉంటుంది కాని రా వా లో కొన్ని చోట్ల అది పాటించలేదు బహువచన నామవాచక రూపాన్ని క్రియలో ఏక వచనం ప్రయోగించబడింది

నూటయెనిమిది తిరువతులున్న నిత్యోత్సవములుగా నడుస్తావున్నది
3 2

ఉదా సామంత రాచకార్యములు విశేషములుగా లేదు 3 20

నిన్నుండి అయే వ్రయే జనము లేమి యున్నది 19 14

ఆ రాజ ములోను దేవాదాయం బ్రహ్మాదాయం పుణ తీర్థములు నదులు
పుష్కరులు గలిగివున్నది 33 21

విశేష్యం బహువచనం (పూజ్యార్థం) లోను క్రియ వికవచనంలోను
ప్రయోగించడం

ఉదా గజవతివారు గుర్రారం తోడట్టు గోదావరి స్నానానకు వచ్చి
నాడని 5? 22

సంఖ్యావాచక విశేషణం ఏ వ లో ఉంటే విశేష్యం బ వ లో ఉండడం

ఏరి నుండి వక కార్యములు వస్తే మేమే నేరస్తుం మనిన్ని 38 13
వక కార ము

పరిమాణార్థక వర్తనామ విశేషణం తర్వాత వచ్చే విశేష్యాన్ని బ వ లో
ప్రయోగించడం

మొదట స్థలం వద్ద దిగిసందువల్ల వారికిన్ని ఆలోచన బుద్ధి యింత
కార్యాలకు తెగవేసినారు 70 5 యింత కారా నికి

పాముదాయిక విశేష్యా Co ec ve Noun ఏకి మనుష్య వాచక
బ వ తో కూడిన క్రియ వాడడం

ఉదయమైతే గజవతివారి పాళం మనపాళం మీద వడుతావున్నా
రనిన్ని 69 12

ఒక విభక్తికి మరొక విభక్తి వాడడం

రర్మం తవృక నడిస్తే నెం మూడు వానలు గురుసును (18 15
నెంన్ నెంకు

సగం రెడ్డు పాళ్ళు యేడివంద పోయిరి 61 7 వరదన్ వరదలో

యేదుల సాహ కుతువన పరిక నిజాం కామా వారు ముగ్గురున్ను
నిలువలేక తిరిగి స్థలాలు వచ్చిరి 65 24 స్థలంకు

కారకంలో కొన్నిచోట్ల ద్వితీయాచితక్రిప్రతయమైన లోపస్తుంది

గజపతివారి పౌడగనగా 66 23 గజపతివారిని

తురకల ముట్టబెట్ట వలెనని 28 2 తురకలను

ద్వితీయాచితక్రిప్రతయం కొన్నిచోట్ల ప్రయుక్తమైంది

తంమున స్వతంత్రులుగా తెచ్చిరి ఆ రీతున్నే నడిపించుదా అని
28 6

జగదంలో రౌతు రౌతున చంక్కనిడుకొని అమాంతముగా గొంచు
పోదురు 55 10

గజపతివారు అదియందు మమ్మున నాదిన మూలుప్పు కడపించు
మరాదలున్ను 72 8

అమహద్వాచక విశేషజాన్ని మహద్వాచకానికి కూడా వాడడం

బలవంతములైన జంతవులైన మనుషులయినా యీ దిక్కు బలవంతపు
వని చేయబడదు 9 18

ఇక్కడ మనుష్య అమనష వాచారము ఒకేరకమైన విశేషణం వాడ
బడింది

న త్యావాచక విశేషణాలను విశేష్యాల స్థానంలో ప్రయోగించడం

లోకా గుర్రం వొక్కంటి నూరేళిపెట్ల లెక్క గుర్రములు వెయ్యింటికి
లక్ష పుట్లవంచున గుర్రాలు యిరువైనాలుగు వేలింటికి యిరువైనాలుగు లక్ష
లున్ను 24 18 నల్ల ప్రజలు లక్షకున్ను నెలనెలకు తప్పక సరిబళం
దిద్దవని 3 3

యత్తదర్థక ప్రయోగాలు ఇవి తెలుగు బాషకు సహజం కాదు
సంస్కృతబాషా ప్రభావంతో తెలుగులో ప్రవేశించాయి

ఎన్నాకు అన్నాకు

మీరు అక్కడ యెన్నాకు వాసముగా వుందరో అన్నాకున్ను ఆ
వట్టమలో గల ప్రజలందరున్ను సుఖిస్తీరిన వుండవలెను 8 9

ఎంత అంత

ఆ వట్టం యెంతమేరో అంత మేరానున్న వెలిపాళ్ళాలున్ను దున్నించి

ఏయే ఆయా

యేయే లెఖ్యలు విన్నవం కాయమ్మగారో ఆయా లెఖ్యలు శేకరించి
24 5

కర్మణీ ప్రయోగాలు ఇవి కూడా సంస్కృత బాషా ప్రభావంతో
తెలుగులోకి వచ్చాయి

ఆదారభంబంబంతములైన జంతువులైన మనుషులయిన యీ దీక్ష
బంబంతపు పని శేయబడదు 9 9

క్రియ అధ్యాహారం కావడం

లోకములోను శు కం కుండేదని తరమేదిగాన కుండేలు శు క్కాన్ని తరి
మేది యెక్కడ జూచము 9 8

ఇక్కడ పూర్వ వాకంతో క్రియ లోపించింది

అస్త్యర్థక క్రియ లోపించడం

ఆ రాజంతో వుండే స్వామి కడమ రాజములో పెద్దలు బుద్ధిగాలులు
బ్రాహ్మలు సమర్పించి వస్తావున్నారు 3 23

ఈ వాకంతో కడమరాజములో ఉండే అనే అస్త్యర్థక దాతువు
లోపించింది

కులనాత్మక వాక్య నిర్మాణంలో కన్నా ప్రత్యయం ప్రయోగించడం

వీరనరసింహు రాయల వారున్ను యేలినందుకన్నా కృష్ణరాయల
వారు యేలేది యేషున్నది 34 2 యేలినదానికంటె

యెదులసాహసం దొరతనముకన్నా మీ దొరతనం పూర్వమైనది
అని వింధ్యము 45 7 దొరతనము కంటె

ఈ కన్నా ప్రతయం కన్నడ బాషా ప్రభావంతో వచ్చింది

మహద్వాచకాల జాబితా ఇచ్చినపుడు చివర అమహద్వాచక పర్వవామం
ప్రయోగించడం

“నగరి అల్లండ్లు కొమాళ్ళు దొరమన్నీలు వ్రతువులు పాళ్ళగార్లు
అమర నాయకులు అపులు ఆక్రితులు విద్వాంసులు పురోహితులు ఆచార్య
పురుషులు జీయ్యంగార్లు యదీశ్వరులు దైవజ్ఞులు భేషజులు రోతులు

మావుతులు చేర్వగార్లు రాజులు వంది వైరాళిపులు పారకులు వరాజీ
కులు కాస్త్రజ్ఞులు నాటకాలంకారులు వివాదికులు వీణాధరులు ఇవి మొదలు
గాగం దెబ్బరెండు వినియోగంవారున్ను 4 6 వీరు మొదలుగాగం

వామ్మికరణం Nom na za on ఒక వాక్యాన్ని మరో
వాకంలో నామంగా ప్రవర్తించేటట్టు చెయ్యటానికి జరిగే వాకరణ ప్రక్రియా
విశేషాన్ని వామ్మికరణం అని వ వహరిస్తారు

భావార్థక వామ్మికరణం ఇవి రావాలో ఏది అన్న ప్రతయంతో
ఏర్పడుతుంది ప్రమాణ మాండలికంలో అటం/ అదం అనే ప్రతయంతో
ఉంటుంది ఏది అన్న ప్రతయంతో కూడిన భావార్థక వామ్మికరణం నేడు
రాసీ మాండలికంలో ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది

రాయలవారు తిమ్మరుసు వచ్చేది గని వచ్చడము నిందారుగా గవ్వూని
26.26

కొమ్మిది పడ్డెం గోతం మానిసి చెయ్యెత్తు పొడుగువాడిని యెత్తేసిన్ని
పైబడ తోసుకొనేదిన్నిగాక గోతం తొడల నిడుక ని 55 7

నామవాచకం + అగు భావప్రయోగం

నామవాచకంపై అగు భావపుయొక్క అసమావక క్రియారూపాన్ని
వాడి వాకాన్ని ప్రయోగించడం రావాలో ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది

ఎమ్మట దంతదావన ముఖమజ్జన నామ ర్థమై విభూతి ధరియింది
పేరోంగంబై కూర్చుండగాను 2 14

నామతీర్థం + అగు > నామతీర్థమగు > నామతీర్థమై

సంక్షేప రామాయణం పారాయణం అయిన తిర్వైత పస్తావింకారులై
పేరోంగంబై ఒకలమయిన వారును సగరి వాకిట కూర్చుండి వుండగా
50 21

కన్నా-కాదీశ్వరులు కార ముఖానకు నడిచేవారై చతురంగ బలమును జరశేనుక బైలుమెరసి సరదులకు వచ్చి కనిపించుకునేవారై పున్నరు 51 1

చేదర్శకంలో అప్పటికి అయిన ఆయనా ప్రత్యయాలు

యీ రాశ్రీ అందుకైన కారం కండ్లై కన్నట్టు కాననప్పటికి అందరికిన్ని యుగం తుంగిట్టు అపును 70 6 కానప్పటికి లాంటి ప్రయోగాలు నేడూ వినిపిస్తాయి

గజవలివారు శివ ఆలోచనవల్ల తమకు ప్రాణహానిన్ని మానవంగ మున్ను అయిన అవని ప్రజలకు అవధిన్ని వచ్చును 70 18

నే జెప్పినట్టు నడిపిస్తే రాయనా నాయదీప్త కారములున్న నెరవేరును 6 8

ప్రకారార్థక ప్రత్యయాలుగా ఆ ఏ ఓల వాడుక

ప్రకారార్థకం కొన్ని వదలతోను కొన్ని ప్రతయాలతోను అభివక్త మవుతుంది ఏమి ఎవరు ఎప్పుడు ఎక్కడ ఎందుకు ఎన్ని ఎంత అనేవి వదలతో కూడుకొన్నవి ఏ ఓ అనేవి ప్రతయాలతో కూడుకొన్నవి

ఆ రాజయోగ్యమైన అన్నము దేవచ్చునా 5 0

స్వామివారు యీ రీతన రావచ్చునా 27 15

ఎ మీరు కర్నాటకాధిపతులతో సరియైన గునె 34 7

ఓ సాకువ తిమ్మరుసుగారు గరికి వచ్చి రాయలవారు పుష్పేంద్రయ మైనారో అని వరామరశించగా 26 4

రానాలో కాలబోధలో కొన్నిచోట్ల వ త స్తం గోచరిస్తుంది

భూతకాలానికి తద్దర్శం

యిన్నాకున్ను నీలి పదము విందుము 28 18 విందిమి

కవిష్యట్టుకు భూతకాలం

నేజెప్పినట్టు నడిపిస్తే రాయనా నాయదీప్త కార్యములున్న నెరవేరును 6 18 (నడిపిస్తే

సుముహూర్తమందు మేము శంఖవాదము చేసినారము ఆ సమయమందు
స్థాపించమనేటట్టుగా శివునితో వదిలింది 10 18 చేస్తాము

భవిష్యత్తుకు వర్తమానం

తర్వాత నడుచు సమాచారములకు వెంబడిగా విన్నవించి అంబు
తన్నాను 80 10 అంపురాను

భూతకాలిక సమాపక క్రియపై గా ప్రత్యయం

వేగర్థ వచ్చి కాకితములు యిచ్చినారుగా రాయలవారు తామే
కా తములు చదివి జూచుకొని 68 26 కదా > గదా > గా

మొత్తం To : అని చెప్పడానికి అంతు అని ప్రయోగించడం

అంకి నిలిచిన నాలుగు గుర్రాలవారును సరాళంపోయి వచ్చిన యెనిమిది
గుర్రాలవారున్న అంతు వంద్రెండు గుర్రాలవారున్న గూడి 53 4
< అంతా)

పదక్రమం తెలుసు వాకంలో పదాల క్రమం కర్త కర్మ క్రియం
పరుసలో ఉంటుంది ఈ క్రమం ముందు వెనకలైనా అర్థభేదం కలుగదు
ఒక్కోసారి ఉచితక Empha : కోసం వీటి స్థానం మార్చబడుతుంది

వారు స్వామిత్వలుగారు పరాయత్వలుగాని స్వామివారు ఉభయ
యత్వలు 37 1 వారు పరాయత్వలుగాని స్వామిత్వలుగారు

మనిషి మాత్రంవారు కారు 66 11 వారు మనిషి మాత్రం కారు

అర్థవిభాగం

భాష సంకేతమయం సంకేతం Sgn రెండంచాలను బాధిస్తుంది ఒకటి అర్థం Sgn ed మరొకటి శబ్దం Sgn f can ఈ రెండింటి సమన్వయ రూపమే భాష

భాషా నిర్మాణంలో శబ్దార్థ సంబంధం యాదృచ్ఛికం Arb rary సంకేతా లేర్పడడంలో శబ్దార్థాల మధ ఎలాంటి నిమిత్త నైమిత్తిక భావమూ Mo va on లేదు కొన్ని ద్వన సుకరణ లేదా శబ్దానుకృతితో ఏర్పడ్డ పదాలవ్యర్థ మాత్రం శబ్దార్థ సంబంధం గోచరిస్తుంది

భాషలోని శబ్దార్థాలను పరిశీలించడంలో సమూహ మూడంచాలను గుర్తించాడు

- 1 భావం Sgn ca on ఒక శబ్దానికి ఒక వస్తువుతో గల నిత్య సంబంధం
- 2 వైశిష్ట్యం Va ue ఒక శబ్దానికి ఇతర శబ్ద ప్రపంచంతో గల సంబంధ వైవిధ్యాల వల్ల కలిగే ప్రత్యేకత
- 3 అర్థం Con en భావవైశిష్ట్యాల సమాహారం

అర్థ విజ్ఞాని Seman) ఒక భాషలోని పదాలను అర్థం దృష్ట్యా రెండు విధాలుగా పరిశీలించవచ్చు

- 1 వర్ణనాత్మక అర్థవిజ్ఞానం De cr p ve Semantics)
- 2 చారిత్రక అర్థవిజ్ఞానం H or ca Seman c

---

1 రెడ్డి జి ఎన్ అర్థపరిణామం తె భా చ వు 427

2 Sau sure Ferd nand de Cour e de L ngu c gene ra e (1915 r Wade Ba ken Pe er Owen PP 158 162

ఒక కాలానికి సంబంధించిన బాషలోని వదాం అర్థ స్వరూపాన్ని వివరించి చెప్పేది వర్ణనాత్మక అర్థవిజ్ఞానం వివిధ కాలాల్లో ఒక బాషలోని వదాల్లో జరిగిన అర్థ పరిణామాలను కాలక్రమ పద్ధతిలో దార్శిక దృష్టితో వివరించి చెప్పేది దార్శిక అర్థవిజ్ఞానం

రా నా బాషను పై రెండు విధాలుగా పరి లించి చూసినపుడు వదాం అర్థ స్వరూపం అర్థపరిణామం దో తకమవుతుంది

బాషలో మౌలిక వదాం సంఖ Primary words పరిమితంగానే ఉంటుంది ఈ మౌలిక వదాలకు కొన్ని ప్రత్యయాలు చేరడంవల్ల భిన్నార్థాలు కలిగిన పదాలు పదబంధాలు అనేకం ఏర్పడుతాయి అలా ఏర్పడినవే కృదంత తద్విత రూపాలు

కొన్ని క్రియా దాతువులు ఎలాంటి ప్రత యాలు చేరకనే నామ రూపాఢగా కూడా వ్రయోగింపబడతాయి

ఉదా వలుకు 75 6 చదువు 69 27

బ్రతుకు 59 23

ద్యన్యనుకరణ శబ్దాలు

నామవాచకాలు మేక 59 4

దమామి 63 13

క్రియలు ఉస్పరను 17 16

ఎక్కటిల్లు 58 6

వటావంచంగు 59 13

అప్రేడిత రూపం గునగున 69 9

శబ్దవర్ణవాలు నామవాచకాలకుగాని క్రియారూపాలకు గాని సహ యక క్రియలు చేరడంవల్ల విశేషార్థం సిద్ధిస్తుంది

మేలుగాంచు 26 2 నిద్రలేమి

మట్టుబెట్టు 28 21 చంపు

కట్టిబెట్టు 5 1 విడుచు

ద్విరుక్తరూపాలు ఒక వదాన్ని అవ్యవహితంగా పునరుక్తి చేయడం వల్ల కూడా విశిష్టార్థం వస్తుంది

వీధివీధుల 23 3 ప్రతివీధి
క్షణక్షణ 23 13 ప్రతిక్షణం
మాటిమాటికి 30 23 ప్రతిసారి

జంటపదాలు రెండు వదాల కలయికవల్ల ఏర్పడేవదం జంటవదం ఇందులో ఒకేవదం రెండుసార్లు ఆవృత్తి కాదు రెండు భిన్నపదాలుంటాయి ఆ రెండు వదాలకు అవినాభావ సంబంధం ఉంటుంది ఒక వదంతోకాక రెండు వదాలతో చెప్పడంవల్ల చెప్పడమకొన్న అర్థానికి బలం వస్తుంది ఒంటి వదంతో చెబితే తేలిపోయే అర్థం జంటవదంవల్ల బరువును సంతరించు కొంటుంది :

ఈ జంట వదాలను మూడు రకాలుగా వింగడించవచ్చు

- 1 సమానార్థక పదాలు
- 2 భిన్నార్థక పదాలు
- 3 వ తిరేకార్థక పదాలు

1 సమానార్థక పదాలు ఒక భావాన్ని స్పష్టంగా ఎదుటివాని గుండెకు హత్తుకొనేలా చెప్పడానికి సమానార్థక గల రెండు పదాలు అవ వదానంగా ప్రయోగించబడుతాయి

రా వా లో సమానార్థాన్ని బోధించే రెండు పదాలూ భిన్న భాషా పదాలుగా కనిపిస్తాయి ఇవి వ్యవహార రూఢివల్ల ఏర్పడ్డాయి

బొక్కస బందారములు 8 8 యాది హెచ్చరికలు 4 17

రస్తు సామగ్రిలు 4 15 రొక్క రూపాయిలు 43 22

కొన్ని జంట పదాలు ఒకే అర్థాన్ని బోధించవు మొదలైనవి అన్న అర్థంలోకొన్ని శబ్దాలుకాని ప్రతిధ్వనిక శబ్దాలుకాని కూడి జంటపదాలవు తాయి సూక్ష్మంగా వరికిలిస్తే అర్థభేదం స్పృస్తుంది 4

3 శ్రీనివాసరెడ్డి ఎ యర్ తెలుగులో జంటపదాలు తెలుగువాడి 1985 పుట 25

4 "సూరింగా చూసినపుడు రెండు పదాలు ఏకార్థ బోధకలే అని అందులో ఒక వదం వ ర్థమని అనిపిస్తుంది రెండు పదాల్లో ఒక వదం యొక్క అత్యంత సూక్ష్మత సూక్ష్మమైన అర్థభేదం గురించి పూర్తిగా తెలియనందువల్ల అంటున్నమాట యిది రెండువదాల అర్థమూ సమగ్రంగా అవగాహనకు వస్తే ఈ అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోవలసి వస్తుంది " శ్రీనివాసరెడ్డి ఎ యర్ తెలుగులో జంటపదాలు తెలుగు వాడి (1985) పు 25

కోకతాకలు 75 15   కత్తి కట్టలాలు 54 22

2 భిన్నార్థక పదాలు రెండు వదలకు అర్థాలు వేరుగా ఉండి
ద్వంద్వ సమాంతరాగా ప్రయుక్తమవుతాయి

సరస స్త్రావములు 44 1   ఆశపాశలు 59 2

యోగ శ్లేషాలు 45 1   ప్రయ ప్రయాసములు 70 23

వక లాఘులు 50 4   బహుమాన సమ్మానములు 75 14

వా వ ప్రయప్రయాసములు 70 23   <వ య ప్రయాసములు

రా వా లో కొన్ని పదాలమది అవినాభావ సంబంధం లేకపోయినా
జంట పదాలుగా కూర్చబడినాయి

దర న స్నానములు 7 27   పూజా సమస్కారములు 5 2

ప్రసాద ప్రణావములు 49 6   కీర్తి ప్రణావములు 80 1

ప్రదక్షిణ సమస్కారములు 49 13

3 వ్యతిరేకార్థక పదాలు వతిరేఖాన్నిచ్చే రెండు పదాలు జంట
పదాలుగా కూర్చబడుతాయి ఈ పదాలమధ్య కూడా అవినాభావ సంబంధం
వ్యతిరేకార్థంలో గోచరిస్తుంది

లేయవగలు (8 11   నేర్పు నేరములు 68 15

ఉత్తర దక్షిణాలు 10 13   అగ్రహ నిగ్రహములు 68 15

కూర్పు వడమరలు 10 14)   అవుగములు 73 9)

మిందు వెనుకలు 47 27   పిన్న పెద్దలు 74 11

కీర్తి అపకీర్తులు 68 117

పర్యాయ పదాలు Synonym

రా వా లో ఒకే అర్థంలో అనేక పదాలు వాడబడినాయి ఈ పదాలు
అనాటి వ వహారాన్ని తెలియజేస్తాయి

వాక్యము సదవధికి 21 5 ప్రవర్తనములు 22 6 వర్త
మానములు 23 4 ప్రవర్తకములు 41 22

పర్యాయము మా 3 18 తేవ 50 4 పా 50 15

విధం తీరు 34 24 తీరు 60 14 తెగంగు 46 8

తర్వాత ఎండ్మట్ 2 4 / ఎండ్మట్ 30 9 ముగియక 28 2
వెనుక 36 5

ముహూర్తం లగ్నము 10 19 మందివేళ 11

చెప్పి పేలించు 7 23 అనతిచ్చు 8 25 మందలిండు
19 4

మయలుదేరు వెలులు 20 25 బయలు మెరయు 5 12

దబ్బు లొక్కం 8 18 ద్రవం 2 4 రూకలు 29 13

అనేకార్థ పదాలు Po y emy

కొన్ని పదాలు అనేకార్థాల్లో ప్రయుక్తమవుతాయి

చింతించు ఇది ఆలోచించు పదాలందు బాధపడు అన్న అర్థాల్లో
ప్రయోగింపబడింది

అపొడి పెప్పనట్టు పిండ్లై ఆయన అపామానకు తగ్గ ఉపాయం
చింతించు గణదనిన్ని 69 26 ఆలోచించగలడు

కాలు నిలువలేక కన్నీరుతోడట్టు చింతింపుతా వుండగా 19 11
బాధపడుతూ

అందరికింన్ని యంత్ర కారం వచ్చనని ప్రజలు చింతింపడుతా
పుండ్లంగ 69 7 విచారిస్తూ

అనతిచ్చు ఇది చెప్ప అన్న అర్థంలో కేవలం నియత సన్నివే
శంలో రాజుకు రాయలకు మాత్రమే ప్రయోగింపబడింది

లెక్కవ్రాసి తెచ్చి చదవమని తొమ్మిది సంవత్సరాలన్న ఎటువంటి
అతిచ్చిరి 24 1

అమటన మటనా సామర్థ ములు మీకే గలవు" అని అనతిచ్చినందు
లక్ష (27 23

మాండలిక పదాలు

బాష ఒకదే అయినా ఒక ప్రాంతంలో మాట్లాడే బాషకు మఱి
ప్రాంతంలో మాట్లాడే బాషకు తేడాలుంటాయి వీటినే మాండలిక తేడాలు
అంటారు రా వా లోని ఈ క్రింది వ్రయోగాలు మాండలిక తేడాన్ని
సూచిస్తాయి

తావు దీని స్థలం అని అర్థం ఇది నేడు రాయలసీమ వాడుక
బాషలో ఎక్కువగా వినిపిస్తుంది

శింగిరితట్టు వున్న తావునకు వచ్చి 8 1

ఇది మునీశ్వరుల మహిమగల తావు 9 26

రేయివగలు రాత్రి యొక్క వ్యావహారిక రూపమే రేయి/రేయు
ఈ ఇంటి వదంలో బహువచన వ్రత్యయం లేకపోవడం కన్నడ బాషా
వ్రతావం క హగలు రాత్రి

అవ్వారిగా రేయివగలు అన్నదానము జేసేటట్టు కట్టిడి శేయమని
8 11

లెక్కవల్కలు జాగ్రత్తగా రేయివగలు వ్రాసి శేఖరించి (24 8

యుద్ధము శేయకూడక ఇక్కడ వ్యతిరేకార్థక వ్రత్యయంగా
కూడక వ్రయుక్తమయింది ఇది కూడ అనాది మాండలికతను సూచిస్తుంది

సుగ్రీవుడు వారితో యుద్ధము శేయ కూడక (9 20

వద్యనీతి చంద్రయ్య తనకు రాకూడక తన కుమారుని నగరికి
అంవగా 23 9

లగ్నము ఇది నేడు రా నీ లో వివాహం అన్న అర్థంలో కూడా
వాడబడుతుంది రా వా లో ఇది శుభసమయం/ముహూర్తం అనే అర్థంలో
వ్రయుక్తమైంది

లగ్నము తప్పకుండ నిరీక్షించుకొని వుండగా 10 19

లగ్నం తప్ప స్థానీతి అని జ్ఞానదృష్టిని జూచి (10 25)

తదవు ఇది కన్నడబాషా వదిం నేడు అనంతపురం సరిహద్దు ప్రాంతంలో ఎక్కువగా వినిపిస్తుంది ఇది రా వా లో సమయం నేపు అన్న అర్థంలో వాడబడింది

కొంతదదవు యేకాంతపు కొలువుగానుండి 4 9

అరుణోదయానికి నగరికివచ్చి కొంతతదవు వవ్యశించి 22 2

నిలువ ఇది నిలుచు అన్న రాతువునుండి వ అనే నిష్పన్న ప్రత్యయం చేరగా ఏర్పడిన నామరూపం ఇది రా వా లో పూర్వ వదంగాను ఉత్తర వదంగాను వస్తుంది

స్థాపించి వుంచిన నిశేవములకున్న మమడియ గార్లమీద చెల్లు నిలువకన్ను 23 25

వారివారిమీది లొక్కనిలువలు లెక్కజూచి తోడుతోనె నిలువ రూకలు వారువు కాయమని నిర్దుత్తరువుగా అనరిచ్చిరి 29 18

అపరగార్లమీది ఎలవ లొక్కమునకు అక్షణమందే వొప్పజెప్పనుగా 29 22

యోచన/యోచనచేయు ఇది కన్నడ బాషా ప్రభావంతో రా నీ లో సరి హద్దుల్లో ఎక్కువగా వినిపిస్తుంది

మనస్సున దూర యోచన యెంచి 25 23

సరదు స్థలాలు స్థామ శుద్ధిగా యోచనకాయగా వనిలేదు 51 5

యాల ఎందుకు ఇది రా నీ లో అంతటా వినిపిస్తుంది

మీరు యిచ్చటి యాల వస్తీరి 27 2

మీపండి పెద్దలు వుండగా అట్టి కార ములు యాల వచ్చీని 27 20

పూసికె ఒక్కడ ఇకె ప్రత్యయం కన్నడ బాషా ప్రభావంతో వచ్చింది

నకల కార్యభారములన్ను మామీద పూసికెజేసి నడిపించగా 27 25

అలాగే నడవడికెలు

కోట కొత్త మల యందలి నడవడికెలు తెలిశి 2 5

అడుకొను మాట్లాడుకొను ఇది అనంతపురం సరిహద్దుప్రాంతంలో కన్నడ బాషా సాహచరం వల్ల ఇలా వ్యవహరింపబడుతోంది

నగరశోధనగా పాఠ్యాలు చూస్తారాగా వారువార్లు ఆడుకొనే వాక్యాలు
69 11

వెనుక ఇది తర్వాత అన్న అర్థంలో ప్రయుక్తమైంది రా నీ లో
ఇది ఆనాక / నాక < ఆ వెనుక అని వాడబడుతుంది

నాలుగార్లు దినములు వెనుక 36 5

తైజీతం కట్టిన వెనుక 4 55

యెరుకజేయు ఇది రా వా లో తెలియజేయు అన్న అర్థంలో
ఎక్కువగా ప్రయుక్తమైంది నన్నయ ఐ రతంలో జ్ఞానం/వివేకం అన్న
అర్థంలో నామవాచకంగా వాడబడింది

యెద్దాని వినిన నెఱుక సమగ్రంబైయుండు ఆది 1 30

యెఱుకగలరె మగువలెందు ఆది 2 33

ఇది నేడు తెలంగాణా ప్రాంతంలో ఎక్కువగా వాడుకలో నిలిచి ఉంది
మొదటి పాఠశాలలోనితో యెరుకజేసి 38 18

జగదము శేషినవారు తమతో యెరుకశేయక 54 7

లగ్నం నిశ్చయించుక రాయలవారికి యెరుకశేయగా 7 10

తట్టు పార్యం వైపు ప్రక్క ఇది రా నీ లో నేటికి ఎక్కువగా
వాడుకలో ఉంది

యథాయథలుగా వెది విరిగి పారిపోయి వఖతట్టు నిలిచివుండ్లగా
53 8

ఎల్లా/యెల్ల ఇది కన్నడంలో అన్ని అందరు అన్న అర్థాల్లో
మహదమహద్వేదం లేకుండా వాడబడుతుంది రా వా లో కూడా ఆ అర్థాల్లోనే
ప్రయుక్తమైంది

దుర్గములో వుండే వాల్లెకాల్లా జతనమైవున్నారని విన్నవం శేయంగా
(59 6

యివి యెల్ల మనస్సున వుంచుక 68 16

వెయ్యారులు కన్నడంలో హరు వెయ్యి సంఖ్యావాచకాలకు అతి
శయారంలో ఆరు అనే ప్రతయం చీరి నూరారు సా-రారు అనే రూపా

లేర్పడుతాయి ఆ ప్రభావంతోనే రా వా లో వెయ్యారులు అనే రూపం ప్రయుక్తమైంది

జగన్నాయకులను పూజించే అర్చకులు వెయ్యారులు లంచమిచ్చి
56 6

రా నీ లో నేటి ఈ రూపం బాగా వాడుకలో వినిపిస్తుంది

అవమర్యాద ఆగౌరవం ఇది రా నీ లోని కన్నడ సరిహద్దు ప్రాంతంలో వినిపిస్తుంది ఇది బహుశా అవమానం అన్న రూపసామ్యంతో వీర్పడి ఉండవచ్చు కన్నడంలో ఈ రూపాలు ప్రసిద్ధం

వోళపు రహసం అన్న అర్థంలో ప్రయుక్తమైంది కన్నడంలో కూడా వోళపు అంటే రహస మనే అర్థం కాబట్టి ఇది కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చిందని చెప్పవచ్చు

ఆ కాకితం గజవరెడ్డి వద్దనున్నది ఆ రీతియనే యిక్కడివారికి వోళ వియ్యగా 73 24

తోలుకవచ్చు తోట్కొనివచ్చు ఇది రా నీ లో నేటి ఎక్కువగా ప్రచారంలో ఉంది

అండ్డరినిన్ని చెరలు తోలుకవచ్చేనునిన్ని 67 26

జాతీయాలు/పలుకుబడు

ప్రతి భాషలోనూ కొన్ని మాటలు సమాహంగా ఉంటాయి వాటిని ప్రయోగించినప్పుడు ప్రతేకమైన అర్థం వస్తుంది అలాంటి మాటలనే జాతీయాలు/పలుకుబడు అంటారు ఇవి ఏ భాష కాకాషకు ప్రతేకంగా ఉంది అనుకరణ కసాధ మై ఉంటాయి

పలుకుబడులు సాధారణంగా జన సామాన్యంలోనుంచే వస్తాయి ఇవి పొందితం వల్ల వీర్పడినవి కావు

రా వా లో ప్రయుక్తమైన జాతీయాలు

కరతలామలకము దీని అర్థంలోని ఉనికొక్కము అని వాద్యార్థం కాని ఇది చాల సులభంగాను స్పష్టంగాను అన్న అర్థంలో వాడబడింది

మీకు కరగలా... ముగ దెలిపేను అని వలకరించగా 6 21

గోదోహనమాత్రం దీని పాల ఎతకదానికి వద్దే... అని
అర్థం ఇది రా వా లో అతి స్వల్పకాల మనే అర్థంలో ప్రయుక్తమవు
తుంది

...డికర్టి...లోని స్నానముజేసి గట్టుకువచ్చి గోదోహన మాత్రం వెలవ
వచ్చి నిలిచివుండరు 7 3

ఇలాంటి ప్రయోగాలు నేటి బాషా వ వహారంలో లేవు

విల్లబెట్టుమేరకు ఇది కూడా దూరప్రమాణ సూచకంగా వాచినట్లు
తెలుస్తుంది

తిమ్మరసయ గారు కూడా విల్లబెట్టుమేరకు అందరిముదిగ్గి 26 22

గ్రామైక రాత్రము ఉన్నైకదుత్తం గామైకరాత్రం అని శాస్త్రం
సాదువులైనవారు రోజుకొకసారి కుడించి ఒక్కొక్క గ్రామంలో ఒక్కొక్క
రాత్రి గడిపేవారు రా వా లో జ్ఞానేంద్ర సరస్వతులు విద్యారణులకు
అశ్రమ స్వీకారమిచ్చి కరోక నిమూలను ఉపదేస్తూ గ్రామైక రాత్రముగా
చరింపుమని చెప్పారు

మూకాంబిక యందు జ్ఞానేంద్ర సరస్వతులు విద్యారణులకు అశ్రమ
స్వీకారమిచ్చి జ్ఞానోపదేశంజేసి స్యాసాశ్రమముకు సముకాంచ లోవుండై
శామక్రోధములు కట్టిబెట్టి మదమాత్సరములు విడిచి శత్రువుల మిత్రువులుగా
జూని తిట్టినవల దీనించు వారుగా యెంచి భామయె వర్యంకముగా
శయనించి బిన్నమె అమృతార్జునుని తృప్తుడై కాషాయవస్త్రములు గట్టి
నియత బ్రహ్మర్యాసంపుణతను ఏకాంగుడై మౌనముతోకట్టి గ్రామైక
రాత్రముగా చరింపుమని ఉపదేసిన ప్రకారానకు చరింపక "చరింపగా"
(5 5)

సమరమిచ్చు ఇది రా వా లో యుద్ధం చేయు అన్న అర్థంలో
ప్రయోగింపబడింది ఇక్కడ ఇచ్చు అనే సహాయక క్రియతో ప్రయో
గించడంవల్ల విలక్షణత ఏర్పడింది

యీ మట్టు బిమ్మకొనున్ను వివరంపేద సమరమిస్తేను 37 12

నాలుగు గుర్రాలవరున్ను యెడరుగావోయి సమరమిచ్చినారు 5 31

తురకలు గుర్రాలనిగని సమరమియ్యగా 53 10

అలాగే జగదమిచ్చ కూడా

కోడిలోని గుర్రాలవారు వెళివచ్చి యెదుట నిలిచి జగదమియ్యగా
(64 15

తాము వదార్గరముంన్న జగదమిచ్చిన కర్నాటకం వారిని పారదోలి
67 19

చాపకట్టుగాబడు ఓవ్వుగా కూలిపోవడానికి ఈ వలుకుబడి ప్రయో
గింపబడింది ఇలాంటి ప్రయోగాలు 15 16 వ శతాబ్దపు సాహిత్యంలో
అనేకచోట్ల కనిపిస్తాయి

చాపకట్టువదం గూలిన కాశీ 6 223

మన వృక్షములు చాపకట్టుగా బడగ రుక్కాం పుట 118

రా వా లో ఇది చాల చోట్ల ప్రయుక్తమైంది

వీధికి నన్నూరు యేనూరు లెక్కవదసారి యారీతి నాలుగు వీరులను
వేయి గుర్రాలున్న అంన్ని రౌతులున్న చాపకట్టుగా బడగా 53 7

అప్పుడు నాలుగువేల గుర్రం చాపకట్టుగా బడగా 60 15 ఇక్కడ
గుర్రం అంటే గుర్రపుదండు గుర్రపుదళం అని అర్థం

మూడు ముక్కలు మడియలలోగా రెండు వేలుంన్నెనమన్నూరు
గుర్రాలున్న అంన్నియు రౌతులున్న చాపకట్టుగా మృతంబొడ్డిరి (64 17)

కత్తికట్టు ఇది యుద్ధంచేయు అన్న అర్థంలో ప్రయోగింపబడింది

యిఖను మనం రాయందేవునితో యెదరించి కత్తికట్టి కారంకాదు
76 1

నిర్నామం చేయు సమూహంగా నాశనం చేయు అన్న అర్థంలో
ప్రయుక్తమైంది పూర్వు వల్లెలు కార్చేదిన్ని వసంప్రాయలు మేకలు
గొర్రెలు గుర్రాలున్న పట్టుకవచ్చి కాసుకు వకటిగా అమ్మేడి యారీతిగా
నిర్నామం చేశెడింన్ని 59 6

పటాపంచరై పోవు చెల్లాదరైపోవు అన్న అర్థంలో వాడబడుతుంది

తురకలు గుర్రాలను గని సమరమియ్యగా నిలువలేక పటాపంచరై
పారిపోయిన వారున్న 53 11

తురకలు మూడు తెగలవాళ్ళు వటావంచురై విగి యదాయదరై
59 13

తొక్కిమాచు వ లించిమాచు అన్న ఆర్థంలో వయోగింప
బడింది పూర్వం రాజులు వట్టాబిషిక్తురైన తర్వాత స్వయంగా రాజ్యాన్ని
వరి లించి చూసేవారు అలాగే కృష్ణదేవరాయలు కూడా రాజైన తర్వాత
పెద్దలు ఏలిన రాజు న్ని తొక్కి చూడవలెనని శిశ్రుమించాడు

పెద్దలు ఏలిన రాజు ములు తొక్కిచూడవలెను 20 8)

నిపాతం చేయు నాశం చేయు అన్న ఆర్థంలో వాడబడింది

యేలుబడియైన మలాదంత్రం నిపాతం శేస్తావున్నారు 63 22

గజవలివారి సీమాదంత్రం నిపాతం శేనుకపోయి 60 2

కంపొలం చేయు అంజడి సప్తించు ఇలాంటి రూపాలు నేడు
ఎక్కడా వినిపించవు

వెలిపాళ్ళాలు చొబిడి చెజ్జోరాబట్టి చాలా కంపొలం శేయంగా
64 14

మూడు తెగల తురకల రాజు మంత్రా కంపొలం శే 64 24

యిడియకొట్టించు కొల్లగొట్టించు అన్న ఆర్థంలో వాడబడింది

గనక రాయలవారు ఆ కొట యిడియకొట్టించి 64 21

వేటారు తువకలుగా నరుకు ముక్క ముక్కలుగా నరుకు

య్యర్దరంగ్గవండ్లు వేటారుతునకలుగా ఎరికే ఎనిన్ని 67 23

కాకు చేతులాడక ఇది దిమ్మ తోడక అన్న ఆర్థంలో నేటి
వ వహరింపబడుతోంది

రిజటిలింపబడెత్తి యెవ్వరింప శరీరాలు తెలియక విస్మృతి బొంది
కాకు చేతులాడక యెక్కడివారక్కడనే నిలిచివుందురు 68 7

తెక్కపట్టులు తెక్కలు వగైరా అదానికి ఊతవడ నిపాతంగా
ప్రయోగింపబడింది ఊతవదాల్లో కూడా లక్ష్యార్థాలే చెప్పారంటారు 6

యీ వరకన్ను వీర్కనీంహరాయలవారు లెఖ వఖలు అడిగి
వరామరించిన వారు కారు 24 3

లెఖవఖలు జాగ్రత్తగా రేము వగలు వ్రాసి శేఖంచి 24 7

నిరుత్తరువు దీనికి తిరుగులేని అజ్ఞ అని అర్థం పూర్వం రాజుకు
దేవుని దండెడికాదు ఏమి చెప్పినా అది జరుగవలసిందే ఇలాంటి అజ్ఞ
లను నేడు S and ng orde అని కవులచేయు

వారివారి మీది రొక్క నిలువలు లెఖజూచి తోడుతోనే నిలువ రూకలు
హరువుగాయమని నిరుత్తరువుగా అనతిచ్చిరి 29 19

నాటి లెఖవెచ్చాకు బొక్కసాన యమ్మనేటట్టుగా నిరుత్తరువు
జేసి 3 2

రాజు ఏమి చెప్పినా అది అజ్ఞగా వరిగడించబడేది అందువల్లనే
రావాలో అంతటా ప్రభువైన కృష్ణరాయలకు అలెచ్చు అనే క్రియ
ప్రతేకంగా ప్రయోగించబడింది

షీవగతిగా ఇది వేగంగా/త్వరగా అన్న అర్థంలో వాడబడింది
ఈ అర్థంలోనే షీవగతిగా అనేది కూడా ప్రయోగించబడింది

దొరమన్నల అందరినిన్ని తమతమ స్తోమముతోడట్టు షీవగతిగా
సాగిరమ్మని చీట్లు అంపించి 27 12

మీ స్తోమముల తోడట్టు షీవగతిగా రమ్మని అందరి చీట్లు వ్రాయించి
26 8

అవ్వారిగా ఇది అమితంగా అన్న అర్థంలో వాడినట్లు తెలుస్తుంది
స్వామి సన్నిధిని పోదక మహాదానములున్ను శేరి అవ్వారిగా సత్రము
యిమ్మ గలగడే 77 18

తోడుతోనే వెరువెంటనే

తోడుతోనే దొరమన్నెవార్లను అమితామరంవార్లను కొలువుకు
రమ్మని 29 3

వా వారి మీది రొక్కనిలువలు లెఖజూచి తోడుతోనే నిలువ రూకలు
హరువుగాయమని 29 8

నాటి సమాధానములు తోడుతోనే వచ్చి తమతో దేయమని 30 12

ఉపమానాలు

ఒక వస్తువునుగాని బావాన్ని గాని మరొక వస్తువుతోనో బావంతోనో పోల్చి చెప్పడం ఉపమాన లక్షణం ఉపమాన ఉపమేయములు కలసి వత్త చెప్పడంచిన బావాన్ని భంగంతరంగా చెప్పడలిస్తే లక్షణమవుతుంది ఉపమానాలను చెప్పడం వల్ల చెప్పడంచిన విషయానికి స్పష్టత నిశితత్వం కలుగుతాయి రావాలో ఆయాచోట్ల అనేక ఉపమానాలు చోటు చేసుకొన్నాయి

తైలతటమునకు లంఘించు సింహాపు ఎల్లం చందాన నైన్యాన్ని పోల్చడం తురకలపై దాడి జరిపినపుడు రాయలసైన్యం సింహపు ఎల్లం తీరి శత్రుసైన్యంపైకురికిందని చెప్పబడింది

రామలింగమనాయుడు తురకల పాళం వారి సమీపానకు పోగానే గుర్రాన్ని కత్తి కేడం తీసుకొని యేనుగుల బాదుమీద తైలతటమునకు లంఘించు సింహపు ఎల్లం చందాన తొక్కినది 609

ఇక్కడ తురకల సైన్యాన్ని యేనుగులబాదుతోను రాయలసైన్యాన్ని సింహపు ఎల్లంతోను పోల్చడం వల్ల రాయలసైన్యా నిదే విజయమని భంగంతరంగా తెలుస్తుంది

దోనకాయల చందాన వేటాడుతునకలుగా శత్రువులను నరకడం దోనకాయలు సున్నితంగా ఉంటాయి వీటిని సునాయనంగా కత్తితో ముక్కలు ముక్కలుగా చేయవచ్చు అలాగే తురకల సైన్యాన్ని రాయలసైన్యం వేటాడుతునకలుగా నరికిందని వృథానిది ప్రయోగించబడింది అముక్తమారుదలోను ఇలాంటి ప్రయోగం కనిపిస్తుంది 8

మదహతీల తొండముల తొండములుగా నరికి మావటిలను యీదెల చేత కమ్మి తోయగా యేనుగుల వారి మీదికి నడవగలవారు గుర్రాల వక్కెరలెత్తి కరుచ యీదెలతోనున్న ఎడి యీదెలతోనున్న వండ్లిబల్లెములతో

7 బ్రహ్మానంద హెచ్ ఎస్ పొదువుపల్లిలో ఆంధర్మిర్మాణాలు బాషాశాస్త్రం 1980

నున్న సచ్చితో శేడిన్ని దోసాయం చంద్రాన వేటారు తునకలుగా నరికేడిన్ని యారీతి నొప్పించగా 60 3

చిత్తవాన మరిసినట్లు చిత్తకారైలో వాన ఎటుబడితే అటు కుంఠ పోతగా కురుస్తోంది అలాగే చితాపుఖాను నైశ్యం శత్రునైనంపై చిత్తవాన కు నట్టి అమ్మల వద్దాన్ని మరిపించించిని ఉపమించబడింది అంటే అమ్మలను అంత వేగంగా ప్రయోగించేవారని అర్థమవుతుంది

చితాపుఖానుడనేవారు అరవై వేల శింగ్గాడి రౌతుల తోడ్పూ కనుమ మా కాముని పొయ్యే రౌరురాచువ మీద చిత్తవాన గురి నీతి అమ్మల గురి యించుగా 65 8

చెరుకుల నరికినట్లు చెరుకును వాడియైన కొడవళ తో చకచకా చకవచ్చ ఆ విధంగానే శత్రునైనా లను ఎరుకుల నరి నట్లు నరుకులామని పోదక పాత్రలు గజపతికి చెప్పవచ్చునది ప్రయోగించబడింది

యుద్ధరంగమండ్లు వేటారు తునకలుగా నరికేమనిన్ని దహతుం తొంద్రముతో కూడా కొమ్మల ఖండించేమనిన్ని చెరుకుల నరి నట్లు కార్పల ములనన్ను వాల్లకాచే ఖండిమలనుంను ఖండించేమనిన్ని 67 25

అరడిబొందె నరికినట్లు అరడిబొందెను చాల సుకుమారంగా ఉంచాయి వాటిని చకచకాచికి ఎక్కువగా కష్టపడనక్కరలేదు పోదక పాత్రలు కరిగినమైన చింతచేపకంబాలను సముతం చాల సులభంగా రికేవారని అవుబడింది

రా వా లో పోదక పాత్రలు చింత చేపకంబాలను అరడిబొందెను న నట్లు నరుకులున్నారని ఎన్నందువల్ల వారు చాల బలవంతులని విదిత మవుతుంది

అంతచేప కంబాలు ఆ ఖండం అరడిబొందె కి కన్ను నరుకులా పున్నారు 50 17

సముద్రం పొంగివచ్చే రీతి సముద్రం పొంగిపుడు నీరు అంతటా వా ఎంచి ఉరకలతో మహోద్భర గా ప్రవహిస్తుంది అదేవిధంగా ఎటువాసినా నైనం ఉరుకులూ కడిగివస్తుందని చెప్పడానికిది ప్రయుక్తమైంది

దుర్గములలో నున్న పూజలవారు సముద్రం పొంగివచ్చే రీతిని
సేనా సముద్రం కదిలివచ్చేదిగని 63 16

యుగం తృంగినట్లు హేర వివర్ణ సంతవిస్తుందని చెప్పడానిది
వాదబడింది రాయలసైన్యం గజవతిపై దండెత్తి వచ్చినపుడు అతి శక్తివంతు
లైన షోడశ పాత్రులను భేదోపాయంతో జయించే ఉపాయం ఆలోచించకపోతే
హేర వివర్ణ వాటిల్లుతుందని చెప్పినప్పుడిది ప్రయోగించబడింది

యీ రాత్రి అంద్యులైన కార్యంకంధే కండ్లట్టు కాననవృద్ధి అందరి న్ని
యుగం తృంగినట్లు అవును 70 7

అతిశయోక్తులు

ఒక విషయాన్ని ప్రశంసిస్తూ చెప్పినపుడు బాషలో అతిశయోక్తులు
చోటు చేసుకుంటాయి రావాలో అక్కడకక్కడ కొన్ని అతిశయోక్తులు
చోటు చేసుకున్నాయి

సైన్యం మూకుమ్మడిగా కదలివచ్చినపుడు

దుర్గములలో నున్న పూజలవారు సముద్రం పొంగి వచ్చే రీతిని
సేనా సముద్రం కదలివచ్చేదిగని కాలి దూకి మిన్నుముట్టి సూర్యరశ్మి గప్పిన
గని 63 17

శ్రీ జగన్నాథస్వామి మహిమను వర్ణించినపుడు

శ్రీ భారత బ్రహ్మమైన జగన్నాథుని మహిమను ఆస్థలం వర్తమానము
లున్న ప్రాచీన ప్రభావములున్న పనికాంఠ వెయ్యి శిరస్సులున్న రెండువేల
జింహులున్న ల ఆదిశేషునికైన లెక్కంపనలవి గావు అన్నట్లుగా తోచును
49 7

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పాకువ తిమ్మరుసును ప్రశంసించినపుడు

సింహాసన వరభారకం వహించే మీవంటి పెద్దలు వుండగా అట్టి
కార్యములు యాలవచ్చెని మీరు లృజాన్ని బట్టితే మేడవు కాయగలరు
ఆ మేడవునే తృణముగా నడించగలరు అనుటన అటునా సామర్థ్యములు
మీకు గలవు 27 21

అర్చపరిణామం

చారిత్రకంగా బాషలో కొన్ని వదాలు మరుగై పోయి క్రొత్తవదారేర్పడి నట్లుగానే వదాల అర్థాలు కూడా మారిపోవడం సహజం అన దేశ్యవదాలు చేరినపుడు కూడా శాబ్దికమైన మార్పులే ఎవ్వరికీ అర్థమేదం కూడా స్వీకృత బాషలో కలగడం అసహజం కాదు 9

ఆధునిక బాషాదృష్టితో చూసేపుడు రా వా లోని కొన్ని చదాం అర్థాలు మారిపోయాయని తెలుస్తుంది

స్థితి ఇది రా వా లో ఖర్చు అనే అర్థంలోను వచ్చు ౩౫ అనే అర్థంలోను వాడినట్లు తోస్తుంది నేను స్థితి అంటే పరిస్థితి Pos on అన్న అర్థమేగాని వేరుకాదు

గుర్రాలు యిరువైనాలుగు వేల యేనుగ మట్టాలు నూటయిరువై కార్పొంము రెండు లక్షలు ఇందులకు స్థితి నెల మౌఖండికి నలభై లక్షలు పంతున సంవత్సరానికి రాలుగు కోట్లు యెనభై లక్షలకు అమరనాయకానకు శివులు ఏలచున్నారు 29 11

తెలపు/తలపు ఇది కూడా ఖర్చు అనే అర్థంలో వాడబడింది కాని నేడు మరాఠీదిం అన్న అర్థంలో వాడబడుతుంది

ఆవిగాక యీవరకన్ను సింహా సస్థులు సింహాసనమున్ను నడుపుకొని తెలపు శిద్ధాయాలు పోగా బొక్కసాన వుంచినది పందొమ్మిది కోట్ల యాభై యరు లక్షల ద్రవ్యం 24 13

దుర్గములలోనివారు తమ చేతనైనట్టు సమరం శేరి మండ్లగుండ్లు కలవై నిర్వహించలేక కాలిచ్చినారు 6 39

తనకు తెలపులకు యిమ్మనగా రాయలవారు చాలా సంకోషబడి రామలింగమనాయనికి వట్టిలు ఇచ్చి అంప్పగా 59 6

తాళిచోకట్లు ప్రాచీన కాలంలో స్త్రీలు పురుషులు తాళి చోకట్లను ధరించేవారు కాని నేడు స్త్రీలు వివాహానికి గుర్తుగా తాళిని ధరిస్తారు చోకట్లను నేటి వల్లె ప్రాంతాల్లో కొందరు పురుషులు ధరించడం చూడవచ్చు పూర్వం రాజులైనవారు ఆయా సందర్భాల్లో కవులకు వండితులకు మంత్రులకు సేనాధిపతులకు ఇంకా అద్భుత వారికి బహుమానంగా తాళిచోకట్లు దట్టి కుళాయి కబాయి వక్కలాకు లివ్వడం సంప్రదాయంగా ఉండేది రావాలో రాయలు అనేక సందర్భాల్లో తన మంత్రులను వివిధ బహుమానాలతో సత్కరించినట్లు కనిపిస్తుంది

అప్పాజిని రత్న కంబులియందు కూర్చుండబెట్టి రత్నాభిషేకం స్వర్ణాభిషేకం శి నాలుగు నగల కోకతాకలున్నయిచ్చి చైనరాలున్న వచ్చరి కడియాలు తాళిచోకట్లు పచ్చరివొంట్లు ముత్యాలతురాయి వక్రాల కంఠసరం కెంపురి పుంగరములు యివి మొదలైన భూషణములున్న యిచ్చి గండ కస్తూరి తట్టు పునుగు జవ్వాటి మొదలైన వరిమేళముల చాత లెన్నా యిగా బహుమానములు శే 79 5-10

ముక్కు తిమ్మయ అర్థసాని పెద్దయ్య మావనగారి మల్లియ్య మొదలైన కవిశ్యరులతో కృతులందుకోవలెనని కవితా నాయకులతో పలుకరించి ఆ తీరున అయినా ని అనంగా కుళాయి కబ్బాయి తాళిచోకట్లు చేరి పేరులు కోక తాకలు యిచ్చి పారిజాతావహరణమున్న మనుచరిత్రాను చెప్పుమని ఆన తిచ్చినారు 80 3 8

పక్కరు ఇది రావాలో సాదువు అనే అర్థంలో వాడబడింది ఇది నేడు అవయోజకుడు అన్న అర్థంలో కూడా వ్రాయబడినందున బహుశా సాదువులు లౌకిక జీవితానికి దూరమైనందువల్ల ఈ అర్థ విస్తృతి కలిగి ఉండవచ్చు

కృష్ణరాయలు తురకారణం మీద దళమెత్తినవచ్చి అనిమొనరి కారం పూని నడిపించే యెడల జయవజయములు యేవ కని దైవజ్ఞులయిన బ్రాహ్మణులను ముల్లాశాస్త్ర ప్రవీణులయిన మృదులను భూత భవిష్య ద్వర్తమానములు తెలిసిన శబునజ్ఞులను ఎలుపించి అడుగగా 42 2

కొంప ఇది రా వా లో ఇల్లు అన్న అర్థంలో వాడబడింది నేడు ప్రతేక సందర్భాల్లో కోవం వచ్చినపుడు మాత్రమే కొంప అని వాడబడుతుంది

రాయలవారు నగరు శోధనజేసి ఓరుగా నగరు ప్రవేశం ఆయే వరకున్న పీఠిపీఠుల వెంబడినే తిరిగిమరిగి తన పిడిది కొంపకు పోవును 23 3

మందలింతు ఇది నేడు తిట్టు అన్న అర్థంలో వాడబడుతుంది రా వా లో అనేకచోట్ల ఇది చెప్ప అన్న అర్థంలో ప్రయుక్తమైంది

విజయాపురం కోట కొత్తకములున్న లెస్సగా తీర్చి రస్తు సామగ్రిలు వేయించమని మందలించగా 35 7

పోదక పాత్రులతోనున్న యాది హెచ్చరికలు కలిగి వుండ్లమని మండ్లించుచుగా 51 25

గజవతివారు అన్నింటిన్నీ ము పాలిటి జగన్నాయకులు పున్నారు అని మండ్లించినందులకు 51 16

కమ్మకాగితములు ఇది జంటపదం రా వా లో ఇది జాబు లేఖ అనే అర్థంలో వాడబడింది తెలుగులో నేడు ఆ అర్థం వాడుకలోలేదు కన్నడంలో మాత్రం కాగడ అనే పదం నేటికీ జాబు అనేఅర్థంలో వాడబడుతుంది కమ్మ అంటే తెలుగులో చెవిపోగు కర్ణాభరణం అనే అర్థం నేడు వాడుకలో స్థిరబడింది

సింహాసనస్థులైనవారు శేఖనసంఖ్యకం సారికెలు యిచ్చుంచ్చి దిక్కుల స్థానావతులతోదట్టు కొలువుకువస్తే కమ్మకాగితములు కలిగితేను 43 15

విజయనగరాన నుండిన్ని కా తములు వ్రాశి వచ్చెను 33 4

నిజాం కామావారున్న కుతువనమరికవారున్న విజయనగరాన నుండి కాకితములు వ్రాసివచ్చినది విని ఆలోచనపరులై 34 25

కార్యం ఇది రా వా లో వని అనే అర్థంలో వాడబడింది ఇది నేడు కార్యక్రమాలు అన్ననమస్త రూపంలోనే ఎక్కువగా నిలిచి ఉంది

ముందర నడించతగ్గ కార ములకు ఆలోచన యేమని అడిగినందుకు 25 14

రాయలవారు నిత కృత ములున్న రాత్రి కొలుపు తీసి తర్వాత
గరు శోధనకు విచ్చేళి సకల కార ములున్న తెలుసుక 22 1

రా వా లోనే కలం అనే పదిం దాడి అనే అర్థంలో కూడా
వాదబడింది

తురణం మీద కారం శేయవలెనని 36

త్యాగం ఇది రా వా లో దానం అనే అర్థంలో వాదబడింది
అదిగాక గజపతివారి యెవ్వరికి త్యాగమిచ్చినా యేనుగ గుర్రం లాళి చొక్కట్ల
దట్టి క్షణాక్ష కబాయి వక్కలాకులు యిచ్చెడింతైనా యీ దేశంవలె పుడ
గరం వక్కలాకులు మాత్రం యిచ్చి అంపేది లేదు 55 25

గ్రాసం ఇది రా వా లో అహారం అన్న అర్థంలో వాదబడింది

యెద్దరు వచ్చినా వార్లకాకు గ్రాసం కట్టడజేళివుండును గనక వారంకు
గ్రాసం యిచ్చుచి 39 21

పరిశోధకుడు ఇది నేటి అర్థంలోకాక చోదకుడు అనే అర్థంలో
రా వా లోవ్రయుక్తమైంది

వారిలో పరిశోధకుడైన గూఢచారుడు వచ్చి పాకువ తిమ్మరుసుగారిలో
పట్టానకు రెండామడ దూరానకు ఉత్తరముగాను పళి కొండ రంగనాథస్వామి
సన్నిధికి ఏకాంతముగా విచ్చేళి 26 12

చలనం/చలనం ఇది విప్పుం/అటంకం అనే అర్థంలో వాదబడింది
నేడు ఇది కదలిక అన్న అర్థంలో మాత్రమే స్థిరపడింది

సరవతి రాజా నకు పరోవకారముగ పురం గావించవలెనని యెన్నటి
కిన్ని చెలనం లేకుండా వుండేట్టు మంచి ముహూర్తాన శంకుస్థాపనం జేళి
వాస్తవ పురుషుని నిలిపి 0 1

జంగమవాండు శుభవాదము చేసినట్టుగా దెలిసి చలనము వచ్చెనని
విదారణలు జూచి 10 26

రూక రా వా లో ఈ పదం డబ్బు అన్న అర్థంలో వ్రయోగింప
బడింది నేడు రూక అంటే నాణెం coin అని అర్థం

కాలిపట పురానకువచ్చి కాంత్రమతీ సమేతముగా వేణువనేశ్వరస్వామిని
దర్శనం జేళి తామ్ర సర కట్టించేటండ్లుకు కొంత రూక యిచ్చి కృష్ణరాయ
సముద్రమని తన పేర అగ్రహారము గావించి 78 11

పొడవు ఇది దూరం అనే అర్థంలో ప్రయుక్తమైంది

గజవతివారు యేదెనిమిది అమడ పొడవు ఉత్తరంగా పారిపోయిరి

74 8

న్యాయములు ఇది వారై విశేషాలు అన్న అర్థంలో కూడా వాడబడింది

నడచిన కార ములలో బలదుర్బలములు తెలువకపోతే యీ ప్రాశ్నాన యిటువంటి పీఠిని యీ యీ శ్రేణిలో ఇంన్నో యింటివద్ద రాత్రి నడచిన న్యాయములు తెలిసినవాడవు గావు 22 10

కట్టిపెట్టు ఇది త జించు అన్న అర్థంలో వాడబడింది

కామక్రొధములు కట్టిపెట్టి మదమాత్సర ములు విడిచి 5 1

ఈ విధంగా రా వా లో కొన్ని వదాల్లో అర్థ వరిణామం గోచరిస్తుంది

— 0 —

కన్నడ భాషా ప్రభావం

ఆంధ్ర కర్నాటక ప్రాంతాలు బొగోళికంగా దగ్గరగా ఉండడంచేతను దారిత్రక కాలంలో అప్పుడప్పుడూ ఒకే రాజు అధిపత్యంలో ఉమ్మడిగా ఉన్నందువల్లను తెలుగు కన్నడ భాషలు రెండూ ద్రావిడ భాషా కుటుంబానికి చెందినవై సాన్నిహిత్యాన్ని కలిగి ఉండడంచేతను రాజకీయ సాంఘిక రాష్ట్రీక సాంస్కృతికవరంగా సాన్నిహిత్యం ఉన్నందువల్లను తెలుగు కన్నడ భాషా సాహిత్యాలమధ్య అవినాశావ సంబంధం ఏర్పడి వరస్పర ఆదాన వ్రదానాలకు మంచి అవకాశం ఏర్పడింది

సాహిత్యంలో తెలుగు కన్నడ భాషల దారిత్రక సన్నివేశం నన్నయ గారితో మొదలవుతుంది నన్నయ ఆంధ్ర మహా భారతాన్ని వ్రాసినప్పుడు తన కాలం నాటికి శ్రేష్ఠ సారస్వతంతో ఒప్పుతున్న కన్నడ సారస్వతంనుండి వ్రశస్తమైన రక్షణాలను స్వీకరించడమే కాకుండా అధికవి వంప భారతం వల్ల కూడా ప్రభావితమయ్యాడు

నన్నయ తర్వాత రాజ కవియైన నన్నెచోడుడు తన కుమార సంభవం లో కన్నడ కవితా సంప్రదాయాలను పాచ్యుగా అనుసరించడమే కాక కన్నడ సాహిత్య ప్రభావం వల్ల మొట్ట మొదట దేశి మార్గ కవితలు వస్తు కవిత మొదలైనవి ప్రయోగించాడని వండితాభిప్రాయం

క్రీ శ 12వ శతాబ్దంలోనే కర్నాటక శివశరణుల ప్రభావం ఆంధ్ర శివ కవులమీద ప్రగాఢంగా సోకింది ఇక్కడే భాషకు తోడుగా మత ప్రభావం ప్రధానంగా కనబడుతుంది

-
- 1 వెంకటరావు నిడుదవోలు తెలుగు కన్నడముల వరస్పర సంబంధము తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వము VI పు 633

కర్నాటకలో బసవజ్ఞ నాయకత్వం వహిస్తే ఆంధ్రదేశంలో మల్లికార్జున వండితారాదు యే నాయకత్వం వహించాడు అప్పుడే వండితారాదుడు తన శివతత్త్వసారాన్ని కన్నడంలోనికి కూడా అనువదించాడు తర్వాత బహుభాషా వండితుడైన పాల్కురికి సోమనాథుడు తెలుగు కన్నడ సంస్కృత భాషలలో అనేక గ్రంథాలు వ్రాసి వీరశైవ మతాన్ని బహుళవ్రధారం చేశాడు ఇతడు తెలుగులో వ్రాసిన బసవపురాణం వండితారాధ చరిత్ర వృషాధిపత్యతకం మొ నవి చాల వ్రసిద్ధం శివశరణులను గూర్చి కావాలిగా వ్రాసిన వారిలో మొట్టమొదటివాడు పాల్కురికి సోమనాథుడు ఇతడు కన్నడ భాషలో కూడా కావాలి వ్రాసి కర్నాటకలో కూడా ఖా తి గడించాడు

తిక్కన బారతంలో అనేకచోట్ల ఆది పురాణ వ్రావం ఉన్నట్లు గోచ రిస్తుంది ఎర్రన సయితం వంప బారతాన్ని అనుసరించికట్లు విద్వాంసులు అభిప్రాయపడ్డారు :

తిక్కన సమకాలికుడైన కేతన కన్నడంలో రెండవ నాగవర్మ రచించిన కర్నాటక భాషాభూషణం అనే లక్షణ గ్రంథం వ్రావంతో ఆంధ్ర భాషాభూషణం అనే గ్రంథాన్ని రచించాడు అలాగే కేతన వ్రాసిన దశ కుమార చరిత్ర వ్రావంతో కన్నడంలో చౌదరసకవి అభినవ దశకుమార చరిత్రను వ్రాశాడు

కన్నడ జనప్రయోగవి కుమారవ్యాసుడు రామిసి షట్పదిలో వ్రాసిన “కుమార వ్యాస బారత” అనే కావ్యవ్రావం శ్రీనాథ పోతనాది సమకాలీన కవుల మీద బాగా ప్రసరించింది

విజయనగర రాజులలో వ్రసిద్ధుడైన శ్రీకృష్ణదేవరాయలు క్రీ శ 1509 30 తెలుగు కన్నడ తమిళ సంస్కృత భాషలలోని పలువురు కవులను పోషించడమేకాక తానుకూడా కవియై అముక్తమాల్యద అనే వ్రాసిన

కావ్యాన్ని రచించాడు ఇతని అస్థానంలో తెలుగు కవులేకాక కన్నడ కవులు కూడా ఉండేవారు³ తెలుగులో నంది తిమ్మన పారిజాతాపహరణం అనే కావ్యానికి కన్నడకవి రుద్రభట్టు క్రీ.శ 1180 జగన్నాథ విజయం కావ ప్రేరణ ఉంది విజయనగర కాలంలో తెలుగు కన్నడ బాషా సాహితాం మధ్యగల సంబంధం మరింత గట్టిపడింది

సాహిత ప్రక్రియల్లో కూడా తెలుగు కన్నడ భాషల్లో వరస్పర ప్రభావం గోచరిస్తుంది కన్నడంలో అచ్చకన్నడ కావ్యాలు వెలసినట్లుగానే తెలుగులో అచ్చతెనుగు కావ్యాలు వెలికాయ వచన సాహిత్యంలో కూడా వీటి మధ్య సామం కనిపిస్తుంది

కర్నాటక సంగీత ఎలామహదైన పురందరదాసు కీర్తనలమీద ఆంధ్ర వదకవిలాపితామహదైన అన్నమాచార్యుల కీర్తనల ప్రభావం ఉంది ఆ తర్వాత తెలుగులో ప్రసిద్ధుడైన త్యాగరాజుపై పురందరదాసు ప్రభావం సోకింది ఈ విధంగా ప్రాచీనకాలంనుండి తెలుగు కన్నడ భాషలమధ అత్యంత సాన్నిహిత్యం కనిపిస్తుంది

రావా విజయనగరంలో వెలువడినందువల్ల దానిపై కన్నడ బాషా ప్రభావం ఎక్కువగా వడింది విజయనగరంలో ఆనాడు తెలుగు కన్నడ భాషలు రెండూ బాగా వ్యవహారంలో ఉన్నట్లు మనకు శాసనాలవల్ల తెలుస్తుంది⁴ ఒకే శాసనంలో తెలుగు కన్నడ భాషల్ని వాడడం కూడా చూడవచ్చు రావా కర్తకు కన్నడ భాషలో కూడా అభినివేశం ఉన్నట్లు రావా భాషవల్ల తెలుస్తోంది రావా భాషలో ఉచ్చారణలోను వదకాలలోను వదలందాల్లోను సర్వనామాల్లోను వాక్య నిర్మాణంలోను కన్నడ బాషా ప్రభావం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది

3 వెంకటరామప్ప కె శ్రీకృష్ణదేవరాయనకాలద కర్నాటాంధ్ర సాహిత సమీక్ష 1974 పు 2

4 విజయనగర శాసనములు పు 139 - 150 లు

ఉచ్చారణ

రా వా రీ కొన్నివదాల్లో కన్నడ భాషోచ్చారణ వ్రతావం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది సాధారణంగా కన్నడ వదాల్లో ఐ శలు ఉంటే తెలుగు సారూప్య వదాల్లో న లలు ఉంటాయి అలాంటప్పుడు తెలుగులో ఐ శలు ఉన్నాయంటే అది కన్నడ భాషా వ్రతావమని ఖచ్చితంగా చెప్పవచ్చు

ఉదా అణ్ణ గడ్డు 26.6 / అణ్ణ గరులు 27 7 మళయాళం 3 11 కళ్యాణ 11 21 స్థళం 67 21

ఐ శలు వ్రయుక్తమైన కన్నడవదాలు న లలు వ్రయుక్తమైన తెలుగు సారూప్య వదాలు కొన్నిటిని ఈ క్రింద ఉదాహరణప్రాయంగా చూడవచ్చు

క అణ్ణ తె అన్న	క గాళి తె గాలి
క కణ్ణ తె కన్న	క చళి తె చలి
క ంణ్ణ తె చిన్న	క ఉళి తె ఉలి
క కాణ్ణ తె కానుక	క ముళు తె ముల్లు

నడవడితెలు సంఖ్యం సాడితెలు అన్నప్పుడు ఐహవచన లు వర్ణానికి ముందున్న ఎత్తయం కన్నడ భాషా వ్రతావమని స్పష్టంగా తెలుస్తుంది

పదజాలం

అప్పు కన్నడంలో ఇది నామాంత్యవదంగాను నాన్న అన్న అర్థం లోను పూజార్థంలోను వాడబడుతుంది కన్నడ సరిహద్దు ప్రాంతంలోని వ్యవహారాల్లో నేటికీ ఈ అర్థాల్లోనే వ్రయుక్తమవుతోంది రాయలకు తిమ్మరుసు యెడల ఎత్తవాత్సల్యం ఉన్నందువల్ల రాయలు తిమ్మరుసును అప్పాజీ అని ఎలిచేవాడు ఇక్కడ గౌరవ సూచకంగా జీ అనే మరాఠీ వ్రత యం చేర్చబడింది మహారాష్ట్రలో మరాఠీ పేర్ల చివర ఎక్కువగా ఈ జీ/జీ అనే వ్రత్యయం కనిపిస్తుంది రా వా లో కొంతమంది స్థానావతుల పేర్ల చివర ఈ వ్రత్యయం కనిపిస్తుంది

ఉదా అప్పుడు అప్పాజీ మాటలు వినక వచ్చినందుకు ఇంత కార్యం వచ్చెను 69 2

అప్పాజీ రాయలవారు వచ్చేది జూచి 69 19

అప్పు అనేది వ్యక్తి నామాంత్య పదంగా కూడా రా వా లో వాడబడింది

ఉదా బోయి రామప్ప 44 17 కొమార తిమ్మప్ప 44 10

కాసు ఇది కన్నడంలో ఎక్కువగా వాడుకలో ఉంది తెలుగులో కన్నడ సరిహద్దు ప్రాంతంలో మాండలికంగా కానింత కానిన్ని అన్న రూపాల్లో నిలిచిఉంది

ఉదా నాకూ కానింత ఇస్తావా? నాకూ కొద్దిగా ఇస్తావా?

కానిన్ని నీకు ఇస్తావా? కొన్ని నీకు ఇస్తావా

ఇంకా ఇది కాసుల సరిం లాంటి పదబంధంలోను నిలిచి ఉంది

రా వా లో అతి తక్కువ ద్రవ పరిమాణానికి బదులుగా కాసు అనే పదం ప్రయోగింపబడింది

పసలం ప్రాయలు మేకలు గొర్రెలు గుర్రాలున్న వట్టుకవచ్చి కాసుకు పకడి అమ్మేది 59 4

స్తోమము కన్నడంలో జనస్తోమ అనే పదబంధం జనులగుంపు జనబలం అనే అర్థాల్లో నేటికీ వాడుకలో ఉంది రా వా లో స్తోమము అన్న పదం నైస్యం అన్న అర్థంలో కూడా ప్రయుక్తమైంది

దొరమన్నీల అందరినిన్ని తమతమ స్తోమములు తోడట్టుకప్రగలిగా రమ్మని చీట్లు అంపంచి 27 12

ఆ కనుమల్లో ముప్పై వేం స్తోమాన్ని రాణం వుంచి 65 20

తెలుగులో వాడుకలోఉన్న స్తోమత అన్న పదం కూడా జనబలం అన్న అర్థం నుండే పరిణమించింది

పదబంధాలు

వీటిలో జంటపదాలే ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి ఇవి కన్నడ బదబంధాల సామంతో ఏర్పడ్డాయి

అంక్క వంక్కలు ఇది కన్నడంలో అక్కవక్క అని వాడబడుతోంది దీనికి ఇరుగుపొరుగు అని అర్థం

అక్కవక్కదవరు చన్నాగిడ్డారా? ఇరుగుపొరుగువారు బాగున్నారా?

రా వా లో ఇది అనునానిక సహితంగా వ్రయోగింపబడింది
దీనికి సమీపం సన్నిధి దగ్గర అన్న అర్థాలు చెప్పకొవచ్చు

రాయలవారు తన దొరతనమేమి అనంగా యేంది తన అంక్కవంక్క
లకు యెవరు వచ్చేరు రాని వారిని మేము యేమి జెప్పేము 28 8

కడ్డికవళములు ఇది కన్నడంలో కడ్డికవళ అని నేడు అతి విర
ళంగా వ్రయుక్త మవుతోంది కవళం అన్నవదమే కవళం గా వాడబడింది
వనియోరభేద కవళం అంటే ఆహారం అని అర్థం కడ్డి అన్నా
కవళం అని నైపుండికార్థం ఈ కడియే కడ్డి అయి ఉండవచ్చు రా వా లో
గుర్రాలకు పెద్దే ఆహారానికి కడ్డి కవళములు అని వ్రయోగింపబడింది

అయా లాయం గుర్రాలకు కడ్డికవళములు వరామరళింపేటట్లు 30 26

కానుక కప్పములు సామంతరాజులు రాజులకొసంగే వన్ను మరియు
కానుకలకు కన్నడంలో కప్పకాణికెగళు అని వ్రయోగిస్తారు రా వా లో
ఇది కానుక కప్పములు అని తాదుమారు యేని వ్రయోగింపబడింది

ఆ రాజ్యంలో వుండే స్వామికి కడమ రాజ ములో పెద్దలు బుద్ధిగాలులు
బ్రాహ్మలు యతీశ్వరులు మరాధివతులు రాజులు మొదలైన వారలందరున్ను
కానుక కప్పములు కొంచుటోయి స్వామికి సమర్పించి వస్తావున్నారు
33 24

ఇక్కడ దేవునికి సమర్పించే కానుకలు అన్న అర్థంలో కానుక కప్ప
ములు అని వ్రయోగింపబడింది

ధాన్యదవనములు కన్నడంలో దవన మంటే ఆహారానికి ఉపయో
గించే బియ్యం రాగులు జొన్నలు సజ్జలు మొదలగునవి ధాన్య మంటే
వచ్చుదనుసులు కందులు మినుములు మొ న నవ ధాన్యాలు తెలుగులో
ధాన్య మంటే వరిధానం మాత్రమేకాక నవధాన్యాలను కూడా తెలుగు నిఘం
టువులు పేర్కొన్నాయి తెలుగులో నేడు దవనం అన్న పదం వినిపిం
చదు అందువల్ల ధాన్య మన్న పదమే చిస్త్రుత్వార్థంలో వాడబడుతోంది
రా వా లో కన్నడంలోని అర్థంలోనే వాడినట్లు తెలుస్తుంది

వారి కీమలో మన తెగలవార్లు లోజొచ్చి మూదామడకు మూదామడ వుండే గ్రామాదులు కొక బెట్టడిన్ని పాతరలు కోదించి దాన్య దవనములు యేతేడిన్ని 59 2

మాటపలుకులు ఇది కన్నడంలో మాతుకతె అన్న వదబంద సాన్యంలో ఏర్పడింది దీని సంభాషణ/మాట్లాడు అని అర్థం కన్నడంలో నిశ్చయం అన్న అర్థంలో కూడా మాతుకతె అన్న వదబందాన్ని వాడు తారు నన్నమగ న మదువె విషయదర్లి మాతకతె అయితే నా కూతురు పెళి విషయంలో నిశ్చయం అయింది కాని తెలుగులో ఈ అర్థంలో మంచి మాట అన్న వదబందాన్ని వాడుతారు

నూటి వక బంటున్న వెయి ండికి వఖ వండితుకున్ను రక్షకు వఖకు వక్తుందై సఖాస్థలిని మాటపలుకు లాడును 32 13

సంబళం సారికెలు కన్నడంలో సంబళ మంటే జీతం అని సారిగె అంటే రవాణా ఖర్చు అని అర్థం రా వా లో జీతభరాలు అన్న అర్థంలో పై వదబందం వ్రయుక్తమైంది సారిగె అన్న వదం సారికె గా వ్రాయబడింది

అయా గుర్రారి రౌతులకు మావటింకున్ను సంబళం సారికెలు కట్టద జేసి 30 28

కోటకొత్తకములు కన్నడంలో కొత్తక అంటే బురుజు అని అర్థం తెలుగులో ఈ కొత్తక మనే మాట వాడుకలో లేదు రా వా లో కన్నడ వ్రావావంతో కోటకొత్తకములు అని వ్రయోగింపబడింది

మంచిముహూర్తా శంకస్థావనం జేళి వాస్తు పురుషుని నిలిపి నగరికి స్థలం యేర్పఱచి సగరున్ను దేవకమున్ను కోటకొత్తకములున్ను నవ ద్వారములున్ను ఏర్పఱచి 10 3

పర్యనామాలు

కన్నడంలో ఆత అనేది దూరవర్తిని నిర్దేశించే వ్రతమ పురుష సర్వ నామం ఈత అనేది సమీపవర్తిని నిర్దేశించే సర్వనామం తెలుగులో అది దీర్ఘం వ్రాస్తేమై దు వ్రత్యయం చేరి ఆతడు ఇతడు అన్న రూపాలు ఏర్పడుతాయి కాని రా వా లోని యీతండు ఆతగాడు అనేవి కన్నడ బాషా వ్రావావంతో వచ్చినవిగా శం ంచవచ్చు

యాతండు మా స్వరూపం తెలిసినది యెట్టు అని జ్ఞానదృష్టిని చూచి 7 13

అయన వద్ద గిండ్డి బెట్టుకవుండగా అతగానికి యెదురగాహం అనే పేరు వచ్చెను 46 21

సంఖ్యావాచకాలు

సంఖా వాచకార్లో కాలు ముక్కాలు అనే వదాలు కన్నడ వ్రతావంతో తెలుగులోకి వచ్చాయి సాధారణంగా ఇవి జడ వాచకాలకు మాత్రమే వాడు తార కాని రా వా లో కాలు అనేది మనుష వాచక విశేషణంగా వ్రయు క్రమైంది

అరపేద కాలుపేద మనుషు రయినవారికి పోను రాను శక మా అని 42 26

వంద్రెండ్డు యేండ్లకు వొఖసా3 మూడు ముక్కాలు ఘడియ 40 22

నూరు అనే వదం ప్రాచీన కాలం నుండి తెలుగులో ఉన్నా దీనికి బహు వచన సంఖ్యావాచక వి శ్షణం చేరినపుడు బహు వచనవ్రత యం లు రాకపోవడం కన్నడ భాషా వ్రతావమని చెప్పవచ్చు

మున్నూరు 11 5 అర్జూరేండ్లు 1 1 యేనూరు యేనుగులు 3 5

తెలుగులో సంఖా వాచక విశేషణం బహువచనంలో ఉన్నప్పుడు దానికి సంబంధించిన నామవాచకం విశేషం కూడా బహువచనంలో ఉంటుంది కాని రా వా లో ఏకవచనమే వ్రయుక్త కావడం కన్నడ భాషా వ్రతావమే

పోడక పాత్రులున్ను తామున్ను నిత్యసారిగా రెండ్రామడ మూడ్రామడ దూరం పోయి 49 10

కన్నడంలో నాల్గూరు హల్తూరు నూరూరు సావిరూరు అన్న వ్రయోగాలు దారి వ్రసీద్దంగా ఉన్నాయి రా వా లో కూడా నాలుగారు ఘడియలు నాలుగార్లు దీనిములు వెయ్యారులు అని వ్రయోగించడం కన్నడ భాషా వ్రతావమే

నాలుగారు ఘడియలు అలోచన శేయగా (28 12

నాలుగార్లు దినములు వెనుక సరుదు స్థలాలు చూచే నిమిత్తముగా

36 5

జగన్నాయకులను పూజించే అర్చకులకు వెయ్యారులు లంచ్చ
మిచ్చి 56 6

కారక ప్రయోగాలు

అపాదాన కారకంలో నుంచి అనే వ్రత యం కన్నడంలోని యింద
వ్రత యం సామంతో వచ్చింది

నిన్నుంచి కర్నాటకాన పఖనగరం కానున్నది 7 18 క నిన్నింద
మమ్మమంచి నీకు అయ్యే ప్రయోజనమున్ను 19 16 క నమ్మింద
సంప్రదాన కారకంలో కు వ్రత్యయం చేరినపుడు నగాగమం రాక
పోవడం కన్నడ బాషా ప్రభావమని చెప్పవచ్చు

ఆ ఎమ్మట నిండు కొలుపుకు వచ్చిన వారై 4 9 క ఒంగక్కె
విన్న కార ములన్నియు మనస్సుకు దెచ్చుకొని 22 5 క మనస్సిగె
నేతువుకు బోయి రామనాథుల దరించి 42 8 క నేతువిగె
కన్నడంలోని అల్లి అనే అధికరణార్థక వ్రత య సామ్యంతో
రా వా లో అందు అనే వ్రత యం వాడబడింది

పఖనాటి యండ్లవ విశేషమైన బుద్ధిమార్గములుగా 28 18 క ఒందు
దినదల్లి

అందునుండి గ్రంగవట్టం కోటకై చీలి 58 4 క అల్లింద
క్రియా రూపాలు

రా వా లో కొన్ని క్రియారూపాల్లో కూడా కన్నడ బాషా ప్రభావాన్ని
స్పష్టంగా చూడవచ్చు కొన్నిచోట్ల వ్రదానక్రియలోను కొన్నిచోట్ల సహాయక
క్రియలోను ఈ ప్రభావం పాక్షికంగా కనిపిస్తుంది కొన్ని క్రియా ప్రయోగాల్లో
సామ్యత కనిపిస్తుంది

మించివచ్చు అధిగమించివచ్చు ఇక్కడ వ్రదానక్రియలో కన్నడ
ప్రభావం కనిపిస్తుంది

అంతలో ఆ మొగలాయి గుర్రాలు ఆ మట్టున నిలువక వెంటిండ్చుక
రాంగా గజపతివారు జూచి గుర్రాలు మించి వచ్చెను (53 18)

ఇదుకొను ఇది ఉంచుకొను పెట్టుకొను అన్న అర్థాలో వ్రయుక్త మైంది

ఇగడములో రొతు రొతున చంక్క నిడుకొని 55 10

గుర్రాని తొడల నిడుకొని 54 20

తిరుగాడు ఇక్కడ సహాయక క్రియలో కన్నడ భాషా వ్రతావం గోచరిస్తుంది

మనిషి సంచారం లేక తిరుగాడుతా ఉండేటందులకు 52 11

ఇక్కడ అదు అన్న సహాయక క్రియ కన్నడ భాషలో బాగా వ్రదారంలో ఉంది ఇది నేడు కన్నడ సరిహద్దు ప్రాంతంలోని తెలుగులో మాత్రమే వాడుకలో ఉంది

చేయు ఈ సహాయక క్రియ కన్నడభాషలోని మాడు అన్న సహాయక క్రియ సామంతో ఏర్పడింది

వివ్రవరుల దర్శనంబుజేసిన ఎంమ్మట 2 13 క దర నమాడి

రాయలవారికి విన్నపంజేసి 3 27 క విన్నహంమాడి

త్రిరాత్రుళ్ళు వానముజేసి 77 26 క వానమాడి

కొన్ని అత్యర్థక క్రియల్లో కనిపించే కొను అన్న వ్రత యం కన్నడ భాషా వ్రతావంతో సామ్యం కారణంగా వచ్చిచేరింది

కృష్ణరాయలు రత్నకంఠిమీద కూర్చుండుకొని 12 14

క కూర్చొందు

ఐహవేగాన గురాన్ని యెక్కుకొని 53 20 క హత్తికొందు

కాలిదోధలో శత్రుత్వంలో వచ్చే తా అనే వ్రత్యయం కన్నడ భాషా వ్రతావంతో తెలుగులో చోటు చేసుకుంది

ముద్రకర్తలు వొకటికొకటి కొడవలేకుండా వదుపుతావున్నారు

3 1

నూట యెనిమిది తిరువతులున్ను నిత్యోత్సవములుగా వదుస్తావున్నది

3 2

క్రియావిశేషణాలు

కొన్ని క్రియా విశేషణాల్లో కన్నడ వ్రతావం కనిపిస్తుంది

వొంటిగా ఒంటరిగా ఇది నేటికి రాయలసీమలోను తెలంగాణాలోని కొన్ని పాఠాల్లో కన్నడ భాషా స్వర ఉన్నచోట్ల వ వహరించబడుతోంది

కోట వెలువట వొంటిగాపోగా 26 25 క ఒంటియాగి)

యథావత్తుగా యథాతథంగా ఇది నేటి తెలుగులో ఎక్కడా విని ఎంచడ కన్నడంలో బాగా వాడుకలో ఉంది

స్వామివారు నిన్న రాత్రి నగరు శోధనకు బయలు మెరిసినట్లే యిచ్చ
డికి విచ్చేసిన మార్గము తెలియక యథావత్తుగా నగరికిపోయి 27 6
క యథావత్తుగా

వాక్యనిర్మాణం

రా వా లో వాక నిర్మాణంలో సయితం కొన్నిచోట్ల కన్నడ బాషా
వభావం కనిపించడం విశేషం

తెలుగులో నామవాచకాల కనుగుణంగా క్రియల్లో కూడా ఏకవచన
బహువచన బోధకత లింగప్రత్యయాలద్వారా వ్యక్తమవుతుంది ఇది వ తి
రేకార్డులో కూడా క్రియల్లో ప్రతిపలిస్తుంది కాని కన్నడంలో ఇల్లి అనే
వ్యతిరేకార్థక క్రియాప్రత్యయం లింగభేదం లేకుండా నామవాచకాలన్నిటికీ
చేరుతుంది ఈ ప్రభావం రా వా లో కొన్నిచోట్ల కనిపిస్తుంది

సామంత రాచకార్యములు విశేషములుగా లేదు 3 20 లేవు అని
ఉండాలి

అలాగే పరిమాణార్థంలో కన్నడంలో ఎల్లా అంతా అన్నీ అన్న
ప్రత్యయ సామ్యంతో రా వా లో అంతా అన్న ప్రత్యయం ప్రయుక్త
మైంది

ఆ నీతులంతా అప్పాటి మొదలయిన వారల చేత రెస్సగా విని
20 11 ఆ నీతులన్నీ అని ఉండాలి

ఎల్లా అన్న కన్నడ ప్రత్యయమే రా వా లో సమస్తం అన్న
అర్థంలో అనేకచోట్ల ప్రయోగింపబడింది

దుర్గములలో వుండే వార్లెల్లా జతనమై వున్నారనిన్ని విన్నవం
శేయంగా 59 6 వారందరూ వారంతా

తనతో కూడ నడిచేవారెల్లా నడవండ్డా త గ్గన వారెల్లా బారులో
నిలుపుదా 59 25 వారందరూ వారంతా

అభిప్రాయ ప్రకటనలో సరి అనే వదం కన్నడ ప్రభావంతో
వచ్చింది

స్వామివారు ఆనతిచ్చిన కార్యం ఉచితమే సరి పెద్దలు ఏలిన రాజ
ములు తొక్కి చూడవలెను 20 18

ఈ విధంగా రా వా లో అనేకాంశాల్లో కన్నడ బాషా ప్రభావం
స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది

గ్రంథ పరిష్కరణ

లిపికారులు మూలహస్త వ్రతులను వ్రతి చేస్తున్నపుడు కండి తవ్వ వర్లనో చేతి తవ్వవర్లనో అవయత్నంగా ఎన్నో పొరపాట్లు చేస్తారు ఒక్కొక్కసారి గ్రంథం విలువ పెందాలని వద్యాలు చేర్చడం గ్రంథాన్ని తక్కి బావంతో అందరూ చదివి ప్రయోజనం పొందాలని గంథ ప్రయోజనాన్ని సూచించడం మధ్య మధ్య ఆసక్తికరమైన కథలు కల్పనలు శ్లోకాలు వ్రక్షిస్తూ చేయడం సహజమే అలాంటప్పుడు మూల వ్రతి స్వరూపమేదో పక్షి వ్ర బాగాలేవో తెలుసుకోవడం కష్టమవుతుంది అప్పుడు మూలపాఠాన్ని కనుక్కోవడంలో గ్రంథ సంపాదనా శాస్త్రం దారి తోడ్పడుతుంది కాం క్రమంలో దోషభూయిష్టమైన ఒక గ్రంథాన్ని లబ్ధి సామగ్రి నువయోగించి శాస్త్రీయంగా సంపాదించి దాని పరిశుద్ధ రూపాన్ని అంటే గ్రంథకర్త మూల పాఠ స్వరూపాన్ని పునర్నిర్మించడం గ్రంథ సంపాదన ముఖ్యోద్దేశం ”

—గ్రంథ సంపాదన శాస్త్రం

రాయ వాచకం-గ్రంథ సంపాదన దృష్టి

తెలుగులో నేటికీ అనేక గ్రంథాలు లాభవ్రతాలపైనే కాగితపు హస్త ప్రతుల్లోనో దర సమిప్తాయి వాటిని శాస్త్రీయంగా పరిష్కరించి ప్రకటించడం గ్రంథ సంపాదన*ముతో ద్వేషం చాచావు రెండు మూడు దశాబ్దాలకు పూర్వం గ్రంథ పరిష్కరణ అంటే కొంతమంది పండితులకు మాత్రమే తెలిసిన విషయంగా పరిగణించబడేది కాని క నాడు గ్రంథ పరిష్కరణ ఒక ప్రత్యేక మైన అధ్యయనాంశంగా గుర్తించబడుతోంది ఇప్పటికీ గ్రంథ సంపాదనా వద్దతులమీద శాస్త్రీయమైన చర్చ తెలుగులో జరగలేదనే చెప్పాలి కన్నడంలో మొట్టమొదట ఈ విషయాన్ని గురించి సవివరంగా పుస్తకరూపంలో లోకానికి పరిచయం చేసినవారు ఆచార్య డి ఎల్ నరసింహాచార్యగారు¹ ఈయన కృషి తర్వాత చాల మందికి స్ఫూర్తినిచ్చింది తత్ఫలితంగా అనేక గ్రంథాలు వెలువడి గ్రంథ పరిష్కరణకు సంబంధించిన శాస్త్రీయ విషయాలను సుబోధకం చేశాయి²

తెలుగులో గ్రంథ పరిష్కరణ దృష్టితో శాస్త్రీయంగా రచితమైన గ్రంథం ఒకటి కూడా ఇంతవరకు వెలువడలేదు జరిగిన కృషి కూడా

---

* ఇక్కడ సంపాదన అన్న పదం కూడా పరిష్కరణ అన్న అర్థంలో వాడబడింది

1 నరసింహాచార్య డి ఎల్ కన్నడ గ్రంథ సంపాదన 1964

2 కలుబర్గి ఎం ఎం కన్నడ గ్రంథ సంపాదన శాస్త్ర 1972

లక్ష్మీనారాయణశర్మ ఎన్ ఎస్ భారతీయ గ్రంథ సంపాదన

సీతారామ జాగీర్దార్ కన్నడ సంపాదన

కత్రె ఎస్ ఎం ఇండియన్ డెక్యువర్ క్రిటిసిజమ్ ఇంగ్లీషు

సీతారామయ్య ఎం వి డి శేషశాస్త్రి ఆర్ సం మణిహ 1982

హస్తప్రతిశాస్త్ర 1982 బి యం శ్రీ స్మారక ప్రతిష్ఠాన బెంగళూరు నుండి

స్వల్పమే కాబట్టి గ్రంథ విషయాలను ప్రస్తావిస్తూ రాయవాచకాన్ని ఆ దృష్టితో వం లించడం ఇక్కడ అప్రస్తుతం కానేరదు

పూర్వం గ్రంథ పరిష్కరణ అంటే అప్రకటితమైన ఒక గ్రంథాన్ని సంబంధించి లభ మైన హస్తప్రతులను ఒకచోట ప్రోగుచేసి వాటిలో తమకు తోచిన ఉత్తమమైన హస్తప్రతి నుండి ముద్రితప్రతిని తయారు చేసి దానికి ఇతర ప్రతుల నుండి దొరికిన పాఠాంతరాలను గుర్తించి ఉత్తమ పాఠాన్ని ఎన్నుకొని తక్కిన వాటిని అధస్తూచిక Foo No e లో ఇచ్చి గ్రంథ పరిష్కరణ బాధాన్ని తగ్గించుకొనేవారు తర్వాత గ్రంథ సంపాదన అనేది ఒక కాత్తంగా పరిణమించింది హస్తప్రతులను వివిధ దృక్కోణాల నుంచి సునిశితంగా పరి లించి పరిష్కరించి ప్రకటించడానికి అనువైన మార్గ మేర్పడింది

గ్రంథ సంపాదనకు గ్రంథకర్త స్వహస్తాక్షరప్రతి దొరికితే సంపాదకత్వం దారి సులభమవుతుంది కవి లేక గ్రంథకర్త స్వహస్తాక్షర ప్రతులు దొరకడం దారి అరుదు అలాంటప్పుడు లింకారు Copy నికి కవి స్వహస్త లిపి సంపూర్ణంగా అర్థం కాకపోవచ్చు అప్పుడు కవి స్వహస్తప్రతికి లిపి కారుని ప్రతికి మధ్య కొన్ని వ్యత్యాసాలు కలగటానికి అవకాశమేర్పడుతుంది ఈ వ్యత్యాసాల్లో లిపికారులు తమకు తెలియకుండా చేసేవి కొన్నియితే తెలిసి చేసేవి మరికొన్ని కవి బావించిన అర్థాన్ని గ్రహించక తాము ఊహించి మార్పులు చేయడం లింకారులు ప్రధానంగా చేసే పొరపాటు తాళవల్రాలు బాగా దెబ్బతిన్నప్పుడు అనివార్యంగా కొన్ని మార్పులు చేయవలసి వస్తుంది ఇలాంటి సందర్భాల్లో సంపాదకుడు ని త దృష్టితో పంశీలించి ఇతర ప్రతుల సహాయంతో పోల్చి చూసి సరియైన పాఠాన్ని నిర్ణయించి భిన్నపాఠాంతరాలను అక్కడికక్కడే అధస్తూచికలో ప్రదరిస్తూ పరిష్కరించడం శ్రేయస్కరం “ప్రతి నుండి ప్రతికి లిపికారుల మూలంగా వ్యత్యాసాలు ఏర్పడి పాఠం చెడి పోతుందనే విషయాన్ని మన ప్రాచీనులు గుర్తించారు ఆ వ్యత్యాసాలను దిద్ది సరిచేయవలసిన అవశ్యకతను కూడా వారు గుర్తించారు ”³

గ్రంథ సంపాదకుడు తాను గ్రంథ సంపాదనకు తీసుకొన్న గ్రంథానికి సంబంధించిన హస్త ప్రతులను బాగా పరిశీలించి పాఠాంతరాలను నమోదు చేయాలి అక్షరాల్లోను పదాల్లోను వంతుల్లోను కనిపించే వ్యత్యాసాలను అక్కడికక్కడే ఇవ్వాలి లుప్త ప్రక్షిప్త లాగాలు కూడా గమనించాలి ప్రక్షిప్త లాగాలేమైనా ఉంటే వాటిని అనుబంధంలో ఇవ్వడం మంచిది అక్కడొక పద్యం ఇక్కడొక పద్యం ఏదైనా అధికంగా ఉంటే అదస్పాదికలో ఇవ్వాలి “నాలుగు హస్తప్రతులు మన ఎదుట ఉండి పాఠ భేదాలున్నప్పుడు కవి స్వహస్త ప్రతి ఏదీ దొరకనవ్వదు కవి పాఠానికి సమీపమైన మాతృకను పాఠాంతరాల సహాయంతో పునర్నిర్మాణం చేయవచ్చు పాఠాంతరాలు లేకుండా పారదోషముందని తెలిసినప్పుడు ఆ దోషం లిపికారుని చేతి తప్పు వల్ల సంభవించిందని నిర్ధారించడం చేతను వా కరణ భండకాశ్రయ పరిజ్ఞానం తోను సరియైన పాఠాన్ని ఊహ ద్వారా కనుక్కోవడం గ్రంథ సంపాదకుని ధర్మమని అధునిక గ్రంథ సంపాదన శాస్త్రం అంగీకరిస్తుంది”⁴ గ్రంథ సంపాదన ఇప్పుడు ఒక బచ్చితమైన శాస్త్రంగా పరిణమించింది ఆ శాస్త్ర నియమాలను కట్టుదిట్టంగా అనుసరించి మూలపాఠాన్ని దావరకు శుద్ధంగా నిర్ణయించడం సుసాధ్యం⁵

ఏ గ్రంథానికైనా మూల మాతృక అయిన స్వహస్తాక్షర ప్రతి ఒకటి ఉంటుంది ఈ ప్రతికి కాలక్రమంలో అనేక నకలు ప్రతులు తయారవుతాయి ఈ నకలు ప్రతులకు మూలకర్త స్వహస్తాక్షర ప్రతికి దాం దూరపు సంబంధం ఉంటుంది మూలకర్త విరచిత మూలప్రతి నుండి రూపొందిన అనేక నకలు ప్రతుల వరంవరలో ఏదో ఒక ప్రతి ఆధారంగా మనకు దొరికిన ప్రతి లిఖితమై ఉండవచ్చు అప్పుడు రథ మైన హస్తప్రతుల ఆధారంతో వాటి మూలభూత మైన మాతృక స్వరూపాన్ని పునారించడం అత్యవసరం

4 సీతారామయ్య ఎం.వి. కన్నడ గ్రంథ సంపాదన గే తీ సం శ్రీ
యవర కొడిగె శ్రీ కంఠతీర్థ 1976 పు 190

5 తీ సం శ్రీ నందియజ్ఞనరగళ (1946

హస్తప్రతుల స్వరూపాన్ని ఈ క్రింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు ⁶

1 మూలప్రతి Au og aph

ఇది మూలకవి స్వహస్తాక్షరప్రతి ఇటీవలి కవుల స్వహస్తాక్షర ప్రతులు దొరకడం సులభం కాని ప్రాచీన కవుల స్వహస్తాక్షరప్రతులు దొరకడం చాలా కష్టం అప్పుడు మూలప్రతుల కివ్వవలసిన విలువను నకలు ప్రతులకే ఇవ్వవలసివస్తుంది ఈ నకలు ప్రతులారాధారంగా మూలప్రతి స్వరూపాన్ని నిర్ధారణ చేయడానికి ప్రయత్నం జరుగుతుంది

2 ఏకైక హస్తప్రతి codex un cu

కొన్ని కావ్యాలకు అనేక హస్తప్రతులు దొరకకపోవచ్చు ఒక్కొక్కటి మాత్రమే దొరకవచ్చు ఇలాంటి సందర్భాల్లో దొరికే ప్రతి అయినా కవి స్వహస్తాక్షర ప్రతి కాకపోవచ్చు ఇది పరంపరాగత ప్రతులలో ఏదో ఒకటై ఉండవచ్చు అశుద్ధమైన ఇలాంటి ప్రతి ఆధారంగా గ్రంథ సంపాదన చేయడం చాలా కష్టం దొరికిన ఒక్క ప్రతి కూడా నష్టం కాకుండా వెంటనే దాన్ని ముద్రించే ప్రయత్నం చేయాలి లేకపోతే దానికి కృత్రిమమైన ప్రతిని నిర్ధారణ చేసుకోవాలి పరంపరాగతమైన ఏకైక ప్రతులను సంరక్షించుకోవడానికి ఈ రెండు మార్గాలు అనువైనవి వీటిలో సంపాదించి ప్రకటించడం ఉత్తమమైన మార్గం

3 మాతృక Exemp ar

మూల ప్రతి అలభ్యమైనప్పుడు దానినుండి రూపొందిన అనేక లభ్య ప్రతులను పరి లించి వాటిమధ్య నంబుందాన్ని గుర్తించవలసి ఉంటుంది ఒక గ్రంథానికి అ ఇ ఉ అనే మూడు హస్తప్రతులు దొరికాయనుకొందాం అవి స్వతంత్రంగా మూలమాతృక నకలులై ఉండవచ్చు అలభ్య మాతృకను క అని భావిస్తూ అప్పుడు వాటిమధ్య నంబుందాన్ని ఈ క్రింది విధంగా చూపవచ్చు

క

అ

ఇ

ఉ

క అనే మాతృక అలభ్యమై పుడు దొరికిన మూడు వ్రతుల సహాయంతో మూల మాతృకను పునఃరచించడం సంపాదనం నకలు వ్రతులు ఈ విధంగా ఉండవచ్చు అ → ఇ → ఉ అంటే అ వ్రతి నకలు ఇ ఇ వ్రతినకలు ఉ సంపాదకునకు ఇ ఉ వ్రతులకంటే అ వ్రతి చాల ఉపయోగపడుతుంది అప్పుడు అ వ్రతి లబ్ధిమాతృక క వ్రతి అలబ్ధి మాతృక హస్తవ్రతుల పారవశి లనవల్ల వీటిమధ సంబంధం వ క్తమవుతుంది

4 పరంపరాగత వ్రతులు T a n m e d e x

సాధారణంగా ఒక గ్రంథపు లభ్యహస్త వ్రతులన్నీ ఈ వర్గానికి చేరుతాయి ఒక వ్రతికి ఇంకొక వ్రతికి సంబంధం ఉండవచ్చు ఉండక పోవచ్చు అవి మూలవ్రతికి సంబంధించిన వివిధ కాఖరికు చేరినవై ఉండవచ్చు వానిలో పారశేదాలను గుర్తించినప్పుడు ఒక నిర్ధారణకు రావడం జరుగుతుంది వివిధ వర్గాలకు చెందిన స్థాలిత్వాల సంఖ్య అత్యల్ప ప్రమాణంలో ఉంటే అవి గ్రంథకర్త స్వహస్తాక్షర వ్రతినుండి చాల దూరం ప్రయాణించలేదని చెప్పవచ్చు స్థాలిత్వాల సంఖ్య అధికంగా ఉంటే అవి ఇటీవల రచితమైనట్లు భావించవచ్చు అంటే గ్రంథకర్త స్వహస్తాక్షర వ్రతికి వీటి మధ్య కొంత వ్యవధి ఎక్కువ అని తెలుస్తుంది వ్రతినుండి వ్రతికి స్థాలిత్వాల సంఖ్య పరంపరాగతంగా పెరుగుతూ వస్తుంది ఇవి ఏవిధంగా చోటు చేసుకొంటాయన్నది తెలుసుకోదగిన విషయం స్థాలిత్వాలకు చాలవరకు లిపికారులే బాధ్యులైనప్పటికీ పారాంతరాలన్నిటికీ వారే బాధ్యులు కాదు దీనికి అనేక కారణాలున్నాయి ?

4 మిశ్రమప్రతులు (Miscellaneous or connected)

గ్రంథకర్త స్వహస్తాక్షర ప్రతినుండి నేరుగానో వరంవరాగతంగానో నకలైన ప్రతియొక్కప్రతి ఇదీవలి కాలంలో లిఖితమైన ఇతర ప్రతులకు మూల ప్రతిగా పరిణమిస్తుంది ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క కాళను నిర్మించ వచ్చు ఒక కాళకు చెందిన ఏదో ఒక ప్రతిని ఇంకొక కాళకు చెందిన ఏదో ఇంకొక ప్రతితో పోల్చిచూసి ఒక లిపికారుడు రెండింటి పాఠాల్లో అక్కడ ఒకటి ఇక్కడి ఒకటి తీసుకొని అన్నీ చేర్చి మరొక ప్రతిని సిద్ధం చేయ వచ్చు అప్పుడు అది మిశ్రమ ప్రతి అవుతుంది అయితే లిపికారునికి ఇలా చేయడం చాల కష్టం అందువల్ల మిశ్రమ ప్రతులన్నీ ఈ విధంగానే వచ్చి ఉండవు ఒక ప్రతిలోని కొన్ని పుటలనో కొన్ని బాగాలనో ప్రతి చేసి తర్వాత ఇంకొక ప్రతిలోని కొన్ని పుటలను కొన్ని బాగాలను చేర్చి వేరొక ప్రతిని సిద్ధం చేయడం సులభం ఈ విధంగా కూడా మిశ్రమ ప్రతులు తయారవుతాయి ఇంకా ఇవి అనేక విధాలుగా రూపొందవచ్చు

కాలక్రమంలో భోష భూయిష్ఠమైన ఒక గ్రంథాన్ని లభి సామగ్రి సువయోగించి శాస్త్రీయంగా సంపాదించి దాని పరిశుద్ధ రూపాన్ని అంటే గ్రంథకర్త మూలపాఠ స్వరూపాన్ని పునర్నిర్మించడం గ్రంథ సంపాదన ముఖ్యోద్దేశం ఒకవేళ మూలపాఠ స్వరూపాన్ని యథాతథంగా పునర్నిర్మించడం సాధ్యపడకపోతే కనీసం మూల పాఠానికి దగ్గరగానైనా తీసుకు పోవచ్చు *

గ్రంథ సంపాదకుడు మూల పాఠాన్ని రచించడానికి చేసే కృషి చాలా అమూల్యమైనది అది కొంతవరకు మన సంస్కృతిని సంరక్షించే దృష్టితోను భవిష్యత్తులో ఇంకా ఎక్కువగా పాఠనస్థం కలుగకూడదా చూసే దృష్టితోను కూడుకొని ఉంటుంది అతని కృషి సాహిత్య విమర కులకు అలంకార శాస్త్ర నిపుణులకు వైయాకరణులకు బాషావిజ్ఞానులకు నిమంటు నిర్మాతలకు చాల ఉపయోగపడుతుంది

రాయవాచకం చారిత్రక వచనగ్రంథం ఇది చారిత్రక పరిశోధకులకు
తాపా శాస్త్రజ్ఞులకు అతి ముఖ్యమైన సాహిత్యధారం దీని చారిత్రక ప్రాధాన్య
తను తాపా వైవిధ్యాన్ని గుర్తించి శ్రీ జయంతి రామయ్య వంతులుగారు
సంపాదించి ప్రకటించి మహావకారం చేశారు తర్వాత ఇటీవల సి వి రామ
చంద్రరావు గారు సంపాదించి సుదీర్ఘమైన పీఠిక వ్రాసి ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత అకాడమీ తరపున ప్రకటించారు

ప్రాచీన కాలంలో ముద్రణా సౌకర్యాలు లేనందువల్ల లిపికారులు కవుల
స్వపాస్తాక్షరప్రతులను సంరక్షించే దృష్టితో వాటిని తాళవల్రాణమీద ప్రతిచేసి
తాచితరాలం వారికి కానుక గా ఆందించేవారు ముద్రణా సౌకర్యాలు
వీర్పడిన తర్వాత తాళవల్రాణలను సంపాదించి ప్రకటిస్తూ వచ్చారు ఇలా
చేయడం వారికి ఆ గ్రంథంపై గల గౌరవాన్ని అసక్తిని గ్రంథ ప్రాధాన్య
తను సూచిస్తుంది

లిపికారులు మూలహస్తప్రతులను ప్రతి చేస్తున్నప్పుడు కండి తప్పువల్లనో
చేతి తప్పువల్లనో అప్రయత్నంగా ఎన్నో పొరపాట్లు చేస్తారు ఒక్కొక్కసారి
గ్రంథం విలువ పెంచడాని వద్దాలు చేర్చడం గ్రంథాన్ని తక్కితావంతో
అందరూ చదివి ప్రయోజనం పొందాని గ్రంథప్రయోజనాన్ని నూచించడం
మధ్య మధ అసక్తికరమైన కథలు కల్పనలు శ్లోకాలు ప్రక్షిప్తం చేయడం
సహజమే అలాంటప్పుడు మూలప్రతి స్వరూపమేదో ప్రక్షిప్త భాగాలేనో
తెలుసుకోవడం కష్టమవుతుంది అప్పుడు మూలపాతాన్ని కనుక్కోవడంలో
గ్రంథ సంపాదనా శాస్త్రం దాం రోదృడుతుంది

రా వానికి రెండు హస్తప్రతులున్నాయి⁹ ఒకటి సంపూర్ణం ఇంకొకటి
అసంపూర్ణం ఈ హస్త ప్రతులారాధారంగా మొట్టమొదటిసారిగా జయంతి

9 ఇవి కాకినాడ ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు గవర్నమెంటు మ్యూజియం
లో పరిశోధకాగారంలో తద్రవరచణి ఉన్నాయి సంపూర్ణ ప్రతి నెం
380 అసంపూర్ణ ప్రతి నెం 112

రామయ్య వంతులుగారు ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికలో 1914 లో ధారా వాహికగా ప్రకటించారు అనంతరం పీఠే 1933 లో ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికరణగా పుస్తకరూపంలో ప్రకటించారు వీరు హస్తప్రతుల్లోని లిపిని ఆధునికరణం చేసి ముద్రించారు ఎక్కడ సవరించింది సూచించలేదు అంతే గాక ఉన్నదున్నట్లే ప్రకటిస్తున్నామని ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికలో పేర్కొన్నారు 0 విరామ చిహ్నాలు పీఠే చేర్చారు విషయానుకూలంగా శీర్షికలను నమోదు కారు ఇంకా అక్కడక్కడ అనేకచోట్ల సవరించినట్లు లాకవత్త వ్రతులను ముద్రిత వ్రతులను చూస్తే తెలుస్తుంది ఉదాహరణకు రెండు హస్త ప్రతుల్లోను గోశ్రీలమంద అని ఉంటే జయంతి రామయ వంతులు గారు గోవులమంద అని సవరించారు

పూర్వ కాలంలో గోవులను ధనంగా భావించేవారు శ్రీ అంటే ధనమని కూడా అర్థమైంది ఒక వక్తి అంతస్తును లెక్క కట్టవలసినవచ్చినపుడు ముఖ్యంగా గోవులను పరిగణనలోకి తీసుకొనేవారు అందువల్లనే గోధనం అన్న అర్థంలో గోశ్రీ అని ప్రయోగించేవారేమో

ఇక సి వి రామచంద్రరావు గారు జయంతి వారి పారాన్నే మూలవ్రతి Vu ga e) గా గ్రహించానని ఎరికలో పేర్కొన్నారు

0 వాన్ని గ్రంథ సంపాదనా శాస్త్ర దృష్టితో చూసినపుడు మూల పారస్వరూపం ఎలా మార్పులు చేర్పులకు గురయిందో తెలియగలదు ఇక్కడ రా వాన్ని నాలుగు కాండాల* క్రింద పరి లించడం జ గింది

1 హస్తవ్రతికాండం

2 సంపాదనకాండం

3 స్థానిక కాండం

4 లేఖనకాండం

10 ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రిక (1924 మూడవ సంపుటం పు 11

* ఇక్కడ కాండం అన్న పదం కన్నడ గ్రంథ సంపాదన శాస్త్ర అన్న గ్రంథం నుండి స్వీకరించబడింది కాండం అంటే విభాగం అనే అర్థంలో ప్రయోగించబడింది

1 హస్తప్రతికాండం మనకు దొరికిన రావా హస్తప్రతులు గ్రంథ కర్త స్వహస్తాక్షర ప్రతులు కావు ఇవి మూలకర్త స్వహస్తాక్షర ప్రతినో లేదా దాని నకలు ప్రతినో చూసి ప్రతిచేయబడ్డాయి సాధారణంగా ప్రతి చేస్తున్నప్పుడు లిపికారులు కొన్నిటిని ఉద్దేశపూర్వకంగా చేరుస్తారు కొన్నిటిని తప్పుగా గ్రహించి చేరుస్తారు కొన్ని బాగాలను విడిచిపెడతారు ఇలాంటివన్నీ మనక రావా లోను కనిపిస్తాయి

ప్రాచీన కాలంలో లిపికారులు తమవల్ల ఏదైనా పొరపాటు జరిగితే క్షమించమని సహృదయ పారక్షణను యాచించేవారు తాను చూసిన విషయాన్ని తప్పులు లేకుండా వ్రాశానని తప్పులేమైనా ఉంటే అవి తనవి కావని చెప్పుకొనేవారు * తాను కష్టపడి వ్రాసినదాన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకోవాలని పడిన కష్టాలను వివరించేవారు అంతేగాక వ్రాసిన ప్రతిని ఎలా రక్షించుకోవాలో కూడా సూచించేవారు

ఒకే హస్తప్రతిని ఒకడు లేక అంతకంటే ఎక్కువ మంది ప్రతి చేసినప్పుడు ఒక్కొక్క ప్రతిలో దొర్లిన తప్పుల వైచిర్యాన్నిబట్టి లిన్న పాత సంప్రదాయా లేర్పడుతాయి ఈవిధంగా లిన్న పాత సంప్రదాయాలు పొందిన హస్త ప్రతులు దొరికినప్పుడు మూల పారమేదై ఉండవచ్చనే సంశయం

-
- 11 విందు దుర్లభ విసర్గ వీధికా శృంగవజ్జీ వరలేద చూషణం
హస్తవేగ జవబుద్ధి పూర్వకం క్షంతుమర్హతి సమీక్ష్య సజ్జనా
  - 12 యాదృశం పుస్తకం దృష్టం తాదృశం లిఖితం మయా
అబద్ధోవా సుబద్ధోవా మమ దోషో న విద తే
  - 13 భగ్నవృష్ట కటిగ్రీవా బద్ధదృష్టిరదోముఖం
కష్టేన లిఖితం శాస్త్రం యత్నేన పరిపాలయ
  - 14 పుస్తకం పనితావిర్తం పరహస్తం గతం గతం
అథవా పునరాయాతం జీర్ణం త్రస్తాచ ఖండశ
తైలాద్రక్షేజ్జలాద్రక్షేత్ రక్షేచ్ఛిథిం బందనాత్
మూర్ధహస్తేన దాతవ్యమేవం వదతి పుస్తకం

సహజంగా కలుగుతుంది అప్పుడు సంపాదకులైనవారు వీడినన్నిటిని పరిశీలించి సంపాదనా శాస్త్రరీత్యా మూల పాఠ పునా రచనకువక్రమించాలి రా వా హస్త ప్రతులను నిశిత దృష్టితో తులనాత్మకంగా పరిశీలిస్తే ఆ రెండింటి మధ్య లిపి (orthography) లో కొన్ని వ్యత్యాసాలు కనిపిస్తాయి కాని వాటి మర పాఠాంతరాలు అంతగా కనిపించవు ఈ రెండు హస్తప్రతులు ఒకే దోట దొరికినందువల్ల ఇవి రెండూ నూటికి తొంభై తొమ్మిది పాళ్ళు సాదృశ్యాన్ని కలిగినందువల్ల ఇవి ఒకే మాతృకను చూసి వ్రతి చేసుకొన్నవైనా కావాలి లేదా సంపూర్ణ పాఠం గల హస్త ప్రతిని చూసి అసంపూర్ణ హస్త ప్రతి లిఖితమై ఉందాలి ఈ హస్త ప్రతి ఎందుకు అసంపూర్ణంగా ఉందనేది వ్రళ్ళ కాదు హస్త ప్రతికారునకు పూర్తి చేసే ఆసక్తి ఉత్సాహం లేకపోయి ఉండ వచ్చు లేకపోతే ఏదో ఇలాంటి కారణమే అయి ఉంటుంది

మనకు రా వా నికి సంబంధించి వేరే హస్త ప్రతులు దొరకనందున ఏకైక హస్త ప్రతి ఆధారంగా ఈ కృతిని సంపాదించడం జరిగింది ఒక కృతికి కొన్ని హస్త ప్రతులే దొరకడానికి అది జనప్రయం కాకపోవడం సుం తంగా లభ్యం కాకపోవడం ముఖ్య కారణాలుగా చెప్పకోవచ్చు వీటిలో రెండో కారణం రా వా నికి అన్వయిస్తుంది ఇప్పుడు దొరికిన ఈ ఏక మాత్ర హస్త ప్రతి మూల ప్రతి కాక కుద్ధ ప్రతి పరంపరాగత ప్రతి అయినా కావచ్చు లేకపోతే అకుద్ధ ప్రతి పరంపరాగత ప్రతి అయినా కావచ్చు కొన్ని ఏక మాత్ర హస్త ప్రతుల్ని కుద్ధ ప్రతి పరంపరాగత ప్రతులని అభ్యాసం లం చేత చెప్పవలసి వస్తుంది అయినా వీటిలో అనివార్య లేఖన స్థానిత్యాలు అక్కడక్కడ ఉంటాయి

ఏకైక హస్తప్రతులు ఆధారంగా గ్రంథ సంపాదన చేయడం సామలు లేని అత్యుపాధి లంఛిత రీత్యానించేటవంటి ఒక బాధ్యతాయుత కార్యం ఈ అసిరారా వ్రతానికి వెరచి సంపాదనా కార్యక్రమాన్ని వదలివేస్తే ఉన్న ఒక హస్తప్రతి కూడా నష్టమైపోతుంది అందువల్ల దానిలోని బాషైక రోషా లను మాత్రం సరిదిద్ది క్లిష్టమైన పాఠాంశు యతాతథంగా ఉంచి ముద్రించడం శ్రేయకరం ఈ దృష్టితో చూసినపుడు శ్రీ జయంతి రామయ్య వంతులుగారి వ్రయత్నం మిక్కిలి వ్రకంసనీయం వంతులుగారి తర్వాత ఈ గ్రంథాన్ని

ప్రకటించిన రా నీ వి రామచంద్రరావుగారు ఒక విద్యభ్యాసకమైన పీఠిక వ్రాశారే తప్ప గ్రంథ సంపాదనలో మిక్కిలి క్రద్ధ చూపలేకపోయారు పీఠిక ద్వారా గ్రంథ సంపాదన కార బారాన్ని శాస్త్రీయ దృష్టితో చూడలేదని చెప్పవచ్చు

ఇటీవల రా వా నికి కన్నదాసువాదమని చెబుతున్న శ్రీకృష్ణ దేవ రాయన దినచరి అనే గ్రంథాన్ని ఆచార్య ఎం.వి. సీతారామయ్యగారు ది.యం శ్రీ స్మారక ప్రతిష్ఠాన తరపున 1983లో తెలుగులోకి తెచ్చారు

శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి రెండు విధాల మహత్య పూర్వకమైన ప్రకటన

- 1 ముఖంగా రా వా మూల పాఠ స్వరూపాన్ని తెలుసుకోవడంలోను రా వా హస్తప్రతుల మాతృక సాక్ష్యాలను గుర్తించడంలోను మనకు ఆధారమవుతుంది
- 2 తెలుగు కన్నడ కృతుల ఆధార ప్రధాన ప్రక్రియను వివరించడంలో కూడా ముఖ్యధారమైంది విజయనగర సామ్రాజ్యం కర్నాటక ఆంధ్ర రాష్ట్రాల మధుర బాంధవ్యానికి తద్రమైన పునాది వేసింది విజయ నగర రాజులు కూడా ఏ ఒక్క భాషవైపు వ్యపాతం చూపనందువల్ల రెండు భాషలు మాట్లాడే ప్రజల ఆధారాభిమానాను చూరగొన్నారు ఈ అభిమానమే తెలుగుకృతి కన్నదాసువాదానికి కారణమైందంటే అతిశయోక్తి కాదు

కన్నడ శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరిని రా వా లో పోల్చి చూసినప్పుడు రెండింటి మధ్య ఉన్న వ్యత్యాసాలను తార్కిక దృష్టితో రెండు విధాలుగా గుర్తించవచ్చు

- 1 అనువాదం చేస్తున్నపుడు అనువాదకుడు చేసిన సంక్షిప్తం లేదా సంగ్రహానువాదం
- 2 అనువాదకుడు తన అనువాదానికి ఉపయోగించుకొన్న హస్త ప్రతుల పాఠస్వరూపం

ఏ కృతినైనా అనువాదం చేస్తున్నప్పుడు అనువాదకుడు మూలపాఠాన్ని యథాతథంగా అనువాదం చేస్తూ వివరాలను చెప్పి వివరాలను మూలపాఠానికి చూపిరాకుండా సంక్షిప్తం చేస్తాడు ఇక్కడ అనువాదకుడు వసించే స్వాతంత్ర్యం దాంబరతామయమైనది శ్రీకృష్ణుని దేది చ గుంచి చెప్పినట్లయితే అనువాదకుడు తాను నిర్ణయించుకొన్న పరిధిలో సమర్థవంతంగా అనువాదం చేశాడు మూలంలో ఉన్న జనన వహారాన్నే దాదాపు ఉన్నదన్నట్లే వాడాడు ఇక్కడ కొన్ని ప్రయోగాలను ఉదాహరణ ప్రాయంగా చూడవచ్చు

రా వా	శ్రీకృష్ణుని దే ది చ
విన్నవం కాయంగా 3 15	విన్నవం మాదలాగి 2 4
కావలి కట్టు 3 18	కావలు కట్టకె 2 7
అర్థబడి 3 21	అర్థబిద్దు 2 9
కొక్కిచూడవలెను 20 18	మెట్టిచూడవలెను 0 5
రాత్రి పగలు 22 8	రాత్రి హగలు 11 17
తలారికం 23 11	తలవారికె 11 15
విన్నవార్లయి 23 4	కేళిదంతవరాగి 12 5
మనస్సునయెంచి 25 13	మనస్సునల్లి యెఱిసి 13 16
మాట వలకులు 25 20	మాతుకతెగలు 13 22
ప్రసాద వజ్రారములు	ప్రసాద వజ్రారగలు 14 11
26 2	
ద్యంధ్వార్థముగా 28 6	ద్యంధ్వార్థగళాగి 15 23
యేక దేశాన 26 24	ఏకదేశవాగి 14 21
మందలించి 24 14	మందలినీ 15 8
కాకిరములు వ్రావక్కెను	కాగజగలుబరెడు బందవు 19 12
32 4	

15 బారతాది ప్రసిద్ధ పురాణేతిహాస గ్రంథాలను అనువదిస్తున్నప్పుడు నన్నయది కవులు ఈ మార్గాన్నే అనుసరించారు

రా వా లో ఉన్న కొన్ని అంశాలు శ్రీకృ దే ది చ లో లేవు అలాగే శ్రీ కృ దే ది చ లో ఉన్న కొన్ని అంశాలు రా వా లో లేవు దీని కారణం అనువాదకుడే అని భావించడం కంటే అనువాదకునకు లభ్యమైన రా వా హస్తప్రతి కారణం కావచ్చని చెప్పడం సమంజసంగా ఉంటుంది గ్రంథంలో ఉకమైన అంతస్పాశాలు n erna ev dence కూడా ఈ విషయాన్ని సమర్థిస్తాయి ఈ దృష్టితో మరి లించినపుడు శ్రీక దే ది చ ఆధారంగా రా వా శుద్ధ పారాన్ని సిద్ధం చేయవచ్చు

రా వా ని చూసి కుమార దూర్జటి వద్యవంశంబంగా రూపొందించాడు వద్యకావ్యానికి అనుగుణమైన అంశాలను మాత్రమే గ్రహించి తక్కిన అంశాలను వదలివేశాడని రా వా లో పోల్చి చూస్తే తెలుస్తుంది

రా వా హస్తప్రతుల వరస్పర సంబంధాన్ని వాటి వంశ క్రమాన్ని ఈ క్రింది విధంగా చూపవచ్చు

రాయవాచక మూల వ్రతి అంశం

అ హస్తవ్రతి	ఇ హస్తవ్రతి	ఉ హస్తవ్రతి
కన్నరానువాదకుడు అనుసరించిన హస్తవ్రతి	కుమార దూర్జటి మూలమైన హస్తవ్రతి	రాయవాచక సంపూర్ణ హస్తవ్రతికి మూలం
		అసంపూర్ణ హస్తవ్రతికి మూలం

ఇక్కడ రాయవాచక శ్రీ కృష్ణదేవరాయన దినచరి కృష్ణరాయ విజయాలకు మూలారాధారైన హస్తప్రతులు భిన్న శాఖలకు భిన్న సంప్రదాయాలకు చెందినవిగా గుర్తించబడుతాయి వీని సహాయంతో గ్రంథకర్త

16 చూ ఈ గ్రంథంలోని రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయనదినచరి తులనాత్మక పరి రస అనే అధ్యాయం

మూలపాతాన్ని అంటే వరిశుద్ధ పాతాన్ని పునర్నిర్మించడానికి కొంత ప్రయత్నం జరిగింది ?

2 సంపాదన కొండం శ్రీ జయంతి రామయ్య వంతులు గారు రా వా నిన్ని సంపాదించినపుడు తమ పాత వరిష్కరణ వద్దతులను ఎక్కడా నూదించలేదు మూల పాతాన్ని కూలంకషంగా వరిశీలించినపుడు వారి పాత వరిష్కరణ మూత్రాలను క్రింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు

రెలుగు లిపిలో ఈ శతాబ్దం ప్రారంభంలో వలవంగింక ౯ తీసివేసి తత్పూనమైన రకారాన్ని వాడే ప్రయత్నం జరిగింది ఈ మార్పుకు ప్రధాన కారణం వదాంతంలో వచ్చే న్యరరహిత నకార సంకేతా ౯ నికి ఈ వలవంగింకకు ఉన్న వ తా సాన్ని గుర్తించడం జన సామాను లకు కష్టసాధ మై ఉండేది అందువల్ల వలవంగింకం వాడుక తగ్గుతూ వచ్చింది శ్రీ వంతులు గారు వలవంగింకను కొన్ని చోట్ల వదలిపెట్టి కొన్ని చోట్ల ఉంచుకొన్నారు అలాగే వలవంగింకతోపాటు వచ్చే ద్విత్వాక్షరాలను కూడా అక్కడక్కడ తీసివేశారు దీన్ని బట్టి చూస్తే వారు మూలపాతాన్ని అక్షరక్షరమూ యథా తథంగా ఇవ్వలేదని రెలుస్తుంది సంపాదకులైన వారికి అవసరమైన చోట్ల మార్పులు చేసే అధికారం స్వాతంత్ర్యం ఉంటుంది అయితే మార్పులు చేయడానికి తాను ఏర్పాటు చేసుకొన్న సూత్ర నియమాలు పాతకుం దృష్టి తీసుకొని రావడం శ్రేయస్కరం అంటేకాదు సూత్ర నియమాలు క్రమం తప్పకుండా పాటించాలి శ్రీ వంతులుగారు పాత వరిష్కరణ సూత్ర నియమాలు కొంతవరకు ఉల్లంఘించారని చెప్పక తప్పదు

అనుస్వారంపై వచ్చే ద్విత్వాక్షరం విషయంలో కూడా ఇలాంటి నింకడనే పాటించారు ఈ అంశాల్ని ఇక్కడ ఇంత వివరంగా చెప్పేముఖ్యో

-
- 17 మూల పాతాన్ని పునారదించడం శుద్ధ పాతాన్ని నిర్ణయించి ఇవ్వడం ఒక వరిశోధకుడు లోకానికందించే ఒక ఉత్తమ కానుక (Precious gift) సూత్రమే కాదు అది గ్రంథకర్తకు న్యాయాన్ని చేకూర్చడానికి చేసిన ప్రయత్నం కూడా అవుతుంది

ద్దేశమేమిటంటే సంపాదకులైనవారికి తాము ఎలాంటి గ్రంథాన్ని సంపాదిస్తున్నాము? ఆ గ్రంథం స్వరూపం ఎలాంటిది? ఆ కారణానికి లిపి స్వరూపం లేఖన పద్ధతులు ఎలా ఉన్నాయనే ఒక నిర్దిష్టమైన అవగాహన ఉండాలి ఈ అవగాహన లేనప్పుడు సంపాదకుని మూలంగా కొన్ని ప్రమాదాలు జరగడానికి అవకాశముంది రా వా లోని భాష ఆ కాలంలో పరిపాలనలోను వ పర్యవసానంలోను వాడుకలో ఉన్న భాష తప్ప సాహిత్య భాష కాదు దీని ముఖ్య ద్వేషం సమాచారాన్ని అందించడం మాత్రమే ఇది గొప్ప గ్రంథమని గావి భవిష్యత్తులో ఎప్పుడో దీనికి కీర్తిఖ్యాతులు వస్తాయనిగాని ఖచ్చితంగా గ్రంథకర్త భావించలేదు ఇది అనాది ఒక అధికారికమైన నివేదిక Office report అలాంటిది కైలి ఉన్నది ఒక్క రా వా లో మాత్రమే కాదు ఇతర భాషా సాహిత్యాల్లో కూడా కనిపిస్తుంది కి రా వా రచనాకైలి కావ్యాత్మకం కాని అనాది కాసన కైలిని పోలి ఉంది కాసనాలనుగాని ఈ విధమైన రాయ పాలనుగాని సంపాదించినపుడు అవి ఏ కైలిలో ఉంటాయో ఆ కైలిలోనే ముద్రించాలి రాయసాహిత్యాన్ని ఇదే రీతిలో వ్రాయబడి ఉండడం ఇప్పటి మనకు అశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది ఇప్పటికీ రాయలసీమ వల్లెల్లో వ్యవహార పత్రాల్లో ఇదేకైలి కనిపిస్తోంది ఇంకొక సూక్ష్మమైన విషయం ఏమిటంటే సందర్భా Socia context నిుబట్టి వ్యావహారిక వచన కైలిలో ఆ రోజుల్లో కూడా చాలా భేదాలు కనిపిస్తూ ఉండటం

రా వా ఒక అధికారి స్థానపతి తన ప్రభువు విశ్వనాథ నాయనయ్య కు వ్రాసుకొన్న విన్నవం అయినందువల్ల ఆ కాలంలో ఒక ఉద్యోగి తన ప్రభువుతో ఏ విధంగా వ్రత వ్యవహారం జరిపేవాడో తెలుస్తుంది ఇక్కడి భాషాకైలి వ్యవహారానుగుణంగా ఉంది ఈ రాయసాలను చదివేవాడు కూడా ఈ విధమైన భాషాకైలికి లేఖన పద్ధతులకు అలవాటుపడినవాడు కాబట్టి అవి వాళకు సహజంగా ఉండేవి ఆ విధంగా ఉండడం సమంజసమని కూడా భావించేవారు అలాంటిప్పుడు సంపాదకులైనవారికి వేరే హస్తప్రతులు అరారం లేకుండా మూల పాతాన్ని దిద్దడానికి ఎలాంటి స్వాతంత్ర్యమూ లేదు

గ్రంథ సంపాదనా దృష్టితో రావా మరియు శ్రీకృదే దీచ గ్రంథాలను తులనాత్మకంగా అధ్యయనం చేసినపుడు కొన్ని కుతూహలమైన విషయాలు బోధపడతాయి ఇంకొక ముఖమైన విషయమేమిటంటే శ్రీకృదే దీచ హస్తప్రతి కూడా అనువాదకుని స్వహస్త ప్రతికాదు ఇది కూడా మూలప్రతి ప్రతి అయి ఉండవచ్చు అందువల్ల ఈ ప్రతుల్లో కొన్ని మార్పులు చేర్పులు జరగడానికి అవకాశముంది రావానికి శ్రీకృదే దీచ మద దారి వ త్యాసాలుండదాని ఇదికూడా కారణం కావచ్చు ఈ రెండింటి తులనాత్మక పరిచయం రావా మూల పాఠాన్ని లేదా సమీప పాఠాన్ని నిర్ధారించేయడానికి వయోగవదుతుంది శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరిత్రలో లేని బాల్యమునం ప్రక్షిప్తాని రావా వారం నుండి తీసివేయవచ్చు అలాగే రావాలో లేని శ్రీకృదే దీచలో మాత్రమున్న అంశాలనుకూడా తీసివేయవలసివస్తుంది ఈ రెండు గ్రంథాల్లో చెప్పిన ఇతర అంశాల్లో ఏది సరైనది ఏది తప్పు అనే విషయాన్ని వాటికి సంబంధించిన వేరే హస్తప్రతులు దొరుకగా ఉచితంగా వెప్పడానికి వీలులేదు

రావాలో నాలుగు అపతాంక పదాలున్నాయి వీటిలో రెండు పద్యాటే మాత్రమే రావా కర్త స్వయంగా వ్రాసినవి తర్వాతి రెండు పద్యాలు పరిశ్రుతి రావా కర్తవి కావు ఈ గ్రంథాన్ని మెచ్చుకొన్న సహృదయుడెవరో చేర్చిఉండవచ్చు

ప్రాచీన భారతీయ సంప్రదాయం ప్రకారం ఒక గ్రంథాన్ని చదివినపుడు దానివల్ల ఇహపరాలకు రెండింటికి లాభముండేట్లు పుస్తకాలను వ్రాసే వారు అదే విధంగా రావాన్ని చదివిన వాడెవరో గ్రంథం విలువ పెంచే దృష్టితో పరిశ్రుతిని చేర్చి ఉంటాడు రావాలో పరిశ్రుతి ఈ గ్రంథం విధంగా వెప్పబడింది "యీ రాయవాచకం చదివిన వాల్లాకు విన్నవార్ల కుంన్ను బుద్ధి ఎవేక విచక్షణములు గలగి బాగ్యవంతులై యోగళాలులై అచంద్రార్కస్థాయిగా సుఖాన వుండ్తురు" పు 80

సమకాలీన సాహిత్యంలో గ్రంథాంతంలో ఎక్కడా ఇలాంటి వాక్యాలు కనిపించవు గ్రంథ ప్రయోజనాన్ని సూచించే అవతారిక పద్యాలు కూడా

ఎక్కడా కనిపించవు అందువల్ల వీటిని ప్రక్షిప్తాలని చెప్పవలసివస్తుంది కన్న
దంలో ఇలాంటి గ్రంథమైన చిత్రదుర్గద బలైదు లో ఇలాంటి గ్రంథ ప్రయో
జనం కాని పరిశ్రుతి గాని చెప్పలేదు అలాగే రాజాకు వ్రాసిన నిరూపాలను
కొన్నిటిని ప లించివుడు ఎక్కడా ఈ విధమైన వాక్యాలు దొరకడం లేదు
అంతేకాదు రా వా వస్తువున దాదాపు యథాతథంగా అనువాదం చేసిన
శ్రీ కృ దే ది చ లో కూడా ఈ అంశాలు లేవు అయితే ఇక్కడ అనువాద
కుడు వదాలను అనువదించలేకపో చూడేమో అన్న సందేహం కలుగుతుంది
కాని రా వా లోని ఇతర పద్యాల బావాన్ని ఇచ్చినవాడు వీటి బావాన్ని కూడా
ఇచ్చి ఉండేవాడు కాబట్టి అనువాదకుడు వరి లించిన హస్తప్రతిలో ఈ పద్యా
ల్లేవని తెలుస్తుంది దీన్నిబట్టికూడా అవతాంక పదాలు రెండు పరిశ్రుతి
వాక్యాలు ప్రక్షిప్తాలని చెప్పవచ్చు

వీ స్థానిత్యకాండం స్థానిత మంటే ఏమరుపాటు/పొరపాటు అని
అర్థం లింకారులు పొరపాట్లు ఎలాచేస్తారేదీకూడా దానిప్రధానమైన విషయం
లిం కారులు ప్రతి చేస్తున్నపుడు అప్రయత్నంగా ఎన్నో పొరపాట్లు చేయ
వలసివస్తుంది దీనికి ముఖ కారణం కొన్ని అక్షరాలమధ ఉన్న రూపశామ్మం
అవ్వటి లింకారులేకాదు ఇవ డి సంపాదకులుకూడా అనేక స్థానితాలుచేస్తారు
కారణం సంపాదకులు గ్రంథ సంపాదన శాస్త్ర నియమాలను పాటించక
పోవడం గ్రంథ సంపాదకులకు ఆయా దేశ కాల పరిస్థితులు దానిత్రక పరి
ణామం వివిధ శాస్త్ర పరిజ్ఞానం మొదలగు విషయాలు బాగా తెలిసి ఉందాని
లేకపోతే అనేక స్థానిత్యాలు చోటు చేసుకొంటాయి

స్థానితాలను రెండు వర్గాల గ్రంథ చూపవచ్చు

- 1 అక్షర స్థానిత్యాలు
- 2 ఇతర స్థానిత్యాలు

అక్షర స్థానిత్యాలు

ఇక్కడ ఈ స్థానిత్యాలను గుర్తించడంలో ఒక చిక్కు వస్తుంది
మనం చూపించే స్థానిత్యాలు స్థానిత్యాలు కాకపోవచ్చు అనాది జన వ్యవ
హారంలో వాటికి అలాంటి ఉచ్చారణే ఉండవచ్చు ఎందుకంటే రా వా శాష
అంతా (ఎక్కువగా ఉచ్చారణాక్రితంగా ఉంది మనరాగే లింకారులు కూడా

స్థానికాన్ని క్రమించి ఒకసారి ఉంచడం మరోసారి తీసివేయడం చేసి ఉండవచ్చు అయితే కొన్ని అక్షరాలు కొన్నిచోట్ల హినికను కలిగి ఉంటాయి కొన్ని అక్షరాలు అన్నిచోట్ల ఒకేవిధంగానే ఉచ్చరింపబడతాయి

రా వా లో సంయుక్తంలో రేపకు వలవంగిలక ఒకసారి వ్రాయడం ఒకసారి రేపాక్షరమే వ్రాయడం కనిపిస్తుంది ఇక్కడ గమనించవలసిన అంశ మేమిటంటే సంయుక్తంలో రేప అన్నిచోట్ల ఒకే ధర్మాన్ని కలిగి ఉంటుంది అలాంటప్పుడు నియతంగా రేపనుగాని వలవంగిలకనుగాని వాడవలసి ఉండగా అనియతంగా వాడినందువల్ల అనియత స్థానంలో స్థానికం చోటుచేసుకొన్నదని చెప్పవలసినవస్తుంది రేప తర్వాతి హల్లు హినిక ఉన్నప్పుడు ద్వితీయం కావచ్చుగాని రేప ధర్మం మాత్రం మారదు అలాగే తాలవాంత స్థమైన య కారానికి తాలవ్యాచ్యుని ఇ కి మధ్య సూక్ష్మాతీసూక్ష్మ భేదం ఉంది సారాంశంగా వినుకలికి రెండూ ఒకే విధంగా వినిపిస్తాయి అందువల్ల వీటి మధ్య వినిమయం కలుగుతుంది రా వా లో ఈ వినిమయం నియతమైందికాదు ఎక్కడో కొన్నిచోట్ల మాత్రమే కనిపిస్తుంది కాబట్టి ఇలాంటి చోట్ల కూడా స్థానికాన్ని గుర్తించవచ్చు దీర్ఘానికి హ్రస్వం వ్రాయడం కొన్ని అక్షరాలను వ్రాతలో విడిచి పెట్టడం లిపికారుల స్థానికారే ఈ విధంగా అక్షర స్థానికాలను రా వా లో ఇంకా అక్కడక్కడ గుర్తించవచ్చు

ఇతర స్థానికాలు ఇవి విషయానికి సంబంధించిన స్థానికాలు రాయవాచకం శ్రీకృష్ణదేవరాయన దినచరి కృష్ణరాయ విజయాలను ఒక దానితో ఒకటి పోల్చి చూసినట్లయితే స్థానికాలు ఎలా చోటు చేసుకొన్నాయో కొంతవరకు తెలుస్తుంది ఈ మూడింటిలోను మనకు పాతభేదాలు కనిపిస్తాయి ఈ పాతభేదాలు అయా స్థానికాలను సూచిస్తాయి రా వా లోని ఆనేకాలు శ్రీకృష్ణ దే ది చ లోను కృ రా వి లోను విడిచిపెట్టబడినాయి ఇక్కడ ఒక సందేహం కలుగుతుంది రా వా లో మాత్రమే ఉంది శ్రీకృష్ణ దే ది త లో గాని కృ రా వి లో గాని లేని అదనపు లాగాలను వ్రక్షిస్తారని కూడా చెప్పడానికి అవకాశముంది ఎందుకంటే ఒకవేళ కావ్యానుకూలంగా కుమార దూర్జటి అలాగాలను వదలివేకాదని అనుకున్నా వద్య శ్లోక లావాలను సయితం అనువదించిన శ్రీకృష్ణ దే ది చ కర్త ఎందుకు వదిలేస్తాడు? కాబట్టి వ్రతి

ప్రతికి మర స్థానిత్యాలు చోటు చేసుకున్నాయని చెప్పవచ్చు అలాగే రాజ య
ఎ క్తం పేర్లలో గాని స్థలనామాల విషయంలో గాని వీటివర్య ఏకరూపత
లేదు ఇంకా అక్కడక్కడ కొన్ని వదాలు మార్పుబడినాయి రా వా లో
గోవుంమంద 96 అని ఉండగా శ్రీకృష్ణదే ది చ లో కురిపింది
328 గొరెంపంద అని ఉంది కృరా వి లో ఏమీ చెప్పలేదు రా వా లో
గజవతి కుమార్తె పేరు జగన్మోహి 75 16 అని ఉండే కృరా వి లో
తుట్టా 425 అని ఉంది క్రక దే ది చ లో గజవతి కౌమారిత అని
మాత్రమే సూచించబడింది ఈ విధంగా అనేక విషయాల్లో స్థానిత్యాలు చోటు
చేసుకున్నాయి

లేఖన కాలం - ప్రాచీన కాలంలో భారత దేశంలో లేఖన సామాగ్రిగా
పలక P a e వ్రతం Lea వస్త్రం C o h చర్మం Sk n మొ
వాటిని ఉపయోగించేవారు వీటిపై అక్షరాలను వ్రాసేవారు వ్రాయడానికి
సాధనాలుగా ఉలి Ch e ముంం లేఖని కుంచె నిరా వాడేవారు పలక
లోహం లోహేతరం అని రెండు రకాలు బంగారం వెండి శంకు ఇత్తడి
ఇనుము తామ్రం పలకలు లోహసంబంధమైనవి ఇటుకలు మట్టికుండలు
స్పటికపురాకు C y a కర్ర సామగ్రి ఇవి లోహేతర పలకలు
భూర్థవ్రతం తా వ్రతం కాగితం ఇవి వ్రత సంబంధమైనవి కదతను
గుడ్డతో చేసేవారు చర్మం వాడుక బాలా తక్కువగా ఉండేది రాజులు
కాసనాంను వ్రాయడానికి లోహేతర సామగ్రిని ఉపయోగించేవారు కదతంను
గడిత కాఖవారు లెక్కలు Accoun వ్రాయడాని వాడేవారు భూర్థ
వ్రతాలను తాళవ్రతాలను విశేషంగా సాహితం ఇతర కృతులు వ్రాయ
డానికి ఉపయోగించేవారు మహమ్మదీయులు భారతదేశానికి వచ్చిన తర్వాత
కాగితం వాడుకలోకి వచ్చింది దక్షిణ భారతదేశంలో మాత్రం తాళవ్రత
గ్రంథాలే ఎక్కువగా దొరికాయి కాగితం వాడుకలోకి వచ్చిన తర్వాత
కాగితపు హస్తప్రతులు లభ మవుతూ వచ్చాయి విజయనగర రాజుల
కాలంలో కాగితం వాడుక విశేషంగా ఉండేదని రా వా ని బట్టి తెలుస్తుంది

దిక్కుల నుంచి వచ్చి కమ్మకా తములు యేకాంతముగా వినుపించుగా

47

విజయనగరాన నుండి కా తములు వ్రాసి వచ్చినదివిని 34 25

యిక్కడి కా తములు అంబు 34 20

వక్క ప్రదేశాన దిగినారని కమ్మకాగితములు వస్తే యప్పుడు 41 21

కాగితం వాడుక విశేషంగా ఉండగా రా వా కృదే ది చ కృరా
విలు తావత్రాల మీద వ్రాయబడినాయి దీనికి కారణం కాగితంపై కంటె
తావత్రాలపై జన బాహుళా ని ఉండే ఒకాక వా మోహం

సాధారణంగా హస్తప్రతుల్లో వ్రతి చేసిన లిపికారుని ఊరూ పేరూ
తారీఖు వివరాలు దొరుకుతాయి రా వా హస్తప్రతిలో కూడా చివర
కుప్పయ వతి కుప్పరవల్లి అని వ్రాస్తూ కుప్పయవల్లి కూటం యెత్తిన
వాకు చదువుకొని యియ గలది" అనే సూచన చేయబడింది ఇక్కడ యెత్తిన
వాకు అంటే నేటి దిత్తురు జిల్లా భాషలో తీసుకొన్నవాకు అని అర్థం
రా వా న్ని తీసుకొని పోయినవారు చదివి మరలా ఇవ్వవలసింది అని
కుప్పయ వతి ఆతర్థన అప్పుడు రా వా న్ని వ్రతి చేసినవాడు కుప్పయ వతి
కావాలి పూర్వం హస్తప్రతులను వ్రాసినవారు పై విధంగా తమ హస్తప్రతుల
చివర వ్రాసుకొనేవారు ఇంకా కొన్ని హస్తప్రతులను వరి లిస్తే పుస్తకం
వనితా విత్తం వరహస్తం గతం గతం" అనే అభిప్రాయ వాకా లను వ్రాసినట్లు
కనిపిస్తుంది

-
- 19 ఈ శతాబ్ది ప్రారంభంలో కూడా ముద్రితమైన తగవద్దీత పాఠాన్ని
మొదటి నుండి చివరి దాకా తావత్రంలో వ్రతి చేసిన హస్తప్రతి
ఒకటి బెంగళూరు విశ్వవిద్యాలయ హస్తప్రతి కాలలో తద్రవరచబడి
ఉండడం పై అభిప్రాయాన్ని ధృవీకరిస్తుంది

కుమార దూర్జటి కృష్ణరాయ విజయాన్ని రావా మరియు కృష్ణదేవ రాయ దివచరిత్రగ్రంథంతో గ్రంథ సంపాదన శాస్త్ర దృష్టితో పోల్చి చూడడం దారి అవసరం కుమార దూర్జటి రావాన్ని ప్రస్తుతపుడు దాని మూల సామగ్రి Source material ని రావా మూలంని అచ్చితంగా చెప్ప వచ్చు దూర్జటి కథా విషయకంగా రావా నే అనుసరించాడు ఇక్కడి నిర్దేశించి చెప్పు రావా ప్రస్తుతం పాఠ స్వరూపంతో ఉన్న రావా కాదు కన్నదానుబాదమైన కృష్ణదేదిచరిత్ర మూలరూపమైన రావానికి దగ్గర సంబంధమున్న వేరొక రావా అన్నమాట కృష్ణరావిలో ఇవ్వడు ఉపలబ్ధంగా ఉన్న రావా లోని విదానగర స్థావన వ్యాస దరశనం శింగిరితట్ల ప్రసక్తి పరిశీలన దుదేవి సంవాదం వ్రతావర్తద్రుని వృత్తాంతం వివిధ స్థానావతుల పేర్లు మైన అంశాలు లేవు ఈ అంశాలన్నీ రావాని అనువాదమైన కృష్ణదేదిచరిత్రలో కూడా లేవు అంటే దివచరిత్ర కుమార దూర్జటి ఈ అంశాలను విడిచి పెట్టింది కేవలం కాళత్రాయం కాదు వాకు పరిశీలించిన హస్తప్రతుల్లో ఈ అంశాలు లేవని ఒప్పుడం సమంజసంగా ఉంటుంది ఇక్కడ మరో విషయం గమనించవలసి ఉంది రావా కృష్ణదేదిచరిత్ర రెండింటిలోను ఉక్తమైన గణపతి గోరులు విషవ్రయోగం చేయుచుట అన్న అంశాన్ని కుమార దూర్జటి విడిచిపెట్టాడు దీని కారణం అతడు పరిశీలించిన హస్తప్రతుల్లో ప్రసక్తం కాలేదని కాదు అది హస్తప్రతిలో ఉంది ఆ అంశం తన కథా చరిత్రం Famous one లో ఇమడ్చటం సమంజసం కాదని భావించి కుమార దూర్జటి ఆ అంశాన్ని ఉద్దేశ వ్యర్థకంగా విడిచిపెట్టి ఉండవచ్చు ఇది కథకు సంబంధించిన స్థూలమైన పోలిక తక్కిన విషయాల్లో సంఖ్యా వివరాలు తదితరాంశాల్లో కృష్ణదేదిచరిత్ర దగ్గరగా ఉంది కుమార దూర్జటి ముఖ్యోద్దేశం కృష్ణదేవరాయం చరిత్రను కావా ర్థకంగా వ్రాయడం కుదూరా వాచాపరిక వచన శైలిలో ఉన్న చారిత్రక వస్తువును ప్రబంధంగా తీర్చిదిద్దడానికి చేసే ప్రయత్నంలో అనివార్యంగా కొన్ని మార్పులు చేయవలసి వచ్చింది రావాలోను కృష్ణదేదిచరిత్రలోను సంక్షిప్తంగా ఉన్న గణపతి కుమారై వివాహ విషయాన్ని కుదూరా తన కావంలో

ఒక అశ్వాసం దాకా పెంచి తనకు గల కవితా సామర్థ్యాన్ని నిరూపించుకొన్నాడు రావా హస్తవ్రతిలో ఈ విధమైన సుదీర్ఘ వర్ణన ఉండి ఉండాలని గ్రంథ సంపాదన దృష్టితో చెప్పడం ఎంత మాత్రమూ సమంజసం కాదు

ఈ నేపథ్యంతో మూల రావా పాఠం లేదా సమీపపాఠం ఈ విధంగా ఉండవచ్చని చెప్పవచ్చు రావాలోని చివరి రెండు అవతారిక వదాలు గ్రంథాంతంలోని పల్లవుల శాస్త్ర నియమాలు కథకు అంటని భాగాలు మినహాయిస్తే మిగిలిన పాఠమే మూల కవి పాఠం తవిష త్తులో భిన్న సంప్రదాయాని సంబంధించిన మరో హస్తవ్రతి దొరికే అది కూడా పై అభిప్రాయాన్ని సమర్థిస్తుందనే గాఢ విశ్వాసం ఈ రచయితకుంది

అనుబంధం

“రాయవాచకంలోని వదాలు కొన్ని నిఘంటువులలోని ఎక్క
 లేదు అట్లు నిఘంటువులకెక్కని వానిలో నాడు వాడుకలో
 ఉన్న రాజ య పారిభాషిక వదాలున్నాయి పారసీ భాషా
 ప్రభావ వలితంగా వాడుకలోని వచ్చిన ఆ వేళలు పారి
 భాషిక వదాలు ఉన్నాయి కొన్ని వైరి సమానాలు మిశ్ర
 సమానాలు ఉన్నాయి స్పందర్పాన్నిబట్టి ఆర్థం ఉపాంత
 వంసిన కొన్ని వదాలున్నాయి రాయవాచకంలోని భాషను
 భాషావేత్తలు సమగ్రంగా శాస్త్రీయంగా విశ్లేషించి వద
 నిర్ణయం ఆర్థ నిర్ణయం చేసి నిఘంటువులలో చేర్చవలసిన
 అవసరం ఎంతయినా ఉంది

—సి వి రామచంద్రరావు

1 ముఖ్య పదవివరణ

అండ్లవడి 63 24 సమీపం

అగ్రహారం 3 2 బ్రాహ్మణులుండే స్థలం రాజా బ్రాహ్మణులకు సర్వ
కర వ హారంగా ఇచ్చిన గ్రామం కాని రా వా లో రాజా అధీనంలో
ఉన్న భూభాగం అన్న ఆర్థంలో వాడినట్లున్నది

అవునం 18 6 వన్ను

అముపురం 49 15 అగ్రా అని నేటూరు వెంకటరమణయ కృష్ణ
దేవరాయలు పు 105

అడ్డబడి 3 21 27 4 అడ్డవడు అడ్డమువచ్చు అని శ ర సూ ని కాని
రా వా లో నమస్కరించు నాష్టాంగవడు అన్న ఆర్థంలో వాడబడింది

ఆరపేద కాలుపేద 42 26 వ పాదా బంటు తె ఆర సగం 2
కాలు పాతి 1/4 రా వా లో బలహీనులు అన్న ఆర్థంలో
ప్రయుక్తం

ఆరిజాలవడి 69 6 భయవడి

అవుగాములు 73 9 బెను అవును కాదు అనే భావాలు సలా సలా లు
మంచివెద్దలు అనే అర్థాలు కూడా ఉన్నాయి

ఆమడ 26 3 యోజనం నాలుగు క్రోశముల దూరం

ఆయాళాయం హిం 30 26 వచ్చిపోయే అన్న ఆర్థంలో వాడబడింది

ఉ పుజ్జని 9 2 ఉజ్జయిని అనే వట్టణం

ఉ పుడుగంబు 35 23 కానుకలు క ఉడుగొరె కానుక

ఎత్తురాకు 35 9 శత్రువులు దుర్గంపై దండెత్తి వచ్చినపుడు ఆక్రమణదారు
లను నాశనం చేయడాని కోటలోనికి రాకుండా నిరోధించడానికి
మనిషి ఎత్తుగలిగిన రాశ ను సేకరించి కోటపైనుండి ఆక్రమణదారు
లపై వేసేవాడు ఇలాంటి రాశ నే ఎత్తురాకు అని వ పవరించినట్లు
తెలుస్తుంది క కైగల్లుగకు

ఎ యెదురుకొని 2 6 ఎడరే

ఏకవాగైగా 77 7 ఒకేసారిగా

ఒ వొడ వచ్చి 68 5 వట్టుకొనివచ్చి

కట్టడి ద 8 1 నియతి అజ్ఞ

కనుమ 65 1 రెండు కొండల నడుమగల సందు

కమ్మ కా తములు 4 7 కమ్మ రాదీయాకు కా తము జాబు
రాదీయాకుపై వ్రాసిన జాబు కావచ్చు

కరమం 65 20 కమ్మరి

కవితె 25 0 లెక్కలు వ్రాసిన పాత కాగితాల కట్ట

కస్తినేడు 0 26 కష్టపడు ఇచ్చిందివడు అని వదలుదాడపారిజాతము

కంపొలంశేయు 64 1 అంజడి స ప్తించు

కాసు 59 5 డగానిలో నాలుగవ భాగం తక్కువ విలువగల రాగి
నాణెం

కాశము 78 17 ఒక రకమైన ఒడ

కాహళాలు 62 8 బాకాలు

కుండ్లకం 45 6 అటంకం

కేదం 60 8 చాలు < సం పేట

కొత్తకము 20 15 కోటబురజు కోటవా రి అని అచ్చలెను గుకోశము

కొనమూకలు 64 2 నేనా సమూహం అన్న అర్థంలో వాడినట్లున్నది

కొంప 23 3 అల్ప గృహం

కోట 20 15 రాజరాని చట్టా ఉండే గోడ ప్రహరి

కౌలు 63 9 భూమిని పరివరచుకొని దానికి నియమితమైన ప్రతిఫలం
మిచ్చుటకు ఒప్పుకొనిన స్వామిం అని కాసన శబ్దకోశము కాని
రా వా లో అప్పగించుట అన్న కూడా అర్థంలో వాడినట్లు కనిపిస్తుంది

గడి 67 6 సరిహద్దు

గరిడి 55 3 సాము < సం బుక

గరివిలి 69 8 కలకలం అర్థం అని అచ్చలెను గుకోశము

గిరిదుర్గం 3 17 కొండపై విర్మించిన కోట

గజ్జరి 42 25 గుజరాతు < సం మూర్తి

గుర్రపు నిలుపురాకు 35 0 శత్రువక్షం వారు తమ గుర్రాలతో నేరుగా
రావడానికి పిలువేకండా అర్థంగా మనిషి నిలుపున ఉండే రాళ్ళను నిం
బెట్టేవారు పీడినే గుర్రపు నిలుపురాకు అని వ్యవహరించే వారు
గుంటు కోపులు 35 9 కోటపైన ఉన్నవారు ఆక్రమణదారులను నాశనం
చేయడాని ఉపయోగించే పొడుగాటి కర్రలు ఈ కర్రల-ముందు
భాగంలో ఒక రకమైన ఆయుధాలను చిక్కించేవారు పీడినే గుంటు
కోపులు అని పిలిచేవారు క ల్గై కొరడుగలు

మట్టి 24 23 బంగారు నాణం

మడియ 4 0 ఇరవైనాలుగు నిమిషాల కాలం < సం మహిళా

చలువలు 2 8 ఉరి న తెల్లని వస్త్రాలు

రావడి 49 25 కొలుపు కూటం ఆస్థానం సూని

చిత్రసభ 78 7 విజయనగర రాజుల కాలంలో దేవాయాలం పైకప్పుపై
ఆయా దేవతల రీతి విరాస విశేషాలను చిత్రకారులచేత వ్రాయించే
వారు ఈ విధమైన చిత్రాలనే చిత్రసభ అని పిలిచి ఉంకవచ్చు
పీడిని హంప చిదంబరం లేపాక్షి కదిరి తాడివర్తి మొదలైన దేవా
లయాల్లో చూడవచ్చు

చౌకట్లు 55 26 ముత ములు మున్నగునవి నాలుగు చేర్చికట్టిన పోగులు
సూని కర్ణాటరణ విశేషం

చౌడోలు 30 10 అంబా

జమరాడి 72 21 నిడుపైన ఎడిగల కత్తి బాకు కటారి < సం
యమరాడి

జలదుర్గం 3 8 చట్టా నీరుగల కోట

రూము 52 3 మూడు గంటల కాలం < సం యామ

బోండు 52 25 తాకించు సూని

తప్పతం 75 2 అవరాధం

రాణం 64 6 ఆక్రమించుకొన్న దుర్గాదులను సేనలుంచి రక్షించడం
కావలా < సం బ్రాహ్మ

తామ్రసత 78 10 దేవాలయ వాళ న ఇత్తడి లేక రాగిలేకలతో కప్ప
ఉంచే సంప్రదాయం నేటి ఉంది దీనినే తామ్రసత అని వ పహ
ంది ఉండవచ్చు తిరువతిలో వెంకటేశ్వర దేవాలయం ఇలాంటి
తామ్ర సతలను చూడవచ్చు

తులాపురుష దానం 78 8 రాజులు వట్టాభిషేకం మొదలైన సందర్భాల్లో
గాని గ్రహణకాలాల్లోగాని నూతన సంవత్సరదినం గాని రాజులను
జయించినపుడుగాని తన ఎత్తు బంగారంతోనో వెండితోనో తూగి
ఆ బంగారాన్ని లేదా వెండిని బ్రాహ్మణులకు దానం చేసేవారు ఇలా
చేసిన దానాన్నే తులాపురుషదానం అనేవారు

తృంగు 70 7 క్షయమగ

డట్టి 55 26 నడికట్టు

దంతెనరాకు 35 9 రా ను గుం డని ఆరంగా చెక్కి మధ లో
రంధ్రంచేసి మందు నింపేవారు ఈ విధంగా మందునింపిన రా ను
ఎరంగి సాయంతో పిరజిమ్మేవారు ఈ విధమైన రాళు నేటి
రాయచూడు కోట పరిసరాల్లో చూడవచ్చు

దేవదాయం 24 6 దేవాలయాల ప్రే దానం g an made n f vo
ur o Tempe E G P 88

నగరు 23 2 రాజగృహాని నగరు అని పేరు అ తె కో

నల్లవ్రజులు 3 3 కిరాతక సంఘం ఆటవిక జనం నూ ని నైన లోని
బోయవారని నేరిటూరు వెంకటరమణయ నల్లవ్రజులు భారతి
డిశంబరు 938 పు 663

నిరువములు 3 4 లేఖలు

నియో గులు 73 8 ఆయా వృత్తులయందు నియమింపబడినవారు

పట కుడిరములు 69 2 గుడ్డతో వేసిన గుడారాలు

వద్దెలు 3 7 / వట్టిలు 59 7 బహుమానాలు కానుకలు ఆభరణ
విశేషములని కులశేఖరరావు అం వ వా పు 517

పణా రము 26 2 భక్ష విశేషం

పరభారకం 12 17 భార త పహించడం అన్న అర్థంలో వాడినట్లున్నది

వరాకు 18 25 ఏను క ఉపేక్ష నిర్ణయం

వసరం 59 4 వశవులు వసరం అని నేటి వా వహరిక రూపం
< సం వశ

ప్రహరి 3 18 చుట్టూ ఉన్న గోడ < సం ప్రాకారా

ప్రతిచింత 28 11 పునరాలోచన

పాయు య దశము 37 5 కాల్యం Foo o d e

పాశం 58 26 డండు విడిసిన చోటు

పులితలు 35 10 ఇవి యుద్ధంలో ఉపయోగించే ఎకరకమైన అమువ
విశేషాలు ఇవి స మాణంలో దాలు అందె పెద్దవై ముఖ బాగంలో పులి
తలంవంటి ఆకారాన్ని కలిగి ఉండేవి అందువల్ల వీటిని పులితలు
అని వ వహరించేవారు

పుష్పోదయం 26 4 నిద్రమేల్కొనడం

పెదతల పోటు గా 6 3 6 1 తలవెనుక బాగం వివరీతం గా

బలమించి 34 4 బలముతో అధిగమించి

బ్రహ్మదాయం 24 6 వస్తులేకుండా బాహ్యులు చిర దానం Land
or V age a g ven g gen y ax ee o
Bahmana E G P 61

బినతవృ 69 1 వటు తవ

బొక్కసం 8 17 భూగారం భండార మన్నా ఇదే అర్థం

మకల పెకె ములు 60 20 ఒక విధమైన రాజు చిహ్నాలు

మ గి 23 3 మరలి

మరుచునాడు 24 8 55 21 64 5 మరుకాడు లేదా మరుసటి రోజు

మర్తాంధ్రం 54 4 55 15 ఒక విధమైన పెద్ద కత్తి

మాసపము 59 22 అభిమానం గౌరవం వరాక్రమం

మాకు 78 3 మాడ + మ → మాకు ఒక విధమైన నాణం అర్థ
దీనారం పది రూకలు ఆంధ్రదేశంలోని శాసనాల్లో వివిధ నాణాల
పేర్లు ఉన్నాయి అవి అనాటి రాజుల పేరగాని వా విడుదు నామా
లతో గాని లేదా ముద్రా మాలతో గాని వెలిసేవి

మునకలుగా 21 26 18 & 2 74 5 ముందుగా
 మున్నెరిక 34 15 ముందుగా తెలుసుకోవడం ముందు + ఎరుక →
 మున్నెరుక > మున్నెరిక
 ముస్తీపు 30 10 అంకరించినది
 యాయలు స్థాయలు 67 13 బయటనుండి వచ్చినవారు ఉన్నచోటనే
 నింకడగా ఉన్నవారు
 రాణువ 67 & 16 నైనం పరివారం
 రూక 78 11 నాణ విశేషం కాని రా వా లో దబ్బు అన్న అర్థంలో
 ప్రయుక్తం
 రంగ 77 5 63 8 ముట్టడి దుర్గలంఘనం కోటలోని నివేసనపై ఎ గ్గ
 ప్రవేశించడం
 రాలారి పురుషులు 36 12 మత్తుపాపియం నేవించేవారు
 వక్కలు 72 7 వివరణ < సం వ్యాఖ్యానమ్
 పడగ 3 18 23 21 చట్టా ఆదవి గల కోట
 వరాలు 24 23 < సం విరాహ విజయనగర సామ్రాజ్య ధీశులు
 వెలియించిన బంగారు నాణం విజయనగరాధీశులు వరాహ లాంఛ
 నులు అందువల్ల వరాహం గుర్తుతో బంగారు నాణా లను వెలి
 యించారు దీనికే వరహా అనే పేరు వచ్చింది దీని బహువచనమే
 వరాలు
 ప్రయం 12 22 ధనం ఖర్చుపెట్టడం < సం వ యమ్
 పంగి 67 25 పిగి ఓడిపోయి
 పిగతోలి 66 10 ఓడించి తరిమి
 పుదరతోలి 58 12 పారగ్రతోలి
 పూడెము 58 12 గూడెము
 వెముఖాసరించి 67 4 ఇది ఎదిరించి అన్న అర్థంలో వాడబడింది
 వేటారుతునకలుగా 67 23 తునాతునకలుగా ముక్కలు ముక్కలుగా
 శిఖా 38 14 & 9 ముద్ర
 శెంపు 24 13 59 16 వ్యయం ఇది అజ్ఞ అన్న అర్థంలో కూడా
 ప్రయోగించబడింది చూడ 30 9

రోవేష్టనలు 68 5 తలపాగాలు నూ ని
 సద్దు 52 6 ద్వని < సం శబ్ద ప్రా సద్ద
 సర్వమానం 24 6 సర్వకర పరిహారం
 సరా ము 53 9 63 19 మార్గము అన్న అర్థంలో వాడినట్లున్నది
 సరిపెణ 72 9 మెడలో ధరించే హారం చేతికి ధరించే వాడిని చేసరి
 పేరులు అని వ వహరించినట్లు తెలుస్తుంది చూడు 80 6
 స్థందర్శం 3 18 23 21 భూమిపై నిర్మింపబడిన కోట
 సంజోక గం 60 3&4 సకల సన్నాహంతో కూడినది
 సామాజికులు 25 19 37 13 సభాసదులు సహృదయులు నూ ని
 రావా లో వ్రణావ్రతినీదులు అన్న అర్థంలో వాడబడింది
 సారీమార్గము 72 17 యుద్ధ మార్గము
 నూడువిప్పేకారకు 66 10 వగ సాధించడానికి అతె కో
 హన్మత్తుగా 47 17 గట్టిగా నూ ని
 హమిక 67 11 మదము గర్వము నూ ని
 హోయలుబండి 75 24 ధనికలు విలాసమునకై యెక్కిపోవు శకటము
 నూ ని

2 రాజోద్యోగాలు

అంగణాదులు 31 కావలివారు అంగరక్షకులు సూ ని
అడ్డుగతులు 27 7 / అడ్డుగర్లు 26 6 కంచు వేత్రహస్తుడు సూ ని
త అడ్డుగన్ పేడి

అధిషాన కర్తలు 11 రాజా దికార బాధ తలచు స్వీకరించినవారు
అమర నాయకులు 4 12 / అమరగార్లు 29 21 31 5 అమరం అను
తవించె వారు రాజు ఇచ్చిన భూమిని అనుభూతా రాజుకు కావలసిన
నైనాన్ని సమకూర్చేవారు Land or revenue g aned by a
ru oh eane o m a y Se v e E G
P 17

అయంగార్లు 2 8 3 3 తమిళ దేశం నుంచి వచ్చిన వైష్ణవ మత
గరువులను అయంగార్లు అని వ వహించేవారు నేటి తమిళ
నాడులో వీరిని అయంగార్లనే ఎలుస్తారు వీరు వైష్ణవ దేవాలయాల్లో
నిత నైవేదా దికార క్రమాలను పర వేషించేవారు

అవసరం వారు 58 3 రాజు అవసరాలకు ఉపయోగపడేవారు రాజు
ద్వార పాలకులు అని నైమందికార్థం సూ ని

అచార పురుషులు 4 13 మత బోధకులు Re gou eache
కందాదారం కరణాలు 29 5 నైతిక సంబంధమైన లెక్కలు వ్రాసేవారు
కదికాలవారు 58 9 సేవకులు

కవ్వచాలవారు 57 13 63 20 మండలాధిపతులు P ovnc a o
ce

కొత్తవాలు 38 6 రక్షణాధికారులు

గూడదాదడు 26 10 & 12 రహస్యంగా సందరించి వార్తలు సేకరించే
వారు

చేర్వగార్లు 4 4 సేవాధిపతులు సూ ని ఏనుగు చేరువకాదు గజ
సేనాని కాని రావాలో సంరక్షకులు అన్న అర్థంతో వాడబడింది

కుక్కల కాపాడేటందుకు చేర్చగాయెందుగా కరువనమలక అనే
 పేరు వచ్చెను 46 22
 కియంగార్లు 4 13 దేవాలయాలలో మత సంప్రదాయాలు గతి తప్పకుండా
 కనిపెట్టి చూసేవారు Sp ua Teache
 కలార్లు 3 24 కావలివారు
 దళనాయకులు 3 16 12 14 44 18 సేనా నాయకులు
 కొరమన్నీలు 26 16 మన్నెపు దొంగలు
 పాటకులు 4 15 గాయకులు <సం పాఠక
 పాఠక గార్లు 30 27 వంపాలనాధికారులు
 పాళ గార్లు 4 12 చక్రవర్తి అధీనంలో సామంతులు మాత్రమేకాక చిన్న
 చిన్న సేనా నాయకులుండేవారు వీరినే పాళ గార్లు అని పిలిచేవారు
 ఒక ప్రత్యేక ప్రదేశం నుంచి ఎసులయే అదాయాన్ని దాఖలు వరుస్తూ
 పాలెగాళ ను చక్రవర్తి నియమించేవారు
 వరదనెడార్లు 49 14 శత్రురాజులు
 తేషణాలు 4 4 79 6 వైదులు
 తోనకతైలు 26 5 వంటచేసే స్త్రీలు
 మణియగార్లు 39 5 సేవకులు <క మణిహ సేవ
 మావతులు 4 14 మావటీలు
 ముద్రకర్తలు 3 1 దేవాలయ కార నిర్వహణాధికారులు
 పడిహారులు 74 10 ద్వారపాలకులు ప్రవీహారులు
 రాయసంవారు 72 4 79 15 వక్రాలు తాబీదులు వ్రాసేవారు
 రౌతులు 4 14 గుర్రపుస్వారి చేసేవారు
 వినియోగించేవారు 4 16 ఆయా వృత్తులవారు
 పూడిగాలవారు 58 13 సామంతులు సేవకులు
 సంప్రతులు 4 5 పెద్ద కరణాలు Head Account an
 స్థానావతులు 49 14 ఒక సంస్థానం వారు మరో సంస్థానంలో నియ
 మించబడే ప్రతినిధులు

3 మధుర నాయక రాజుల వంశవృక్షం

నాగమనాయకు

విశ్వనాథ నాయకుడు తార నాగమ్మ 529 1564

వెంకటకృష్ణప్ప నాయకుడు తార లక్ష్మమ్మ 564 1572

రెండవ కృష్ణప్పనాయకుడు	విస్సప్ప రా వా లోని విశ్వనాథనాయనయ్య	కస్తూరి రంగప్ప
--------------------------	---	----------------

ముద్దు కృష్ణప్ప నాయకుడు 1601 609

మొదటి ముద్దుపీరప్ప 609 623	తిరుమల నాయకుడు 1623 1629	కుమార ముద్దుపీరప్ప
-------------------------------	-----------------------------	--------------------

రెండవ ముద్దుపీరప్ప 1629 59

చొక్కనాథుడు 1659 1682	తార నాగమ్మ	ముద్దుళగిరి 1675 1678
--------------------------	------------	--------------------------

మూడవ ముద్దు పీరప్పనాయకుడు తార ముద్దుమ్మ 682 1689

మంగమ్మ చొక్కనాథుని తార్య 1689 1 06

విజయరంగ చొక్కనాథుడు మూడవ ముద్దుపీరప్ప
కుమారుడు మంగమ్మ పౌత్రుడు 1706 1736
తార్య పీనాక్షి

పీనాక్షి 1733 1736

Bibliography

ENGLISH

- Anava a a v nayakamp a S 974 - The Śāṅk m n
n V cabu a f D av d an Language D av d c
ud Un ve y o Mad a Madra
- Aden A H 969 A p v g amma of he T ugu
La guag CLS Pub ca on Mad a
- Ba endu ekharam Khandava 19 5 The Nayak of
Madu n A P S h ya Ak dem Hyde abad
- B oom ed Leona d, 964 Lan uag Mo a Bana da
New De h
- Ca dwe Robe 1976 A compa G am na of he
D av d an o Sou h nd an Fam y of Languag
Un ve y o Mad a Mad a
- De a P B Sh n va R & Gopa B R 1970 H o y
of ku na a a Kannada Re earch n u e Karnataka
Un ve y Dha wad
- F oza Va undha a ed 977 The V a ānaga a
Emp Na ona Book T u New De h
- H a Hen y 927 A av du D na y of V a ana a a
BG Pau and Co Mad a
- Hocke C F 1970 A cou n Mod ā n Lngu c
B H Pub h ng Co New De h
- Jagad a P V 1982 S u h nd ah Shv n u a d
A E S Pub ca on New De h
- RBP 19

- Je pe on O o 1922 *Languag n u D p m n*
and O g n London
- 924 *Th p o ophy of Gamna* London &
Newyo k
- Ked aya A S 1970 *Fo gn Loanwo d r Kannada*
Un v y o Mad a Mad a
- K e F 1982 *A G amma of h Kannada Langu g*
A E S Pub ca on New De h
- Kodanda Rama h T mmava a a 1975 *Th po of*
Madu a a d Ta A P Sah ya Akadem
Hyde abad
- K hnamu Bh 957 *Sandh n Mod n Co oqu a*
T ugu nd an L ngu Vo XV
- 972 *T ugu V b Bo Mo a Bana da*
New De h
- 1968 *Compound V b n T ugu nd an*
L n u Vo 27
- 1968 *D av d an p na p noun P of M B*
Em n au Sa pu Vo um Annama a nagar
- K hna wam Ay nga S 1915 *A known hap e*
of V aya a a H o y {F om 1450 AD o 1509
Mad a
- ed 1919 *Sou of V a anaga H ory Un ver*
y o Mad a Madra
- Longhur A H 1981 *Hamp Ru n D cr b d & u*
d) A E S Pub ca on New De h
- M h deva Sa tr K 1969 *H o ca G amma of T ugu*
S V Un ve y T rupa

- Maha ngam T V 90 Admin v a on and Soc a
und V ayanaga Emp e & Un ve y o
Mad a Mad
- 1951 E nom c fe n he V ayanaga Emp e
Un ve y o Mad a Madra
- Nagabhu bana Rao K 1964 A D c p ve Ana y of
Nannaya U Ph D The un pub hed
S V Un ve y T upa
- N a mha Reddy P 987 A L ngu c Sudy of
Amuk ma v pda Ph D The S n va a Mu a
Pub ca on T upa
- N a mha Reddy P C 1975 An apb ou h o he D
c p n of Du O l O m na Un ve y
Hyde abad
- N akan a Sa K A 976 A H of s u h nd a
Ox od Un v y P e Mad a
- & Venka a manayya N ed 1946 Fu h S u
c f V a anag H y Un ve y o Mad a
Mad a
- N rma a C 1978 Aux a y v h n³ T u d Op
O man a Un ver y Hyde abad
- P ay Buce R 1979 T angana Telugu v b uc ue
a d M ho y Op 5 O man a Un ve y
Hyderabad
- Raghu ama Ra u D 1979 A udy of th s T ugu P a c
f Cuddapah A a Ph D The un pub hed
De can Co ege Poona
- Ramachandra Rao B¹ 1972 A D c p v Gam ma
pampabha a a P a a anga Un ve y of Mysore
My o e

- Rama Rao M 1974 *Kannada Research on the Kannada Unveiled*
Dhawanad
- Ramaiah M H 1978 *The History of Vayanaga Empire Vol. I: Origin and Expansion* Popular Prakashan Bombay
- 1980 *The History of Vayanaga Empire Vol. II: Decline and Disappearance* Popular Prakashan Bombay
- Ranganadhacharya K K 1992 *A History of the Telugu Language from 1401 A.D. to 1900 A.D.* Unveiled by Hyderabad Hyderabad
- Reddy G N 1966 *A Study of Telugu Semantics* SV Unveiled by Tirupur
- Saee B A 1934 *Social and Political History of Vayanaga Empire* B G Paul & Co Madras
- Sankar Rao L B 1967 *A Study of the Language of the Nandodavata Kumbha Samharam* Ph.D. Thesis Unpublished SV Unveiled by Tirupur
- Sahyanah R 1924 *The History of the Naxal of Madras Unveiled by Madras Madras*
- Sayanayana K 1982 *A Study of the History and Culture of Andhra Pradesh People* Publishing House New Delhi
- Sayana 1964 *Ramayan* A Linguistic Study Munshiram Manoharlal Publishing House New Delhi
- Sewell R 1962 *A Forgotten Empire Vayanaga* A E S Publications New Delhi

- Shanmugam S V 1971 *Davdan Noun - A comparative Study Annama a Unve y Annama a nagar*
- S apa G V 1969 *History of Teugu Language Sah ya Akadem New De h*
- S kan ayya 1938 *Found of Vayanaga Myth c Soc e y Banga o e*
- S n va a Reddy P L 1985 *AD c p v Anay of S na ha U ag Panduvenne a Pachu ana u Ananapur*
- Subrahmanyam P S 197 *Davdan v b Morphology - A comparative study Annama a Unve y Annama a naga*
- 1974 *An n oduc on o Md n Teugu Annma a Unver y Annama a naga*
- Su yana ayyana J 1966 *A Study of Teugu compound S V Unve y Tupa*
- Swara ya Lak hm V 1984 *AD p v Study o Cuddapah Da Teugu Akadem Hyd abad*
- Thun on Edga 1975 *Ca and Tb of South n nd a Vo V Co mo Pub ca on New De h*
- Venka a amanayya N 1935 *Sud n he H o y of Th d Dyna y of Vayanaga Unve y o Madr Mad a*
- 1933 *O gn of Vayanaga h Cy and he Emp Unve y o Mad a Mad a*
- Venka a amppa M N 1975 *Qu n of South nd an H o y V ka Pub h ng Hou e P v L d Banga ore*
- Vavanaga S x en na y Comm nto a on Volume 1936
Dha wad

D I C T I O N A R I E S

- Euro, T & Emeneau M B 1970 A D a v d a E m
g c a D c n a y O x o d U n v e y P e London
Chaurved Mahend a & Twa B N eds 1986 A
p a c a H d - E g h D c o u y N a o n a
Pub l i n g H o u e N e w D e h
Fo be Dunan 1958 H n u a n - E n g h D n a y
W M H A e n & C o L o n d o n
K e F 1994 A K a n n a d a - E n g h D c h a B e
M o n B o o k & T a c D e p o o y M a n g a o e
S a n g a S 1983 U d u - E n g h D n a A E S
P u b c a o n N e w D e h
S c a r D C 1966 n d a n E p a p h c a G o y M o
a B a n a d a N e w D e h
W a m M 1956 S a n k - E g h D c n a y
C e n d o n P e O x o d

తెలుగు

- అచ్యుతరావు దేశమక 1933 విజయనగర సామ్రాజ్యమందలి ఆంధ్ర
వాఙ్మయ చరిత్రము ప్రథమ భాగం రాజన్ ఎల్. టి. ట్రెస్
రిజిస్ట్రేషన్
— 1939 విజయనగర సామ్రాజ్యమందలి ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్రము
ద్వితీయ భాగం విద్యజ్ఞాన మనోరంజనీ ముద్రణాల ఎర్రాపురం
అసంతకర్షణకర్మ రామ వల్లి 1977 సారస్వతావలోకనము త్రివేణి వల్లి
షర్మ మచిలీపట్నం
అంతరాచారశాస్త్ర నేతి 1982 శ్రీవాళ బాషా పరిశీలన అచ్యుతా వల్లి
కేవల గుంటూరు
అనుభవమూర్తి వి 1978 ఆంధ్ర వాఙ్మయమున చారిత్రక కావ్యములు
ఆంధ్రా యానివర్సిటీ ట్రెస్ వాలైరు

అరుద్ర 966 నమగ్ర అంధ్ర సాహిత్యము 9 10 1 12 సంపుటలు
ఎమెస్కో సింధురాజు

ఇనాక్ కొరికలూరి 980 తెలుగు వ్యాస పరిజ్ఞానం ఖోరి గంధమాల
అనంతపురం

ఈశ్వరదత్తు కుందూరి 19 3 ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భాగోళము ఆంధ్ర
వ్రదేళ్ సాహిత్య అకాడమి హైదరాబాదు

వీరామరాధుడు 1969 ప్రతాపరుద్ర చరిత్ర నరేంద్రరాథ సాహిత్య
మండలి తణుకు

కామేశ్వరరావు దేకుమర 1935 వాడుక భాష రచనకి కొన్ని నియ
మాలు నవ సాహిత్య పరిషత్తు గుంటూరు

కుంభేశ్వరరావు ఎమ్ 197 ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయము ఉత్పత్తి వికాస
ములు ఆంధ్ర రచయితల సంఘం హైదరాబాదు

_____ పరి 1980 సింహగిరి వచనములు ఆంధ్రవ్రదేళ్ సాహిత్య అకా
డమి హైదరాబాదు

కృష్ణమూర్తి కద్దిరాజు సం 1979 తెలుఠాషా చరిత్ర ఆంధ్రవ్రదేళ్
సాహిత్య అకాడమి హైదరాబాదు

కోదేశ్వరరావు తుమ్మపూడి 1971 అమృతమాల్యదా సౌందర్యము మరియు
కూట ప్రచురణ అనంతపురం

గంగప్ప ఎస్ 1976 కోలాచలం శ్రీనివాసరావు గారి నాటకాలు
అన్నదేశ్యాలు తెలుగు అక్టోబరు దిశంబరు

_____ 981 అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు ఠాషా వైభవం
తెలుగు అక్టోబరు దిశంబరు

_____ 1982 వేమన పద్యాలు రాయలసీమ మాండలికం తెలుగు
అక్టోబరు దిశంబరు

గోపాలకృష్ణరావు కె 1968 తెలుగుపై ఉర్దూ పాఠశాలము ప్రభావము
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు హైదరాబాదు

చిన్నయ సూరి వరవస్తు 967 శాల వ్యాకరణము ప్రవాళా త దూసి
రామ్మూర్తిరాత్రి వారిక రామస్వామిశాస్త్రియల అంధే సన్స్కృతము

జగన్నాథం పేర్వారం 982 పాఠ్యశాస్త్రావలోకనం చైతన్య సాహితీ
హనుమకొండ వరంగల్లు

తీర్థమరావు సర్వేకాయ 971 పానాత్మక తత్వము వర్ణాశ్రయ దశ నము
అనంతపురం

దోణప్ప తూమాటి 1972 బాషా చరిత్రక వ్యాపానం ఆంధ్ర సాహిత్య
వరిషత్తు హైదరాబాదు

— తెలుగునందలి దేశీయత పదజాలం అము దీరం

నరసి హం కె వి ఆర్ 1965 ఆంధ్ర ప్రబంధము అవతరణ వికాసములు
ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ వాలేరు

నరసింహరెడ్డి ఎ 1983 తెలుగు పాఠశాలలు జనజీవనం సాహిత్య
మరి వర్ణితమైన రిదవరి

నృసింహకవి సంకలనం 1907 కవికర్త రసాయనము వరిషత్తు
మోచర్ల రామకృష్ణ కవి ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాదమి
హైదరాబాదు

పాగతూషణరావు కల్లూరు 972 రాయలసీమ మాండలికం అనంతపురం
ప్రాంతీయక డి ఎర్ ఎ వ్రయరణ అనంతపురం

నాగయ జి 198 తెలుగు కావ్యావళికలు వెంకట్రామ అండ్ కో
విజయవాడ

నారాయణరావు చిలకూరి 1937 ఆంధ్ర బాషా చరిత్రము రెండు
భాగాలు, ఆంధ్ర శాస్త్రకా వరిషత్తు వాలేరు

నారాయణరావులు పుట్టవర్తి 1966 విజయనగర సామాజిక చరిత్ర
శ్రీ రంగనాథ వర్ణితమైన కడప

పెదరిదుమలాద్యులు రాక పాక 1978 శ్రీ భగవద్గీత పరి జి యర్
రెడ్డి స పేంకరేకర్త విశ్వవిద్యాలయ ప్రాచీన పరిశోధనాలయం
రిపువరి

పేర్రాజు నూరంపాటి 1967 విజయనగర చరిత్రము బాలసాహిత్య
బుక్ డిపో మద్రాసు

ప్రభావరెడ్డి సురవరం 1950 ఆంధ్రుల పాంథిక చరిత్ర సాహిత్య
వైజయంతీ వ్రయరణ హైదరాబాదు

- ప్రభాకరశాస్త్రి వేటూరి 1952 చాటుపద్య మణిమంజరి ప్రభాకర
వ శోధక మండలి గులాబి
- బ్రహ్మసంద హెచ్ ఎస్ 976 అనంతపురం మండలంలో భాషా
వైవిధ్యం అనంతపురం మండల చరిత్ర నాంస్కృతిక ప్రతేక
నందిక అంతపురం
- 1977 తెలుగున్నదం ప్రసవంతి మా
- 978 నరిహద్దు ప్రాంతంలో భాషా నమన్యలు అభ్యుదయ
అక్టోబరు
- 1981 హిమపు కథల్లో అంతర్నిర్మాణాలు భాష - జానపదం
గదన్న వా సారి సంకలనం తెలుగునాంస్కృతిక సమితి మైసూరు
- 1981 వ్యంజన మాత్రము అక్షర ప్రసార ప్రచురణలు అంత
పురం
- 983 రాయలసీమ తెలుగు ప్రసవంతి జాన్
- 984 నన్నయగారి మాండలికం భారతి మే
మోహన్ జి యస్ 980 మాండలిక వచనాలు మరికొన్ని విశేషాలు
అనంతపురం మండలం తెలుగు అక్టోబరు
- రమావతిరావు అర్జుణ 197 వ్యావహారిక భాషా వికాసం
ఎమెస్కో సింధ్రాబాదు
- రాధాకర్ణి బూదరాజు 971 ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత్య ఆకాదమి హైదరాబాదు
- 1981 వ్యావహారిక భాషా వికాసం వికలాంధ్ర వర్ణికేషన్స్
విజయవాడ
- సం 1984 తెలుగు మాండలికాలు అనంతపురం జిల్లా తెలుగు
ఆకాదమి హైదరాబాదు
- రాధాకర్ణి చల్లా 1978 మధురనాయక రాజులు చిట్టినారాయణ
గంధమాల మద్రాసు
- రామకృష్ణయ్య కోరాడ 1929 పంచ ప్రకృతప్రెస్ మద్రాసు
- 1949 దక్షిణదేశ భాషా పాఠస్యతములు - డి ప్రకృతప్రెస్
మద్రాసు

- రామచంద్రరావు సి వి పరి 198 కృష్ణరాయ విజయము కుమార
దూర్జటి ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి ప్రైదరాబాదు
- 1982 రాయవాచకము విశ్వనాథాయని స్థాపతి ఆంధ్ర
ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి ప్రైదరాబాదు
- 1983 రాయవాచక రచనా కాలము దాని చరిత్రకత భారతి
పీఠర్
- 1984 ప్రకాపమద్ర చరిత్రము ఏకామనాథుడు ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత అకాడమి ప్రైదరాబాదు
- రామచంద్రారెడ్డి జె సంక 1959 చారిత్రక కాలనూచి కదవ
భాషయ్య వంతులు జయంతి సం డి పరి 19 4 రాయవాచకము
ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తుత్రిక తృతీయ సంపుటము కాకినాడ
- 1933 రాయవాచకము ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తుత్రిక 33
కా నాడ [ఆదారం రాశవ త వ్రతులు 380/11 సంపూర్ణం
112/13 అసంపూర్ణం ఆంధ్ర సాహిత పరిషత్తు వ్రతుత్వప్రదర్శన
కాం డి పరిశోధనాగారం కాకినాడ]
- రామారావు చేకూరి 1975 తెలుగువాక్యం ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత
అకాడమి ప్రైదరాబాదు
- 1982 తెలుగులో తెలుగులు ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ప్రైదరా
బాదు
- 1983 నేటి తెలుగువాక్య అక్షరాలు ప్రయోగాలు తెలుగు
జనపరి మార్చి
- రామారావు మారేమండ 1959 ఆంధ్రప్రదేశ్ చరిత్ర శివాజీ ప్రెస్ సిందరా
బాదు
- లక్ష్మీరంజనం లండన్ లి 1975 తెలుగులో లభ్యమవన ప్రత్యయములు
తెలుగు అక్షరాలు దిశంబరు
- 1976 తెలుగులో స్వరసామ్యం తెలుగు అక్షరాలు దిశంబరు
- సం 1960 శ్రీ సిద్ధేశ్వర చరిత్రము కాసే సర్వపు ఆంధ్ర
రచయితల సంఘం ప్రైదరాబాదు

- డి బాలేంద్రకేశవరం ఖండవల్లి 957 ఆంధ్రుల చరిత్ర
సంస్కృతి బాల సరస్వతీ బుక్ డిపో మద్రాసు
- విశ్వ ద సత్యనారాయణ కవి సమాధి సం 1966 - ఆంధ్ర గద్య
చరిత్ర ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి హైదరాబాద్
- వెంకటరమణయ్య నేంటూరు 1938 నల్లప్రతి బారతి డిశంబరు
954 మమర తంజావూరు నాయక రాజుల నాటి ఆంధ్ర
వాఙ్మయము బారతి ఎ ఐవె
- 967 నాయక రాజులనాటి దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యము వేదం
వెంకటరాయశాస్త్రి ఆంధ్రప్రదేశ్ మద్రాసు
- 1972 శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఆంధ్రప్రదేశ్ పురావస్తు శాఖ
హైదరాబాద్
- 1979 విజయనగర చరిత్ర రెండు భాగాలు ఆంధ్రప్రదేశ్
పురావస్తు శాఖ హైదరాబాద్
- వెంకటరంగయ ఘమిషినాది అను 198 కౌటిల్లిని అర్థశాస్త్రము
ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ప్రెస్ వాల్తేరు
- వెంకటరామమూర్తి వంతులు గిడుగు సం 1933 గద్య చింతామణి
ప్రథమ భాగం గుంటూరు
- వెంకటరావు సిద్ధుడవోలు 953 తెలుగు కవుల జీవితములు (ప్రాచీన
కాలమునుండి కి క 1250 వరకు మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం
మద్రాసు
- 954 ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయము ఆంధ్ర గ్రంథమాల మద్రాసు
- 979 దక్షిణ దేశీయాంధ్ర వాఙ్మయము మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం
మద్రాసు
- వెంటూరు రాఘవరావు గొల్లూరి 1923 గద్య వాఙ్మయ చరిత్ర
యలమంచిలి
- వెంకట లక్ష్మణరావు కొమర్రాజు 964 మహమ్మదీయ మహయుగము
(రెండవ భాగము) ఆదర్శ గ్రంథమండలి విజయవాడ

వెంకటాచార్య దివాకర్ల 960 ప్రాజ్ఞాన్నయ యుగము స్వీయప్రచురణ
హైదరాబాదు

శంకరరావు ఎల్ వి 1978 తెలుగువాక్య నిర్మాణము భారతి
ఎటవరి

శర్మ సి ఆర్ యస్ 1982 రాయలసీమ తెలుగు అసాధారణ లక్షణాలు
భారతి సెప్టెంబరు

శివరామమూర్తి ఎన్ 1979 తిరువనంతపురంలో తెలుగు భారతి
ఎటవరి

శ్రీనివాసరెడ్డి ఎ యర్ 1985 తెలుగులో జంట పదాలు తెలుగువాడి
శేషయ దాగండి 1948 ఆంధ్ర కవి తరంగిణి 10 1 & 12 సంపు
టాలు హిందూ దర్శ శాస్త్ర గ్రంథాలయ ప్రచురణ తూర్పుగోదావరి

సత నారాయణ కంఠంపాటి 1982 తెలుగు సంస్కృతి చరిత్ర
హైదరాబాదు బుక్ ట్రస్ట్ హైదరాబాదు

సత నారాయణ మోడేకుర్తి 1959 తెలుగు శాసనాల్లో అన్యదేశ్యాలు
భారతి అక్టోబరు

సీతారామయ్య ఓడగుంటి 1932 తంజావూరాంధ్ర నాయక చరిత్ర
తంజావూరు

సీతారామారెడ్డిలు విహాసనవల్లి 1972 ప్రాథమిక వ్యాకరణము త్రిలింగ
రక్షణ శేషము వావి రామస్వామి శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ మద్రాసు
సుబ్బారావు రాజుగంటి సం 1930 కళింగదేశ చరిత్ర ఆంధ్రదేశహన
పరిశోధక మండలి రాజమహేంద్రవరం

సుబ్రహ్మణ్యం జి వి 1961 వీర రసము స్వీయప్రచురణ హైదరాబాదు

సుబ్రహ్మణ్యం ఎ యస్ 1977 ద్రావిడ భాషలు సత పతి పబ్లికేషన్స్
అజ్ఞామలై నగర్

మమిత్రాదేవి జి 1979 రాయవాచకం - ఒక పరిశీలన ఎం ఎల్
సిద్ధాంత వ్యాసం (అమృతరం ఉస్మానియా విశ్వదా రయః
హైదరాబాదు

సూర నారాయణ విష్ణువాట్ల 1951 శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్రము
వావిళ్ళ వామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ మద్రాసు

సోమశేఖరకర్మ మల్లంవల్లి 1937 విజయనగర సామ్రాజ్యము దాని
యుదయ ప్రళయలు భారతి నవంబరు

హనుమంతప్ప అదవాని 1989 తెలుగు మీద కన్నడ భాషా ప్రభావం
కార్తికేయ వల్లికేశవన్స్ అనంతపురం

కావ్యాలు

అంజనేయులు కొదారి హంపి క్షేత్రము త్రివేణి వల్లివర్స మచలవట్టం
1977

తిక్కన శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము విరాట ఉద్యోగ ద్రోణ కాంధి
పర్వములు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి హైదరాబాదు
1977

తెంగూర్కూడు పొన్నగంటి యయాతి చరిత్ర, వావిళ్ళ రామస్వామి
శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ మద్రాసు 190

వన్నయ శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము అదిపర్వము ఎరిష్కెర్ల విశ్వ
నాథ వర్మనారాయణ ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి హైదరా
బాదు 190)

పెద్దన అల్లసాని మనుచరిత్ర యం శేషాచలం అండ్ కో సింధ్రాబాద్
1977

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు అముత్తమాఖ్యద యం శేషాచలం అండ్ కో
సింధ్రాబాదు 1977

హనుమద్వాత్రి ఆంధ్రగంటి కీర్తివోరణము నవోదయ వల్లివర్స విజయ
వాడ 1978)

నిఘంటువులు విజ్ఞాన పర్వస్వాలు

ఈశ్వరదత్తు కుండ్ల 1967 శాసన శబ్దకోశము ఆంధ్ర వచే సాహిత్య అకాడమి ప్రైవేట్‌రాబాదు

కృష్ణరావు నాగం 1978 శ్రీకృష్ణరామాయణం పీఠాన నర్తనము
జాటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ పల్లివర్ బాపట్ల

రామయ పంతులు జయంతి 1979 సూర్యరామాయణ నిఘంటువు
ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి ప్రైవేట్‌రాబాదు

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ కవిసమ్రాట్ 1962 ఆంధ్ర క్రియా వ్యూహ
మణిదీపిక ఆంధ్ర వచే సాహిత్య అకాడమి ప్రైవేట్‌రాబాదు

చెంకటరాయశాస్త్రి వేదం శర్మ సి ఆర్ ఓరామచంద్ర తిరుమల 1979
ఆంధ్ర తమిళ కన్నడ త్రిభాషా నిఘంటువు ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత్య అకాడమి ప్రైవేట్‌రాబాదు

వెంకటాచార్య దివాకర్ల ఓరవీరయ్య సం 1961 ఆంధ్ర విజ్ఞాన పర్వ
వ్యము 346 సంపుటలు తెలుగు బాషా సమితి ప్రైవేట్‌రాబాదు

సీతారామచంద్రులు వివాహసంబంధం 1988 శబ్ద రత్నాకరము ఎ ఐ యస్
పబ్లికేషన్స్ హ్యూస్టన్

కన్నడం

కమలా హంవనా ఓ శేషగిరిరావు కె ఆర్ 1983 బాషాపరిచయపురాణ
కన్నడ సాహిత్య పరిషత్తు బెంగళూరు

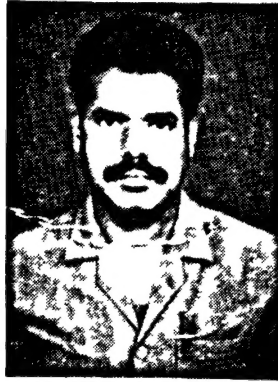
కం బుర్గి ఎమ్ ఎమ్ 1972 కన్నడ గ్రంథ పరిపాదనశాస్త్రి సిరిగన్న
ప్రకాశన దారవాడ

కామత్ సూర నాథ 1969 కన్నడ కమరమం శ్రీకృష్ణదేవరాయ
సమాజ పుస్తకాలయ దారవాడ

కృష్ణశర్మ బెటగేరి 1983 కర్నాటక ప్రపంచీకరణ విశ్వకన్నడ సమ్మేళన
బెంగళూరు

1
It is better to be a brief flame
for a short period than be a
smoke for a long time

-
Groom is the in with
accompanist and he must know
how to conquer it -
Saree

- జననం** 26 4 955 యరగుండు కుండుప్ప మండలం అనంత
పురం జిల్లా
- తల్లిదండ్రులు** మతి కె లక్ష్మీనరసమ్మ శ్రీ కె చౌదవ్వు
- విద్యాభ్యాసం** 1 5 వ తరగతి ప్రాథమిక పాఠశాల యరగుండు
6 0 వ తరగతి జిల్లా పరిషత్ హైస్కూలు కుండుప్ప
ఇంటర్మీడియట్ ప్రభుత్వ జూనియర్ కళాశాల కర్నూలు
దుర్గం ఎం ఏ ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల అనంతపురం
ఎం ఏ తెలుగు ఎస్ విఘ్నేశుల ఎ జి నెంటర్ అనంతపురం
ఎం ఎల్ ఎ హెచ్ డి తెలుగు శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వ
విద్యాలయం అనంతపురం ఎం ఏ లింగ్విస్టిక్స్ &
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం హైదరాబాద్ ఎ హెచ్ డి
లింగ్విస్టిక్స్ ప్రస్తుతం తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్
- ఉద్యోగం** 1988 89 విద్యా సంవత్సరంలో తెలుగు లెక్చరర్
పార్ట్ టైం న్యూనైన్స్ కళాశాల అమీర్ పేట్ హైదరా
బాద్ 1989 నుండి ప్రాజెక్ట్ అసిస్టెంట్ నిమగ్న విద్యా
శాల బాషాభివృద్ధి పీఠం తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్
- ప్రచురణలు** వివిధ తెలుగు మాస పత్రిక బాషా సాహిత్య
పరిశోధనా వ్యాసాలు
రాధోవు రాయవాచకం (బి) రాయవాచక
దీపిక వ్యాస సంకలనం
- అభిరుచి** మంచి పుస్తకాలు సేకరించడం వదం